

కర్మాల్ జిల్లా

రామక్రమాయుత్తులు

సంపాదకులు :

డా. జలీనా పిర్మన్

M.A., M.Phil. (Persian),
M.A., Ph.D. (His.)

ఆంధ్రప్రదేశ్ రిస్యూ అధికారిక టెలిఫోన్ నిలయము
తిర్మికు, హైదరాబాద్ - 500 007

ct

కర్మాల్జిల్లా

రామకైఫియ్యత్తులు

Vol. 1

సంపాదకులు:

డా॥ జలీనా పల్స్వీన్

M.A., M.Phil., (Persian), M.A., Ph.D.(Histry.)

సంచాలకులు

సహా సంపాదకులు:

యస్. రామకృష్ణ

MA., MA., M.L.I.Sc., P.G. Dip. Archives

సహా సంచాలకులు

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజ్య అభిలేఖా పరిశోధనాలయము
తార్కాక, హైదరాబాద్ - 500 007.

మెకంజీ కైఫియత్తులు

కర్మాలు జిల్లా-నందేల

ప్రథమ ముద్రణ : నవంబరు, 2010

ప్రతులు : 200

వెల: రూ. 200/-

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజ్య అభిలేఖా పరిశోధనాలయము,
తార్కాక, హైదరాబాదు.

ప్రింట్ర్స్:

మందాకిని ప్రింటర్స్
రామ్సనగర్, హైదరాబాద్-20.

EDITORIAL

Col. Colin Mackenzie contribution to Andhra history and culture is unique and unparalleled. He took keen initiative to survey and collect the Village histories by spending his own money and appointed 24 Clerks for different languages in South India. While he was working as Surveyor General of India he considered that it was his sacred duty to collect the local history of South India. He collected 1050 manuscripts of Telugu language alone. Besides he collected 79 olajs, 2630 Drawings, 6218 Coins, 8076 Inscriptions. He surveyed 40,000 Sq. miles from 1796 to 1823 A.D.

It was the official duty of the village officers to record all important events that happened during his time and pass them to his successors. These 'Kavilas' thus grew in bulk from generation to generation. Special mention may be made about the relative importance of vernacular language for the reconstruction of the cultural dynamics of the region. GudiKattus (Kavilas) were held in great veneration and esteem by the people and all boundary disputes were settled by a reference to them. They were regarded so sacred that few would venture to tamper with them.

Mackenzie Clarks collected the copies of Kavilas, Gudi Kathus and copied the inscriptions available in the temples and other places. They collected the materials with unremitting zeal and dedication. Indeed their contributions were immense for the promotion of Andhra historiography and culture.

Mackenzie collections are considered as a desidearata for construction of Andhra history and culture with holistic approach. The Kaifiyats will fill not only bills quantitative but also qualitative gaps in regional history.

This department has sofar brought out Publications on 8 District Kaifiyats and the thus Kaifiyats are became a valuable primary source material for research and reference. The present publication 'Kurnool district Kaifiyats Vol.I covers the Kaifiyats of 1. Nandyal, 2. Chenchus, 3. Dasari Chenchus, 4. Ahobilam, 5. Pattupapalu, 6. Kurnool, 7. Hare Tumbulam and 8. Alavakonda. The Kurnool district Kaifiyats provide invaluable data on the supra intermediary chiefs and their role during the period from 1300 – 1800 A.D. The kaifiyats further throws light on

Muslim rule in Kurnool District after the fall of Vijayanagara and provides comprehensive data on Muslim hitherto unavailable.

Kurnool has its own hoary antiquity. In former times it was known as 'Kannadu' from Kallu (Stone) and nadu (county). During the time of Chalukyas (11th century) the Wadders who carted stone for the construction of the temple at Alampur, 8 miles north-east of Kurnool used the site on which the town stands as a halting place before crossing the river Tungabhadra and greased their cart wheels with oil supplied by an oil monger who worked a mill here and the spot gradually sprang up into a town and called the place Kandenavolu, which in course of time came to be known as Kurnool.

The Nandyal Kaifiyat says that the name Nandyal derived its name from Nandi Alayam. There are nava nandies in Nandyal. The inscriptions recorded in the kaifiyat interesting insights on the rule of Reddi and Vijayanagara rulers and their endowment grants to temples and tax exemptions for different social groups. Nandyal kaifiyat narrates that Ghiyas-ud-din Khan a general of Aurangazeb took over Nandyal and called it as Gazolipur after his own name. He appointed Raja Bhimsingh to manage the district. Further the kaifiyats speak of the exercise of power by Jagadekamalla, grandson of Vikrama. The kaifiyat furnishes interesting glimpses on subaltern communities like Chenchus, Yanadies, Dasari Chenchus and Puttupapalu. The kaifiyats throws sufficient light on their dwellings, marriage ceremonies, economic life, weaponry etc. It records that Dasari Chenchus are the propagators of Vishnu faith. The Puttupapalu were used to dwell in thick forests and afraid to mingle with other people.

Ahobilam Kaifiyat traces the origin of the Temple have been the nerve centres where the activities of the entire villa and temples or town were transacted. Ahobilam is a great reputed pilgrim centre. The Ahobilam shrine consists of the Diguva Ahobilam at the foot of the hills and the Yeguva Ahobilam. Fergusson eulogies the beautiful architecture of Ahobilam and says that it is a fine specimen of architecture. He said that if the history of the art in south India is ever seriously taken up, it will worthily take a place in the series as one of the best specimen of its age, among the delicacy and elegance of the earlier examples, but full of character and merit. Vishnavisam allowed the untouchables the privilege of visiting certain temples once in a year. Hande Devappa of Ananthapur attacked Ahobilam temple and plundered and taken away the jewels belonging to the idol. A systematic study of the temples vis-a-vis the

community based on kaifiyats will reveal the socio-cultural aspects of the local history.

The kaifiyat of Kurnool provide information on forts, river, tanks, temples, mutts, majids, dargahas and Idigas. Further it give details on crops, textiles, routes and the places where iron ore depositories are located. Kurnool Kaifiyat records the rule of Vijayanagara & Kakatiyas and Provincial chiefs and their grants to the individuals and religious institutions with inscriptional data.

Hare Tumbulam Kaifiyat provides the etymological significance of the place and mentions about Bijnula the King of Kalyani who was the staunch follower of Jainism. This kaifiyat describes the forced exactions from the defeated provincial chiefs. During 1157F/1747 A.D. 12,000 Varahas were collected by Sadullah Khan from Goud and Kulkarnies. Jamabandi was fixed for Rs.800/- in 1166F/1756 A.D., for this village. The kaifiyat furnishes detail accounts on crops and the temples. After the fall of Vijayanagara there was anarchy and lawlessness in Kurnool District. Highway robbery and banditry activities were causing much havoc to the people.

Alava Konda kaifiyat throws light on the inhuman punishments on the insurgents. The Kaifiyat describes the banditry activities of one Tupakula Krishnappa Naidu, a Boya. Emmadi Narasimha reddy, poligar of Nossom suppressed his activities with Iron hand. The tax collectors were merciless and crude. If a ryot was unable to pay the taxes due to economic precipice, his children and women were put to behind bars. The ryots were forced to migrate to other places. The kaifiyat provides data on wars among the provincial chiefs during 1695F. (A.D.). According to Alava Konda kaifiyat 15000 Varahas were incurred for the maintenance of a Durbar per year.

Women rulers played an important role in Kurnool district. They showed their immaculate strength and dynamism in facing the turbulent situations. Narayanamma the provincial chief played a key role in protecting her samstanam. The kaifiyat of Alavakonda discusses that the role played by Narayanamma wife of Mallareddy. A big gun was made and it was popularly called Narayanamma Phiringi. After some time Papamma wife of Ranga Reddy ruled the Nossom Samstam with tact and diplomacy in the troubled situations. Meticulous details on the names of the Muslim Governors of Adoni seema right from 1528 A.D. to 1800 A.D. are mentioned in the Kaifiyat.

My beholden thanks to beloved Smt. Geetha Reedy, Hon'ble Minister for I & PR, Tourism, Culture, Museum and Archives, for her constant encouragement in bringing out Publications on hidden source materials. I am extremely thankful to Principal Secretary to Government Higher Education, Shri C.R. Biswal, IAS, and Shri B. Dobbriyal, Special Secretary to Government, Higher Education, for their support. I am also thankful to Dr. John Akkidas, guest editor, Retd. Officer of A.P. State Archives for his strenuous efforts in compiling and transcribing the material from Microfilm rolls and prepared press copy. I am grateful to Shri. V. Ranga Raj, Deputy Director, Sri S. Ramakrishna, Assistant Director, for their constant and consistence assistance in bringing out the Kurnool Kaifiyats Vol.I. I am specially thankful to Shri C. Kiran Kumar, Archivist for his perfect co-ordination with the press in bringing the Volume. I am extremely thankful to Mandakini Printers and Vasundhara Graphics for their patience and exuberance in printing the publication.

(DR. ZAREENA PARVEEN)
EDITOR & DIRECTOR
A.P. STATE ARCHIVES & RES., INSTT.,

విషయసూచిక

ఎడిటోరియల్: డా॥ జరీనా పర్మ్యన్

1.	నందేల కైఫియత్తు	1-15
2.	చెంచవారల యొక్క కైఫియత్తు	16-22
3.	దాసరి చెంచలయొక్క కైఫియత్తు	23-26
4.	అహోబిళం కైఫియత్తు	26-43
5.	పుట్టుపాపల యొక్క కైఫియత్తు	43-44
6.	కందనపూలు కైఫియత్తు (కర్మాలు కైఫియత్తు)	45-170
7.	పారిభ్రాష్టిక పదపట్టిక	171-174

మెకంజీ కైఫియత్తులు- కర్మాలు జిల్లా

1. నందేల కైఫియత్తు

శ్రీశైల పర్వతమునకు నైరుతి భాగమందు ర ఆమదల దూరమున తుంగభద్రానదికి దక్కణభాగమందు ४ ఆమదల దూరమున బ్రహ్మగిరి పట్టమునకు పూర్వభాగమందు ४ ఆమదల దూరమున అహోబిల నారసింహమహో క్షేత్రమునకు వుత్తరభాగమందు ३ ఆమదల దూరమునవున్న స్థలము పూర్వకాలమందు కేవల అరణ్యమయివుండగాను శ్రీశైలమున లియ్యమైవున్న నల్లమల అనే పర్వత ప్రదేశమందు సిద్ధులు అనే మహో పురుషులు నివాసం చేసుకొని తపస్సుచేస్తూ వుండేవారు. కొంత కాలమునకు వార్షిక పరుసవేది లభ్యమైనది గనుక నవనందులనే యిశ్వరలింగములు ప్రతిష్టలుశాయ నిశ్చయించుకొని అహోబిల నారసింహమహో క్షేత్రమునకు వుత్తరభాగమందు ३ ఆమదల దూరమున యిశ్వరుడే క్షేత్రపాలకుడుగా యంత్రోద్ధారకంచేసి శివలింగం ప్రతిష్టచేసినారు. అది యిష్టుడు ప్రథమనంది అని జనులు వాడుకుంట్టా వున్నారు. యిష్టుడు దేవాలయమున్న అందులో యిశ్వర లింగమున్న వున్నది. అక్కడికి యిశ్వరున్య భాగమందు పావుపరుగు దూరమున ఆదిశేషుడు క్షేత్రపాలకుడుగా యంత్రోద్ధారకంచేసి శివలింగ ప్రతిష్టచేసినారు. గన్న అది నాగనంది అని చెప్పుకొనేవారు. మేల్చుల ప్రభుత్వం అయిన తరువాత నూరు సంవత్సరముల క్రిందట నాగనందిశ్వరుని దేవాలయము బ్రిద్ధులు కొట్టి మళీదు కట్టినారు. నాగనంద్రు తూర్పున మూడు పరుగుల దూరమున శంక్షరులు క్షేత్రపాలకుడుగా యంత్రోద్ధారకంచేసి లింగప్రతిష్టచేసినారు. అది శివనంద్రి అని చెప్పుకుంట్టా వున్నారు. అక్కడ యిష్టుడున్న పూజ పునస్మరాలు చక్కగా జరుగుతూవున్నవి. అక్కడికి ఆగ్నేయ భాగమందు పరుగు దూరమున విష్టుదేవుడు క్షేత్రపాలకుడుగా యంత్రోద్ధారకం చేసి శివలింగ ప్రతిష్టచేసినారు. అది విష్టునంది అని చెప్పుకుంట్టన్నారు. ఆ స్థానందే యిష్టుడు దేవాలయమున్న అందులో శివలింగమున్న వున్నది. ఆ దేవ లయముకు పూర్వభాగమందు సామీప్యమున

పూర్వము పుష్టికి వున్నది. అక్కడికి ఆగ్నేయభాగమందు సవాకోసు దూరమున మోహినీ యంతోద్భారణచేసి లింగ్ప్రతిష్ట చేసినారు. ఆ దేవాలయముకు యెదుట పశ్చమం వైపున మహాపుష్టికి వున్నది. అక్కడికి పశ్చమ భాగమందు ఫిరంగిగుండు నడిచే అంత దూరమున వైనతేయాళ్వర్లు క్షేత్రపాలకులుగా యంతోద్భారణ చేసి లింగ్ప్రతిష్ట చేసినారు. ఆ దేవాలయము పూర్వాభిముఖమై వున్నది. యిప్పుడు దేవాలయమున్న అందులో యాశ్వర లింగమున్న వున్నది. పూజమాత్రం జరగడములేదు. అది గరుడనంది అని చెప్పుకుంట్టున్నారు. అక్కడకు పశ్చమభాగం యిప్పుడు నైరుతి వైపున రెండ్లు పరుగుల దూరమున విష్ణుశ్వరుడు క్షేత్రపాలకుడుగా యంతోద్భారణచేసి లింగ్ ప్రతిష్టచేసినారు. అది వినాయకనంది అని జనులు వాడుకొనేవారు. ఆ దేవాలయం శిథిలమై పోయినది. యిప్పుడు లేదు, లింగమున్న కనుబడదు. అక్కడికి పశ్చమ భాగమందు అరపరుగు దూరమున దినకరుడు క్షేత్రపాలకుడుగా సూర్య యంతోద్భారణచేసి లింగ్ప్రతిష్టచేసినారు. పూర్వాభిముఖమైన దేవాలయమున్న అందులో యాశ్వర లింగమున్న వున్నది. యిప్పుడు పూజ నడుస్తా వున్నది. దానిపేరు సూర్యనంద్రి అని ప్రజలు వాడుకుంట్టా వున్నారు. అక్కడికి పశ్చమ భాగమందు అరపరుగు దూరమున చంద్రుడు క్షేత్రపాలకుడుగా యంతోద్భారణ చేసి లింగ్ప్రతిష్టచేసినారు. అది సోమనంద్రి అని చెప్పుకొనేవారు. యిప్పుడు ఆ దేవాలయము శిథిలమై పోయినందున లింగమున్న పానవట్టమున్న తీసుకొనిపోయి సూర్యనంద్రి వద్ద వుంచినారు. యా ప్రకారము ప్రదక్షిణ పూర్వకముగా నవనంద్లులున్న ప్రతిష్టలుచేసి మధ్యరంగమందు ప్రథమనంది నాగనందికి సామీప్యమందు బ్రహ్మ క్షేత్రపాలకుడుగా మహాయంతోద్భారణచేసి లింగ్ప్రతిష్ట చేసినారు. అది బ్రహ్మనంద్రి అని ప్రజలు వాడుకుంట్టా వున్నారు. యామధ్య రంగమందు ప్రతిష్టించిన బ్రహ్మనందీశ్వరదేవునికి ప్రదక్షణగా కలిగివున్నటువంటి నవనందులు అనే స్థలములు ఆలయముగా భావించి నంద్రి ఆలయ బ్రహ్మనందీశ్వర దేముడు అని వాడుకునేవారు.

తరువాత నందన చక్రవర్తి నందవరములో పట్టాభిషిక్తుడైవుండి రాజ్య పరిపాలన చేసేటప్పుడు పైనచెప్పిన ప్రథమ నంద్రిశ్వర దేవస్థానముకు

సామీప్యమందు అగ్రహారము నిర్మాణముచేసి దేవబ్రాహ్మణ విషయమై ధారాదత్తముచేసినారు. తథారభ్య వౌరంగల్లు ప్రతాపరుద్రుని యేలుబడి పర్యంతమున్న దేవబ్రాహ్మణ అగ్రహారమై జరిగినది.

శాలివాహన శకవరుషంబులు १७३ (123) అగునేటి కీలక సంవత్సరమందు వౌరంగల్లు పట్టణమందు పట్టాభిపిక్కలై పృథివీ సామూజ్యము చేయుచునుండగాను సూర్యవంశపురాజు అయిన కరికాలచోళ మహారాజుకు తొమ్మిదో పుత్రుడైన వరదరాజు అనే ఆయన వౌరంగల్లు పట్టణముకు దక్కణా దేశాలు ప్రభుత్వం చేస్తూవుండినపుడు నందేల అగ్రహారము యొక్క నెత్తం... ముక్కవూరికి ప్రజలకు జయప్రదం తక్కువైనందున వరదరాజుల వారికి చెప్పుకోగా వరదరాజులవారు పూర్వపు గ్రామనెత్తము విడిపించి అక్కడికి ఆగ్నేయ భాగమందు పాపపరుగు దూరముననున్న నాగనంద్రికి సామీప్యముగా బ్రహ్మనంద్రిశ్వరుని దేవాలయముకు దగ్గర గ్రామనిర్మాణము చేయించి జంటకోట అనగా కలిసివున్న రెండు కోటలు కట్టించి అందుకు చుట్టు పైన వోక కోటకట్టించి గ్రామానకున్న కోటకును తూర్పున సామీప్యముగానే వలయము బలువు రెండు పరుగులు కలది పెద్ద చెరువోకటి తవ్వించినారు. తరువాత ఆయన భార్య కలుమమ్మ అనే ఆమె పెద్ద చెరువుకు వుత్తరభాగమందు ఆ చెరువును అంటే వేరే ఒక చెరువు తవ్వించినది. యా చెర్చు వలయము రెండు పరువులు కలదు. పెద్ద చెరువు వరదరాజుల చెరువు అనిన్నీ, రెండో చెరువు కలుమమ్మ చెరువు అనిన్నీ జనులు చెప్పుకుంట్టున్నారు. అవియిప్పుడు మరమ్మత్తు లేకయిందడము వలన చుట్టు వున్న గట్టున్న అక్కడక్కడ శిథిలమై పోయినవి. మధ్యరంగమున్న మేటవేశి రెండు చెరువులున్న పూడిపోయినవి. అనేకవిధ నీరారంభములైన స్నయములు ఫలించేటందుకు అస్పుదములైన చెరువులు రెండ్లున్న కట్టించిన తరువాత అదివరకు అడివి బలిసివున్న పొలమున్న.. అయి చెరకు తోటలు, ఆకు తోటలు, వననతోటలు, అరటి తోటలు అనేక విధములయిన కూరకాయలున్న చక్కగా పైరు కావడమువల్ల దినేదినే మాగాణి పొలం విస్తరించి గ్రామం మున్న అడివి అయివున్న పొలము ఔదుపడి జమీనుకలిసి చంపుస్తామి గ్రామమున్న కొత్తగా కలిసివచ్చిన భూమికి కొలుయేర్చరిచి యా గ్రామము పరగా

కసుబాచేసి యిందు కింద పరగణా మౌజేలుగ్గా వ్యవహారించుకున్నటువంటి గ్రామములు.

కసుబా తాలూకు గ్రామములు. క॥ నందేల అ కొత్తపల్లె 3 కొండాపురం 4 నూనెపల్లె 4 మూర్తినగరం 5 ఖిల్లరాపురం 2 క్రిష్ణరాజేంద్రము 6 ఆయలూరు 7 మశీదుపురం 8 10 శీతారామపురం 11 నందిపల్లె 12 తమ్ముళపల్లె 13 చుక్కాపురం గ్రామములు 14 మౌజె 1 మజరా అగ్రహారము.. బొల్లవరము 15 మౌజె అగ్రహారము 16 కోడూరు 17 సారలపల్లె మజరాసహ 18 భీమవరం 19 పులిమద్ది 20 పూడుమల్వారు గ్రామములు 21 మౌజె 22 మజరాకంధాళపల్లె 23 తీగర్చెడు..తోపరేల, కానాల, చాబోలు, అనుపూరు గ్రామములు 24 మౌజె మజరా కొత్తరూరు 25 మిట్టిమిడివేల 26 రావిపాడు 3 గాజులపల్లె గ్రామములు 27 గోపవరం...పెద: బాలూరు గ్రామము 28 మౌజె 29 అప్పులాపురం మజరా 30 రాయమల్వారు మునగాల పాలూరు గోనవరం గుంతమిడిమేల గగ్గుటూరు పొన్నాపురం సదరహి 31 గ్రామములతో కూడుకొన్న పరగణ నందేల.

శాలివాహన శకము 1246 అగు పింగళ సంవత్సరము వరకు వరదరాజు ప్రభుత్వం చేసినారు. ఆయన ప్రభుత్వం చేసేటప్పుడు ఆయన కట్టించిన పెద్ద చెరువు కట్టమీద వరదరాజస్వామి దేవాలయము కట్టించి విగ్రహం ప్రతిష్ట చేయించినారు. ఆ దేమున్ని సమస్త కైంకర్యములు రాజుల మన్మంతరములో జరుగుతూవుండేవి. మ్లేచ్ఛులు రాజ్యం ఆక్రమించిన తరువాత స్థూళం సహ గుర్తు తెలియకుండా దేవాలయం శిథిలముచేసినారు. తరువాత శాలివాహన శకము 1240 (1240) అగు కాళయుక్తి సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకం 1242 (1257) అగు యువసంవత్సరము పర్యంతమున్న వౌరంగల్లు ప్రతాపరుద్ర దేవ మహారాజులవారి యొక్క యేలుబడిలోను ముఖ్యిడి పొట్టయ లెంక్కల నాయకుండు ప్రధాని పెడకలు మొదలైన దక్కిణ దేశములు యేలుచుండగా యా పరగణ పొట్టయ లెంక్కల నాయకునివారి యేలుబడి కింద జరిగినది.

తరువాత శాలివాహన శకవరుషంబులు 1248 (1258) అగునేటి ధాతు సంవత్సరము మొదలుకొని విద్యానగరరత్నసింహసనాధీశ్వరులైన ఆరవేటి

బుక్కరాయ మహారాయలువారు రాజ్య పరిపాలన చేసేటప్పుడు శాలివాహన శకము 1340 (1348) అగునేటి అక్కయ సంవత్సరము వరకు వారి యేలుబడిలో యేబై సంవత్సరములు జరిగినది. తరువాత శాలివాహన శకము 1308 (1309) అగు ప్రభవ సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకము 1321 (1322) అగునేటి విక్రమ సంవత్సరము వరకు బుక్కరాయలు వారి కొమారుడు హరిహర దేవరాయ మహారాయలవారు యేలుకొన్నారు. తరువాత శాలివాహన శకము 1322 (1327) విఘు సంవత్సరము మొదలు శకం శోభక్కతు సంవత్సరము వర్ష చోళ వంశోద్ధవుడైన తిప్పురాజు అనే ఆయన ప్రభుత్వం చేసినారు. యిందుకు రుజువు యిక్కడికి ఆమద దూరాన మహానందిలో వోశాసనం వున్నది. సదరు తిప్పురాజు తల్లి దేవాలయం యొదుట దీపస్థంబం ప్రతిష్టచేయించి శాసనం ప్రాయించినది. శా॥శకము 1332 (1332) విక్రతి సంవత్సర మాఘ బహుళ 13 శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర అప్రతిమల్ల చోళ వంశోద్ధవ నంద్యాల పురవరాధిశ్వర కొచ్చెర్కోట వీరక్షత భారతిమల్ల వేలుగంటి గంగరాజు చిన్నాజు గారి కుమారుడు తిప్పురాజు గారి కుమారుడు అయ్యమ్మగారు మహానంది దేవర సన్నిధిని దీపస్థంబం ప్రతిష్ట చేయించినట్లుగా ప్రాసి వున్నది. శకవరుషంబులు 1346 (1346) అగునేటి క్రోధి సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకం 1348 (1357) అగు పింగళ సంవత్సరము వరకు ప్రోధదేవరాయలు వారి కొమార్చు విజయదేవరాయ మహారాయలవారు రాజ్య పరిపాలన చేసేటప్పుడు వారి యేలుబడిలో జరిగినది. తరువాత శాలివాహన శకవరుషములు 1360 (1360) అగు కాళయుక్తి సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకం 1362 (1385) అగు స్వభాను సంవత్సరము వరకు యాయన కొమారుడు ముమ్మడి ప్రోధ దేవరాయ మహారాయలు రాజ్యభారం చేసేటప్పుడు వారి యేలుబడి క్రింద జరిగినది. తరువాతను శా॥ శకం 1362 (1386) అగు తారణ సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకము 1401 (1401) అగు వికారి సంవత్సరము వరకు వెంక్కటపత్రిరాయలు వారు యేలుకున్నారు. తరువాత శాలివాహన శకం 1402 (1402) మొధలుకొని శాలివాహన శకము వరుషంబులు 1430 (1430) అగునేటి విభవ

సంవత్సరము వరకు సాలువ నరసింగరాయ మహారాయలువారు యేలుకున్నారు. తరువాత శాలివాహన శకవరుషంబులు 1431 (1431) అగునేటి శుక్లనామ సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకము 1446 (1456) అగునేటి జయనామ సంవత్సరము వరకు కృష్ణదేవరాయ మహాదేవ రాయలువారు రాజ్య పరిపాలన చేసేటప్పుడు వారి యేలుబడి క్రింద జరిగినది. కృష్ణదేవరాయ మహారాయల వారి యేలుబడితో నందేల కసుబానున్న పోలూరు రాయమల్చారు యి మూడు గ్రామములకు మధ్యను అడవి వుండగా ఆ అడవి నరిక్షించి గ్రామం కట్టించి కృష్ణరాజేంద్రము అనే పేరు నిర్ణయించి పరగణాతో చేర్చి వ్యవహరించుకొన్నారు. తరువాతను శాలివాహన శక వరుషములు 1448 (1457) అగు మన్మథ సంవత్సరమందు అచ్యుత దేవ మహారాయలు వారు సింహసనారూఢులై రాజ్య పరిపాలన చేసేటప్పుడు కాశ్యప గోత్రులైన శ్రీ గిరిరాజు తిమ్మరాజు కొమారుడు యిత్ర తిమ్మయ దేవ మహారాజులుగారు నందేల పరగణా ప్రభుత్వము చేస్తూ వున్నప్పుడు యి సంవత్సర నిజశ్రావణ బహుళ ర శుక్రవారమునాడు గ్రామములో తిరువెంకటనాథ దేమునికి భూదానము యిచ్చి శిలాశాసనము ప్రాయించినారు. మున్న ఆ శాసనము కోటలో వుండేది. యిటు తరువాత కలుమమ్మగారి చెరువు గట్టు జబ్బు పడితే దానికి మరమ్మత్తు చేసేటప్పుడు కోటలోవున్న శాసనపురాయి తీసుకుపోయి చెరువుకట్టకు వేసినారు. సగమురాయి చిత్తికిపోయినది. నిలిచిన సగము రాయి మీద శాసనము.

శుభమస్తు శ్రీ వెంకటాది నిలయాయనమః స్వాస్తిశ్రీ జయాభ్యదయ శాలివాహన శక వరుషంబులు 1448 (1457) అగునేటి మన్మథ సంవత్సర నిజశ్రావణ బహుళ ర శుక్రవారము శ్రీమత్ అఖిలాండకోటి బ్రహ్మండ నాయకుండైన శ్రీ తిరువెంకటనాథని దివ్య శ్రీ చరణారవిందంబులకు కాశ్యపగోత్రులైన శ్రీ మన్మహ మండలేశ్వర జగతావి శ్రీ గిరిరాజు తిమ్మరాజు కుమారుడు యరతిమ్మయ దేవ మహారాజులు నడ్చిన నభయభక్తి నిస్సు

అనంతములైన దండములున్న సమర్పితం యచ్చి భూదానధర్మ శాసనము శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజపరమేశ్వర శ్రీ వీరప్రతాప శ్రీ అచ్యుతదేవ మహారాయలువారు విద్యానగరమందు రత్న సింహసనారూధులై వృధివీ సామ్రాజ్యము చేయుచునుండగాను శ్రీమన్మహా మండలేశ్వర పెద తిమ్మయ్య దేవమహారాజు యివతలరాయితున్న అయిన్నా కనుపించినది కాదు. అచ్యుత దేవ మహారాయలవారి ప్రభుత్వములో శాలివాహన శకవరుషములు 1444 (1464) అగునేటి శుభకృతు సంవత్సరము పర్యంతమున్న జరిగినది. తరువాతను శాలివాహన శక వరుషంబులు 1445 (1465) అగు శోభకృతు సంవత్సరము ఆరభ్యం రామరాజు వారు కార్యకర్తలుగా వీర శ్రీ సదాశివ దేవ మహారాయలువారు విజయనగరమునందు రత్నసింహసనారూధులై వృధివీ సామ్రాజ్యము చేయుచునుండగాను శాలివాహన శకవరుషములు 1446 (1486) అగునేటి రక్కాక్షి సంవత్సరమందు మేల్చులు వచ్చి పరగణా పెనుగొండ రక్కసి తంగిది.. కృష్ణ సంగమ స్థుతమందు సైన్య సహితముగా ఆళయరామరాజును ముంచివేసిన తరువాత కర్ణాటక దేశము మేల్చుక్కాంతము అయిన పిమ్మటు నందేల పరగణాలో తీరుగా సదాశివరాయ మహారాయలు శాలివాహన శకము 1447 (1577) పర్యంతమున్న ప్రభుత్వము చేసినారు. అప్పుడు వీర శ్రీ సదాశివదేయ మహారాయలు వారి కార్యకర్తలు అయిన నందేల నారయ్య దేవ మహారాజులగారి పొత్తులైన నరశింగ్యయ్య దేవ మహారాజులుగారి పుత్రులైన తిమ్మయ దేవ మహారాజులుగారు వ్యవహారము చేస్తూవుండిరి. యిందుకు రుజువు నందేల గ్రామానకు వుత్తర భాగమందు మూడు పరుగుల దూరమున బండి ఆత్మకూరు పరగణా తాలూకు కరిమద్దులు అనే గ్రామానకు తూర్పున అంకాళమ్మ దేవస్థానమునకు అంకాళమ్మ దేవాలయము వద్ద వున్న శాసనం శాలివాహన శకము 1448 (1490) అక్షయ సంవత్సర మందు ఆ గ్రామాన యక్కలదేవి అమ్మవారికి భూదానం యచ్చిన శాసనము ప్రాయించినారు. యిందుకు శక సంవత్సరమున్న చంద్రమాన సంవత్సరమున్న రెండు సంవత్సరములు తఫావతు అగుచున్నది. తరువాత శాలివాహన శకవరుషములు 1449 (1478) అగునేటి ధాతు సంవత్సరం ఆరభ్య శాలివాహన శకం

1503 (1503) అగునేటి విఘు సంవత్సర పర్యంతము బీజాపురం పాదుషావారి తరపు... ఖిలాసుబేదారు తాలూకా అదవాని వగైరా గారు యేలినారు.

శాలివాహన శకవరుషములు 1504 (1504) చిత్రభాను సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకము 1508 (1507) సర్వజితు సంవత్సరము వరకు గాలబుభాను యేలినాడు. శాలివాహన శకము 1510 (1510) సర్వధారి సంవత్సరము మొదలు శాలివాహన శకము 1513 (1513) ఖర సంవత్సరము వర్షు షంషేరుభాను యేలినాడు. శాలివాహన శకము 1513 (1513) ఆరభ్య శాలివాహన శకము 1513 (1523) శుభకృతు సంవత్సరము వరకు గాలభుభాను యేలినాడు. శాలివాహన శకము 1514 (1524) వరకు ఆడే దేవపునాయడు యేలినాడు. యిందుకు రుజువు శాలివాహన శకము 1514 (1525) సంవత్సరముందు శాసనం వున్నది. శాలివాహన శకము 1514 విశ్వాతీసు సంవత్సరముం మారభ్య శాలివాహన శకము 1514 (1529) ష్లవంగ సంవత్సరము వర్షు అమీనాభాను సుబేదారు ఖిల్లే ఆదవానిగారు యేలినారు. శాలివాహన శకము 1530 (1530) కీలక సంవత్సర మారభ్య శాలివాహన శకము 1540 (1550) యువ సంవత్సరము వరకు మల్లికు రహ్మను సాహేబు ఆదవానిక్రింద యేలినాడు. శాలివాహన శకము 1540 (1558) ధాతు సంవత్సరమారభ్య శాలివాహన శకము 1548 (1574) నందన సంవత్సరము వరకు.. మహమ్మదు సాహేబు సుబేదారు ఖిల్లే ఆదవానిక్రింద యేలినాడు. శాలివాహన శకము 1548 (1575) విజయ సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహన శకము 1550 (1600) అగునేటి ప్రభవ సంవత్సరము పర్యంతము శిద్దీ మసూదుభాను శిద్దీ అంబరభాను సుబేదారు ఖిల్లే ఆదవానిగారు యేలినారు. యిం శిద్దీ మసూదుభానుడి వారినాడు మసుదాపురం అనే గ్రామము నందేలకు ఆగ్నేయమందు పరుగున్నర దూరమున కట్టించినారు. అది నందేల కింద పరగణాలో నడుస్తూ వున్నది. తరువాత మసూసాహేబుల వారిపేరట బేగంపూరు అనే గ్రామం కట్టించినారు. గ్రామమున్న పరగణాలోకి నడుస్తూ వచ్చేది. అంత్తట మొగలాయివారి ప్రభుత్వము అయినందున గాజుద్దిభానుడు వారు ఆదవానివ్వచ్చి నందేలుకు

గాజీపురమని పేరు నిర్ణయించినారు. శాలివాహన శకము 1610 (1610) అగునేటి ప్రభవ సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహన శకము 1612 (1617) అగు భావ సంవత్సరము వరకు గాజుద్దిన్భాను తట్టున శాలుద్దిభాన్ యేలుబడిలో జరిగినది. కారుబారు శేఖ్ అబ్దుల్ కరీము మాసంబేగు గారిని తరపు ఖిల్లేకమ్మురు నగరు తరువాత శాలివాహన శకము 1618 (1618) అగు యువ సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహన శకము 1621 (1622) అగునేటి ప్రమాది సంవత్సరము వరకు మీరుసఫి రఫీగారు ప్రభుత్వము చేసినాడు. తరువాత శాలివాహన శకవరుషములు 1623 (1623) విక్రమ సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకము 1626 (1632) విరోధి సంవత్సరము వరకు యిసీబుభానుని యేలుబడిలో జరిగినది. తరువాత శాలివాహన శకము 1633 (1633) అగునేటి వికృతి సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహన శకము 1635 (1635) నందన సంవత్సరము వరకు జీష్టమాసము వర్ష రాజాభీమసింగ్ మీజూన్ మేందీభానుడువారు యేలినారు. తరువాతను శాలివాహన శకము 1635 (1635) యా సంవత్సరము ఆషాద మాసము మొదలుకొని మార్గశిర మాసము వరకు అబ్దుల్ రహూది వీలుభాను యేలుబడిలో జరిగినది. తరువాత శాలివాహన శకము 1635 (1635) నందన సంవత్సర మార్గశిర బహుళ 13 లు వరకు అమీనుభానుడు అధికారం చేసినాడు. శాలివాహన శకము 1636 (1637) జయ సంవత్సరము మార్గశిర బహుళ 13 మొదలుకొని యా సంవత్సరము ఘాల్యణ బహుళ 13 వరకు యిరాత్మానుడు అధికారం చేసినాడు. తరువాత శాలివాహన శకము 1637 (1638) అగునేటి మన్మథ సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహన శకము 1640 (1646) అగునేటి శోభకృతు సంవత్సరము వరకు దక్కను గాదుద్దినుభాను వారివద్ద జాగీరు దావతుభానుడు యిభరాభానుడు గార్మి నిర్ణయించి అయినది గనుక పర్వానా ప్రకారము కందనవోలిశీమలో చేర్పుకొని ప్రభుత్వము చేసిన తరువాతను శాలివాహన శకము 1642 (1647) క్రోధి సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకము అగు పరీధావి సంవత్సరము వరకు యిభరాముభానుడి కొమారుడు అల్లపుభాను సాహోబునవాబులవారు ప్రభుత్వము

చేసినారు. తరువాత యాయన తమ్ములు నవాబు రసుదుల్లాభాను సాహేబులవారు యేలుకున్నారు. శాలివాహన శకము 1648 (1645) అగు పరిధావి సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకము 1623 (1673) అగు ప్రమోదూత నామ సంవత్సర మాఘ మాసము వరకు అల్లపుభాను బహదరు వారి కొమారుడు నవాబు హిమ్మతు బహోదరు యేలినాడు. అంతట హిమ్మతు బహదరు రాచూరు వద్ద హిదాయతు మోదీను భానుడిచేత హతమైపోగా కందనవోలి దుర్గములో ఆదవానినుంచి ముజఫరుజంగు వారు వచ్చి శాలివాహన శకం 1624 (1674) అగు ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము ఆరభ్య కందనవోలి దుర్గములో మహమ్మదు ఆలు అనే తుర్క ఖిల్లేదారుడుగా చేసి వుంచినంతట ఖండోపంతులు వ్యవహారస్థాదుగా వుండెను.

యా ప్రకారము ముజఫరుజంగు వారి తాలూకు మహమ్మదు అలీ తరపున ఖండోపంతుల ముఖాంత్రముగా వ్యవహారము శాలివాహన శకము 1625 (1675) అంగీరస సంవత్సర ఆషాధ మాసము ఆఖరుకాగా శ్రావణశుద్ధ రాత్రి వర్ష జరిగినది. అంతట హిమ్మదు బహదరు తమ్ముడు నవాబు మునవరుభాను బహదరువారు ఆర్యాటు వైపు నుండి కడపకు వచ్చి కడప నవాబు అయిన మోచామియ్యావారి ముఖాంత్రముగా మూడు లక్షల రూపాయలు తీసికొని ఫోజును కూర్చుకొని వచ్చి అంగీరస సంవత్సర శ్రావణశుద్ధ రాత్రి నాట్చి వచ్చి నందేల రాణా చేసుకొని శాలివాహనశకము 1626 (1713) అగు పరీధావి సంవత్సర కార్తీకమాసము ఆఖరు పర్యంతమున్న యేలుకున్నారు. దావుతుభాను యిభరామ భానుసాహేబులవారి ప్రభుత్వము అయినది మొదలుకొని మునుపు నందేలకింద చెల్లే గ్రామాలు పూర్వము ప్రకారము వెయ్యకుండా కొన్ని వేరే పరగణాలలో దాఖలు చేసిన్న కొన్ని అలాయిదా గ్రామములుగా నున్న వ్యవహారం చేసుకుంటూ వచ్చి వారు గనుక మునవారుభాను నవాబు యేలుబడి నాట్చి నందేలిక్కింద నడుస్తూ వున్న గ్రామములు కనుబా నందేల తాలూకు గ్రామములు.

ఇ కనుబా నందేల అ కాండాపురము 3 కొత్తపల్లె 4 మూర్తి సాగరము 5 ఖిల్లాలపువరము 6 క్రిష్ణరాజేంద్రము 2 ఆయలూరు ర మశీదు పురము 7 శీతారామ పురము 10 నందిపల్లె 11 బుక్కాపురం 1 మచరా అగ్రహారము

ఉ బోల్లవరము ఉ కొడూరు ఉ సార్లపల్లె ఉ భీమవరము ఉ పులిమద్ది ఉ పూడు మల్లారు ఉ మజరాకందాళపల్లె తొగర్చేడు ఉ చోపరెవేలు ఉ బాబోలు ఉ అనుపూరు ఉ కొత్తారుమచరా ఉ మిట్టమిడివేలు.

తరువాత శాలివాహన శకవరుషము ఉఁడఁ (1713) అగు పరీధావి సంవత్సర మార్గశిరమాసం ఆరభ్యం మునవరుభాను బహుదరు వారి యేలుబడిలో శాలివాహన శకము ఉఁడఁ (1732) అగు ప్రమోదూత సంవత్సర వైశాఖ బహుళ ఉ బుధవారము పర్యంతమున్న జరుగుతూవున్నది. యిం అల్లపుభాను బహుదరు వారి ప్రభుత్వము అయినది మొదలుకొని యిందు క్రింద నడిచే గ్రామములు అన్ని భేటాచేసి పతానులకు జాగీర్లు యిచ్చినారు. గనుక గ్రామము అన్ని అలాపించా అయిపోగా యిప్పుడు కనుబా నందేల అనే గ్రామం సమీప గ్రామములైన మౌజె గ్రామములవలెనె ఒక నందేల గ్రామమున్నది.

కనుబా నందేల గ్రామముల వయనము:

కనుబానందేల, కొండాపురం, కొత్తపల్లె మచరా, మూర్తి సాగరం మజరా, కృష్ణ రాజేంద్రుని మజరా. యిం వ్రాసిన మజరాతో కూడినటువంటిన్ని కనుబా నందేల గ్రామం వుజాడు అయి పాడుగోడలతో నిండి కోటలోనేమి పేటలోనేమి మునుపటి మట్టు యిప్పుడు పదింట్టి వకయిల్లు అయినాలేకుండా వున్నది. కోట అంతాలోని కోటలు దిబ్బులుగానే యేరుపడినవి. పైకోట కొంత కొంత పడివున్నది. వరద రాజులవారి నాటి చెరువులు గ్రామముకు పూర్వ/భాగమందు వున్నది. రెండున్న మేటవేసి మన్నుచేత పూడిపోయి అగద్దలు పూడిపోయివున్నవి. గ్రామములు యిప్పుడు సర్కారు అమానీ అమీను బాబోజీమియ్యా పతాను అమలుదారు సుబ్బరావు దేశస్థుడు మారీఫత్తు వున్నది.

యిం గ్రామముకు అష్టదిక్కులయందున్న వుండే గ్రామాదుల యొక్క వివరము: పూర్వభాగమందు పరుగున్నర దూరమున కన్నూలు తాలూకు తమ్మునపల్లె అనే గ్రామము ఆగ్నేయ భాగమందు పరుగు దూరమున కన్నూలు తాలూకు మసీదుపురం అనే గ్రామమున్న దక్కిణభాగమందు పరుగు దూరమున నూనెపల్లె అనే గ్రామం యిలాభే కన్నూలు తాలూకా పూర్వం వరగణ నందేల

కింద వుండేది. కసుబా నందేల క్రింద మజరాగా వుండేది. యిప్పుడు భోజ్యాతీమియ్యా అనే పరానుకు జాగీరు నడుస్తున్నది. నైరుతి భాగమందు పరుగు దూరమున యిందు కింద మజరా మూర్తి సాగరము అవతల పరుగున్నర దూరమున చోటిరేవులు అనే గ్రామము యిలాఫే కన్నాలు యిప్పుడు దావూతుభాన్ పరాను అనే వానికి జాగీరు నడుస్తున్నది. పశ్చిమభాగమందు రెండు పరుగులన్నర దూరములో బలపనూరు అనే గ్రామము యిప్పుడు జీవన భానుడు అనే పరాను వానికి జాగీరు నడుస్తూ వున్నది. వాయువ్య భాగమందు పరుగు దూరమున రాయమల్చారు అనే గ్రామము పూర్వము నందేల పరగణాలో నడేది. యిప్పుడు జీవనభానుడు అనే పరాన్నజాగీరు నడుస్తూ వున్నది. యిశాన్య భాగమందు పరుగు దూరమున కసుబా క్రింద మజరా ఫీల్లరాపురం అవతల పరుగు దూరమున బోల్లవరం అనే గ్రామం పూర్వము నందేల వరగణాక్రింద చెల్లేది. యిప్పుడు ఆజంభాను దూరాజీ అనే పరాన్నజాగీరు నడుస్తున్నది. ఉత్తర భాగమందు రెండు పరుగులు దూరమున ఎర్రగుంట్ల. అనే గ్రామము ఇలాఫే కన్నాలు విరూమియా అనే పరాన్నజాగీరు నడుస్తూ వున్నది.

యిం గ్రామమేయందు వ్యాస్త దేవస్థానములు

పేటలోవున్న దేవస్థానములు:

ఇ నగరేశ్వర దేవస్థానము 2 చెన్నకేశవ స్వామి దేవస్థానము 3 బసవన్న దేవస్థానము 4 సుంకులమ్మ దేవస్థానము 5 యల్లమ్మ దేవస్థానము.

కోటలో దేవస్థానములు:

1 బ్రిహ్మనందీశ్వర దేవస్థానం కంబం కృష్ణస్వామి 3 కొత్తదం మల్లిభార్జనుడు 4 వెంకటేశ్వరుడు 5 కాళికాదేవి దేవస్థానములు పంచ్యణం వారు కొత్త నందేల వెలువల పశ్చమ భాగమందు 6 హనుమంతరాయుని దేవాలయమందు పూజకలదు. 2 చౌదేశ్వరి దేవస్థానము పూజ నడిపిస్తున్నారు. 7 నృశింహ దేవాలయము. దుండుభాను అనేవాడు మసీదు కట్టించినాడు. 8

దేవస్థానములకు పూర్వము జరిగే మహాత్మవములు యిప్పుడు శ్లేష్ములు తమాము నిలిపివేసినారు. యా గ్రామముకు పూర్వభాగము వెలుపట భీమేశ్వరుని దేవాలయము వున్నది. పూర్వము వరదరాజుల చెరువు మీదను వరదరాజస్వామి దేవాలయం కట్టించినారు. అది తురుమ్మలు బద్దలుకొట్టినారు.

యా గ్రామము భూమియందు పైరుఅయ్యే ధాన్యాదులు గం పచ్చ జొన్నలు గం తెల్ల జొన్నలు గం కందులు గం నల్ల పెసలు గం పెద్ద ఆముదాలు ఉ పెద్ద నువ్వులు గం వులవలు గం శనగలు ఉ పెద్ద గోధుమలు గం యవ గోధుమలు గం మిన్నులు గం కొర్రలు గం అరకలు గం వడ్లు గం అలసందలు ఉ అన్నులు గం గోగులు గం పత్తి ఉ మిరప తోటలు గం చెర్కు తోటలు గం అకు తోటలు గం పసుపు తోటలు గం వంగ తోటలు గం అరటి తోటలు.

కూరగాయలు:

గం బెండకాయలు గం వంకాయలు ఉ చిక్కుడు కాయలు ఉ కాకరకాయలు గం గుమ్మడికాయలు ఉ సారకాయలు ఉ పొట్లకాయలు గం దోసకాయలు ఉ గోరుచిక్కుడుకాయలు గం మెంతికూర గం కొత్తమిరము గం చేమగడ్డలు గం కంద గెడ్డలు గం గెనుసు గం ముల్లంగి ఉ అల్లము గం గడికూరు గం కొయ్యకూరు ఉ పెరుగుకూర గం పెండలము గం చుక్కకూర గం కడంగిరిపండు గం కరుబూజులు గం రతీరుబూజులు గం మామిడితోటలు కలవు, చింతతోటలు కలవు. పోకతోటలు వేస్తే అవుతవి పూర్వం వేసేవారు. నారికేళం తోటలు పూర్వం వేసేవారు. యిప్పుడున్న వేస్తే అవుతున్నావి, నిమ్మతోటలు అవుతవి, పనసతోటలు అవుతవి, దాడిమ ఘలాలు అవుతవి. యివిగాక అంగోరా జామిపండ్లు వగైరా విశేష ఘలవృక్షాలు వేస్తే బాగా పైరు అవుతవి. యిప్పుడు వేసేవారు లేరు. యాపైన చెప్పిన సస్యాదులు, కూరకాయలు ఘలవృక్షాల పైరు అయ్యేటందుకు నీరు ఆస్పదం యేదంటే గ్రామానకు పూర్వభాగ మందు వరదరాజుల చెరువకి కమ్మమ్మ చెరువు ఒకటి వలయం ఒక్కొక్క చెరువు రెండేసి పరుగులు కలవి పెద్ద చెరువులు వున్నావి. మరమ్మత్తు లేక

తమాము మేటవేసి మన్ను చేత పూడిపోయివున్నవి. వరదరాజులు చెరువు అనే పెద్ద చెరువుకు మహానంది వద్ద బుగ్గనుంచి నీరు కాల్వవల్ల అందుతూ సదా ప్రవహిస్తూ వుంటుంది. ఆ మహానందిబుగ్గకు చెరువుకు ఆమడ దూరమున వున్నది. అక్కడ నుంచి నీరు వచ్చే కాలువానున్న మరమ్మతు లేక పూడిపోయినవి. బాగుచేయిస్తే నీరు మరిన్ని వచ్చును. అదే కాలువ నీరు యిప్పుడు కుంపిణీ తాలూకా బసవాపురం యిలాకాలో మహానంది వల్లెకు సభం నీరు పోతున్నది. తతిమ్మా సభమున్నూ యావూరి చెరువుకు వస్తున్నది.

యా గ్రామములో బట్టలు అయ్యే వివరము:

ఱ చీరలు తొగరవి నీలివి తెల్లవి ముతకవి మూడేసి రూపాయలు నాల్గేసి రూపాయలు వచ్చువి అవుతున్నవి. యవరైనా ఫర్మాయిచ్చి నేయిస్తే పదేసి రూపాయలు మచ్చువి మరిన్ని ఆపైనున్నున్నవి.

డ ధోవతులు పట్టంచువి నాల్గు రూపాయల మచ్చువి అవుతున్నవి. ఫర్మాయించి నేయిస్తే పదేశి రూపాయలు మచ్చు పర్యంతమున్న అవుతున్నవి.

ఱ సన్నపు శల్లాలు యిప్పుడు నాల్గు రూపాయలు ఫర్మాయించి వేయిస్తే పదేశి పన్నెండేశి రూపాయలు మచ్చువి అవుతున్నవి.

ఱ పాగాలు యిప్పుడు నాల్గేశి రూపాయాల మచ్చువి అవుతవి. ఫర్మాయించి వేయిస్తే పదేశి రూపాయాల మచ్చువి అవుతున్నవి.

ఱ పచ్చడము రేకులు యిప్పుడు యిరవై మూర రేకులు మూడేశి రూపాయలు మచ్చువి అవుతూవున్నవి. ఫర్మాయించి నేయిస్తే పదేశి రూపాయాల మచ్చువి అవుతున్నవి.

ఱ నవారు మంచము ఱ కి రెండేసి రూపాయాలు మొదలుకొని నాల్గేశి రూపాయాల మచ్చు పర్యంతము అవుతూవున్నది.

ఱ రూపాయా అర్ధరూపాయా మచ్చు మొదలు రెండేసి రూపాయాలు మచ్చువి తెల్లరుమాళ్లు అవుతూవున్నవి. ఫర్మాయిచ్చి నేయిస్తే వెల పదేశి

రూపాయల మచ్చ పర్యంతము అవుతవి. రుఖీవేయస్తే ముపై రూపాయలు మచ్చవి అవుతవి.

యివిగాక యిక్కడ వద్దము పనివాండ్లు గాడీలు, అంబారీలు, సందూకులు, మెగలాయి పల్లకీలు, పట్టమంచాలు, చౌకీ పీటలు, కలందానూలు, మందసములు వగైరా చేస్తున్నారు.

2. నల్లమల యందలి అరణ్య ప్రదేశమున వుండే చెంచువారల యొక్క కైఫీయత్తు

శ్రీ అహోబిలస్థలమైన నల్లమల అనే పర్వతము యందలి మహాదరణ్య ప్రదేశమునందు నివాసము చేసుకొని వుండే చెంచువారి యొక్క కైఫీయత్తు:-

శ్రీ అహోబిల వీరనరసింహ సామీప్యమందలి మహాదరణ్య ప్రదేశముందు నివాసస్థలు ఆదిచెంచులు యిప్పటి మానవ పరిమాణాన్ని మూడు జానలు పొడవు అంతకు తగిన వున్నతము అలాగంట్టి స్థాల శరీరమునకు తగిన అవయవములతో కూడుకొని శ్రీ అహోబిల వీరనృసింహ దేవుని నివాసస్థలము అయిన దివ్యమండప సామీప్యమందలి మహాదరణ్య ప్రదేశముందు పూర్వకాలమున వుండిరి అని జనులు వాడుకుంట్టానారు గాని ప్రకృతముందు జనుల్చు పైన ప్రాశ్ని ఆది చెంచులు అనేవారు దృశ్యము అవుతూ వున్నట్లుగా ప్రజల వల్లను వాడికెలేదు.

యిదిగ్గా యానాదిచెంచులని నల్లమల యందుండే వారియొక్క కైఫీయత్తు

యానాది చెంచులనే వారు శ్రీ అహోబిలస్థళమునకు సామీప్యమైన నల్లమలలో మల్లిమళ్ళ చెరువు భార్గవ నారసింహస్థలం పావన నారసింహస్థళము యామెదలయ్యి మహాదరణ్య ప్రదేశములయందు పొదరింధ్నపైన బోదగడ్డి కప్పి యిరుపు చేసుకొని ఆ పొదరింధ్నలోను దారాపుత్రాదులతోకూడుకొని నివాసము చేసుకొని వుంద్దరు. అదిన్ని సర్వకాలమున్న యొక స్థలముందు నివాసం చేసుకొని వుండేదిలేదు. నెలదినములు వకస్థళముందు వున్న వెనుక అనంతరము విడిచి వేరొక్క స్థళమునకు లేచిపోయి అక్కడ సున్ను పైన చెప్పిన ప్రకారమే పొదరింధ్న యిరువు చేసుకొని అందు నివాసము చేస్తాన్ని వుందురు. శ్రీకైలము కొండ మీదను గుడిశెలు వేసుకొని వుందురు. పర్వతము దిగువ గ్రామాల సామీప్య గ్రామ వెలపటి గుడిశెలు వేసుక వుండేవి కలదు. వీరివుపయోగాన్ని జనపదములయిన గ్రామములలో క్రయము యిచ్చి మృణ్ణయ పాత్రలు తీసుకొని పోదురు. వీరికి ఆహారమునకు వుపయోగమయే జనపదములయందలి

పదార్థములు యేమంటే జొన్నలు, సజ్జలు, రాగులు, బియ్యము, వుప్పు, మిర్యప కాయలు, చింతపండు మొదలైనవి కాని తీస్కుని పోదురు. యిం పదార్థములు వాండ్లు పచనము చేస్కానే క్రమము-జొన్నలు అనువు చేసుకొనేటందుకు రోళ్లు, విసురురాళ్లు మొదలైన సాధనికలు లేవు. గన్న జొన్నలు బండమీదవేసి మరివక రాయతోనూరి అవి పగిలిన వెనుక్కు మృణ్యాయపాత్రలో పక్వము చేసుకొని భక్షణ చేతురు. రాగులున్న యిదే ప్రకారము పూర్ణితము చేసుకొని భక్షణ చేతురు. సజ్జలున్న యిదే ప్రకారము బండలపైన వేసి పగలకొట్టి తదుపరి అవి పచనము చేసుకొని భక్షణ చేతురు. తండులాలు అదే ప్రకారము మృణ్యాయపాత్రలో వేసి పచనము చేస్కుని అన్నము భక్షణ చేస్తున్నారు. చింతపండు చారు పులును యిత్యాదికమయిన సాధనికలుగా చేస్కుని భక్షణ చేతురు. యిదిగ్గా అరణ్యమండు వుండే పదార్థములు చెంచగడ్డలు అనే దుంపలు తవ్వితెచ్చి అవి అగ్నిచేత తప్తంచేసి మధుయక్తముగా భక్షణ చేతురు. మరిన్ని స్త్రీలున్న పురుషులున్న ధనుర్భాణములచేతను దుప్పులు, జింకలు, కనుజులు, కొండ గోట్రెలు, గోనంగులు, కోతులు, వుడుములు, అరణ్య సూకరములు, భల్లాకములు, యేదులు, చవలపిల్లులు, బావురుపిల్లులు, మరిన్ని పక్షిజాతులు కారుకోళ్లు, నెమళ్లు, కొజులు, పాలలు, కొక్కెరలు, కాకులు, గువ్వలు, పురేడ్లు, పిచ్చుకలు, పావురాయలు, వుంమ్మ గువ్వలు, గుడ్ల గువ్వలు, తెల్ల కంకణములు, నల్ల కంక్కణములు, చిలువలు, వంగవండ్లు, నేలనెమళ్లు, పట్టుభములు, నీరుకోళ్లు, నీరుకాకులు, కొంగలు, బెగోట్రెలు, గోరువంకలు, నలమంచిగాళ్లు, పికిలిపిట్టులు, గద్దలు, బందుగద్దలు, బొల్లిగద్దలు యివి మొదలైన పక్షులనున్న వధచేసి వీటి యొక్క మాంసము పాత్రలోవుంచి పచనము చేసుకొని భక్షణ చేసేదిలేదుగాని వూరికే అగ్నిచేత తప్తంచేసి భక్షణం చేస్తున్నారు. దాహము అయితే వుడకము వుండే స్థానకుపోయి ఆ వుడకము హస్తాలచేతనే గ్రహించి పానము చేతురుగాని మరివక రీతిని లేదు. తామ్రపాత్రలు మొదలైన గృహాపకరణములు లేవు. దేహధర్మము అయిన మూత్రపురీషవిసర్జనాది క్రియలయందు ప్రక్కాలనాది క్రియలు లేవు. అదిన్ని తత్త్వాలమందు సాన్నిధ్యమందు వుడకము సంభవించినట్టు అయితే కలదుగాని ప్రత్యాస్కినియమములేదు.

ఈ చెంచువారలయొక్కస్త్రీలు పద్మానుగేసి మూర పదహారేసి మూరగలవి మూరెడు జానెడు బెత్తెడు వెడల్పుగలవి ముతక చీరలు గ్రామంతరములనుంచి మూడేసి టంకాల దుడ్డకు కొనితెచ్చుకొని ఆ వస్త్రము కటిప్రదేశము మొదలుకొని జానువులమట్టుకు వెడల్పు గలిగి వుందును గనుక అంతమట్టుకు మానాన్ను ఆచ్ఛాదనగా వకచుట్టు మాత్రంచుట్టుకొని మిగిలిన వస్త్రము నడుముకు చుట్టుకుందురు. అంత్తేకాని వక్షస్థలమందు వస్త్రము ఆచ్ఛాదనచేసేదిలేదు. పురుషులు అయినవారు జానెడు వెడల్పు గజము పొడవైన వస్త్రము కౌపీనం ధరించుకొనియుందురుగాని వుత్తరీయం ధరించేదిలేదు. స్త్రీలు యేమి పురుషులు యేమి వెండిబంగారములచేత చేయబడినటువంటి ఆభరణములు అలంకరించేది లేదు. స్త్రీలు మాత్రము అరణ్య ప్రదేశమందువుండే గురువింద పూసలు పేరులు కూర్చు కొయ్యపూసలు పేరులు కూచ్చి కంఠానను ధరియింతురు. గ్రామంతరములలోనుంచి తొంప్రముము చాత చాయబడిన అంగుళ్యాభరణములు కొనితీస్తుపోయి స్త్రీలు ధరియింతురు. స్త్రీలవలెనే పురుషులున్న శిరోజములు వుంచుకొందురు కాని లేపనాది క్రియలులేవు.

చారపప్పు గానుగపప్పు బండలకు వేసి అదిమి అందుల తైలముతీసి స్త్రీలు శిరోజములక్కు లేపనము చేసుకుందురు. పురుషులకు అదిన్ని వాడుకులేదు. స్త్రీలకున్న పురుషులకున్న చేతులో వొక్కొక్క ధనస్సు అంబులపేరు వింటిబద్ద అని చెప్పుతున్నారు. యిదిగ్గ అయిదేశి ఆరేశి తీర్చు అనగా యనుపములుకులు వేశ్వి వెదురు జిణిగెలు అనే బాణములు యా విధముగా ధనుర్ఖణయుక్కులై పక్షిమృగాదులను మహదరణ్యమునందు వేటలాడుతూ వుందురు. స్త్రీలు రజస్వలదోషమనే యెగ్గ లేదు. అందుకు త్రిరాత్రినియమమును ఆచరించక ప్రవర్తిస్తూ వుందురు. శాస్త్రపరిజ్ఞానహీనులు గనుక దినమందునున్న స్త్రీలకు పురుషులకున్న సంయోగ క్రియలు కలిగి వుందురు. కాలవేళాదు లెరుంగక శెయరదంబు పశుచేస్తితంబనంబడు అని శాస్త్రములయందు చెప్పి వున్నది గన్న యింద్రు పశుచేస్తము అని పేరు. ఏరలకు ధరించుకోగా మాలిన్యము పొందిన వస్త్రములు అదే ప్రకారముగా వుండి మరికొన్ని దినములకు జీర్ణము అయిపోవలెనుగాని మలినమైన వస్త్రములు తిరుగా పూర్ణితము చేసుకొనే అంత

సామర్థ్యములేదు. స్నాన సాఖ్యమనేది వారి జన్మయందు గుర్తెరుగరు. స్త్రీకి గర్భాత్మి అయితే నవమాసము సంపూర్ణమైన సుఖప్రసూతి అయినంతట మొగశిశువు అయినా ఆడశిశువు అయినా భూపతనం అయ్యి పిమ్మట తీరుతో బొడ్డుకోసి శీతోదకంచేతనే ఆ శిశువుకు స్నానము చేయించెదరు. కేవలము శీతాకాలము అయినట్టయితే వోకానోకరు వుష్టోదకము చేతనున్న శిశువుకు స్నానము చేయించేదికలదు. స్నానము చేయించిన తరువాతను ఆ శిశువును వక కృష్ణజినములో పండుకోబెట్టి ఆ కృష్ణజినమునకు నాల్గుమలుపులను దూసర తీగెలు అయినా లేకుంటే తాడ్ల అయినాకట్టి ఆ నాల్గు కొనలుపైన ముడివేసి వఖవెదురు జిగించుకు తగిలించి జననీజనకులైనవారు వుభయులు యప్పటి యట్లనే ధనుర్భాషయుక్కలై అరణ్యములందు పక్షిమృగాదులను వ్యాట లాడబోదురు. దెండు రూముల వరకు అయినా లేక.. అయినా తీరుగా ఆ వుభయులు స్వస్థలానికి వచ్చి చేరిన పిమ్మట తల్లి అయినది శిశువుకు స్తున్యపానము చేయించును. శిశువు జననము అంయనందున తత్తుంబంధులైనవారున్న సుఖప్రసూతియైన స్త్రీసహగాను జాతాశోచము అచరించి దశరాత్రి నియమముగా వుండి దశరాత్రిక్రమము అయిన పిమ్మట స్నానము చేసేడిలేదు. శిశువు జననమైన పిమ్మటను నామనిర్ధేశము చేతురింత్తేకాని విధ్యకముగా అన్నప్రాశనాది కర్మములు చాయరు. అయిదు ఆరు మాసములు అయిన వెనుక తోసినప్పుడు అన్నప్రాశన చేయింతురు. యా ప్రకారము దినదిన ప్రవర్తమానమును పొందుతూవుండగా ఆ శిశువు ఆడశిశువు అయినట్టయితే పూర్ణయవ్వనప్రాప్తిఅయిన వెనుకను ఆ కన్యక రజస్వల అయిన పిమ్మట ఆ చిన్నదాన్ని వివాహము చేయవలెనని నిశ్చయింతురు. వివాహము చాయడానికి వక మాసమందు చాయవచ్చును. వక మాసమందు చేయరాదను నిర్ణయము లేదు. తిథివార నక్షత్ర యోగకరణములు విచారించడమున్న సుముహార్త నిశ్చయములు లేవుగాని అయినప్పటికిన్ని జేష్టకనిష్టలైన వుభయులు యేకోదరులు వుంట జేష్టని కుమార్తె కనిష్టని కుమారుడికైనా కనిష్టని కుమార్తె జేష్టనికైనా క్షేత్రప్రాధాన్యంచేసి మేచ్చులు వివాహములు చేసినట్లుగా వీండ్లు చేసేదిలేదు. బీజమే ముఖ్యము. ఆలాగున

సంబంధికులైన వారి చిన్నవాన్ని బోట్టెను యివ్వనిప్పుర్వచేసి ఆయాదబోట్టె కలవారు నివాసం చేసుకువుండే స్థానికి పెండ్లికుమారుని వెంట బెట్టుకువచ్చి మహాత్మవకాలము గన్న ముఖ్యమైన బంధువులను పిలుచుకొని వుదయ కాలమందు గజము వలయమైన భూమిని చక్కగా అలికి తన్నధ్వ రంగమునందు వాండ్లువట్టెతీరు అనగా బాణం నిలువపాతి తదగ్రభానిమందలి చాయ అడుగునవచ్చి నిలిచినప్పుడు అభిజితులగ్నము వేళను పెండ్లి కుమారుడైన చిన్నవానిచేత పెండ్లి కుమారెకు పాణిగ్రహణము చేయించి ఆ వుభయులను పాతివున్న తీర్చు ప్రదక్షిణము చేయించి ఆ తీర్చు యదుట కూర్చుండబెట్టి పెద్దలైనవారు పెద్దముతైదువులైన వారున్న కుంకుమతో అక్కతలు వేసి ఆ వధూవరుల శిరస్సులయందు దీవించ్చివుంతురు. తరువాత వచ్చినవారలు వాండ్లకు కలిగినంతలో అభీష్టపదార్థములు భోజనములు చేతురు. ఆ రాత్రియందే ఆ వధూవరులకు గర్భాధానముచేతురు. మరుదివసమున వచ్చిన బంధువులు అంతా భోజనాత్మారమునందు కొందరు భోజనోత్తరమందు కొందరు యెవరెవరి నిజనివాసములకు వారు పంపకము తీసుకొనిపోదురు. తరువాతను ఆ స్త్రీ ప్రపంచరీతిగను పెన్నిమిటితో కాపురముచేస్తూ పక్కలను, మృగాదులను వేటలాడుకొని మరిన్ని పెనిమిటివల్ల సంపాదన అయిన భోజన పదార్థములను అనుభవించుకుంటూ వుండును. ఆ స్త్రీకి దైవ సంక్షల్పవశాత్తు వైధవ్యప్రాప్తము అయినట్టు అయితే తిరుగపెనిమింటి సోదరుడైన పురుషున్ని పూర్వోక్త ప్రకారముగానే వివాహము అయ్యేది గలదు. పెన్నిటికి సోదరుడైన పురుషుడు లేకవుంటే అన్య పురుషుణ్ణి వివాహం అవును. అందువల్ల పేరు మారుమనువు అని చెప్పుకుందురు. మరిన్ని కూడుకోవడము అని చెప్పుకొందురు. పురుషుని అయినా శైవము విడిచి యవ్వనప్రాదుర్భావము అయిన వెనుక ఆ పురుషునికి వరించిన కన్యకకు పంచాంగ దినశుద్ధి శుభముహార్థము అక్కరలేక పూర్వోక్త ప్రకారముగానే వివాహము చేతురు. తదారభ్యము ఆ వధూవరులు ప్రపంచరీతిని అన్యోన్యాను బంధుములు కలిగి అనురాగత్వేన నటిస్తూ వుందురు.

ఆ పురుషుడైనవానికి సహజవృత్తి ధనుర్భాణములచేత మృగవధ పక్కివధ చేసేదే కాకుండా యింక్షోక వ్యావృత్తి కలదు. అది యెట్టిదంట్టే యా నల్లమల

యందు అరణ్యమున సరములు కూర్చునటువంటి మధుసంగ్రహము చేసేది కలదు. అది యొటువలెనంటే కొండవేట్లను తేనెపేరులు పెట్టి వుంటున్నవి. అవి క్రిందనుంచి అంది తియ్యకూడదు. వేటిపైన యెక్కితే అక్కడికి దిగువను వుంట్టున్నది గన్న అక్కడ నుంచ్చి గ్రహించకూడదు. అంద్యా సాధనిక వభు దీర్ఘమైన వంశము శాఖయుక్తముగా తెచ్చిదాన్ని చివరను వభు సూత్రము గట్టి ఆదిన్ని వభు మృణ్యాయపాత్ర అయినా లేకుంటే సారకాయబుర్ర అయినా తీసుకొని యా సాధనికలతో యిద్దరు పోవలసినవి. అందుకు యేకోదరులు వుభయులు పొయ్యేదిలేదు. ఎందుచేతనంటే వొకడు వేటుపైన త్రాదుపట్టుకు వుండగా వేటుక్రింద విడిచిన వంశకాప్టము వెంబడిన రెండోవాడు దిగిన తర్వాతను పైవాడు తనచేతిలోవన్న సూత్రమును చేధించి వేటకిందకు దిగినవాడు మధ్యరంగమునుంచ్చి క్రిందపడి హతమైపోతే వాని కళత్రమును పైన వున్నవాడు పాణిగ్రహణము చేసుకొనే మర్యాద వుంట్టున్నది. గన్న పైన చెప్పిన సాధనికలు తీస్తుని బావమరదులు అయినా లేకుంటే తండ్రి కొమాళ్ళ అయినా పోదురు. పోయిన వభుడు వేటపైన నిలిచివుంచ్చి సూత్రంతాను పట్టుకొని వంశకాప్టం పెట్టు దిగువ మధ్యరంగాన్ని విరుచును. రెండోవాడు పాత్ర వభు పుట్టికలో వుంచుకొని దాన్ని సూత్రము కట్టి పైన ఉన్న వాని చేతికి కొస అందించి తాను వెదురుజినెగి వెంబడినే వేట దిగువ మధ్య రంగ్గాన్న అవరోహణచేసి అక్కడ వున్న సరమాలను లేసి ఆ వెరను వుండే మధుపాత్రలో నించ్చి తాడు వంట్ల కదిపినంత్తట ఆ సంజ్ఞ గ్రహించి పైన వున్నవాడు సూత్రంపట్టి వంశదండముపైకి ఆకర్షణ చేసుకున్నంతట దాని ఆస్పదముగా దిగువ వాడు పైకి యెక్కిపోవను. యా ప్రకారము సంగ్రహించిన యందులో సమము నగరిన్ని సమము వాండ్లకున్న యా ప్రకారము నిర్ణయించుకొన్నదాన్ని కోరు అనె వాడికె. కళింగ మత్స్య మగధ దేశాలయందు సంగ్గోరు అనేవాడుక కలదు. ఈ చెంచువారి యెక్క స్వాంశము అనే సగబాలు జనపదములైన గ్రామాంతరములలోకి తీసుకొనిపోయి అపరంజి నాల్గు రూకల్గు మారె రూపాయి వక్కంటికి యిరుపైశాల్లు వైదు నూర్లు యొత్త అయిన కచ్చాశెరు పన్నెండు పరిమాణము కలిగిన ధడియము ప్రకారము విక్రయించ్చుకొని వచ్చిన ద్రవ్యముతో కొంత

ద్రవ్యం నగర్చి పన్ను అని యిచ్చేది కలదు. అదిగా యా తేనె సంగ్రహము అయ్యే అరణ్యస్థలం కొంతకొంత్త యేయే పాలెగాండ్ల సీమకు సామీప్యమయి అఱుకువుగా వుంటున్నదో ఆ పాలెగాండ్లకు కావలి అని ప్రతి సంవత్సరమున్న కొంత పైకము ఒయిచ్చేది కలదు. మిగిలిన ద్రవ్యము తాము అనుభవించుకొందురు. కొన్ని స్థాలలోని దివాణమువార్చి యిచ్చే నడతలేదు. అంతలోనే శ్రీ ఆహోబిల నారసింహాదేవుని దీపారాధనకుగాను వీండ్లు యథాశక్యానుసారేణ కానుక యిచ్చేది కలదు. యిదిగా ప్రతి సంవత్సరము నందు ఫాల్యణ శుద్ధ గఁ శ్రీ నరసింహస్వామికి తిరునాళ్ల మహాత్మవముగన్ను అప్పుడు లగ్గుము నాట్చి స్వామి దేవాలయమునకు వచ్చి అమ్మవారు తమ ఆడుబిడ్డ అనే తాత్పర్యము చేత కల్యాణమునాడు శ్రీ అమ్మవారికి శ్రీ స్వామికి కానుక మధుపర్కములు, పసుపున్ను, కుంకుము, ధూపదీప నైవేద్యములు సహ తెచ్చి సమర్పించి తిరువాడ వుత్సవ దినములలో అక్కడనే వుండి తరువాత వారి నివాస స్థలాలుకు పోవుదురు.

శ్రీశైలంపైన వుండే చంచలు ఆ పర్వత సామీప్యము పదమర వుండే చంచలు శ్రీశైల వత్సవంవేళ మార్గాన అక్కడక్కడ చౌకీ వుండేదిన్ని యాత్రవారు మనిషికి దుడ్లు యద్దులు గుర్రాలు నాల్గుడబ్బులు యిచ్చేది. అది ఆ ప్రదేశమున పాణచౌకీగా వుండగా వచ్చినవారు పంచుకొనేది. యిదిగాక దివాణమువారు వఖవేళ రమ్మని ప్రాస్తే వీరు ధనురాఘణాలు తీస్తాన్ని అక్కడికి పోతే వారు భత్యము యచ్చి కార్యానకు పంపిస్తే యుద్ధమున్ను చేసేది. జయప్రదము అయినట్లయితే వార్చి తగిన బహుమానం యిచ్చేది. కొంత భూమి మాన్యమున్ను యిచ్చేది. ఆ భూమి వీరు సాగుచేయడం లేదు. రయితులు సాగుచేసి వారికి కలిగిన పాలు యిచ్చేది. చెంచలు కొందరు చోరత్యం చేత జనులును వపాధిచేసి దోచేదిన్ని కలదు. అందుకు దివాణమువారు విని వార్చి తలకాయలు కొట్టిస్తా వచ్చేది. దివాణవారు నివారించక వుండే వీరి వుపద్రవం మార్గస్తులకు చాలా అయ్యేది.

3. గ్రామాంతరములో భిక్ష వృత్తిగా వుండే దాసతి చెంచులయొక్క కైఫీయత్తు

జనవదములయందు వుండేటి బలిజవారు తెనుగులు గొల్లవారు బోయవారు యూ జాతములయంద్దు పుట్టి వుండే వార్లలో శ్రీ సృసింహస్వామికి దాస్యము చేయవలెనని మనో నిశ్చయము కలిగిన వారలు శ్రీ ఆహారోబిల స్థామునకు అభిమానకర్తులయినటువంటి ఆహారోబిల జియ్యంగారి సన్నిధానానకు పోయి దణ్ణము సమర్పించి మేము శ్రీ స్వామిక్కి దాసులమై వుండు కొనవలెననే తాత్పర్యం నిశ్చయమైనందున వచ్చినారము. మాయందు కృపాదృష్టి వుంచి చక్రాంక్రితం మొదలైన దాసచిహ్నములు కలుగ చేయవలసినదని చెప్పుకుంటే వారు విని దాసుణ్ణి అవుతానని వచ్చిన వాన్ని కుటుంబ్య యుక్కడెనవాన్ని గంగలో స్నానముచేసి రమ్మని తప్త చక్రాంక్రితమున్న మరిన్ని యేలిన వారి స్వరూపమును అనగా తిరుమణి శ్రీ చూర్ణములు వానియొక్క లలాట పట్టికయంద్దు ధరింపజేతురు. అప్పుడు సృసింహాదాసుడని వాన్ని నామధేయము చేస్తున్నారు. శ్రీ స్వామికి దాసుడనై గురుకట్టమునకు పాత్రత కలిగి వుండుకొమ్మని అజ్ఞాపింతురు. యూ ప్రకారముగా వార్లు సమాప్తయణ మున్న స్వరరూపా ధిక్కారమున్న కట్టాక్షించిన సమయమునందు వాడు వకరూక అయినా అడ్డగ అయినా శక్తానుసారేణ శ్రీ ఆహారోబిలస్వామి సన్నిధిని దీపారాధనకుగాను యిచ్చును. తదుపరి వాన్ని జియ్యంగారి యాజ్ఞయేమంటే చెంచవేషము ధరించేటట్టు ఆజ్ఞయిస్తురు. ఆ వేషము యెట్టిది అంటేను శిరస్సున చక్రధరిపాగా చంద్రవంక బిరుదు అందుమైన మయూరఫించము...నెమలి గరి కిరీటము దాన్ని వుభయపార్వతిను జవ్వాజి...లలాట పట్టికయందు తిరుమణి శ్రీ చూర్ణములు, కంఠప్రదేశమున తులసి తావదములు కంచ్చకము వామ హస్తమునం జాఘుంట దక్కణహస్తమునందు పిల్లనగోవి సన్ననిరెండ్డు యినుపనార సములు వీపున బలుసు మట్టిడ్డు మొలను దట్టి చల్లదము పాదమున అంటే యినపలుగులు వేశిన పావాలు యూ ప్రకారముగా వేషము ధరించుకొన్న వారలకు

చెంచుదాసరులు అని నామము. యిలాగంటి చెంచుదాసరులు పది యిరవై యేశిమంది కూడి దానికి వక గుంపు అని పేరు. యిలాగంటి గుంపులో చేరిన జనాన్న యజమానులు ఆవలు సమయగాడు అనేవాడు వఖడు దుయ్యం కొండేగాడు అనేవాడు వఖడు వుండును. వాని చేతిలోన వొఖి కొండికోల అనగా జియ్యంగారి ముద్రకోల అది యేమంటే రెండు గజాల పొడవు అయిదు అంగుళముల వలయము కలిగినది వంశదంము. ఆ దండమునకు అయిదు యినుప నాగవాసములు నాటి వుండును. నాగవాసము ఇ కి మూడేశయిన పరానిరెకలు (?) వేశి వుంట్టున్నవి. అలాగంట్టి దండమునకు కొండెకోల అనేనామము.

యి ప్రకారముగా గుంపులు కూడిన దాసుళ్లు వొక్కాకగుంపు వొక్కాక దేశానుగురించి బిక్కాటనకు పోతున్నారు. ధారాపుత్రాదులతో కూడికొని వుండే కుటుంబ యుక్తముగానే పోదురు. గ్రామ ప్రతి గ్రామముయందును బ్రాహ్మణ క్షుత్రియ గృహాలకుపోయి వారు యిచ్చిన ధాన్యమును మాత్రము బిక్క తీసుకుందురు. విశేషించి యెవరైనా వస్త్రములు యిచ్చినట్లయితే జీర్ణ వస్త్రములను తీసికొందురు. శూద్రగృహాలయందునూ యిదే ప్రకారము తీసుకొందరు. వ్యాపారులైన తంతువాయుల గృహాలయందు వొక్కాక్క యింట ధాన్యమే బ్రాహ్మణ క్షుత్రియ గృహాలయందు బిక్కతీసుకొన్నట్లుగా యథాసంభవము ప్రతిగ్రహింతురు. కొందరి యింద్లను యింటికి వొక్కాక్క దుడ్డు ప్రకారము తీసుందురు. వైశ్య గృహాలయందు అంగడి వక్కంటికి దుడ్డు ప్రకారముగా తీసుకుందురు. ఆయంగడ్లవాండ్లు చెంచుదాసరులకు యచ్చే మామూలు అంగడి ఇకి దుడ్డు ప్రకారముగా యివ్వకపోయిన పక్కమందు ఆ చెంచవారు బలుసుమట్టి తడక క్రిందవేసి అందుపైన వకడిని పండుకోబట్టి వాని జిహ్వయందు రెండు యినుప నారసములు నాటి రక్తకండలు నాలుకపైన అగపర్చురు. మరిన్ని రెండు దవడలకు అద్దముగా వఖ.నారసమువేస్తురు. యిదిగాక యినుప అలుగులు వేసిన పానాలు తొడిగిన్ని యాప్రకారముగా దారుణ కృత్యములు చేసినంతట అంగడి ఇ కి దుడ్డు ప్రకారముగా యిస్తున్నారు. బ్రాహ్మణ క్షుత్రియ వైశ్య శూద్ర గృహాల యందున్న మరిన్ని తంతువాయ కుంభకారక యత్యాది కుల గృహాలయందున్న

దొరికిన స్థలాన ఆశనమున్న అడిగి తీసుకుంటూ యిం ప్రకారము దేశము తిరుగుతూ వుందురు. ప్రతి సంవత్సరము ఛాల్యుణ మాసమందు శ్రీ ఆహోబిల జియ్యంగారి తట్టుననుంచ్చి ముద్రకర్తలయిన శ్రీ వైష్ణవ అయ్యవార్య జియ్యంగారి మరాన్ని దాసులు అయిన వారు ప్రతి సంవత్సరమున్న శ్రీ స్వామి దీపారాధనకు గాను జియ్యంగారి మరానుకు నప్పగించేకానుక కట్టము కొరకు దాసర్లను పిలిపించమని గుంపులకు యజమానులు అయిన సమయగాండ్లు అనేవార్య ఆజ్ఞవేస్తున్నారు. తదాజ్ఞానుసారము దాసర్లను అందరిని ఆహోబిల స్థలానికి ముద్రకర్తలైన వారివద్దకి వెంటబెట్టుకురమ్మని సమయగాండ్లు అయిన యజమానులు కొండేకొలలు అనే జియ్యంగారి ముద్ర దండములు చాతపట్టుకు తిరిగేటి కొండికాండ్లకు చెప్పుతున్నారు. కొండేకాండ్లు అయిన వారు ఆ గుంపులోచేర్చి దాసర్లు యేయేతట్టుకు సంచారముపోయివన్నప్పటికిన్ని వారివద్దికిపోయి జియ్యంగారి ముద్రకర్తలు అహోబిళాన్ని వచ్చి వున్నారు వారి ఆజ్ఞప్రకారము సమయగాడు ఆహోబిళాన్ను మిమ్మును తీసురమ్మని చెప్పినాడు. కాబట్టి మీరు రావలసినది అని చెప్పుతున్నాడు. ఆ యాజ్ఞ విశ్వసించి దాసరులు అంతా శ్రీ ఆహోబిల శ్రీ నరసింహస్వామి తిరుకళ్యాణమహాత్మవము నాటికి ఆహోబిలాన్ని చారవేస్తున్నారు. వోఖవేళ యొవడైనా ఆ దాసరులలో వోకానోకడు మూర్ఖంచేత తిరుగుబాటుచేసి ఆజ్ఞాప్యతిరిక్కడ రాక వన్నట్లయితే వాన్ని ఆచార్యుల ఆజ్ఞయున్నది. ముద్రకర్తలైన యిం అయ్యవారులయొక్క సన్నిధానాన్న వచ్చి వారి కటూకమునకు ప్రాప్తుడవు పర్యంతము యేలినవారి స్వభావము అనగా తిరుమణి శ్రీ చూర్చుములు యిం రెండు నీవు లలాటమునందు ధరించ పనిలేదు ధరించినట్టు అయితే శ్రీ స్వామిసన్నిధిని ఆపరాధమునకు ప్రాప్తుడవు అవుదువు అని కొండిగాడు చెప్పి పోతున్నాడు. యింప్రకారము నాల్గు గుంపుల యొక్క యజమానులు అయిన నలుగురు సమయగాండ్లకు ఆజ్ఞాకర్తలైన కొండిగాండ్లు ఆ సమయగాని కొండిగానికి వశకర్తలైన గుంపులోచేరిన దాసరులు అంతా ముద్రకర్తలయిన అయ్యవారి వద్ద ఆహోబిలాన్ను చేరుదురు. ఆజ్ఞాను సారముగా వశకర్తలై కొండిగాడు పిలువగా వచ్చిన దాసర్ల అందరిచేతను వారు దాసరి జనం గ కి యేడు గ కి పస్సెండ్లు దుడ్లకు మారె అపరంజి రూక ప్రకారము

మరాన్న నిర్ణయంచేసుకొన్న కట్టము సమయగాని కొండెగాని ముఖాంత్రముగా ముద్రకర్తలు వసూలు చేసుకొని దాసర్లను తిరుగ దేశ సంచారనకు పొమ్మని ఆజ్ఞయిస్తున్నారు. ఆచార్యయాజ్ఞకు వ్యతిరిక్తముగా కొండిగాడు...గాని ముఖాంత్రముగా అపరాధియైన దాసరుని చేత మూడు రూకలు అయినా లేకుంటే రూక అయినా లేకుంటే అడ్డగ అయినా లేకుంటే పాతిక అయినా అపరాధము తీస్తుని యికమీదటయినా గురు కట్టమునకు ప్రాప్తుడవు అయి వుండ్డుకొమ్మని బుద్ధిచెప్పి తిరుగ దేశసంచారమునకు పొమ్మని యాజ్ఞయిస్తున్నారు.

4. అపోఓబిజం కైఫీయత్తు

బ్రింహ్మంద కృతమందు చతుర్ధశ భువనములలో భూలోకమున మేరో దక్షిణ దిగ్భాగ్య అభినవజంబూ ద్వీపమున దక్షిణ వారాశి సామీప్యమందు కన్నడ దేశము లియ్యమైవుండే మద్యరాష్ట్రమందు శ్రీశైలమునకు లియ్యమైవుండే నల్లమల అనే పర్వతాలయందు శ్రీశైల క్షేత్రముకు దక్షిణ భాగమందు యొనిమిది ఆమడల దూరమున పూర్వకాలమందు గరుత్వంతుడు నృసింహుడు హిరణ్య కశిపుడు వథచేసినటువంటి శ్రీ స్వామి యొక్క నృశింహ్య కృతి చేవించవలెనని పైన చెప్పిన స్థాశమందు వక పర్వతం మీదను హోన నివాసుండై అనేక కాలము తపస్సుచేయగా మహా పురుషుండైన స్వామికి కట్టాక్షం వచ్చి ఆ గరుత్వంతుడు తపస్సు చేస్తావున్న పర్వతాను యింశాస్య భాగమందు ११० పరువున్నర దూరమున వక గిరిద్వారమందు స్వామి నృశింహ కృతి నిలిచి వైన తెఱయాళ్వరులుకు దృష్టియందు.. సంజాత సాక్షాత్కరించి తాము నృసింహ్య కృతిని నిలిచిన గిరి గహ్య స్థాశం గురుతుచెప్పగా ఆయన బహు సంతోషచిత్తుండై తపస్సు చాలించి ఆ గిరి గహ్యరమునకుపోయి సామాన్య జనులకు.. దీక్షుడై వుండేటి మహా పురుషునియొక్క సత్యరూపమైన జ్యాలా నృసింహ్య కృతిని శేవించి అహాచిల బహుచిలమని సన్నుతించి దేవాభవదియ్య దివ్యమంగళ విగ్రహ సందర్శనంబ్యునం కృతార్థండనైతినని సంన్ముతించి అనేక విధములుగా స్తోత్రములు చేశి పూజించెను గనుక ఈ దివ్య స్థానకు ఆహాచిలం అనే పేరు సార్థకనామం ఆయను.

గరుత్వంతుడు తపస్సుచేసినటువంటి పర్వతము గరుడాచలం అని ప్రసిద్ధి పొందెను. ఆ ఆహోచిల స్థానమందు పూర్వకాలమున సత్యధర్మాలు జరిగే వ్యాఘలలో ఆ గిరి గహ్యర సామీప్యమున అయినా పైనుంచి లోనికి వస్తే పైకి ధూమం కనిపించేదని జనులు ప్రసిద్ధిగా చెప్పుతున్నారు. అయితే యిప్పుడు కుటిలకాలము గన్న అంతగా దృష్టాంతము కనుపించడంలేదు. యింతేకాకుండా మరి కొంత్తకాలము జరిగిన పిమ్మట ఆ మహాష్టశమందు మహా బుషులు కొంత్త కాలము నివాసం చేసుకొని వుండి కలిసామీప్యమాయను గనుక యాలాగంటి మహా స్థూషమందు పర్వాయంవల్ల సామాన్య జన పదములు కాగలవని తెలశ్శివారై ఆ బుషులు ఆ గ్రామం పదలి వత్తరం కురుభూములుకు లేచిపోయ్యటప్పుడు పైన చెప్పిన జ్యాలా నృశింహ్యగిరి గహ్యరములయందు కొన్ని శిలలువేశి ఆచ్ఛాదనలేచిపోయినారు.

యా సాంప్రదాయంవల్ల యా ప్రాంతమైన భూమి నారసింహ్య క్షేత్రమని ప్రశిద్ధిగా చెప్పుకొబడుతున్నది. యిదిగాక బుషైకి ప్రాక్తనమైనటు వంటిన్ని వారు పూజించినటువంటిన్ని నవనారశింహ్యస్థానాల యొక్క వివరము.

శ్లోకము॥ జ్యాలాహోచిల మహాలలో క్రొడకరాంచ యోగానంది క్షేత్ర వటపావనేవ... పైన చెప్పిన జ్యాలా నృశింహ్యం గరుడాచలానకు యిశాన్య భాగం గాం పరువు యిందుకు నైరుతి భాగమందు గురుద్రే గుహాయందు ఆహోచిల నృశింహ్యలు. గ యిందుకు వత్తర భాగమందు క్రోశెదు దూరమున మహాలోల నృశింహ్యలు యిందుకు దక్షిణ భాగమందు క్రోశెదు దూరమున క్రొది నృశింహ్యలు గ యిందుకు వాయవ్య భాగమందు మూడు పరువులమీదను కారంజీ నృశింహ్యలు గ యిందుకు రెండు పరువులమీదను భార్ధ నృశింహ్యలు.

గ యిందుకు పూర్వ భాగమందు మూడు పరువుల మీదను యోగానంద నృశింహ్యలు గ యిందుకు నైరుతి భాగమందు ఆరు పరువుల మీదను క్షేత్రవట నృశింహ్యలు గ యిందుకు పూర్వభాగమందు ఆమడ దూరమున పావనమేటి నృశింహ్యలు గ యాపై ఆహోచిల దేవాలయానకు యిశాన్య భాగమందు గాం పరువు దూరమున కంబాలు కొండకు దక్షిణ పార్వతమున దిగువ

రాతిలో నీరుపుట్టి ఆ ప్రవాహం జ్యాలా నృశింహ్యా స్ఫ్రష్టమందు వుత్తరంవైపున గుడికి పైనుంచి దుమికి అక్కడి నుంచి కొంచెం దక్కిణ వైపుకు నడిచి అక్కడి నుంచి పశ్చిమాబిముఖమై గరుడాద్రిస్యామి కోవెలకు దక్కిణంవైపున వచ్చి బైరవకుండలో దుమికి అక్కడి నుంచి యింద్యు వాయవ్యభాగంగా నడిచి అక్కడ రెండు పాయలుగా విడి వభపాయ కేవళి వాయవ్య భాగమందు పోయి పర్వతాలులో నిర్మించి నివర్తి సంగమం కృష్ణలో కలుస్తాన్నది అని ప్రజలు చెప్పుతున్నారు గాని యక్కడి నుంచి ఈ నది రెండోపాయ నైరుతి భాగానపోయి ఆలమూరు అనే గ్రామం వద్ద ప్రవహించి చాగలమట్టి అనే గ్రామం వద్ద పోయి వంక్కలో కలుస్తాన్నది.

యా నది పేరు భవనాశిని అని పేరు నివర్తిసంగం వద్ద కలిసే భవనాశిని ...యక్కడి నుంచి వుత్పత్తి అయిపోయినట్టుగా అగుపడేదిలేదు. ఆ భవనాశిని ఆత్మకూరి గ్రామమునకు తూర్పున నల్లమలలో వుత్పత్తిలయి కృష్ణలో నివర్తి సంగములో కలుస్తాన్నది జనులు మాత్రం ఆహారించి వద్ద ఉత్పత్తిలయి వస్తాన్నది అని వాడుతారుగాని ప్రత్యక్షం చూస్తే అగుపడేది లేదు. ఆలమూరి వద్దకి వచ్చి అక్కడినిల్చి చాగలమట్టికి వచ్చే భవనాశిని కొండలో వచ్చేటప్పుడు కొంత దూరం నీరు అగుపడక కొంత దూరం నీరు అగుపడుతూవున్నది. యా నీరువల్ల ఆలమూరు యాదాది యా గ్రామములలో తమలపాకుల తోటలు వరిమళ్ళు పంట అవుతున్నది.

కలియగములో హస్తినాపుర రాజధానియందు పరీక్షిత్తు యతని కుమారుడు జనమెజయుడు. యతనికి శతానీకుడు యతనికి అశ్వమేధత్తు యతని మహాక్షేమేంద్రుడు యతనికి రాజ సరేంద్రుడు యతనికి సోమేంద్రుడు యతనికి ఉత్తంగభుజుడు యతనికి నందన చక్రవర్తి యతడు నందేలలోనుండి రాజ్యం చేస్తావుండెను. విక్రమార్యుడు మొదలైన వారి యేలుబడిలో ఆహారించి నృశింహ్యా మహాదేవునికి మూలమూర్తులకు మాత్రం పూజాపునస్మారములు యదావిధిగాను నడుస్తావుండేది.

తరువాత చాళుక్య వంశీకులైన జగదేకమల్ల, భువనేకమల్ల, త్రిభువనమల్ల రాజులు రాజ్యం చేయుచుండగానున్న దేవునికి యథావిధిగానే నడిపిస్తా వచ్చిరి.

తరువాత గణపతిరాయల వారి ప్రభుత్వములోనున్న యథాను క్రమగా నడుస్తూ వుండేది. తరువాత ప్రతాపరుద్ర దేవమహారాజు వోరుగంటి పట్టణమందు పృద్వీరాజ్యం చేయుచుండగా ఆహాచిలస్వామి యొక్క సన్నిధియందు వుత్సవ విగ్రహములు గొప్పవిగా పోయించెను అనిన్నీ గుణ్ణు, మంటపములకున్న కొన్ని పనులు చేయించినారని స్థాక్షులు వాడుతున్నారు గాని శాసనం లేదు.

తరువాత విజయనగరశింహసనాదీశ్వరుండైన బుక్కరాయలు కొన్ని దినములు ప్రభుత్వం చేశిరి. తరువాత అతని కుమారుడు హరిహరరాయలు రాజ్యం చేయుచుండగాను అద్దంకి నగర సింహసనాదీశ్వరుండైన వేమారెడ్డి వారి బిరుదావళితో కూడా అక్షరములు శిథిలమైన శాసనం శ్రీశైల మల్లికార్జున దేవాలయం గర్భగుడి తూర్పు ద్వారానుకు యదురుగా మండపములో స్తంభానికి వుండే శాసనం సారాంశము.

శ్రీ పర్వతాహాచిత్త నిర్మాత సోపాన పంచారామపరిశేఖిత గజఫుంటి... ఘంటానాదకుండి ...క్రీడా వినోద శ్రీశైల త్రిపురాంతుక ఆహాచిత్త కాశి ప్రయాగ గయ సింధుగిరి కూర్చుగిరి పురుషోత్తమాది పుణ్యస్థాన స్థాపితానేక సువర్ణ కలశ రజత హేమపాత్ర పల్లవ త్రినేత్ర నిత్య పరిపాలిత సత్యపల్లవాదిత్య దుర్గుతమైరి ఏర భయంకృత బసవశంకృత కలికాలబందిత బ్రహ్మకుండి కృష్ణవేణి గౌతమీ తీర దత్తానే కాగ్రహర అనేక పుణ్యక్షేత్ర సంపాదిత చతుర్యోదపార నిజభుజస్తంభ సంభృతి యశోమండన ప్రజాపరిచిత చతుర్యోదపాయ కేళాదిరాయ వరపుర పట్టణ మృత్యుంజయ అని రాశిపున్నది. యా హరిహరరాయలు ప్రభుత్వమేలు చుండగానే ఆహాచిల దేవాలయములో మండపం కట్టించి శాసనం వేయించినారు.

యా హరహర దేవ మహరాయల కాలంలో దేవున్ని సర్వ మహాత్మవాలు నడిచేది. తరువాత యతని కుమారుడు ప్రోడదేవరాయల కాలంలో యథా ప్రకారంగా నడిచేది. తదారభ్యం యా రాజుల యొక్క వంశస్తల మన్వంతరములో యథానుక్రమంగా సమస్త మహాత్మవాలు జరుగుతూవుండేది.

తర్వాత శ్రీకృష్ణదేవ మహారాయలవారి ప్రభుత్వములో పూర్వమందు రాజులవల్ల పర్వతంపైనవుండే ఆహోబిలస్వామి దేవాలయానకు దిగువ వాయవ్య భాగమందు గ పరువుల మీదను దిగువ తిరుపతికి ప్రతినామధేయులైన పిన్న ఆహోబిళం ప్రహ్లద వరదలు నృశింహారూపంబై వుండే స్వామికి గుడి ప్రాకార గోపుర మంటపం సరోవరం మెయిదలైనవి పూజా పునస్మారములు నడుస్తూవుండేవి. గన్న ఆ స్థుజానికి పైన వ్రాశ్శి కృష్ణదేవ మహారాయలు కళింగ దేశానకు దిగ్విజయర్థమై శ్రీ ఆహోబిలస్వామి యొక్క దర్శనార్థమై విజయంచేశి స్వామికి కొన్ని కానుక కట్టములు, ఆభరణములు యచ్చి శాసనం దిగువ తిరుపతికి ప్రతినామధేయుంబైన పిన్న ఆహోబిలములో పహ్లదవరదులు దేవాలయ ద్వారానకు వుత్తరపువైపున వుండే శాసనం.

అహోబిల నృశింహై స్వదేవదేస్య శాసనం స్వస్తిశ్రీ మన్సుహోరాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వర మూరురాయరగండ అరిరాయ విభజ అష్టదిక్కు రాయ మనోభయంక్కర పూర్వ పచ్చిమ దక్షిణ సముద్రాధీశ్వర యవన రాజ్య స్థాపనాచార్య గజపతి దళ విభాశ శ్రీ వీరప్రతాప శ్రీ వీరకృష్ణదేవ మహారాయలు పూర్వదిగ్విజయ యాత్రకు విచ్చేశి వుదయగిరి దుర్గమును సాధించి తిరుమల రాయ మహాపాత్రుణి పట్టుకొని వినుకొండ, బెల్లంకొండ, నాగార్జునకొండ, అద్దంకి, అమ్మనిబోలు, తంగెడ, కేతవరం మెయిదలైన గిరిదుర్గములు స్థుజదుర్గాలున్న ఏక దాటిని గైకొని కొండపీటికి విచ్చేశి దుర్గం చుట్టు ..చప్పరాయిపెట్టి కోట పడతోయించి నాల్గు దిక్కులాను లగ్గలు విడిపించి దుర్గం తీసుకొని దుర్గం మీదనున్న ప్రతాపరుద్ర గజపతి మహారాయల కుమారుడు వీరభద్రరాయడు కొమార హంపీరపాత్రుని కొడుకు నరహరి దేవు శ్రీనాథరాజు రామరాజు కొడుకులు శ్రీపతిరాజులు ఉద్దండబానుడు జన్మావుల కేశవపాత్రుడు తుమ్మపాల చంద్ర మహాపాత్రుడు వీరు మెయిదలైన యలువభానుడు సామంత్తులానున్న మన్మావారిని జీవగ్రాహంగా పట్టుకొని వారికి అభయదానములున్న యచ్చి దరణికోటకు విచ్చేశి అమరేశ్వర మహాదేవుని సన్నిధిని తులా పురుష మహదానమున్న చేయ నవధరించి తమ దేవుని

ఇచ్చతోను మహాదానాలు చేయించ నవధరించ్చి తిరిగి విజయనగరానకు విచ్చేశి రత్నశింహను స్తుడై సామూజ్యము చేయుచున్న మరి కళింగదేశ దిగ్విజయర్థమై విచ్చేస్తూ ఆహోబలను వేంచేశి దేవుని దర్శించి స్వస్తిలీ విజయాభ్యదయ శాలివాహన శక వర్షంబులు 1420 (1470) అగునేటి యువ సంవత్సర పుష్య శుద్ధ గా శుక్రవారాన శ్రీ ఆహోబిల దేవునికి కంఠమాల గ పచ్చల నవజాలమణిక్యాల పతకం గ మాణిక్యాల కడియాలజోడు గ పగిడి పత్యం గ కానికే వెయ్యి వరహోలన్న తమ దేవులు సమర్పించిన పతకం తకటున్న సమర్పించి దేవర అమృతపడి నైవేద్యము అంగరంగ వైభవాలకున్న చాగలమణి శీమలోని మద్దారు అనే గ్రామమున్న సమర్పించ్చిరి. యా శేవ ఆచంద్రార్జుస్థాయి అయి నడవవలెనని యిచ్చిన ధర్మ శాసనం అమృతదేవ మహారాయల కాలమందు యధానుక్రమంగా స్వామికి మహోత్సవాలు జరిగినది.

తర్వాత సదాశివదేవ మహారాయలుగారు విజయనగరమందు రత్నశింహను రూఢులై వుండగాను కరణం అగ్న్యగోత్ర ఆశ్వలాయన సూత్రం రుక్షశాఖాధ్యాయలైన చంన్నమరసయ్య కుమారుడు బూమరుసు స్వామికి దుద్యోదనంతత శీహేవరిమడి పింన్న ఆహోబిలం మరతు సహస్రనామ పూజచేసే వారికి వారుకొని తులసి తెచ్చే వారికిన్ని సహస్రనామాలు చెప్పేటి తిమ్మవరులుకు.. యా ప్రకారం నడవగలదని శాలివాహన శకంగా 1424 (1466) అగునేటి క్రోధి సంవత్సర మాఘ శు దారపోశియిచ్చి పర్వతంపైన దేవాలయాన్న పర్శిమద్వారం ప్రాకారంలోను శాసనం వేయించ్చినారు.

తర్వాత శాలివాహనశకం 1428 (1478) కీలక సంవత్సర చైత్ర శు గా లు సదాశివరాయలు రాజ్యపరిపాలన చేస్తూ వుండగాను శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వర ఆత్రేయగోత్ర పవిత్రుడైన సోమవంశాధీశ్వరుండైన నందేల శింగరయ్యగారి పొత్తుడైన నరశింగయ్య దేవ మహాజులుగారి పుత్రుండైన చిన్నవోబళయ్య దేవమహాజులగారు తమ నాయంకృరాన్న సదాశివదేవ మహాజులగారు పాలించ్చి యిచ్చిన కొయలకుంట్ల శీమలోని జంబులదినై అనే గ్రామం ఆహోబిలస్వామికి శృంగార తళిహేలు నడిచేటందుకు ధారపోశి యిచ్చి పైనవ్రాశిన దేవాలయ రంగ మంటపానికి యదురుగా శాసనం వేయించ్చినారు.

తరువాత శాలివాహనశకం 1426. (1476) ప్రమాదిచ సంవత్సర శ్రావణ బ గంలు సదాశివదేవ మహారాయలగారు విజయనగరమందు రత్నసింహ్యనారూడుండై పృథివీ సామ్రాజ్యము చేయుచూడగాను శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వర కాస్యపగోత్ర ఆపస్తంబ సూత్ర యజుశ్శాభాధ్యయులైన సోమ వంశోద్ధవలైన కురుచేటి తిమ్మరాజదేవ మహారాజులగారు పౌత్రులైన ఓబళరాజుగారి పుత్రులైన వెంక్కటాది దేవ మహారాజులగారు పై అహాంబిలం దిగువ అహాంబిళం నందున పదహారు కంబాల మండపం కట్టించ్చి శ్రీ స్వామికి నిధిమీది నుంచి దిగువ తిరుపతికి, దిగువ తిరుపతి నుంచి నిధి మీదికి వత్సవ దినాలలో వేంచేశేటప్పుడు తాము కట్టించిన శిలామండపములో స్వామి వెంచేశి ఆరగించేటట్టు కట్టడచేశి ఆ మండపం వద్ద శాసనం వేయించినారు.

శాలివాహనశకం 1422 (1477) అనంద సంవత్సర మార్గశిర బ జలు సదాశివదేవ మహారాయలు పృథివీ సామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను శ్రీమద్వేద మార్గ ప్రతిష్టాపనాచార్యులైన పరమహంస పరిప్రాజాకాచార్య సర్వస్వతంత్ర వుభ్య వేదాంతాచార్యులైన శ్రీ పరాంకుశ శ్రీమాన్ శరగోప జియ్యంగారు శ్రీ అహాంబిళ స్థానంవారున్న శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వర అళియరామపయ్యదేవ మహారాజుల వారి కార్యకర్తలైన హరిహరనాదుని పెద్దయ్యాను అధికం వారున్న ఆత్మేయగోత్రం ఆపస్తంభ సూత్రం యజుశ్శాభాధ్యయులైన సోమవంశోద్ధువులైన శ్రీమన్మహా మండలేశ్వర రామారాజుల పెద్దకొండయ్య మహారాజుల వారి పౌత్రులు లుంన్న కొనేటి రాజయవారి పుత్రుడు ఆవుబళ రాజుగారికి యిచ్చిన దశవందమూన్యం శ్రీ అహాంబిళేశ్వరుల తిరువళియాటానకు చెల్లే ఆలమూరి గ్రామం పొలం అగు యిశాస్యభాగానను కానసముద్రానకు ప్రతినామమైన నారాయణపురం గ్రామం చెరువు కట్టించినందుకు పల్లెతూమేదు నేల పదకండ్ల గ్రామం పొలంలోను మాధవయ్యకుంట్ట స్తుతానకు చేను పై చెరువుకు దశవందం దక్కిణ తూము కిందను మొదటికట్టను మడిమాన్న అక్షరాల చేను రెండు పుట్టు మడి రెండు మరుతులున్న పొరుపడి దశవందంమడి మరతులుకి మారం మరతరు నడపగల వారము అని ప్రాయించ్చిన శాసనం దిగువ అహాంబిళంలో గోపుర ద్వారానకు లోతట్టున వున్నది.

శాలివాహనశకం १४२२ (1477) ఆనంద సంవత్సరము మార్గశిర బ
ాలు సదాశివదేవ మహారాజులగారు పృథివీ సామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను
శ్రీ మద్వేదమార్గ ప్రతిష్టాపనాచార్యులైన పరమహంస పరిప్రాజకాచార్య సర్వతంత్ర
స్వతంత్రులైన వుభయ వేదాంతాచార్యులైన శ్రీ పరాంకుశ శ్రీమాన్ శరగోప
జియ్యంగారు శ్రీ అహోబిళస్థానం వారున్న శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర అళియ
రామరాజ్యయ్ దేవమహారాజులగారి కార్యకర్తలైన హరిహరనాదుని పెద్దిరాజున్న
అధికం వారున్న ఆత్రేయగోత్రం ఆపస్తంబ సూత్రం యజుశ్శాఖాధ్యయులైన
సోమవంశోద్దవులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు పెద్దకొండయ్యదేవ
మహారాజులగారి హౌత్రులున్న కొనేటి రాజ్యయ్ పుత్రుడు అపుబళయ్యగారికి
యిచ్చిన తిరుతోపు తిరునందన వనానకు యిచ్చిన క్రయ ధర్మశాసనం
క్రమమైట్లన్నను శ్రీ అహోబలేశ్వరులకు చెల్లె ఆలమూరి గ్రామానకు గర్వుల
కాలువ స్థుతం హనుమంతుని కోవిలకు తూర్పున మన్మారు కోవిలకు వుత్తర
భాగానను మీకు క్రయించిన తోటాన్న చేనున్న కూడి ఆద కిన్ని మీచేతను
కొన్న రోషం శ్రీ భాందారాన్న ఆం అక్కరాలను గట్టి యాభై వరహాలు శ్రీ
బందారాన్న చెల్లెను.

ఆ తిరునందనవనం తోట రూపుచేశి అహోబిలేశ్వరులకు వఖా పాలు
మీకు రెండుపాళ్ళ లెక్కను నడపగల వారము యా క్రియ మీ పుత్రహోత్ర పారం
పర్వంగాను ఆచంద్రార్కస్థాయిగాను నడపగల వారము అని పైన వ్రాశిన
శాసనాన వుత్తరంఖైపున శాసనం వేయించినారు.

యా ద్వారాన్న వెలపల వుండే శాసనం శాలివాహనశకం १४२२ (1479) అగునేటి మాఘ..సదాశివదేవ మహారాయల పృథివి సామ్రాజ్యము
చేయుచుండగాను శ్రీ పరాంకుశ శరగోపజియ్యంగారు ముద్రకర్త రామనుజ
జియ్యంగారున్న లహోబళస్థానంవారులన్న శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు
తిరుమల రాజ్యయ్దేవ మహారాజ్యయారి కార్యకర్తలైన వుగ్గరియుంగారున్న
పావబోయిన అప్పులున్న విశ్వామిత్రగోత్రం ఆశ్వలాయన సూత్రం
రుక్షశాఖాధ్యయులైన సూర్యవంశోద్దవులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర పాదిరాజు

రామరాజు గారి పొత్రులున్న ఓబిజరాజుగారి పుత్రులు బిజరాజుగారికి యచ్చిన క్రయధర్మశాసన క్రమమెట్లంన్నను శ్రీ అహోబిలేశ్వర దిగువతిరుపతి ప్రహ్లద వరదులు వేంచేశివుండే దిగువ తిరుపతిని...తరువునమ్మాళ్వాల కోవిలలోను అళ్వాల ఆరగింపునకుగాను మేము నగరక్రయం యచ్చిన మడికి నూరు వరహులను మీరు శ్రీ అహోబిలేశ్వరులన్ శ్రీ భండారానికి చెల్లించిన రోష్టిం... అక్కరాలను ఆరునూరు వరహులన్న మేము శ్రీ బండ్రారాన్న చెల్లించికొంటిమి గన్న బోమ్మిరెడ్డి చెరువున క్రయంబుచ్చిన మడిపొత్రుణి చెరువు క్రింద చింత్తవి చెరువు వెనకను కామరసువారి కరణం బాచేపల్లి తిమ్మయ్య మాన్యానకు దక్కిణం ఆదిగాను కాశేవారి తేరుమాన్యం క్రయం యచ్చిన మడిమ.. యా ఆరు మరతులన్ మడింన్ని మీరు క్రయంపుచ్చుకొని ఆమడికోవిలకు సమర్పించి యిందువల్లన శ్రీ భాండారానకు కట్టడచేశిన వడ్లు యేడు గ కి మరతు గ కి వడ్లు అక్కరాలను అయిదుపుట్ల వడ్లు లెట్టిను వచ్చే వడ్లు...ముపైపుట్ల వడ్లున్న శ్రీ భండారాన్న... వలన శ్రీ నమ్మాళ్వారులు ఆరగించిన ప్రసాదం పన్నిదు శ్రీ వైష్ణవులకు పెట్టి కట్టడ చేశినారు.

దిగువ అహోబిజం దేవాలయం వెలుపట వుత్తర భాగమందు చింతతోటలో బావివద్ద వుండే శాసనం శాలివాహనశకం 1400 (1400) అగునేటి కాళయుక్తి సంవత్సర ఆషాడ బ ఉ లు సదాశివరాయలవారి కాలమందు శ్రీ శరగోప జియంగారి ముద్రకర్తలైన యంబేరుమానారుజియ్యంగారున్న అహోబిల స్థానంవారున్న శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు తిరుమల రాజయ్య దేవమహారాజులయ్య వారి కార్యకర్తలైన సుగారుంన్న వాసబోయిని అప్పులున్న ఆత్రేయగోత్రం ఆపస్తంలు సూత్రం యజుశ్శాఖాధ్యాయులైన సోమవంశోద్దవులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజయ్య దేవమహారాజయ్యగారి పొత్రులున్న పెద్ద శ్రీ రంగరాజయ్య దేవమహారాజయ్య గారి పుత్రుడున్న తిరుమల రాజయ్య దేవమహారాజుల గారి కొమార్తె అచ్చమ్మగారి తిరునందన వనమునకు యచ్చిన క్రయదర్శ శాసన క్రమమెట్లంన్నను.

శ్రీ అహోబిలేశ్వర్రకు చెల్లె హరిహరాయపురమనే బోమ్మిరెడ్డి చెరువు గ్రామానను పొత్రుని చెరువు క్రింద జువులమడి స్థానం నుండి మరతు మా గ

కి క్రయం యి తిరునందనవనం రూపు చేసేవారు వర్షకాలమున జనం 4 కాలాన ర కి యి స్థూననే మది 1 కి క్రయంగ 100 (100) మాదిరెడ్డి చెరువు 11 చేస్తు ఖ 0110 కి క్రయం యాభై వరహోలున్న వుభయం గ 150 (150) అక్షరాలను యింన్నాటయాభై వరహోలు శ్రీ అహోబకేశ్వర్ శ్రీ భండారాన్న చెల్లస్తిగన్న చెల్లించుకొని యి ధర్మం పుత్రపౌత్రపారంపర్యంగాను ఆచంద్రార్షస్థాయిగాను నడపగలవారు.

దిగువ అహోబక దేవాలయం వెలుపట దక్కిణ భాగాన ప్రాకారం వద్ద వున్న శాసనం శాలివాహనశకం 1421 (1471) శిద్ధార్తి సంవత్సర మాఘ బ 4 లు శ్రీ పరాంకుశ జియ్యంగారి ముద్రకర్తలైన శ్రీ రామనుజ జియ్యంగారు స్థానంవారున్న శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర తింమ్మరాజు తిరుమల రాజయ్యదేవ మహరాజులయ్యవారి కార్యకర్తలైన ఉగ్గరసుంగారు అధికం అప్పుల నాయడున్న మంగల నరసాజు తెప్పోజు వోబోజు గారికి యిచ్చిన శాసన క్రమెట్లున్నను ఆ మంగళ్ల బోమ్మిరెడ్డి చెరువు గ్రామంనను పన్న పట్టుదుమని తిరుమల రాజయ్యగారికి వింన్నపంచేస్తే తరుమలరాజయ్యగారు మీరు మాన్యరోచేయమని అప్పున యిచ్చిరి గనుక పెద్దయ్యగారి ముఖాలత్రముగాను కాపులు అచ్చెందోమ్మరి పన్నులకు సర్వమాన్యయస్తిమి అని ప్రాణి వున్నది.

దేవాలయాన్న ఆగ్నేయ భాగమందు వెలుపట మంటపం వద్ద వుండే శాసనం శాలివాహనశకం 1422 (1472) రౌద్రి సంవత్సర పుష్య శు 11 లు సదాశివరాయల కాలమందు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర జరటూరి బిడ్డ రాజుగారి పౌత్రులు గోపరాజు పుత్రులు ఆత్రేయగోత్రం ఆపస్తంబ సూత్రం యజుర్వాహాధ్యాయులైన సోమవంశోద్భవండై గోపినాథరాజుగారు దిగువ కోవెలకు ఆగ్నేయ భాగమందు తిరువీధిలో నాల్గు కంబాల శిలామంతుపం కట్టించ్చి స్వామి మహాత్మవ కాలానను ప్రపాదవరదులు మనోహరాలు ఆరగింపు కట్టడచేశి శ్రీ భండారాన్న న్నారు ఘట్టి వరహోలు యిచ్చి రెండు మరుతులు వరిమది శ్రీ బండారాన్న క్రయంగా స్వామికి సమర్పించ్చినారు.

రెండవ ప్రాకారం ద్వారానికి లోపలి తట్టున వుత్తరంగా వుండే శాసనం శాలివాహనశకం 1423 (1473) సంవత్సర ఆషాద బ ఆ లు సదాశివరాయల కాలమందు ఆత్రేయగోత్ర ఆపస్తంబ సూత్ర యజుశ్శాఖాధ్యయులైన సోమ వంశోద్భవులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు పెద్ద కొండాజుగారి పొత్రులైన కొనేటిరాజుగారి పుత్రుడు తిమ్మరాజుగారు తమకు సదాశివ రాయలుగారు నాయంకృరానకు పోలించి యిచ్చిన తలముదిపి శీమలోని ముక్తిభోజన గ్రామంపై అహోబిజస్యామి దిగువ తిరుపతి ప్రహ్లద వరదులుకున్న ఆరగించేటందుకు సమర్పించి ఈ గ్రామ ఒంభునకుగాను క్రయం రొఖ్యంగ ఉరా (481) భవనాశినిలో...ధారపోతి సమర్పించు.

పై అహోబిజం నృశింహస్యామి పడమరద్వరంలో ప్రాకారం వద్ద వుండే శాసనం.

శాలివాహనశకం 1424 రుధిరోద్ధారి సంవత్సర శ్రావణ బ 3 లు సదాశివదేవ మహారాయల కాలమందు కాస్యపగోత్ర ఆపస్తంభ సూత్ర యజుశ్శాఖాధ్యయులైన నాడూరి కేశయ్యగారి పొత్రుడైన బానయ్యగారి పుత్రుడైన వేదాద్రిభోట్ల వారు రామరాజయ్యగారు ధారా పూర్వకంగా యిచ్చి చాగలమారి శీమలోని వరుశిలపలై గ్రామం అహోబిజేశ్వరుంకు సమర్పించి ఆ గ్రామం లెఖ్మ 140 (150) వరపోలలోను భోజనం పలై వెంక్కుటయ్యగారికి ఆ క్షేత్రమున్న వేలదండనాగయ్యకు గ ఆ క్షేత్రమున్న వుభయంగ 10 క్షేత్రముగా నిలచిన రొఖ్యంగ 133 (133) శ్రీ అహోబిజేశ్వర నాయక తళిగెలకు సమర్పించిరి. దిగువ పిన్నాలహోబిజు గుడిలో గోపుర ద్వారమున్న దక్కిణం చేరి వుండే శాసనం.

శాలివాహనశకం 1424 రుధిరోద్ధారి సంవత్సర శ్రావణ బ 3 శుక్రవారం నదాశివరాయల కాలములో ఆత్రేయగోత్ర ఆపస్తంభ సూత్రం యజుశ్శాఖాధ్యయులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు పెద్ద కొండాజయ్య దేవ మహారాజులగారి పొత్రుడు కొనేటియ్యదేవ మహారాజులగారి పుత్రుడైన కొనేటి అవుబబరాజుగారు కొనకొండ్లశీమలోని కల్లుట్ల పలై గ్రామం 1 కి గా 130 రొఖ్యమున్న మరిన్ని నిధిమీది అహోబలేశ్వరులకు ఆరగింపు

పోలివట్టముగాను పడకండ్డ దొరనిపాడు యింజెడు బయ్యపగూడూరు యింగ్రామములో మాన్యం నిర్ణయించ్చి యింజెటిలో శిలామండపం కట్టించ్చి అందులో స్వామి వేంచేశి ఆరగించేటట్టు నిర్ణయించేశి కైంకర్యములు చేశినారు. యిం శాసనాన్ని వుత్తరంగా వుండే శాసనం.

శాలివాహనశకం 1426 (1476) రుధిరోద్ధారి సంవత్సర మాఘ శుద్ధి లు సదాశివరాయల కాలములో యిం స్థుతం స్థాపనాచార్యులైన శరగోప జియ్యంగారు భార్యవ నృశింహుల త్రోవను తాము కట్టించిన కోనేటి వద్దను చైత్రమాసాన సాకువేట తిరుశాలలో శ్రీ స్వామి ఆరగింపులకు గాను ఘుండికోటశీమలో లింగందిన్నెను నందేల తిమ్మరాజుగారు యిచ్చిన చేను... ఉభయం ఖ 010 స్వామికి సమర్పించిరి పైన అహోబక దేవాలయ రం మండపంలో వుండే శాసనం.

శాలివాహనశకం 1426 (1476) రుధిరోద్ధారి సంవత్సర మాఘ శుద్ధి లు సదాశివరాయల దినాలలోను స్థుతం స్థాపనాచార్యులైన శరగోప జియ్యంగారు కొండమీదను మరం కట్టించి శ్రీ స్వామికి నాల్గు కంబాల మంటపం కట్టించ్చి....లును వుభయ తిరునాళ్లను నగరిమీదనుంచ్చి దిగువకు వెంచేసేటప్పుడు దిగువనుంచ్చి నగర్లు వేంచేశేటప్పుడు స్వామివారి వట్ట ఆరగించేటంద్యు నిర్ణయించ్చి తమకు నందేల చిన్నవోబన్నగారి కృష్ణమరాజుగారు ఘుండికోట శీమలోని చిన్నకామెర్లను దానపత్రం ప్రాయించ్చి యిచ్చిన చేను ఖ 0110 స్వామికి ధారపోశి యిచ్చిరి.

దిగువ పిన్న అహోబితం దేవాలయ గోపుర ద్వారం ముందరవుండే శాసనం శాలివాహనశకం 1406 (1506) తారణ సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధి లు శ్రీ రంగరాయదేవ మహరాయలు పెనుగొండ దుర్గమందు పృథ్వీ సామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను శ్రీ మద్వేదమార్గ ప్రతిష్టాపనాచార్య పరమహంస పరప్రాజికాచార్య సర్వతంత్ర స్వతంత్ర ఉభయ వేదాంతాచార్యులైన శ్రీమాన్ శరగోపజియ్యంగారి శ్రీ కార్యకర్తలైన వకుళాభరణ జియ్యం గారున్న శ్రీ రంగుదేవ మహరాజులగారి కార్యకర్తలైన రాచప్పగారున్న అహోబితస్థానం వారున్న

కాస్యపగోత్ర ఆపస్తంభసూత్ర యజుశ్శాధ్యయులైన సూర్యవంశోద్భవులైన మూరురాయ బసవశంకుర గుత్తిహనిబ్బర గండయరయురి పురాధీశ్వరులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర కొండ్రాజు తిమ్మరాజుగారి పౌత్రులైన తిమ్మన్నగారి పుత్రులైన వెంక్కుట్టాజుదేవ మహారాజులగార్చి యచ్చిన శిలాశాసన క్రమ మెట్లున్నను బహుదాన్య సంవత్సరాన యభరామవారు హండేవార్చి కూర్చుకొని శీమంత్రా దొరాచోరాపెట్టి అహోబిలస్థళాన్ము వచ్చి అహోబిజం అంత్రా పాడుచేశి అహోబిలస్థళం అయిదు ఆరు ఇండ్లు తమ వశం చేసుక ఆక్రమించి నడుస్తువున్న నిమిత్తం శ్రీ అహోబిలేశ్వరులు సన్మాసప ప్రసాదించిన ఆది శరగోపజియ్యంగార్చి యేడో తరమైన శ్రీ పురుషోత్తమ ఆశ్వర్ ప్రతిష్టచేశి ముకుందదేవుచేత పూజగాని రామానుజ దర్శనోద్ధారకులైన శ్రీ పరాంకుశముని శిష్టులైనటువంటి శీమాన్ శరగోపస్యామివారు స్థళం యి తీరున అయిన నిమిత్తం శ్రీ రంగదేవ మహారాయల సముఖానతాము మనవిచేశి మీరు ఈ తీరున రత్నసింహాసనారుధులై వుండిన్ని మీ కులస్యామి అయిన అహోబిలేశ్వర స్థలం తరుష్మాకాంతమై వున్నది. వార్చి పోగోట్టి ఆ ప్రాంత్యమంత్రా సాధించ్చి అహోబలస్థళం జీర్ణోద్ధారం చేయవలెనని రాయలవారితోను ఆనతియియ్యగాను రాయలవారు తామెదండ్రెత్తివచ్చి శీమ సాధించి యచ్చేమని పయన సన్నాహం కాగా అంద్ము అయ్యవారు ఆనతిచ్చిన వివరం.

వఖ యభరామవారి నిమిత్తం మీరు రావద్దు శ్రీ అహోబలేశ్వర్లు స్వప్న ముఖాంత్రరాలను తమ నిజాదాసులైనటువంటి కొండ్రాజు వెంక్కుట్టాజు తిరుమలరాజుగారు వున్నారు. వారిచేతనే కైంక్కర్యాలు అంతవట్టున్న కొనను అవధరించమని అహోబిలేశ్వరు మాతో ఆనతి యచ్చినారు. వారిన్ని మీరు అంతేవారిచేతనే సకల కైంక్కర్యాలు చేయించుకొనమని రాయలవారితోను ఆనతియియ్యగాను రాయలవారు అటువంటి నిజదాసులుగా అని సంతోషచిత్తులై రాయసపదున్న పల్లకీన్ని కుంచకళాంజరిన్ని కనక పదకాలైనటువంటి దివ్యాభరణాలున్న తమ ముద్ర మనుష్యల చేతను అయ్యేవారి వెంట అంపగాను ఆ వెంక్కుట్టాజు తిరుమల రాజుగారు యదురుగా వచ్చి అవి అంత వట్టున్న శిరస్సున ప్రతిగ్రహించుకుని ఆక్షణమందే రథగజతురగపదాతులు మొదలైన

చతురంగ బలాలను కూర్చుకొని అయ్యవారిని ముందరబెట్టుక తాము అహోబళాన్ను కదలివచ్చి ఆయిభరాము వారికి సహాయం అయిన హండేవారు మొదలైన వారిని అందరిన్ని తిరుగొట్టి ఆ శీమ అంత్రా కట్టించ్చి అహోబళ జీర్ణోద్ధారంచేశి అయ్యవారిని అహోబళ స్థాన నిలిపి అహోబళ స్థలం పుర్వాననంవలె ఇనుమడిచేసే నిమిత్తమై అయ్యవారు¹ అతి సంతోష చిత్తులై యిం ప్రకారం వారికి ప్రత్యుపకారం మున్న చేయలేక అహోబళేశ్వరులకు నిజాదాసులుగన్న మీకు అహోబళేశ్వరులు తిరువీధులు వెంచేశేటప్పుడు మీకు పరియవట్టమున్న తీర్థమున్న ప్రసాదమున్న శరగోపరమున్న తలగే ప్రసాదమున్న వగకు వక తిరుపన్నెరమున్న ది గ కి చనుమానం గంధమున్న మీ పుత్రపోత్రపారంపర్యముగాను నడుపవలైనని రాయలవారి అనుమతిని స్థానాల వారిని గూర్చుకొని వెంక్కుట్టాజుగారికి ప్రసాదించినారు గన్ని యిం పరివట్టం మొదలైన స్వామ్యం మీ పుత్రపోత్రవారు పర్యంతమున్న ఆచంద్రార్కస్థాయి అనుభవించగలవారని ప్రసాదించ్చిన శిలాశాసనం.

యిం శాసనాన్ను చేరినట్టుగా వుండే శాసనం శాలివాహన శకం 1402 (1507) పార్థివ సంవత్సర ఫాల్గుణ శుద్ధ లు శ్రీ వీరవెంక్కుటపతి మహాదేవ మహారాజులు పెనుగొండ దుర్భమందు పృధ్వి సాంబ్రాజ్యము చేయుచుండగాను కాస్యపగోత్రం ఆపస్తంబసూత్రం యజ్ఞశ్యాధ్యాయులైన సూర్యవంశోద్ధువులైన మూరురాయర బసవశంక్రమగుత్తహం నిబ్బర గండయరవూరి పురవరాదీశ్వరులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర కొండ్రాజు తిమ్మరాజుగారి పోత్రులైన తిమ్మన్నగారి పుత్రులైన వెంక్కుట్టాజు దేవచోడ మహారాజులుంగారు అహోబళేశ్వరుల తిరువళియాటానూరి చెల్లె గ్రామాలు బొమ్మిరెడ్డి చెర్చు ఆలమురుచిన్న భోజనం ముత్తలూరు జంబలదిన్నె వెంగళపలై ధ్యానకొమ్ముదిన్నె పడకండ్ల నాగలవరు లింగందిన్నె యిం గ్రామాలను శ్రీ రంగదేవ మహారాయలగారు తమ పాలించిన కావలి గ రం శ్రీ అహోబళేశ్వరులకు సమర్పించిరి అని ప్రాశి వున్నది.

యిం శాసనాన్ను వుత్తరంగా వుండే శాసనం శాలివాహనశకం 1431 (1531) అగునేటి స్వామ్య సంవత్సర జేష్ట బ 10 లు వీర వెంక్కుటపతి

మహారాయలు పెనుగొండ దుర్గమందు పృద్వీ సామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను స్వస్తితీ చతుర్ధశ భువనాదీశ్వర శ్రీ మదభిలాండకోటి బ్రంహోండ నాయకులైన శ్రీ అహోబళ నారనృశింహ్య దేవుని దివ్య శ్రీ చరణారవిందములో స్వామివారి దాసానుదాసులు స్వస్తి సమస్తాది ప్రశస్తి సహితులై సకలగుణ సంపన్ములైన శ్రీ నగర వాసవకన్యకాపర కృపాన్యితులైన శ్రీ భాస్కరాచార్య ఆశీర్వాద కృపా కటూక్కంబున పుత్రపొత్రాభివంతులైన పెనుకొండ పురవరాదీశ్వరులైన గోకర్ర సముద్భువులైన సప్తసందానాదీశ్వరులున్న షోదశమహదానవినోదులున్న సత్యహరిచంద్రులున్న వాచకధర్మలయులున్న నిత్యదాన చింతామణులైన స్నితాశేషునూ యేడుగురు నగరస్వాములకుంన్న పుణ్యముగాను మండిదిశెట్టి లింగయ కుమారుడు రుద్రయ్య దండము సమర్పించి కులంవారికి విన్నపంచేశి శ్రీ అహోబళేశ్వరులు దిగువ తిరుపతిని పెద్ద గోపురాన్ని బంగారు జల పొంక్క కలశాలు యేడున్న వింజామరలు రెండున్న కలశంతో తెల్లపట్టు గోడుగున్ని సమర్పించినాము అని ప్రాశివున్నది. జ్యోలా నృశింహ కొండమీద గుంట్పైన వక్క దీపస్తంభాలకువుండే శాసనములు యిందుల శాలివాహనశకం వెయ్యేలేదు.

ప్రథమ కంబంమిది శాసనం క్రోధి సంవత్సర ఫాల్టుణ శు గః వెంక్కటప్ప కొమారుడు రామానాయుడు శ్రీ అహోబళేశ్వరులకు సమర్పించిన గరుడస్తంభం యింద్యు తూర్పు రెండవ కంభంపైన వుండే శాసనం పల్లి తాతినేని కొమారుడు వోబుళయ్య కొమారుడు యత్తిన కంభము యిందుకు తూర్పు మూడవ కంభంపైన వుండే శాసనం అక్కినబోయిని కొండప్ప యదిగాక అహోబళ దేవాలయములో రెండు శాసనాలు వున్నవి. వాటిలో ప్రథమ భాగము శిథిలమైనది శక సంవత్సరాలు తెలియలేదు. యక్కడిక్క శాసన సారాంశము సమాప్తము.

పై అహోబళమందున నారశింహ్యయొక్క నున్న దిగువ అహోబళం ప్రశ్నాద నృశింహ్యలయొక్క నున్న మూల విగ్రహం వుత్సవ విగ్రహాల్యు లక్ష్మిదేవి విగ్రహాల్యు పూర్వాపు రాజులు సమర్పించిన నవరత్నం ఖచితమైనది వ్యాఖ్యరణాలున్న సువర్ణ రజిత పాత్రలు మొదలైనవి విజయ నగరం బడేరామరాజుగర్ది అయినప్పుడు తరుమ్మలవల్ల అపవారించబడిన విహాతశేషం మిగిలిన కొంచెం

పాత్రలు మొదలైనవి వుండగా శాలివాహన శకం 1400 (1500) అగునేటి బహుదాన్య సంవత్సరమందు యిభరాము వారున్న హండేవారున్న అహోబళ స్థాన్య వచ్చినపుడు దోచుకపోయినారు. పోగా మిగిలిన శాలివాహన శకం 1401 (1501) అగునేటి సిద్ధార్థి సంవత్సరమందు కందనవోలి గోపాలరాజు వారి రాజ్యము తరుష్ట్రు క్రాంతమైనపుడు బంగారు మలాముచేశిన వాహనాలు సహగాను బద్దలుకొట్టి తీసుకపోయినారు. యిదిగాక స్వామికి నడిచే గ్రామములు క్షేత్రాలు మొదలైనవి కొన్ని సర్పారు దాఖలు చేసుక కొన్ని నడుపుతూ వుండిరి.

యా స్థానం చాగలమట్టి పరగణాలో వఖ సంమృతుగా నడుస్తు వుండెను. ఆ చాగలమట్టి స్థాన్య అధికారి అయిన కందనవోలు నవాబు వారికింద జరుగుతూ వుండగాను మునవరభాను యేలుబడిలో శ్రీరంగపట్టం పైదర అలీభాను తట్టునుంచ్చి మీరసాహుబు అనేవాడు సైన్యములో కూడ వచ్చి కోట కందుకూరిమీదను యుద్ధమయ్యే సమయమందు యా స్థాన్య వచ్చి స్వామికి కొన్ని నగలు వుండగాను అవన్ని దోచుకొనిపోయినారు. మిగిలినవి కొన్ని స్వామికి నడిచే మాన్యాలు వసత్కులుడ్డంగా మునవరభానుడు సర్పారు దాఖలు చేసుకొనెను.

కుంపిణీ తాలుక ...గ్రామమ్మగాను సంవత్సరం గ 100 (100) వరహోలు అలపుభానుడు దేవునికి దిగువ అహోబిళం పైఅహోబిళం యా రెండు స్థాన్య దేశాన్యంచ్చి వచ్చిన ప్రజలచేత జనం గ కి అయుదేశి ఆరేశి దుడ్లు యిదిగ్గ దేవున్ని కానికెలు తెస్తే అవన్ని హండివుంచ్చి సర్పారు దాఖలు చేసుకుంటూ వున్నారు గాని దేవునికి దేవుని కైంకర్యాలకు మాన్యాలు సహ నడపడంలేదు పై అహోబిళం దిగువ అహోబిళం యా రెండు స్థాలలో వుండే దేవాలయాలు పరిపాలనచేశే దొరలు లేరుగన్న సిద్ధిఅయి గర్భగుడి ప్రాకారం మాత్రవుంన్నది. చుట్టువుండే మండపాలు గోపురాలు శిథిలమై వున్నవి.

పూర్వం శ్రీ పరాంకుశ శ్రీమాన్ శరగోపజియ్యంగార్లు అని వడగల్ శ్రీ వైష్ణవ సంన్యాసులవారు వారిపై అహోబిళస్వామి పూజచేస్తే వుండే వాళ్ళు. యా జియ్యంగార్లు కొందరు బ్రాంహ్మాలుకున్న మరికొన్ని యతర వర్ణాలు

వారికింన్ని గురువులై వుండి యిప్పుడు ఆ పీరం పరంపరా వుండే వారు కుంభకోణములో వున్న వారి ముఖాంత్రరముగా పాంచరాత్రులను వుంచి దేవునికిని పూజలు నడిపిస్తువున్నారు. జియ్యంగార్థు యిం స్థాంలో వుండి దేవుని పూజచేయడముకు వుండేటంద్యు నివాస్పదమైవుండినందున వారు దేశ సంచారం చేరి కాలక్షేపం చేస్తున్నారు.

యిప్పుడు పై అహోబిళంలో వక పూజారి యిద్దరు శూద్రులు వుంటారు గాక తరచు జనం ఉత్సవదినాలుగాక యితర దినాలలో వుండడంలేదు. దిగువ అహోబిళంలో రెండు పూజారి బ్రాహ్మణ యిల్లు పది శూద్ర కొట్టాలు మాత్రం వున్నవి. యిపై అహోబిళ దేవాలయాన్ని యిశాస్య భాగమందు వేదాది అనేటి యోగానందపేట మీదికి పొయ్యేమార్గంలో అమ్మివారి శ్రీ నృశింహ్యాల దేవాలయాలు వున్నవి.

యిప్పుడు పై అహోబిళం గరుడాత్రి వద్ద వుండే నృశింహ్యాలకున్న దిగువ..అహోబిళం ప్రహ్లద వరదులకున్న పూజస్తువున్నది పొల్లుణకు... మొదలు...వరకు పై పోర్ఛమికి దిగువ స్వామికి ఉత్సవాలు అవుతున్నవి. యిపర్వతాల యందువుండే వృక్షములు గం చందనం స్వల్పం మావడి...అశ్వద్ధాలు గం పనస గం చామంతి యివన్ని యింక్కా అనేక జాతి వృక్షాలన్న యిండ్లు కట్టడాన్ని పనికి వచ్చేవికలవు. యిదిగాక మూలికలు ఔషధములుకి వచ్చేవికలవు.

పక్షులు గం చవులపిల్లి గం తోడేళ్ళు గం ఉడుములు గం ఎద్దులు గం జింకలు గం అడివి గౌరైలు గం వానరలు గం శివంగులు యివి మొదట్టు అనేక మృగ జాతులు కలవు.

యిపర్వతాలలో చంచువాండ్లు వుంన్నారు. వారియొక్క నడతలు యేమంటే అరణ్య మధ్యమందు వెదురుపొదలు ఆసరా చేసుక చింన్నవి పర్వతాలలు వేసుకొని అందలో నివాసం చేసుకొని వుండేవి. అడివి మృగాలు లేళ్ళు, దుప్పులు, కుండేళ్ళు, చవుల పిల్లులు యివి మొదలైన మృగాలను ధనుర్ఖాలవల్లను వథయించ్చి భుజించేది. యిదిగ్గా తెనె యింజేటి గడ్డలు భక్షించేది. తెనెతెచ్చి అమ్ముకొనేది పీరు గింజలు దొరికితే భక్షించేది. లేకుంటే

తేనె యింజేటి గడ్డలు, ఘలాలు, మృగాలు భక్షించేది. వీరు బట్టలు కట్టేది వీరు ధరించే ఆయుధాలు ధనుర్ఖణము సురకత్తుల వుంచేది కలవు. వీరు వూళ్ళోకి రావడం లేదు. వుత్సవ కాలంలో యోగానంద పిట్లకు వచ్చి స్వామి దర్శనంచేసేది. వీరి భాషలు వేరు. యిదిగాక రెండో చెంచులు సాధారణంగా వుండేవా. గ్రామముల వద్ద యిండ్లు కట్టుక గ్రామంలో భిక్షుకలో జీవించేది వీరు ధనుర్ఖణాలు తుపాకి కత్తులు వుంచేది. వీరు గ్రామాన్ని భిక్షాన్ని వచ్చేటప్పుడు జొగంట్టా తపట్లు రుఖండా,... పిల్లనగ్రోవి, పసుపుబట్టలు, పాగచుట్టుకొని దానిపైన నమలిగర వుంచే. కోమటివాండ్లు గొల్లులు వీరు ముఖమైన వారు గన్న వారు యేమైన యిస్తారు కడ్డవర్షాలవారు భిక్షుమాత్రం వేస్తారు.

యానాదులు అనే వాండ్లు యిదే అరణ్యములో కుటీరములు వేసుకొని అడివి నుంచీ తేనె, వెదురు కర్రలు, నెమలి పెట్టలు, వెదురుబియ్యం, వెదురు ఉప్పు, ఇదే వైద్యశాస్త్రమందు తవక్కిర అని పేరు యా వెదురు ఉప్పు అయ్యేది యేలాగున అంటే ఎదురుగనిలో పుట్టేది. యివి తెచ్చి గ్రామములో అమ్మి ముదుగు గుడ్డలు వక్కులు, పొగాకు, రాగులు, జొన్నలు యివి తీసుకొని పొయ్యేది. వీరున్న మృగాలు వధియించ్చి భక్షించేది కలదు. వీరు పట్టే ఆయుధాలు ధనుర్ఖణమున్న చెట్లు నరికే కత్తుల తుపికి సురకత్తులు, విండ్లు అడివిలో పర్ణశాలలో వుండగా నక్కకూత గనుక వినినట్లు ఆయినా ఆ స్థాం విడ్చి రెండవ స్థాలలో గుడిశలు వేసుక వుండేవారు. వీండ్లు బట్టలు కట్టేది వీరు మాట్లాడేది తెనుగుమాటలే గాని స్వల్పం భేదంగా వుండేవి.

5. పుట్టుపొపల యొక్కకైఫియత్తు

యా పర్వతమందు పుట్టుపొపలు అనే మనుష్యులు వఖటిన్నర గజం పొడుగువారు సదా కొండవడిలో నివాసం చేసుకవుండేది. వాస్తాలు కట్టండంలేదు. శ్రీ పురుషులు నిర్వాణంగానే వుండేది. వీండ్లకు ఆహారం స్వల్పం. జంతువులు, మృగాలు, ఘలాలు, తేనె, యింజేటిగడ్డలు, మాంసాలు మొదలైనవి వచ్చి తినేదిగాని పక్కంచేయడాన్ని తెలియదు. వీరు మనుష్యులను హరాత్తుగా చూచినట్టాయన బహు త్వరగా పారిపొయ్యేది. యితర మనుష్యులు

సంచరించేంటువంటి స్థాలకు రావటంలేదు. నలబై యేండ్లకు మునుపు ముత్యాలపాటిపాకెగాడైన రంగప్పనాయ..పుట్టిపాపలు అనే వాండ్లను చంచులలో చెప్పి యిద్దరిని పట్టి తెప్పిస్తి అందులో వఖదు మరునాడే చచ్చెను. వాండ్లు యూ మాటలే తెలియవు. రెండవవాన్ని మళ్ళీ పర్వతంలోనె విడ్చిపెట్టించ్చినాడు.

యూ పుట్టిపాపలు అనే వాండ్లకు ఆయుదాలు లేవు. మృగాలను రాతిలో నరికి పచ్చిమాంసమె భక్కించేది. వీరు వకనాడు వఖవ్యాక అడ్విచంచుల దృష్టిన పడేది కలరు. అప్పుడు ఆ పుట్టిపాపలు పారిపోతూవున్నారు. వీరు వుండే స్థకం పర్వతాలయందు దట్టమైన అరణ్యమందు జాగ్రత్త స్థాలలో వుండేది గన్ను యితర జనులికి కష్టసాధ్యం మీదనుకొని సాధారణంగా కనుపడడం లేదు.

పన్నెందు సంవత్సరములకు మునుపు యిప్పటికి నలుగురు పురుషులు ప్రమాణం పొడుగు అంత్ర కలిగిన వున్నతము యజ్ఞాపవీతధారి ఆజాను పంయంతమైన జటాదారి యిలాగంటి మహాపురుషుడు అహాభిజ పర్వతాన్నంచ్చి చాంగలమత్తి గ్రామములో స్నార్థులు వనం నృశింహ్య శాస్త్రులు వారియంట యదుటికి మధ్యాన్న సమయమందు ద్వారం వెలపట అర ఘడియ నిలిచ్చి తరువాత వాకిటిలోకి వచ్చి ఆశనము కావలెనన్న సంజ్ఞగా హస్తంతో అగుపరచగా ఆ ఇంటి బ్రాంహ్ములు ఆవితమైన మూడు కబగోలు గొప్ప తాటికాయలు అంతేశి కలశాలు నోటికి అందియ్యగా భక్కించి మళ్ళీ అడిగి రెండు సార్లు మంచినీళ్ళు పానంచేశి అహాభిజ స్థాన్ని పోతువుండగా నృశింహ్య శాస్త్రులు వెంటబడి కొంతదూరం పోతువుండగా మెట్టుపల్లి అనే గ్రామం అవతల చెరువుగట్టు దాటి ఆ మహా పురుషులు ముందరకు వెగినాడు.

యూ నృశింహ్యశాస్త్రులున్ చెర్యకట్టకు వెనుకవైపున వున్నదు యితడు కట్టమైన యక్కగాను ఆ మహాపురుషుడు అగుపడలేదు. యూ ప్రకారం స్థాజ్ఞుల చెప్పుతున్నారు. యూ స్థాన్ని చతుర్ధికుల నుండి వచ్చి మార్గాలు పూర్వభాగమందు స్వామిప్యమతోనే జ్యోతి కనవదాని అవతలా రెండు ఆమద దూరమునకు పొరుమామిళ్ళు.

6. కందనపూలుకైఫీయత్తు (కర్మాలు జిల్లాకైఫీయత్తు)

కందనవోలు తాలూకా కైఫీయత్తులో నందన చక్రవర్తి అనేరాజు యోగమార్గము ర నిత్యం గంగా స్తానం చేస్తావండగా అతని భార్య వెంట వస్తానని చెప్పినందున ఆమ్య గంగా స్నానమునకు పోయిన యెదల రజస్వల అయినందున ఆ దోషం నివర్తించే బ్రాహ్మాలకు శకం ఈరం (980) అగు విళంచి సంవత్సరము చైత్ర బ 30 నాడు గ్రామం విడిచినాడనిన్ని నందరాజు వద్ద దానం తీసుకుంన్న వారికి నందవరీకులనే నామము కలిగినది.

అభినవ జంబుద్ధిపభరత ఖండమునందు దక్కిణవారాశి సామీప్యమున కర్మాటక దేశమున లియ్యమైవుండేటి ఆ శేషాచలము అనే పర్వతము యొక్క అదిభాగము యెందు శ్రీ భ్రమరాంబికా మనోహరుండైనటువంటిన్ని ఆవిశ్వర్య కరుడైనఘవంటిన్ని యాశ్వరుడు లింగాకృతిగా అవతరించిన కారణం ఆ పర్వతమునకు శ్రీశైలం అని వాడికె అయినది. యాశ్వరునికి మల్లిభార్షున దేవుడు అని ప్రసిద్ధి పొందినది. యాలాగంటి శ్రీశైలమునకు పశ్చిమ భాగమునందు యా యెనిమిది ఆమడ దూరమున పూర్వాభిముఖమై ప్రవహించే తుంగభద్రానదీ తీరమున దక్కిణ భాగం పశ్చిమం కన్నడ దేశమునుంచి వచ్చి అఘహరి అనే నది తుంగభద్రానదితో సంగమము అయిన స్తానకు పశ్చిమం అరపరుగు దూరాన పూర్వమున బుఱి ప్రతిష్టితంబైన కుంచుపాటి కలేశ్వరుని శివాలయం కలదు. యిందుకు అగ్నేయం ఆరు ఆమడ దూరమున నంద్యాల అనే పట్టణమందు నందన చక్రవర్తి అనే రాజు నంద్యాల రాజధానిగాను రాజ్యం యేలుతూవుండి యతడు యొగవాగములచేత నిత్యం గంగాస్నానముకుపోతూ వుండేవాడు. ఒకనాటి సమయమందు యతడు ప్రతినిత్యం గంగకుపోయే అర్థం పట్టపు భార్యకు తెలశినేనున్న వెంబడిగావస్తానని బలవత్సారంచేరినంతట భార్యకును వెంబడి పిలిపించుకుని పోయివచ్చేవాడు. యాలాగున జరగుతూ వుండగాను వకనాడు రాజు భార్యాసమేతంగా కాలీకిపోయివుండినంతట భార్య రజస్వురాలు అయినది గనుక రాజుకు యోగవాగములుతో రావడాన్ని అసందర్భం అయి అచ్చట బ్రాహ్మణోత్తముంను ప్రార్థనశాయగా వారు తమయొక్క

యోగవాగములు సాగించినందున అప్పుడు ఆ బ్రాంహ్మణులకు తాను యేలే రాజ్యమందు నందనవనం అనే గ్రామము అగ్రహరంగా ధారవోశి అక్కడ వున్న రాజేశ్వర అమ్మవారి సాక్షిగా దత్తముచేశి తాను నంద్యాల ప్రవేశించి మరికొన్ని దినములకు కాశీదేశములో క్షామదశ సంభవించినందున ఆ బ్రాహ్మణులు రాజు వద్దకి వచ్చి లోగడ నడచిన సంగతులు యరుకశాయగా అదే ప్రకారం నందవరగ్రామం బ్రాహ్మణులకు అగ్రహరములు యచ్చినందున వారి వెంబడి కాశీ నుంచి వచ్చిన చౌడేశ్వర అమ్మవారు నందవరంలోకి నిలిచినందున అందుకు చౌడేశ్వరనందివరం అని నామాభిదానము కలిగినది. యదీగాక చాకరాజు వేముల గ్రామమున్న యచ్చెను. ప్రతి గ్రామం చేశినవారు పదమూడు గొత్రాలవారుయే నూరు యిండ్లవారు యూ రాజు ధారవోశి యచ్చినంద్యు ॥శ్లోకం॥ పూర్వమెభరంద్ర సంభ్యా బైవ్యతితేస్నై కకాయుగె. అభిష్టక్తస్యవిప్రే భూయానింమో నందపురం ఈ అగునేటి విశంబి సంవత్సర చైత్ర 30 నాడు సూర్యోపరాగ పుణ్యకాలమందు కాళీతులోను మణికర్మికా తీరమందు ధారవోశి యచ్చెను. ప్రతి గ్రామం నందన రాజుచేత చేశినవారికి నందవరీకులనే నామము కలిగినది యూ అగ్రహరం యచ్చినది నందవరీకుల దండకెకవిలలో వాశివున్నది. యూరాజు నాడెపైన ప్రార్థిన తంగభద్ర అఘుహారి నది సంగ్రమునకు పర్శిమం కల్యేశ్వరుని దేవాలయం జీర్ణోద్ధారం చేయించి అక్కడ కొంత భూమిన్ని యచ్చినందున పరియాయం వల్ల అక్కడ జనులు చేరి కల్యారు అనే గ్రామంనెగడి వుండెను. శ్రీశైలం సామీప్యమందలి నెగడి గ్రామములు శ్రీశైలం మల్లికార్జునునకు చెల్లుతూ వుండెను.

తరువాత పల్లవాదీశ్వరుడనే రాజు రాజ్యం యేలుతూ వుండి కడప వద్ద పినాకినీ నదికి దక్కిణంవుండే చనున్నరు అనే గ్రామం యూ రాజు కలియుగం రెండు వేలయేండ్లు అయి తరువాత కట్టించెను. యిందుకు దృష్టాంతరం చనున్నరి గ్రామస్తులు వాడుకునేది. ॥శ్లోకం॥ కలియుగ ద్విసహస్రాణి పెన్నా తీరెచ దక్కణ తటాక గ్రామనామ్మానయపల్లవాధిశ నిర్మితం. యూ గ్రామాన్ను చనున్నరు అని నామం కలగడానకు కారణం. యూ రాజు చెర్పు ముందుగా తొవ్వించి అటు తరువాత గ్రామం కట్టించినందున చెర్పునూరు అని నామం కలిగి పిమ్మట చెనున్నరు అని వాడుక అయినది.

యా రాజు కెత్తిలోచన పల్లవరాజు అనిన్ని పేరు. యితడు జంబులమడ్డు తాలూకు పెద్ద ముడియం అనే గ్రామం లోగడ యారాజు తన పురుతోత్త్రియోచన పురమనే గ్రామం కట్టించి నందవరీకులకు సర్వగ్రాహంగా యిచ్చేను. యిందుకు నందవరీకుల కవిలెలో వుండే ॥శ్లోకం॥ వ్యాంమాభ్యి బాణచంద్రాచ్ఛవ్యేతితెస్సిన్ కాయుగే. తిలోచన మహారాజ త్రిలోచనపురం దదో అని ప్రాశి వున్నది. యిందుకు నందవరీకులు కవిలె తప్ప రెండో స్థుతంలో యా సంవత్సరములకు దృష్టాంతరం అగపదలేదు. తరువాత చాటుక్కు వంశీకులైన రాజులు కళ్యాణ పట్టణమందు రాజ్యం శేయుచుండగాను యాదేశంలో శ్రీశైలానకు నడిచే గ్రామములు నడిపిస్తూ వుండిరి.

యా దేశం యేలిన రాజులు తరువాత వెలిగోడు గ్రామాన్ని తూర్పు నాల్గు పరువుల దూరమున కొండ దిగువ పూర్వం శ్రీ రాముడు లంకనుంచి అయోధ్య పట్టానకు విజయం చేశెటప్పుడు పైన చెప్పిన కొండ దిగువ స్థుతమందు మార్గములో ప్రోక్కంగా లింగ ప్రతిష్టలు చేస్తూ యిక్కడనున్న లింగ ప్రతిష్టచేశినది పదకొండో లింగము గనుక ఆ క్షేత్రం రుద్రకోటి స్థుతమని ఆ లింగాన్ని రుద్రకోటి మల్లిభార్షునస్వామి అని నామము కలిగెను. తరువాత ఆలనందన చక్రవర్తి రుద్రకోటి మల్లికార్షునునికి గుడి కట్టించిన శాలివాహన శకవరుషంబులు 200 (700) అగునేటి కాళయుక్తి సంవత్సరము మాఘ శు అ లు తాలూకా బొంల్లవరం పొలెపల్లె మొదలైన గ్రామములకు శ్రీవత్స గోత్రం ఆశ్వలాయన సూత్రం రుక శాఖాధ్యాయులైన శింగనాథ వౌడయలు శీమా నిర్వయం చేశినారు.

గ తరువాత శాలివాహన శకవరుషంబులు రెండు (892) ప్రయోదూత సంవత్సరము శు అ లు గంగానాథ వౌడయల శిష్యుడు శింగనాథవౌడయలు రుద్రకొడుకు చెల్లె సురుట మొదలైన గ్రామములకు శీమారత్నయం వలయంగా అష్టదిక్కులయందున్న రాయి శాసనములు వేయించినాడు.

యా రుద్రకోటిస్థుతం వృత్తాంతం వెలుగోడు గ్రామ కరణాల కవిలెలో ప్రాశివున్నది. రుద్రకోటి అనే స్థుతం యిప్పుడు పాడుఅయి అరణ్యం బలశివున్నది.

ఉ తరువాత ఆ జాతి వీరశైవశాంతి భిక్షావృత్తి అనే జంగాల గురువు శ్రీశైలమందు జంగాల మానకు అధిపతి అయి శ్రీశైల మల్లికార్జునునికి చెల్లె గ్రామములు విచారణ చేస్తూ వుండేవాడు నాగేశ్వరం అనే గ్రామం చాలా దినముల నుంచి ఖలమైయిండగా అవి కట్టించి పొలిమేర నిర్వయం చేశినది శాలివాహన శక వరుషంబులు ౯౪౯ (957) అగునేటి యవ సంవత్సరము అశ్వీజ శు గం లు యూ గ్రామానకు యిప్పుడు యటికాల అని వాడుతున్నారు. యివి గ్రామం కవిలో ప్రాశి వున్నది.

అంతట పైన ప్రాసిన చాటుక్క వంశీకులైన వారు తుంగభద్రా నదీతీరమున వుండే పైన ప్రాసిన కల్యారు గ్రామముకున్న తుంగభద్రా నదికిన్ని వుత్తరం నాలుగు పరువుల దూరమున ఆలంపురిలోనున్న యూశ్వర దేవాలయం కట్టించినాడు. ఆలంపూరి క్షేత్రమందు దేవాలయం కట్టించినప్పుడు తుంగభద్రాకు దక్కిణం ప్రాంత్యము నుంచి రాళ్ళబండ్లమీద తోలుక పూయైటప్పుడు పైనప్రాసిన కల్యారు గ్రామాన్ను తూర్పు అరపరువు దూరాన అగహారి తుంగభద్రాసంగమ స్థితాన్ని పశ్చిమం రాళ్ళతోలే బండ్లకు కందెన వేశెటందుకు వక గాండ్లవాడు అక్కడ గానుగ చేసుకుని కాపురంగా వుండి వచ్చే పొయ్యే బండ్లకు కందన పోస్తు బరువుపొయ్యే బండ్లకు బండికి వకరాయి ప్రకారం తీసుకుంటూ ఆ రాళ్ళతో అక్కడ వక బురుజు కట్టించినాడట. అటు పిమ్మట కొందరు వద్దేవాల్లు చేరిరి. వారి తరువాత నాల్గు యిండ్ల కాపులు యిద్దరు కోమట్లు చేరిరి. గనుక ప్రథమం గాండ్లవాడు కందెనవోలు వేసుకోవడం ప్రారంభం అయినది గనుక ఆ పల్లె కందనామోలిపల్లె అని వాడుకఅయి ఆ పల్లె కల్యారి గ్రామానకు గ్రామ గ్రాశి పల్లెగా చెల్లుతూ వుండి మరికొన్ని దినములకు ఆ గాండ్లవాడు ప్రభలుడై ఆ పల్లెలో కాపులు మొదలైన వారిని కూర్చు తాను చుట్టూ వుండే అడవి నరికించి భూమి సాగుచేయించి గ్రామం నింపుచేశి తాను పల్లె ముఖ్యస్తుడైన గరివారి ఆజ్ఞతో వుండి నడుచుకుంటూ జనులుకున్న మంచివాడనిపించుకుని అక్కడనే వుండెను.

ర తరువాత కళికాళిచోళ మహారాజు రాజ్యం చేశెను.....వుండెను. ఆ పల్లెలో ఆ గాండ్లవాడు వక శివాలయమున్న వక శక్తిదేవతమున్న కట్టించెను.

యిదిగాక యిప్పుడు శిద్ధాపురం గ్రామం వుండే స్థితంలో పూర్వమందు రసశిద్ధులు కొందరు వుండి ఆ గ్రామం బలిష్టమైన పిమ్మట అక్కడ శిద్ధులు వుండడమనకు సింహ్యము లేక ఆ గ్రామం విడిచి అరణ్యమధ్యమందు నిలిచి అక్కడ వక వసతి వుండనందుచాత అక్కడ వక పల్లె నిర్మాణం చేసుకు వుండవలెనని అక్కడ వుండే దంతి వృక్షములు భేదించి గ్రామం కట్టుకున్న శాలివాహన శక వరుషంబులు ८८४ (964) అగునేటి ధాతు సంవత్సర వైశాఖ బ १ లు అప్పుడు ఆ గ్రామానకు శాంత భిక్షావృత్తి పోలిమేర నిర్వయం చేశినారు అందుకు దంతివనం అని వాడుకుందురు. తరువాత దుద్యాల అని గ్రామ నామదేయం కలిగినది యిందుకు దృష్టాంతం దుద్యాల గ్రామం కవితలో వ్రాశివున్నది.

ఇ తరువాత నందరాజు అనే రాజు పశ్చిమదేశము నుంచి వచ్చి ములికినాటి శీమలోను వక గ్రామం నిర్మాణ శాయవలెనని అరణ్యం భేదించి గ్రామం కట్టించి ఆ గ్రామాన్ను పశ్చిమాన యాశ్వరుని దేవాలయములు రెండు కట్టించి ఆ సామీప్యాన నగళ్లుకోట కట్టించుకుని అక్కడ వుండినారు. అందుచాత ఆ గ్రామానకు నందనగళ్లు అని వాడుక అయినది. తరువాత ఆ గ్రామాన మరిన్ని విష్ట చిల్లర దేవాలయములు గాక 3८० (360) ల యాశ్వర దేవాలయములున్న 3८० (360) భావులున్న కట్టించి గొలకొండ దగ్గెరను హనుమకొండ అగ్రహారకుడైన ద్రమ శాఖ అంతర్పు అనే ఆయనను పిలిపించి గ్రామకరిణికాన్న నిర్వయం చేశివుంచెను. ఆ అంతర్పు కొమారుడు హనుమర్పు అతనికి విరమర్పు యతని యల్లమర్పు యా యల్లమర్పుకు అప్పుక్కొజు దెవరయ్యా యిద్దరు కొమాళ్లు అప్పుక్కొజు అనేవాడు నందనగుళ్లుకు పరువు తూర్పున వక గొప్ప మడుగు వుండగా ఆ సామీప్యమందు ఒక గ్రామం కట్టించెను. ఆ మడుగులో ముసళ్లు వుండేది గనుక ఆ మడుగుకు మొసలి మడుగు అని వాడుకునేవారు. ఆ సామీప్యమందలి నిర్మాణం చేసిన గ్రామానకు మొసలిమడుగు అనే నామదేయం కలిగినది. పైన వ్రాశిన అప్పుక్కొజు సంతతివారు ఆ గ్రామ కరిణికానుక నిలిచిరి. పిమ్మట పరియాయమందు ఆ నగళ్లున్న కోట

శిలమైపోయిన కారణం నందనగళ్లు కోట అనేది పోయిన పాతకోట అని గ్రామనామము అయినది. దేవరయ్య సంతతివారు పాత కోట కరిణీనానకు నిలిచిరి. యిం గ్రామానకు పశ్చిమంనుంచి విమలవాహిని అనే నది ప్రవహించి మల్లీ పొలిమేర నుంచి నైరుతిని వచ్చి భవనాశని నదితో కలుస్తున్నది. యిం భవనాశిని యేరు గ్రామానకు తూర్పుపై నుంచి వచ్చి నివర్తి సంగమం దగ్గర కృష్ణానదితో సంగమం అవుతున్నది. యిం పూరికి యింశాస్య భాగమందు వీరభద్రుని దేవాలయం వున్నది. అందు సామీప్యముననే కృష్ణానది తీర దక్కిణ శ్రీశైల పర్వతమున లియ్యమైవుండే పర్వతము కలదు. అందు మీదను శ్రీశైల మరాభిమాని కర్కులైన స్వస్తిశ్రీ త్రిభువనైక త్రిలక్ష్మిగోళక మహామస్య సాంఘ్రాజ్య పట్టభద్ర శ్రీ మద్రాజగురువరణ సరస మహాభూషిత మస్తకులు త్రిపురాంతక దేవదివ్య శ్రీపాద పద్మార్థాధకులైన శ్రీ పర్వతామలబసవ గోళక మరము శ్రీమతునిజగురు శాంత పూర్వ శివదేశికులైన శ్రీ ఆజాతి వీరశైవశాంత భిక్షావృత్తి అయ్యవారు యిం పర్వతముపైన వక దుర్గము కట్టించి అక్కడ నిలిచి శివలింగమర విద్యామంటపం అధ్యేయనశిస్సిక బ్రాహ్మణ అతిథి అభాగ్యత పూజారి పరిపాలన చేస్తూ శ్రీ మల్లికార్జున దేవుని వత్సవములు విద్యక్తంగా నడిపించుకుని వుండిరి. ఆ దుర్గానకు వీరభద్ర దుర్గమని నామం కలిగినది. యిం విధమునను పాతకోట అనే గ్రామము యొక్క కవిలెలో ప్రాశివున్నది. మరిన్ని శ్రీశైల మల్లికార్జున దేమునికి అమృతపడి నివేదనలకు చెల్లేశీమలోని అనంతాపురము అనే గ్రామమునకు శ్రీ ఆజాతివీర శైవ శాంత భిక్షావృత్తి అయ్యవారు శాలివాహన శక వరుషంబులు ८-८ (983) అగు శార్వరినామ సంవత్సరము నందు వైశాఖ శు १० లు నాడు గ్రామమునకు పొలిమేర ఆయకట్టు యేరుపాటు చేయించినట్టుగాను అనంతాపురము గ్రామ కవిలోన ప్రాశివున్నది.

శాలివాహన శక సంవత్సరములు ८-८ (989) అగునేటి శుభకృతు నామ సంవత్సరము కార్తీక శు १०లు నలతిమ్మయ అనే కాపు శాంత భిక్షావృత్తిగారి ఆజ్ఞను శ్రీ మల్లికార్జున దేవునికి నడిచే మల్లినాడు శీమలోను అరణ్యస్తుళము యందు అడివి నరికించి నలతిమ్మయపాకేము అనే గ్రామము

కట్టించగాను ఆ గ్రామమునకు శాంత భిక్షావృత్తి అయ్యగారు పొలిమేర నిర్వయము అయకట్టి యేరుపాటు చేయించినట్టగానున్న యావల మరికొన్నినాళ్లు జరిగిన తరువాత ఆ గ్రామమునకు నల్లికాలువని వాడికె అయినది. యా ప్రకారముగాను ఆ గ్రామముగాను ఆ గ్రామము కవిలెవహితో ప్రాశివున్నది.

ఎం తరువాత కళ్యాణ పట్టణమందు ప్రభుత్వం చేశేటి స్వస్తిసమస్త భువనాత్రయం శ్రీ పృథివీ వల్లభ మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వరం పరమభట్టారకం సత్యాప్రయకుళ తిళకం చాళుక్యాభరణం శ్రీమత్రైలోక్య మల్లదేవర విజయరాజ్య వుత్తరోత్తరాభివృద్ధి ప్రవర్ధమానమాచంద్రార్గు ఆరంబరం సల్లుత్తమిరెతత్ప్యాద పమ్మెప జీవి గళమప్పస్వస్తి యువ వరతపరమ కళ్యాణాభ్యుదయ సహస్ర ఫలభూగ భూగినిద్వితియ్య లక్ష్మీ విళాన విద్యాధరి దానధర్మ చింతామణి శ్రీ మత్రైలోక్య మల్లదేవ విశాల వక్షస్తుళ నివాసిని యరపు శ్రీ మత్స్యరియ రసిమైలాదేవియరు శకవరుష ८-రం (980) విళంచి సంవత్సర వైశాఖశుద్ధ పొర్కమి సోమవార వ్యతిపాతదందు శ్రీమత్రైలోక్య మల్లదేవరు తపోదనగ్రంపస త్రిక్కు విద్యాదాన నిమిత్త దింమల్లికార్ణన దేవర పశ్చిమ ద్వార ఆదిభైరవ రైసన్న గ్రామ కన్నెనడోళ గణ శివపురంబు మటూరు బళియ కలుగొట్టిఇంతో యరుగళం ధారాపూర్వకం మాడికోటరీ. యా ప్రకారం గ్రామము యచ్చి శివపురం అనే గ్రామంనకు వుత్తరం చెర్చు వద్ద శిద్ధేశ్వరుని దేవాలయానకు వుత్తర భాగం నిలవరాతికి శిలాశాసనం హోళే కన్నడ అక్షరములతో ప్రాశి వున్నది. అందుల శారాంశం ప్రాశినాను యా రాతి రెండో ప్రక్కను ప్రాశి వుండేవాటి శారాంశము.

శ్రీమత్స్యరియరసి మైళాదేవి యరచిన్నపదిండ దేవర సన్నిదాన చోళ స్వస్తియ్యమని యమస్సాధాయధ్యాన ధారణమో నానుష్టాన జన సమాధి సంపన్నర్మావ మత్తమాతంగ కంఠరవ సిద్ధాంతనైయామికనలినదీవాకరద్యధ్యాన్న కల్పవృక్షర్మయకుళ సముద్రరగుణరో శ్రీశైలపశ్చిమ ద్వారతోరణ మల్లికార్ణన దేవదరిశనకారణ పురుషరీ బ్రహ్మశ్వరాచార్యరు గంగరాళిభట్ట రవర శిష్యరును రేశ్వర పండిత రైదేవేశ్వర పండితరైవీరివశాన్న యచ్చి ఆ గ్రామాల పొలిమేరలున్న ప్రాశివున్నది.

ఎం తరువాత స్వస్తి సమస్త భువనాం ప్రయం శ్రీపృథివి వల్లభ మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వరం పరమ భట్టారకం సత్యాప్రయకులతిళకం

చాశుక్యాభిరణం శ్రీమద్బునేక మల్లి దేవరవిజయరాజ్య వుత్తరోత్తరాభివృద్ధి ప్రవర్ధమాన మాచంద్రార్కారం బరంసల్లుత్ మిరెతత్పూదపమ్మాపజీవిగళం మప్పునవరత్నపరమ కళ్యాణాభ్యుదయ సహాప్ ఫలభోగభోగిని దయాదాన ధర్మోద్యోగిని పతివ్రతా గుణ చిత్ర శృంగార విద్యాధరీ. సకల కళాధరీ ప్రత్యక్ష యవ్వన వనవసంతలక్ష్మీ సౌభాగ్యనిధానదీపవర్తి సకల దిగంతర ప్రవర్తిత కీర్తియంతఃపుర చూడామణి వచనబందు చింతామణి రుపలావణ్య హవభావ విలాసతి గ్రహద్వారిని. శ్రీమద్బునేక దేవర విశాల వక్షస్తు నివాసిని రప్ప శ్రీమత్సురియరసి కపిల మహాదేవి యర బీన్పుపళో శ్రీ పర్వత దయతునియమ స్పాద్యాయధ్యాన ధారణమౌనా నుష్టాన జపసమాధి శలగుణసంపన్నమ దయత్త మీశంగకం తీర వర సిద్ధాంత వియ్యామి కనవినది వాకర మధ్యాన్న కల్ప వృక్ష ర్థరు కుళసముద్దరణల్. శ్రీశైలపశ్చిమ ద్వారతోరణ శ్రీ మల్లికార్జున దేవదరి శనకారణ పురుషకి. శ్రీ బ్రహ్మేష్యశ్వరాబార్యలై గంగా శివభట్ట రవర శిస్య సూరేశ్వర భట్టలై శక నృపకాళాతిత సంవత్సర శకంగళు ८८८ (991) నెయ సౌమ్య సంవత్సర ఆషాద అమావాశ్య మంగలవారనందు సూర్యగ్రహణ నిమిత్త దింపిరి యక సికపిల మహాదేవియ మెల్లట్టిలు శ్రీ మద్బునేక మల్లదేవర ధారా పూర్వకం మాడి మాడి శివపురద ప్రతిబిద్ధ మాగిమల్లికార్జున దేవరల్లి డిబ్బి సువ్వసితక్కుం శివపురదన త్రక్కు విద్యాదానక్కరబిట్టు సర్వమాన్య మాడికెట్టరం యి ప్రకారం చేశిన ధర్మశాసనంపైన ప్రాశిన శివపుమో వుండే శాసనం వద్దనె వున్నది.

యదిగాక యా భువనేకమల్లి దేవరాజు యదమరం గ్రామానకు పశ్చిమం భిలమై వున్న బైరపుని గుడి వద్ద వేయించిన శాసనం యొక్క సారాంశము. స్వస్తి సమస్త భువనాశ్రయం అనే పైన ప్రాశినరాజు బిరుదావళిన్ని సేవకాపురద నెలవడి నోళీ సుఖసంకథావినోదదిం రాజ్యంగెయ్యుత్తమిరెతత్సాద పద్మాప జీవి సమధి శతపంచమహాశబ్ద మహామండలేశ్వరం తదరిపురవరేశ్వరం రిపులుళబీషణం శివరాజ శేఖరం సువద్ద గరుడ ధ్వజ ప్రత్యక్షదేవం నందివాహన కులసంభవసాహసోతుంగం. శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర సత్యరసరుతమ్మయ్యం భిక్కుయరస నంబైరవ దేవరం ప్రతిష్ట మాడిదెరుళమం యెత్తి శిసకవరుష ८८८ (997) శుభక్కుతు నామ సంవత్సర చైత్ర శు १५ శుక్రవారదందు సోమగ్రహణ

నిమిత్త దింబైరదేశ్వర దేవరనైవేద్యక్షుం సందాది లిగెగంత పొదనరెం సత్రక్కుం నృత్యగీతమం సర్వసమస్య మాడిబిట్టస్వాప్తి.

యిందులో చేశిన ధర్మం మరి వక్ గ్రామంలో అని ప్రాశివుండలేదు గనుక యిదమడం అనే గ్రామాననే యచ్చిన స్వాప్తి అని మోస్తూ వున్నది.

శాంత బిక్షావృత్తిగారి కుమారుడు శిద్ధ బిక్షావృత్తి అయ్యావారు తమ పేరట కుమార లింగాపురమని గ్రామం కట్టించి శాలివాహన శకం 1006 అగునేటి కాళయుక్తినామ సంవత్సర వైశాఖ శు 14 సోమవారము దివసమునందు గ్రామానకు చతుర్శ్వమ పొలిమేర ఆయకట్టి నిర్వయము చేయించినాడు. యిది కొమారలింగాపురం గ్రామ కవిలెలో ప్రాశి వున్నది.

17 తరువాత చోళదేశము నుంచి చోళరాజులు వచ్చి దేశం కట్టుకునిరి. వీరి ప్రభుత్వంలో శిద్ధబిక్షావృత్తి నాడు శివభక్తి సదాచార సంపన్నరీ భక్త మహేశ్వర రాదృకదేవరాయ కరమక్కుళు తద్వంశ మహాదధి చంద్రవనోసద్వంశసం భూతనోవభయకుల ప్రదీపనో వివిధ శివసమాధన సమాసాధిత పుణ్యపూజ నిర్మసనమస్తాంతః కరణ ధృఢ నిరూపనాదినిబి దొంతరాయః పరమకారుణ్య కనో శివభక్తిదీన శేవాచాతురనో శివపొదారవింద శేవా అచారాః చతుర చంచరీకనో సద్భూత హృత్సమోదర రాజహంస నోనాథ జనపారిజ్ఞతనో నిరంతర నిర్మల చిత్తనో ధర్మపరిపాలనా చాతూరిధూరిణినో భక్తవర్యనాదముత్తిన మాయశెట్టి యరు శ్రీమతు శ్రీపర్వత మునీశ్వరాపరాపతార వాద బిక్షావృత్తి శిద్ధ యతిశ్వరసాత్మ్వకభక్తి ప్రవర్తిత శివాగమావగతంగళాగిలోక ప్రశిద్ధ గళాదనానావిధ నైవేద్య సౌవర్ణ పూజాసాధనగళందలు మహశీల దుర్గభ పుష్టిరామ పదికేగళిందలు దివ్య కనకమయకమనియై వాగి శివపద పాపనీకృత వాద శ్రీ పర్వత దక్కిణ ధ్వార దల్మి సిష్టిక భవనాశిని శబ్ద విభ్యాత వాద భవనాశిని తీరదల్మి చతుర్విధ పురుషార్థ శిద్ధ సాధన వాదసిద్ధేశ్వర దేవరసన్నిధి యల్ల శ్రీపర్వత దుర్గమెల్లి శ్రీ పర్వతదనిరంతర ధర్మ సత్రివనెక్కు వరక్కు కట్టుదమాయి శిద్ధ పురవు ఆపదర్మ గామవు అని ప్రాసి వున్నది. ఆ శిద్ధపురం సత్రాధార్మానకు నాను యచ్చిరి యిందులో శకం 1030 (1030) సర్వజిత్తు సంవత్సరం మాఘ

బ ८० ఆదివారం అని వున్నది. అయితే శాసనంలో శకం విస్తారం కోటిపర్వతం సంభ్యప్రాశినాడు.

८३ శాలివాహన శకవరుషంబులు ८८/१० (1120) అగునేటి శిధ్మాది సంవత్సరమున పైన ప్రాసిన ముల్చినాట శీమతోను అఱుకువ అయి వుండె భూమిని అయలయ అనేవాడు తనపేరట అయలూరు అనే గ్రామం కట్టించగా అది స్వల్ప గ్రామము అయి శ్రీశైల మల్లికార్జున దేవునికి చెల్లుతూ వుండగాను శ్రీ మహానందీశ్వర దేవర దివ్య శ్రీపాద పద్మారాధకులైన చోళరాయలు మహారాజులు వారు పొలిమేర ఆయకట్టు నిర్వయంచేశి తమ ప్రభుత్వముతో యేలుకుంటూ వుండిరి అని యి ప్రకారముగాను ఆయలూరు గ్రామ కవెలెలోను ప్రాశి వున్నది.

८४ తరువాత శకవరుషంబులు ८८/११ (1127) యువ సంవత్సర మాఘ శు ८ గురువారం శింగళ దేశమందు యాదవ నారాయణ చక్రవర్తి శింగళ దేవరాజు రాజ్యం చేయుచుండంగా నారాయణ లక్ష్మీదేవ దండనాయకుని ప్రధాని పొపినాయుడు తమ తండ్రిపేర గోరంటను లక్ష్మీశ్వర దేవుని ప్రతిష్టచేశి భాగానకు పదిమాడలు యచ్చి హోళ కన్నడం అక్షరాల శాసనం గోరంట గ్రామా లక్ష్మీవేంకటేశ్వరుని దేవశంలో కన్నడ భాషతో శాసనం వేశినారు.

८५ తరువాత కాకతీకుల ప్రదీపకుడైనటువంటి శ్రీ గణపతి దేవ మహారాజులుగారు రాజ్యము కట్టుకుని తరువాతను ముల్చినాటి శీమలోనను కరేణ అనే గ్రామము బ్రాహ్మణులకు అగ్రహారముగా చేశినట్టు గాను యిప్పుడు కరేన అగ్రహారీకులు ప్రాయించిన ఆయకట్టు కవిలెలో వున్నది. శకవరుషములు ८८/१२ (1122) సాధారణను అని ప్రాశి వున్నది కవిలో ప్రతాపరుద్రుడు అని ప్రాశి వున్నది.

యిదిగాక యి గణపతి రాజువారి నాటి శాసనము విపనగండ్ల గ్రామములో వున్నది. ఆ శాసనములోను ప్రాశి వుండేది యేమండెను ప్రోలదేవ మహారాజుల కుమారుడు మహాదేవరాయలున్న ఆయన కుమారుడు గణపతిదేవ మహారాయలు అని శ్లోక పూర్వకముగాను ప్రాశివున్నది. శ్లోకములు శాసనము

పైభాగము శిథిలమయినందున చక్కగా నడపక పాయను గనుక ఆ శ్లోకములలో చెప్పి వుండే ముగ్గురు పురుషులు పేరులు ప్రాశినాము. స్వస్తి సమ ధిగతపంచమహో శబ్ద మహామండలేశ్వర పరమ మహేశ్వర పరహిత చరిత వినయ భూపణమూరురాయజగద్భుజవలమెత్తి గండ అనుమకొండ పురరాధీశ్వర వీరలక్ష్మీ నిజేశ్వర శ్రీ స్వయంభు దేవదివ్య శ్రీపాద పద్మార్థికులయిన శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర కాకతియ్య గణపతిదేవ మహారాజులు వోరుగంటి నెలవీటిలోన సుఖసంకథావినోదంబున పృథ్వీరాజ్యము శేయుచుండగాను తత్వాద పద్మోప జీవి స్వస్తి సమస్త భువన వినుత వినయవీర వితరణ విక్రమాది మఖ నిశ్చల గుణ గణాధార

నిజవందిజన పాలన పరాయణ శోయోభిత విచిత్ర స్తోత్రపాత్ర నిజగోత్ర పవిత్ర పరనారీసహోదరరాయలోలాహోల విమలమలయ మాల్యాది పరిమేళవ సంతరగలెభారెవంత విజయలక్ష్మీ కాంత బహుబంధు శింధు సమ్మాది వర్ధన సుకరసత్యరత్నాకర శరణాగత వజ్రపంజర మండలీక జీవరక్క.

యాలాగంట్టి ద్రావిక దేవుడు కుమారుడైన శివయోగ దేవరాజు స్వస్తిశ్రీ జయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవరుషంబులు 1174 అగునేటి పరీధావి సంవత్సర పొల్లుణ బ 30 శు 4 సూర్యాగ్రహణ పుణ్యకాలమునందు నివర్తిసంగమేశ్వర గంగాదేవి పాద ప్రక్కాళన పూర్వకముగాను తమ ప్రతిష్ట వీపనగంధ్ర అనేది గ్రామము తమ తండ్రి పేరను ద్రావళ పురమనేది అగ్రహారం గణపతి దేవమహారాజులకున్న తమ తాత బెమ్మారి దేవునికి ద్రావిక దేవునికి పినతండ్రి దలుగదేవుని తమతల్లి సంగుబాయమ్మకున్న పుణ్యముగాను దారపోశియచ్చినారు యాప్రకారముగాను శిలాశాసనము ప్రాయించి వున్నది.

వీపనగళ్ళ గ్రామములోను గ్రామాన్ని తూర్పువైపున పైభాగమున కొంచెం శిథితమయి వున్నది. యిదిగాక శాలివాహన శకం 1178 అగునేటి నాడు గణపతిదేవ మహారాయలు పృథ్వివారాజ్యం శేయుచుండగాను వారి కార్యకర్త శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర దందికారిరాయల దేవకేశవయ్యంగారి కొడుకులు త్రిభువనమల్ల కీర్తి నారాయణశేషీ మనమడు యరసలశేషీ కొడుకు కేతమలశేషీ

కొడుకులు దేవశెట్టినాగిశెట్టిన్ని నాగేశ్వరదేవర నిత్యానైవేద్యానకు జూటారుగ్రామం ధారాపూర్వకముగాను చతుర్స్మి పడమట మల్లిరెడ్డిచేను స్థశం ०३ యిచ్చేను. జూటారి గ్రామాన్ను తూర్పు వ్యాపమాను అరుగు మీద శాసనం వేయించినాడు.

అదివరకు కందనవోలు ప్రశిద్ధి గ్రామం అయి కల్యారు గ్రామమున్న కడమ గ్రామములున్న కందనవోలు చెల్లుతూ వుండెను.

తరువాతను శ్రీమన్నహ మండలేశ్వర ప్రతాపగణపతి దేవమహరాజులుంగారు వజ్రసింహసునారూధులో పృథివీరాజ్యము శేయుచుండగాను వకనాడు శ్రీశైలముకు వచ్చి మల్లికార్జున దేవుని దరిశనము చేసుకుని అక్కడ నుంచి నివర్తి సంగమమునకు పోయి మహరాయలుతో కూడా వచ్చిన గోదావరి తీరస్తుడు ద్రావిళభట్టు అనే బ్రాహ్మణికి అగ్రహరము యిప్పిస్తున్నామని వాగు దత్తము చేశివున్న కారణమున నివర్తి సంగములోనను శ్రీ సంగమేశ్వరుని సన్నిధికి శాలివాహన శక వరుషములు ११८ (1179) అగునేటి పరీధావి నామ సంవత్సరము వైశాఖ శు १४ గురువారమునాడు ధారపోశి యిచ్చి వుర్చు పోయించి వీపనుగండ్ల అనే గ్రామము కట్టించి బ్రాహ్మణైసర్వాగ్రహరముగాను యిచ్చినారు అని యాప్రకారముగాను వీపనుగండ్ల గ్రామకవిలో ప్రాశి వున్నది.

१८ ప్రతాపరుద్రుడు వోరుగంటను రాజ్యం చేయుచుండగాను అంతట పశ్చిమ రాజ్యమునందు కళ్యాణపట్టణము యందు రాజ్యము యేలుచూ వున్న వీర సోముడు నందిసోముడు కపాల సోముడు అనేవారు నల్గురు రాజులు చాళుక్య వంశములు వారులలోనను అందు వీరసోముడనే రాజుకు శిరినాగలు దేవమ్మ అనేటి నామము కలిగిన మహా సౌందర్యవతి అయిన కుమారై కలిగినది. ఆ వీరసోముని తోడబుట్టిన పడుచుకు శిరిశింగళ రాజు అనే ఆయన కుమారుడు కలిగి మహా సౌందర్యవంతుడుగా వుండెను శిరినాగులదేవి అనే చిన్నది జననమయిన ధారభ్యం వీరసోముడు తనతోడబుట్టిన పడుచు కుమారుడయిన శిరిశింగళరాజుకు యియ్యవలెననె అంతర్యమునందు నిశ్చయముచేశి వుండెను వీరసోముని భార్య తనకుమారైను తన అన్న కుమారుడునికి యవ్వవలెనని తలచి వుండెను. యాప్రకారముగా వుండగాను శిరినాగుల దేవమ్మను

శిరిశింగళరాజు ఒకనాడు నీవు యవరిని వివాహం చేసుకుంటున్నావు అని అడగగా నిన్నె వివాహము చేసుకుంటున్నానని బాల్యములో చెప్పినదట మరి కొన్ని దినములు జరిగిన తరువాతను ఆ అన్నది ప్రోద అయిన పిమ్మట పీరసోముడు భార్య మాట జవదాటలేక ఆమెయన అన్న కుమారునికి యివ్వ నిశ్శయించినంతతో యా వర్తమానము శిరిశింగళరాజుకు తెలిశి చిన్ననాడు నాతో తెలియపలికిన ప్రతిన పరిపాలించుకోవలశినది అనిరహస్యముగా శివనాగులదేవికి వర్తమానము అంపించగా చింతలేదు ఆలాగుననే అవుతున్నది అని సలహా చెప్పి పంపించి గారీదేవిసాక్షిగా శిరిశింగళరాజును వినాగా అన్యమును వివాహము చేసుకొనని ప్రమాణముగాపలికి ఆరాత్రి రెండు రూముల వేళ సంకేతస్థానము నిష్టర్షానని వుభయులు అక్కడికి చేరి అక్కడ నుంచి వుభయులు కృష్ణో నది తీరమునకు వచ్చి నదీ పూర్వ ప్రహాహము అయివుండగాను గంగాస్తోత్రం చేశినంతతో కృష్ణోనది త్రోవయిచ్చినదట. కృష్ణోనది దాటి వచ్చి తాము యిప్పుడు మనమాట పాడు అనేస్తుళానకు వచ్చినిలిచివుండగాను కళ్యాణ పట్టణమునుంచి యా వుభయులును వెతుకు వచ్చిన వారు వీరిని కని చిన్న దానిని తీసుకుపోపోతె శిరిశింగళరాజు చిన్నదానికి విడువక వచ్చినవారిని యుద్ధములో జయించినాడట ఆ యుద్ధ సమయమున శిరిశింగళ రాజు కంఠమున నుండే వనమాలనిడవి దిగుపవడెనట అక్కడ నుంచి వుభయులున్న లేచిపోతూ వుండగాను శిరిశింగళరాజులు వారి యాట అలుగుపూడి దిగువపడెనట అక్కడ నుంచి లేచివచ్చి అరణ్యమధ్యమందునను ఒక ర్రావులమంద వుండగాను అక్కడపాలు క్రయాన్ను తీసుకుని ఆవల వకవటవృక్షమువుండగాను ఆ చెట్టు కిందను నిలిచి అక్కరాలు ఆ వుభయులు పానముచేశి అక్కడ నుంచి మృకండపురానికి వచ్చి అక్కడ అగ్రహరీకుల యింట్లో నిలిచివుండినంతట ఆ రాత్రి ఆ యింటివారు వకమంచము యిచ్చినారట. యా వుభయులు ఆ మంచంమీద పవ్వశించి వుండగా వీర్పు వెతుకడానకు కళ్యాణపట్టణము నుంచి మనుష్యులు వచ్చినారని వినికిడి అయినందునను వుభయులు ఆ మంచం విడిచిలేచి పోయినారట. ఆవల గండరగండడుఅనే ఆయన ప్రభుత్వం చేస్తూ వన్నటువంటి శివపురిపట్టణము అనే గ్రామమునకు

పోయి ఆయనను కనుపించుకున్నంతట వీరి పూర్వ వృత్తాంతము యావత్తు విని వీరిని నిర్వయముగా తనగ్రామములో వుండమని శిరిశింగళరాజు. వెంట యిలవేల్పుగా తీసుకవచ్చిన వీరభద్రునికిన్ని అంకాళదేవమృకున్న దేవాలయములు కట్టించి నిలిపిప్రతిష్టలు చేయించినారు గనుక అక్కడ వీరు దంపతులు నిరుపద్రవముగా నిలిచి వుండిరి. అటుపిమ్మటను శిరిశింగళ రాజువారు వోరుగంటిప్రతాపరుద్రుని వద్దకిపోయి కనుపించుకొనగాను యాయనయందున నిండాదయచేశి శ్రీపర్వతమునకు పశ్చిమ భాగమందలి కుంత దేశముకు అధికారము యిచ్చి అంపించగా ఆయన వచ్చి ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండి యుద్ధ సమయములో వనమాల దిగువపడిన స్తుతము యందు వనమాల అనే గ్రామము కట్టించినాడు. యాటీవలను ఆగ్రామము క్షామదాంబ రములవలనను వుజాడు అయిపోయిన కారణం అది యిప్పుడు వనమాలపాడు అని వాడుకోబడెను. ఆవల యాడె అలుగుపడిన స్తుతానను గ్రామము కట్టించగా అది అలుగునూరు అని వాడికె అయినది. ఆ వట వృక్షము కింద నిలిచి పాలుద్రావిన స్తుతాన గ్రామము కట్టించగా అది పాలమురి అని పేరు యయినది.

తరువాతను మృకుండపురమనే అగ్రహారములో రాత్రి శయనించి అక్కడ నుంచి లేచి వుభ్యములు పారిపోయినందున తదాది ఆ గ్రామముపారుమంచాలు అని వాడుకోబడినది యా గ్రామం ఆయకట్టు నిర్వయంచేశిన శాలివాహన శకం 1113 (1213) వ్యయ సంవత్సరము చైత్ర శు 4 ఆవలగండర గండని శివపురి పట్టణముయందునను శిరిశింగళరాజువారి యొక్కయిష్ట దైవములకు దేవాలయములు కట్టించి ప్రతిష్టలు చేయించిరి గనుక తదాది ఆ గ్రామము వేల్పునూరు అనివాడుకోబడెను.

తరువాతను యా వేల్పునూరు గ్రామము శాలివాహన శకవరుషంబులు 1108 (1208) అగునేటి సర్వజితు సంవత్సరము ప్రావణ శు 10 లు నాడు స్వస్తిశ్రీపర్వత శ్రీ స్వయంభు శ్రీ లింగ చక్రవర్తి శ్రీ మన్మహా మల్లికార్ణవదేవర దివ్య శ్రీ పాదపద్మారథకులయిన శ్రీకైలాసంపీది దేవాపృధ్వ మహాత్మ ముఖ్యమయిన శ్రీ ఆ జూతి వీరశైవ శాంతా భిక్షావృత్తి అయ్యవారికి

వమ్మకిగి యచ్చి వుండిరి. అప్పుడు గ్రామాన్ని పొలిమేర ఆయకట్టు నిర్వయము తీరుగా యేరుపాటు చేయించ్చినట్టుగానే వేల్పునూరు గ్రామకవిలోను ప్రాశివున్నది. శిరిశింగళరాజు వృత్తాంతము పారుమంచాల వేల్పునూరు కైఫియ్యతులలోను గ్రామకవిలలో ప్రాశి వున్నది.

యిదిగాక ప్రతాపరుద్ర మహారాజులవారి ప్రభుత్వంలో వేయించిన శిలాశాసనముల యొక్క సారాంశములున్న కొన్నికవిలె సారాంశములు సహమాల్యాల గ్రామాన సర్వేస్వరుని దేవతంవద్ద శాసనం శాలివాహన శకవరుషంబులు 1208 (1208) అగునేటి వ్యయ సంవత్సరములో అలంపురబ్రాహ్మరాజు వంమ్మలేవడు సహితమైన రాజుల యేలు రాజ్యాసం పూర్వాన బిల్లయరెడ్డివారినాడు చెల్లేటి వృత్తులు స్వేతవాహనికోటను రెగడపుడెండు నందికోటకూరను పడమట పందుముదేవనూరనుపండుముకరివేనను పందుముకన్నమడకలను పందుము నెరవాడి నిలంజ్య ప్రోలినంతె కూరనేదుము మిందవేముల పుట్టెడు పుస్సులైరను పుడెండు అనుకొండనుపందు ముముడు మన గురికింపు డెండు బెలుగలని నీరనెలతూరువెలుగొడుపుట్టెండు జనుగొండను రెగడుపదియేదుములు అంతు వృత్తులు యిత్తపట్టున్న ఆ సర్వేశ్వర అయ్యంగారు మల్యాలను తాము కట్టించిన మరమునంతను అన్ని సదాశివయ్యంగారికుమారుడు మహాదేవుని నిల్చి యచ్చి ఖర సంవత్సర వైశాఖ శు గఁ తమ పేరను సర్వేశ్వరమని లింగ ప్రతిష్ట చేశి శివాలయం యెత్తించి పేరుకుపెద్ద దేవయ్య కొడుకు బెల్లయరెడ్డిపేర బోల్లెశ్వరమని లింగప్రతిష్ట చేశి శివాలయం యెత్తించి మండపం యెత్తించి ఆ దేవరకు అంగరంగ యోగాలు మరమున ధర్మము నడపను ఆనతిచ్చిరి.

3 యా శాసనం వద్దనెవుండె రెండో శాసనం శాలివాహన శకవరుషంబులు 1212 (1212) అగునేటి వికృతి సంవత్సరము వైశాఖ శు గఁ గురువారం స్వస్తిలీ మన్మహ మండలేశ్వర కాకతియ్య రుద్ర కుమారుడు వోరగంటి పృథివీసాంప్రమాజ్యం శేయుచుండగాను స్వస్తిలీ మన్మహ సామంత బెరుకు బోల్లయరెడ్డివారి కొడుకు రుద్రదేవడు స్వస్తిలీ సర్వేశ్వర అయ్యంగారికి

యిచ్చిన వృత్తులు నందికూటకూరను తూర్పున రెగడు పదిపట్లు వుత్తరాన కుంట ఆత్మకూర నీరనెలమరతురు వౌరవకంట రెగడు పోచినాయని ఇవిచేలించినది యిదిగాక క్రమముకొన్న వృత్తి ఘలభోగాన సత్రము మహాదేవుడు నడిపించునాడు.

ఉ యిం శాసనం వద్దనె వుండేది శాలివాహన శకవరుషంబులు 1213 అగునేటి ఖర సంవత్సరము వైశాఖ శు 14..మల్యాలను సర్వేశ్వర దేవరకుం బోల్లేశ్వర దేవరకుం నెయ్య అఖండ దీపారాధన నడపను స్వస్తి సమస్త ప్రసిద్ధ సహాతులైన స్వస్తి సర్వేశ్వరయ్యంగారు తమ గంగుల్చు బోయలనిల్చి యిచ్చిన క్రమమెట్లన్నను గంగుల రామయ్యకు కడుపు పాశంపోచన్నకు కదుపు మహాదేవునికి కదుపు రామయ్య సరవయ్యకు కదుపు బోచి నాయన్ని కదుపు ముద్దయకు కదుపు నోపయకు కదుపు జన్మయకు కదుపు సోమయకు సక్కయకు కదుపు అంతు తొమ్మిది కదుపులు గంగులు అవుల బోయలును ద్రాక్షారామ భీమనాథ దేవర గంగుల చొప్పున కదుపు నిత్యంతవ్యేడుచమురు లెభ్మతొమ్మిది పాల్చున్న యిచ్చేలాగున నిర్వయంచేశిరి యిది వినాగా అమృరాదు అమ్మితె పసిరాన్ను పన్నెండు మాడలు మథానకు అచ్చువారు కుదుపునకు యాటా రెండు కూడలు లెభ్మను ఆంబోతు యిచ్చువారు కదుపును ...పిపావునకు యన్నకుడెలు పట్టినాను అంబోతులు నెలగులుంగా విడుచువారు.

మండలేశ్వర కాకతియ్య ప్రతాపరుద్రదేవ మహారాజులంగారు వోరగంటను పృథివీసాంప్రాజ్య చేయచుండగాను భోళినపల్లె అన్నయ్యగారు అనే బ్రాహ్మణు కడమూరు అనే గ్రామం కట్టించిన శాలివాహన శక వరుషంబులు 1213 (1213) అగునేటి వ్యయ సంవత్సరము చైత్ర శుగులు నాడు కట్టించిన గ్రామం అన్నయ్యంగారి సర్వగ్రహరంగా యిచ్చిరి. యివి కడమూరు గ్రామ కవితలో ప్రాశివున్నది. యి శకాన్ను ఖర సంవత్సరం వుండవలెను.

ఉ ముద్దునూరు కాలువ అనే గ్రామాన్ను పశ్చిమ భాగమందున పరుగు దూరమునను బుగ్గరామేశ్వర దేవాలయము వద్దను వున్న శిలాశాసనము స్వస్తి శకవరుషంబులు 1217 (1222) అగునేటి శార్వరి సంవత్సర మార్గశిర శు

ఱ సోమవారానకు స్వస్తితీ మన్మహా ప్రధాని విద్యము రామయ్యగారు కందనోలు పృథ్వీ రాజ్యము శేయుచుండగాను శ్రీ మతుముమ్మడెడ్డిగారు ముద్దునూరి కాలువ శ్రీ రామనాథ దేవరకు సోమవార వుత్సవమునకు గాను బుగ్గకు తూము కట్టించి దేమున్ని కైంకర్యము నడిపించినట్లుగా ప్రాశివున్నది.

౨ శ్రీశైల మల్లికార్జునస్వామి గర్భగుడికి దక్షిణ ద్వారంవద్ద మండప స్తంభాన్ను శిథిలమైన శాసనం శాలివాహనశకం १२१५ (1225) లో నాయనిగారు ముఖమండపం కట్టినట్లుగా వున్నది. కానాల గ్రామాన్ని తూర్పున నాగేశ్వర దేవాలయము వద్ద వుండే శాసనము.

శకవరుషంబులు १२३० (1230) అగునేటి కీలక సంవత్సర కార్తిక శు १ గా గురువారము స్వస్తి సమస్త ప్రశస్త సహితము శ్రీ మన్మహామండలేశ్వరం కాకతియై ప్రతాపరుద్ర మహారాజులు వోరుగంటి పట్టణమందు సుఖ కదావిహాదంబున పృథ్వీరాజ్యము శేయుచుండగాను తత్పాదపమోత జీవి స్వస్తితీ మతుసకల నానాయక రాయపట్ల సాహిసాయుడు తమ తండ్రికి పుణ్యముగాను ముల్చినాడు పొత్తపినాడుపెడకల్లుంతవాడి భూమినేలుచుండగాను చన్నయ్యగారి ఆనతిని కానాల మూలస్తానము నాగనాథ దేవరకు వృత్తురేగడు వూరి తూర్పున శిరవొళ్లతెర్పు వుత్తరాన గొడుపాపిరెడ్డి రెగడపుట్టెడు తూర్పు దక్షిణాన వూరి తూర్పుమధి १ కానాలాశిరవొళ్ల స్థకం సమస్త ప్రజలున్న యిచ్చినది.

౯ దామగట్టగ్రామాన్ని తూర్పు సామీప్యంగా భోగేశ్వరుని దేవాలయం వద్దవుండే శాసనం శాలివాహన శకవరుషంబులు १२३३ (1233) అగునేటి విరోధికృతు సంవత్సరము భాద్రపద శు ౨ సోమవారము స్వస్తితీ మన్మహా మండలేశ్వర ప్రతాపరుద్ర దేవ మహారాజులు పృథివి రాజ్యం శేయుచుండగాను విడెముకుమ్మ రాజు నాయక్కరములోని దామనంగట్ల కప్పెరమల్లి సానమ్మగారు శ్రీ భోగేశ్వర దేవరకు పట్టము దివ్యేధారకు మోదవలిచ్చి మండలేశ్వర.

౧० ప్రతాపరుద్ర దేవ మహారాయలంగారు వోరుగంటి పట్టణంబున సుఖసంకథావినోదంబున పృథివి రాజ్యము శేయుచుండగాను తమ కార్యకర్తలైన కొమ్మినాయనికి పడమటి శీమరాజ్యానకు ప్రభుత్వం యిచ్చి కొన్ని గ్రామములు

ఖిలమైపోయి వుండగాను వాటినిన్ని యింకా కొన్ని గ్రామములున్న కట్టించమని అజ్ఞ పాలించినందున ఆ కొమ్మినాయడు కొన్ని గ్రామములు రెడ్డికరణాలు గ్రామములు కట్టించమని శలవు యిచ్చిరి గనుక కరణం నాగరాజు అనే వాడు నాగలూట అనే గ్రామం తనుపేరట కట్టించెను శాలివాహన శకవరుషంబులు 1234 (1234) అగునేటి పరిధావి సంవత్సరము ఫాల్గుణ శు 10 లు యి ప్రకారం నాగలూట మజరాదామగట్ల కవితెలో ప్రాశివున్నది.

10 శ్రీశైలంపైన మల్లికార్జునస్వామి గర్భగుడి దక్షిణ ద్వారం యదుట బసవన్నరాతికి శాసనం స్వస్తిశ్రీ పర్వత శ్రీ స్వయంభు లింగ చక్రవర్తి శ్రీ మల్లికార్జున మహాలింగదేవుని కృపను స్వస్తిశ్రీ మన్మహమండలేశ్వర కాకతియ్య ప్రతాపరుద్ర మహారాజులు వోరంగలు మహాపట్టణముగాను సుఖసంకధా వినోదంబునం పృథివీరాజ్యంబు శేయుచుండగాను స్వస్తిశ్రీ శకవరుషంబులు 1235 (1235) అగునేటి ప్రమాదీచ సంవత్సర చైత్ర శు 1 సోమవారం శ్రీ మల్లికార్జున దేవుని శ్రీ కార్యనిమిత్తమై శ్రీ కైలాసంమీది క్షేత్రదాన అసంభ్యాత మహామహేశ్వరాలు...మరము శ్రీ వీరభద్ర దేవర ముఖ మంటపమునున్న మహావుణ్ణగలము యునడంగాను శ్రీ మల్లికార్జున దేవుని అంగరంగ భోగాలు ముఖ్యదాన అసంభ్యాకులలాతని క్రమమునడిచే దేముని అరసమరము యాశ్వర శివాచార్యులం శ్రీ మల్లికార్జున దేవుని అంగరంగ భోగాలకున్న స్తుభిక్షాలకున్న నియతిచేశి కృతియుగ త్రేతాయుగ ద్వాపార కలియుగాల చక్రవర్తులున్న మండలేశ్వరులున్న రాజులున్న నాయకులున్న మన నాయకులు నాదిగాగల భక్తజనులైన ధర్మపరులు.. కృతార్థమై యిచ్చినవట చెర్చుల గులడ్డప్రిత్తుల ఆయుదాల వివరక్రమమెట్లన్నను ఆక్షి మరాన కన్నాదిమోన

శివపురము, కురకుంది, యిందిరేశ్వరము, నందికుంట, దుద్యాల, వెదరుపాడు, తుమ్ములూరు, తాటిపాడు, గణపాపురము, యడమరము, ఓరంప్రోలు, పాలమద్దిపాలు, శిద్ధేశ్వరము, పెదిరపాల, బెల్లపురము, కొర్ప్రోలు, గ్రందేవములు, వెరశి 11 పదకుండు లోనా కొద్దూరు, కడములకాల్య, కమ్మనాటను, నాతులపాడు, గొద్దిపాడు, పుప్పులపాడు, గారపాడు,

అసమనంగూరు, గుప్రివుంబదియ, వెరశి ఉ అయిజినాటి లోన కారపోక, లకందరసాటిలోనజలగుంభం తిమిగలనాటి లోనగూడారు వుమామిడి దరిపల్లవెరశి 3 పెటీంలోనముట్లపాలు, లవులపల్లి, కుశలనాటి లోన మల్లికార్ఘునపల్లి సాసుర్యలు, దిప్పరిగెడిచెరులు, దేవరపల్లె వెరశిగోరికి నాటి లోనువాపళి గ లు వెరశి పల్లినాటి లోన అయనవా అయిజనాగడి గ నికుదాకలూరు, మద్దనూరికోట, వుటలోనబింతెడెలు, గ నరవాడిలోన లేబది దుర్గంమోరట్లనాటి లోనవొణంగానూరు, యిల్రెడుమయసతున మహాదేవ పురము, దదిసెపల్లె, సభ్యినాటిమోనచల్లగరగ, గుండ్లకోట మారుప్రాటిలోన మారనోద గ అటరసల్యా గ సావైనపల్లె, దొరసముద్రిదిక్కు నివారళియపురవు, పాకనాటి లోపీరమడ, యర్లపాడు, లింగంకుంట, గానుగపెంట, తిక్కువరము, గొరగనాది, భమలపుర, ముకుందిపూటి, బిలకామాడు, విరుతపాడు వెరశి గం రేనాటి లోనలరులూరు, గోవిలకంట వెరశి అ ములికానాటి లోనరాజు వోలు, మల్లయవేములు, పికకాపాడు, అరెభూపిగట్టు నిసుపదీపం గ కోవూరిస్థుజానసను గలపల్లి కవళాసరపాడు స్థుజాన దోరణాలపల్లి గ నంతగల భూమి లోకంగలపల్లి యా శాసనం సాంతంగా ప్రాయలేదు. యింతేగ్రామములు ప్రాశి వున్నది. వేల్పునూరు గ్రామాన్ను పడమర వీరణశిధ్యేశ్వరుని దేవాలయాన్ను దక్కణ అంతర్భుగం పగిలిపోయవుండే శాసనం. శాలివాహన శకవరుషంబుల గాలి (1240) అగునేటి కాళయక్కి సంవత్సరము ఆశ్వేష శు గం గురువారం స్వస్తి మన్మహామండలేశ్వర కాకతియ్య ప్రతాపరుద్ర మహారాజులు వోరగంటి పట్టణమందు సుఖి సంకదావినోదంబు పృధ్విరాజ్యము శేయుచుండగాను తత్వాద పద్మపచీవియ్యన శ్రీ మన్మహా సామంతబెరుకు మహేశ్వరరెడ్డివారు కన్నాడు యెలుచునుండి వేల్పునూరి మూల స్థానం శిద్ధనాథర అంగరంగ భోగాన్ను రెగడిన్న యింకా మెంత భూమియచ్చినది శాసనం శిథితమైనది గనుక తెలియలేదు.

గం పొణ్యం గ్రామం కోటలో వీరనారాయణస్వామి దేవాలయం లోనువుండే శాసనం. స్వస్తి సమస్త భువనాశ్రయకాకతీకులకులమార్హాంద బలమెత్తు గండమూరు రామరగండ జగదేవకలియుగ రామభద్ర ప్రతాపరుద్రదేవ

మహారాజులు వోరుగంటను సాంప్రదాయము శేయుచుండగాను తత్పాద పద్మార్థాధికమూరులోకద గండముతి ముకుంద త్రినేత్ర శూలధారగోప బిరుదాంక రుద్ర బిరుదబ్రహ్మరాక్షస శ్రీ మన్మహోప్రధానికత్యం కలనాయకుడైన ముమ్మడి పొట్టయ తుక్కలగారు పెడకల్లు మొదలైన దక్షణ దేశాలు యేలుతూపుండి స్వస్తి శకవరుషంబులు గాలి (1241) అగునేటి శిద్ధాద్రి సంవత్సర మాఘ శు గ సోమవారం మగ్రహణ పుణ్యకాలమందు పొణ్యము శ్రీ వీర నారాయణ దేవుని అంగరంగ భోగానకు ఆచంద్రార్ఘణాయిగాను ధారాపూర్వకం యచ్చినయెడలు పొణ్యం దక్షిణ స్థానను మథ గం నీరువెల శ గ పొణ్యమందు బలజవారు గం స్థుతకరణాలు గం సుంకర అధికారికి గం ఆకుమోటవారు గం మోతుట్లు గం మదయంవాకుర గానలవామర గం మోగలచేశేవారు గం వూరికలా ఆ సుంకం అధికారిక గం

గ కుణజెడు	గ లింగాల	గ గొనుపొడు
గ నెరవాడు	గ తంగటూరు	గ వంటివెల్లల
గ బలపనూరు	గ వల్లంపొడు	గ మిట్టనాల
గ చిలుకుల	గ బిజనేముల	గ గుంటిప్రాయ
గ గొరవకల్లు	గ పలకూరు	గ రేవణారు
గ దూరవేశి	గ మాలపొడు	గ గొనుదిన్న
గ గడిగె రెవుల	గ గోమెడకమ్మ	
గ జుట్టురు	గ నుచ్చినూతల	
గ కరిమద్దల	గ బీరవోలి	
గ కాకనూరు	గ కొరివి	
గ యద్రగుంట్ల	గ అలమూరు	

ర పులిమణ్ణి

ర నదివర్గము

ర యుర్రములసహితముమరు ర కానాల

ర దూచిగుంట్ల

ర రావిపాడు

ర చింతలకుంట

యా గ్రామములు అన్నిటను వూరిపేరను తూమెడెశిసంతరాశి ధాన్యము యాప్రకారము దేమునికి నిర్వయము చేశి యిప్పించినారు.

ర్థ శాలివాహన శకవరుషంబులు ర్థ 1240 (1240) కాళయక్కి సంవత్సరం మాఖ శు ల లు ప్రతాపరుద్రరాజు తన భార్యలతో కూడా శ్రీశైలానకు పోయి తులాభారం తూగెను. రుద్రకోటి స్థూలానకున్న యధాప్రకారంగా ధర్మము నదిచేలాగున చెప్పినాడు అని వెలుగోడు గ్రామకవిలో ప్రాశివున్నది.

ర్థ 1415 (1415) తరువాత శ్రీ విద్యారణ్య భారతీస్వాముల వారు శ్రీ భ్రమరాంబికా వరప్రసాద లభ్యమైన మహాదైవర్యం వల్లను కర్నూటక దేశమందలి తుంగభద్రాతీరమైన విరుపాక్ష మహాక్షేత్రమున తమపేరట విధ్యానగరమనే పట్టుం నిర్మాణం చేశి తాముకున్న సంవత్సరములు ప్రభుత్వం చేశిన హరిహర బుక్కరాయలు అన్నతమ్ములు అందులో విద్యానగర రాజధానికి హరిహర రాయలను పట్టాభిషిక్తులంచేశిరి గనుక హరిహరరాయలు కొన్ని సంవత్సరములు ప్రభుత్వం చేశిరి. అటుపిమ్మటను వీర శ్రీ బుక్కరాయ మహారాయలు పట్టాభిషిక్తులయి రాజ్యము పరిపాలన చేస్తూ విజయనగర పట్టణముయందు వుండగాను యుర్గుడి దిన్న అనే గ్రామము యాశ్వరుని దేవాలయమంటపముతో నిలిపివున్న శిలాశాసనము శాలివాహన శకవరుషంబు ర్థ 1292 (1292) అగునేటి సాధారణ సంవత్సర చైత్ర శు స్వస్తి సమస్త సహితం శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వర బుక్కరాజ పొడయలు పృద్వీరాజ్యం శేయచుండంగాను శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర సకిలిదేవుని కుమారుడు గుండ్రాజుగారు యరగుడి దిన్నముల నందిదేవర గుడి కట్టించి దేవర అంగరంగ భోగానుకున్న పెట్టి సాధిత్తి వెలిచెను. పందుము వరిచేనుపాతికె గుడికట్టినవి రోజుకు వెత్తి వెలిచెను. 4010 యేదుమున్న వరిచేను రెండు వనములు యా ధర్మములు వున్నట్టుగా ప్రాశివున్నది.

యా బుక్కాయలవారికి భార్యతయన గౌరమాంభా గర్భపారావారీ రాకాస్థుబా కరుడగు హరిహరరాయ మహారాయల అనే కుమారుడు కల్గెను. అంతట అద్దంకి నగర శింహ్యసనాదీశ్వరుడయిన వెమయరెడ్డి వారి వక్కణతోసహ కొంత శిథిలమయిన శాసనము శ్రీశైల దేవాలయ గర్భగుడి తూర్పుద్వారానికి యదురుగా మంటపములో స్తంభాన్ని వున్న శాసనము.

శ్రీ పర్వతహోబిత నిర్మిత సౌపాన పంచారామపతి శేవిత గజఘంటని నదవర్ధిశక్తిర్తి ఘంటానాద కుండిప్రభాసంహ్యజాగౌతమీ జలక్రీడా వినోద శ్రీశైల త్రిపురాంతక హోబిత కాశీప్రయోగ గయశింధు గరికూర్చు గిరిపురుషోత్తమాది పుణ్యస్థానస్థాపితానేక సువర్చు కలిశ రజిత హేమపాత్ర పల్లవలేనేత్ర నిత్యవరిపాలిత నత్యవల్లవాదిత్య దుధిత బ్రహ్మకుండి కృష్ణవేణి గౌతమీతరనత్తానేకాగ్రహన అనెకపుణ్యక్షేత్ర సంపాదిత చతుర్వేదపారగ విజభుజస్తంభ సంభృత యశోమండన అళియవరదశి రఃఖండన ప్రజాపరచిక చతుర్వీభోపాయ కేళాచిరాయ వరపుర పట్టణ మృత్యుంజయ అని వక్కణ ప్రాశివున్నది. యా శాసనము శిథిలము యాపాయగనుక దాత పేరున్న శక సంవత్సరములున్న తెలియలేదు కాని యా వెమయరెడ్డిగారి శాసనములు యతర శాసనములతో శకవరుషములు 1203 (1203) ప్లవ సంవత్సరం ప్రాశివున్నది.

ఇం తరువాత పైన ప్రాశిన బుక్కాయలుగారి కుమారుడు హరిహర రాయలు విద్యానగరమందు వట్టాభిషిక్తుడయి మహాసాంప్రాజ్య పదవియేలుచుండగాను యాయనకు సకృతముగాచేశిన ధర్మములు.

అ అహోబిలములో పై దేవాలయంలో శాసనం వున్నది సారాంశము.

శాలివాహన శకవరుషములు 1317 (1317) అగునేటి భావ సంవత్సరము జేష్ట శురు నాడు అహోబిత శ్రీ నారశింహ దేవునికి దివ్యమంటప ప్రతిష్ట చేశినట్టుగా ప్రాశివున్నది.

ఇ శ్రీశైలము దేవాలయం నుంచి పొత్తాళగంగకు పొయ్యే దోషలోపందే నాగరం తెనుగు గిర్యాణం శిథిలమైన శాసనం శకం 1315 (1315) శ్రీముఖ

సంవత్సరం కదంభకుల సంభూతుడైన బనవరాజు కుమారుడయిన కామధేవునికిన్ని యాయన ధర్మపత్ని అయిన పద్మశాంబులు కలిగిన విరలాంబి అదే ఆయమ్మను హరిహర రాయులకు యచ్చి వివాహము చేశినారు. యా విరణాంబ శ్రీశైల పాతాళగంగ మార్గాన సాపొనములు కట్టించినది.

౪ మహానందిలో దేవాలయమునకు పశ్చమం యినుము దీప మాలికె స్తంభానికి ప్రాశివున్న శాసనము సారాంశం.

శకవరుషంబులు १३३ (1332) వికృతి సంవత్సరమాఖ బ १३ శుక్రవారం శ్రీమన్మహామండలేశ్వర ఆ ప్రతిమల్ల చోడుస్తోచ్ఛవ నంద్యాల పురవరాధీశ్వర మహానందిదేవేశ్వరుని శ్రీపాదపద్మార్థాధన కొత్తచర్చకోట వీరక్షేత్ర భారతిమల్ల వెలుగోటు గంగజ్రాజు చుండుగారి కుమారుడు పినతిప్పరాజు కుమారుడు తిప్పరాజుగారి ముత్తవ అమ్మంగారు మహానందేశ్వరుని సన్నిదేందు దీపకంభము ప్రతిష్ట చేయించిరి అని యా ప్రకారం ప్రాశివున్నది.

౧ శ్రీశైల దేవాలయమునకు దక్కణ ముఖమంటపము స్తంభానికి ప్రాశివున్న శాసనం సారాంశము హరిహర రాయులువారు పూర్వము శ్రీశైల మల్లికార్జున దేవుని ఆలయము యొక్క దక్కణముఖ మంటపము స్వల్పముగా వుండగా అది విస్తారముగా కట్టించినారు. ఆ మంటపస్తంభానికి శాసనం వున్నది. అక్కరములు శిథితమైనది యిందులో వుండే కల్యాణం యిందుకు శాశకం १३అ (1325) తారణ సంవత్సరం శివరాత్రి అం వీరి కుమాళ్ల ప్రాధ దేవరాయలు రాజ్యభారం బాల్యకాలమందు వుదయం గిరియందున్న తరువాత విద్యా నగరమందున్న వుండి రాజ్యము యేలినారు.

అం పిమ్మటను విజయదేవరాయలు గారు రాజ్యముయేలినారు.

౨ అపిమ్మట ముమ్మడిహోధదేవరాయ మహారాయలు రాజ్యము యేలుచూనుండగాను.

౩ చింతకుంట అనే గ్రామము కోట పడమర రామేశ్వర దేవాలయంలో వున్న శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १३६४ (1364) దుర్మతి సంవత్సరము పుష్య శు १५ లు స్వస్తి చతుర్థ శభువనాదీశ్వరులైన శ్రీ చింతకుంట రామేశ్వర దేవరగోపినాథ దేవర శ్రీషాద పద్మారూధకులయిన శ్రీ మన్మహామండలేశ్వరమీ సరగండకుళారి సాళువనలగంపయ్య దేవమహారాజులుకున్న కంఠారాయమ్మ కున్న గర్భరత్నాకరుండైన అవుబజయ్యమహారాజులుకున్న వోబాయమ్మకున్న సుపుత్రుడైన శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వర మీసరగండ కంఠారి సాళువ కంపయ్య దేవ మహారాజులుగ్రామముతో వుండే దేవాలయములకు భూమి ఖ ४८३० మాన్యముయిచ్చినాడు.

పెద్ద అనంతాపురములో వుండే శాసనము

శాలివాహన శకవరుషములు १३६० (1370) అగునేటి నాడు వైశాఖ శు १५ లు దేవనివరయ్యంగారికి పెన్నాపురం గ్రామములోని అశేషవిద్యన్నహా జనములున్న పెన్నాపురం పోలిమేరను క్రయించేశి ధారాపూర్వకముగాను యిచ్చిన వెలిపోలం బ १३ విద్యన్నహాజనాలుప్రిత్తి పెట్టిన వెలిచెను వుభయమున్న వెతావునె వెలిపోలం ఖ १४ నీరువెపల కుంట వెనుకను మస్సన్యాల బెందునీరునేల తొమ్మిది ముంతలున్న యింత పట్టున్న వీరయ్యగారిని ఆచాంద్రార్జుస్థాయిగా అనుభవించుకుమ్మని యిచ్చినారు. వ్యత్యాసం శ్రీశైల దేవాలయము తూర్పు గోపురము వెలపట వుండే శాసనము సారాంశం.

శాలివాహన శకవరుషములు १३६१ (1371) విభవ సంవత్సరము అషాద శు १५ లు ముక్తి శాంతభిక్షావర్తి అయ్యవారు శ్రీశైలమందు సమయ శింహ్వసనమునందు తపోరాజ్యము శేయుచుండగాను దేవరకుండను పెక్కండ్ర మంటవెసైను దేవతానుదేశమున్న తామె అయి సమయాచారము నిర్వహించి చాలుమూల సమస్త భక్తుల వుద్ధరించిన కారణం వలన దేవరకుండ సమయకార్యనిమిత్తమై వచ్చిన కంచికటక కల్యాణ కోసల సవాలక్ష మొదలయిన పృథ్వీ యాభై ఆరుదేశాల అయ్యావళి చాలుమూల ముఖ్యమైన సమస్త పెక్కండ్ర పృథ్వీమూలస్థానం శ్రీ మల్లికార్జున దేవుని శివరాత్రి మహాత్మవమునకు శ్రీశైలముకు వచ్చి శ్రీ మల్లికార్జున దేవుని ముఖ మండపము యందు

వజ్రసింహసనారూధులై కూర్చుండి శ్రీ త్రిపురాంతక దేవునికిన్ని ముక్తి భిక్షావృత్తి అయ్యవారికిన్ని అమృత పళ్ళకుగాను యిచ్చిన పెరికి మూల వీసము అదివరకు పూర్వమునందు నడిచేది గాక అప్పుడు కొత్తగా నిర్వయం చేశియిచ్చినది పట్టలు పెరుకూలిటం దరణంగాడి దెకంట్లం కితలమాటి గ కిన్నిటం... చవిలెలెక్కపుట్టు చీరలు కట్ట గ కిటం 0110 కటూర్లమోపు గ కి ద ఉ చిరువేరు పెర్కు ద ఉ కంటాన్న మల్ల గ కిదకంట్లాన్ని ద గ కసూర్తిరి కర్మారం మూటగికి 04 గబ్బెటుసర్పులు గంధం జాజి కాయపిప్పల మిరియాలు మయినము వక్కలు చుక్కకా రాగి, కంచు, తగరం, శీసం, నీలి మొదలైన పెరుక గ కిదరణాలు ఉ గాడిదకంట్లానికి ద 3 మంజిష్టి చీరలు మూట గ కి.టం 10 చవిలెతోపు చీరెలు దసవివన్నెసెల్ల సహితం చీరలు పెరుకుద గాడిదకంట్లానికి ద 3 మంజిష్టి చీరలు మూట గ కి.టం 010 చవిలెమోపు చీరెలు దసవివన్నెతెల్ల సహితం చీరలు పెరుకు ద గాడిద కట్లానికి ద 3 గోనెల..కిద 3 గాడిదంట్లానికి ద గ గొంగలిపెరుకు ద 3 కంట్లాకు ద 3 నూలిపెరుకున్నా అసంచలు సహితం పెరుకు గ కి కంట్లాన్న అంగగోలపెరికి గ కి ద 4 కంట్లానికి ద 1 పంచకేళి సరకుపెరుక గ కి టం 010 కంట్లానికి ద ఉ చందనపముంతలు తెడ్డుబోమ్మలు సహితం పెరుక గ కి ద గ కంట్లాన్ని దగ చిల్లర వచ్చు అందడ్డి దం నూనెనేతి సంగడి గ కి ద 1 తలమోపుక ద 1 పెద్ద గుర్రాన్ని ద గ ఆడ గుర్రాన్ని ద 1 తట్టాలు ద 1 యద్దు గ కి ద 1 యనుబోతు గ కి ద 1 తమలపాకులు పెరుక గ కి ద 1 తలమూటకున గోధుములు సహితమైన కాయధాన్యము జొన్నలు, వడ్ల, బియ్యం పప్పు సహితమయిన ధాన్యాలు అన్నిటికిన్ని పెరకు ద 1 కంట్లాన్న ద గ యామర్యాదను యిచ్చిరి.

4 కనుబా చాంగలఅమారి గ్రామమునకు పశ్చిమమున చన్నకేశ్వరుని దేవాలయముతోను వున్న శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషంబులు గంభీర (1373) అగునేటి ప్రజోత్పత్తి సంవత్సర ఆశ్వేజ శు 2 లు శ్రీమన్మహారాజుధిరాజ పరమేశ్వర అష్టదిక్కు రాయమనో భయంకర మురురాయర గండ విజయనగర పట్టణాధిశ్వర విజయరాయ పౌత్ర శ్రీ వీరప్రాధదేవ మహారాయకుమార శ్రీ మల్లికార్ణన రాయకృపాకటాక్షలబ్బెశ్వర్య సూర్యవంశోద్ధవ వశిష్ట గోత్ర పవిత్ర బెజవాడ

పురవరాదీశ్వర శ్రీ మల్లికార్ణన దేవదివ్య శ్రీపాద పద్మారాధిక మాధవవర్ష కుల ప్రదీపిక బెజవాడ వాటి ప్రతిష్టాపనా చార్య సేతురీకాద్రిపర్యం త్రహేసబిరు దరగండరణరంగ భైరవమన్య భార్గవ కంఠమ రాజపుత్ర అన్నులదెవి గర్భసుదాబ్ది చంద్రమా శ్రీమద్దర్శర్మప్రతిపాలక దేవబ్రాహ్మణపూజా పరాయణ శ్రీ శింగభూపాల చూడామణి శ్రీలక్ష్మీశ్వరునింజేశినకైంకర్యము వుదయగిరి రాజ్యముతో ముల్చినాటి భూమికి శ్రీ వేదాదేగరుథాద మధ్యభువనాశన తీర దివ్యమంటప నివాసుండైన శ్రీ అహోబిశేశ్వరుని దక్కణ దిగ్భూగమందు యోజన పరిమితమయిన మానాయంకరాన్నచెల్లెచేగల మర్మి పశ్చిమ ప్రాంతమందు తటక పూర్వకమునను పురాతన ప్రతిష్టితంబు అయిన శ్రీ చెన్నకేశ్వరునికి తమ తండ్రి వల్లభరాయయనికిం బుణ్యముగాను అచంద్రార్కస్థాయి అవునట్టుగాను దేవునికి ప్రాకారము కోటను పంచద్వారమందలి గోపరమున్న కట్టించి దేవుని అంగరంగ వైభవాలకు పూర్వమున చెల్లించెను ఖి 180 (180) మున్న వల్లభరాయనింగారు సమర్పణచేశిన మడి 5340 న్న యి దివాన శింగయ్యంగారు సమర్పించిన చేను 5040 మడి 21 పుష్టిల కోటి మడి 134 న్న వుభయంచేను 21 మడి 470 తోటమడిపూడ్చి 340 (340) యింత మట్టున్న యిచ్చినారు.

గ శ్రీశైల మల్లికార్ణని గుడికి దక్కణం భాగం రాగిరేకులపయిన బంగారు మొలామాచేశిన ధ్వజస్తంభముపైన ప్రాశిన శాసనము సారాంశము.

శాలివాహన శకవరుషములు 1328 (1378) ధాతు సంవత్సర శివరాత్రినాడు దక్కణభూమి చోళమండళరాజ్యం గోపయదేవమహారాజులు కుమారుడు సాక్షవ తిరుమల దేవమహారాజుల శ్రీ పరమేశ్వరుని సన్నిధిని ప్రతిష్టచేశిన లోక్తురమయిన బంగారు ధ్వజస్తంభం అని ప్రాశిపున్నది.

కాని అది రాగిరేకులపైన బంగారు మొలామాచేశిదినదిగాని కడ్డి బంగారము కాదు.

ఏ శ్రీశైలములో పెద్దనంది మంటపములోను గర్భగుడికి తూర్పు మంటపములో స్తంభాన్ని శాసనం కన్నడశాసనం.

శాలివాహన శకవరుషం తు 1378 (1379) నెయ యాశ్వర సంవత్సరము మాఖ బ గ గురువారందల్లు శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజరాజ పరమేశ్వర శ్రీ వీరప్రతాప ప్రోధదేవరాయ మహారాయర అరమశేయ దేమర సవ్యగళ తమ్మపుణ్యం నాగబెకెందు క్షేత్రవన్ను క్రయకుండు శ్రీ మల్లికార్జున దేవరిర్థ దినక్కెవొందు అవసరద హరివాణవ నైవేద్యకట్టడన్ను అయిదుగురు జంగములకు నడిపించెటట్టు కట్టడచేశి సర్వకాలము ఆచంద్రార్చస్థాయిగాను నడపవలెనని యచ్చినారు.

ర దేవుని గర్భగుడికి తూర్పు మండపస్తంభానికి ప్రాశివున్న శాసనము శాలివాహన శకవరుషములు 1378 (1379) అగునేటి యాశ్వర సంవత్సరము మాఖ బ గ గురువారము శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజ రాజ పరమేశ్వర శ్రీ వీర ప్రతాప శ్రీ ప్రోధదేవరాయ మహారాయర అరమనెయవేమరసప్వగళుత మగెపుణ్యవాగి క్షేత్రవన్ను యపుకుండు శ్రీ మల్లికార్జున దేవరగెదినక్కెవొరెదు అవసరవ హరివాణనైవేద్యకట్టళచేశి అది అయిదుగురు జంగములకు సార్వకాలమున్న జరిగేటట్టుగా నిర్వయం చేయించినారు.

అ3 శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజరాజపరమేశ్వర శ్రీ వీర ప్రతాప విజయరాయ మహారాయిలగారు రాజ్యము యేలుచుండగాను १ పైన ప్రాశిన మంటపస్తంభాన్ని దక్షిణముగా వన్న స్తంభానికి ప్రాశివున్న శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషంబులు 1381 (1381) అగునేటి ప్రమాది సంవత్సర ఫాల్గుణ శు १ సోమవారము శ్రీ వీర ప్రతాపవిజయరాయ మహారాయర కౌర్తలకు మాజల్ అమృగళుతన్నగండపాండ్య పేరుమాళ్లు దేవగళిగెపుణ్యవాగి క్షేత్రవన్ను క్రయవుకొండు శ్రీ మల్లికార్జున దేవరగేదినం ప్రితియవరుహాదివాణ కట్టళ అయివరు జంగమర్ము ఆచంద్రార్చస్థాయి యాగి సార్వకాలపున జోహగెసమర్పిశివతుయాధర్మంచేసినాడు.

అ4 యావల శ్రీ సాతువనారశిహ్వరాయలు వారు రాజ్యము యేలుచూనుండగాను సారాంశం.

१ ముద్దనూరు కాలువ గ్రామాన్ను పశ్చమం పరుగు దూరానేను బుగ్గరామేశ్వరుని ఆలయము వద్దను పైన సగం తునక పగిలిపోయివున్న శాసనము యొక్క సారాంశం. శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర నరశింగరాయ మహారాయల ఆనతిని కొమ్మరాజు పినతిమ్మరాజు వౌదయురుగారు పుణ్యముగాను సుర్యోపరాగ పుణ్యకాలమునందు శ్రీ రామలింగమునకు ముద్దనూరు గ్రామము యిచ్చిరి. యిదిగాక ముద్దనూరు కాలువ తన భాగము పొలము సహగానుయిచ్చినాడు. ఈక సంవత్సరములు ప్రాశివుండేది పైతునక పోయినది.

२ కసుబా చాంగలమట్రి గ్రామానికి పశ్చమం గోపాలస్వామి దేవాలయంలో వుండేది శాలివాహన శకవరుషంబులు १४१३ (1413) అగునేటి విరోధి కృతు సంవత్సర మార్గశిర శు १॥ లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర మేదినికూసర గండ కటారి సాళువయిమ్మడినరశింగరాయ మహారాయల ప్రధాని తిమ్మర్మగారు తమకు నాయకరాన్ను నడిచేటి చాంగలమట్రి శీమలోనిమల్లవేముల పోలంలో గుట్టపల్లె చేనుస్థశం చేను ११४० (7140) మరిన్ని చాంగలమట్రిలో చేను ५०१ మది ४०१ న్ని చాంగలమట్రి చన్నవేశవస్వామికి ధారవోశి యిస్తిమి.

३ చామోలుగ్రామంలో గోపాలస్వామి దేవాలయాన్ను పడమరవుండే శాసనం అక్కరములు శిథిలమైవున్నది వాటిలో శాలివాహన శకవరుషంబులు १४१४ (1415) పరీధావి సంవత్సరము మాఖ శు १॥ గురువారంనాడు శ్రీ మద అభిలాండకోటి బ్రిహ్మండనాయకులైన చాంబోలు గోపాలస్వామికి యిమ్మడి సాళువ నరశింహ్య దేవమహారాయలు చాబోలు గ్రామం ధారాపూర్వకంగా యిస్తిమి. యి నృశింహరాయలవారికి తిప్పాంబా అనే జేష్టభార్యయందు వీరనరశింహరాయలు అనే కుమారుడున్న నాగలాదేవి అనే ఆమెయందు కృష్ణరాయలున్న కనిష్ట భార్యాఅయిన వోబాంబయందు రంగారాయలు అచ్చుతరాయలు యిద్దరు అంతు నలుగురు కుమాళ్ళు కలిగి వుండిరి.

అప్పుడు కలబురిగిలో దౌలతుచేశే బమ్మని బాదశాహోవారి తాలూకు సవ్యాయపీపీ అనేడి కందనపూలితో వుండెను.

అంతట ఘండికోట దుర్గాన్ను పడమర మూడు అమద దూరమున చిత్రావతీ నదీతీరమున అర్పిడు అనే గ్రామాన చంద్రవంశం అని వాడుకునే

అర్యేటి బుక్కరాజుకు యిద్దరు భార్యలు.

ఁ అబ్బలదేవి ఁ బల్లాదేవి

అందు బల్లాదేవియందు రామరాజు అనే ఆయన కలిగెను. ఆ రామరాజు విజయనగరం వారి వద్ద సకల సైన్యాధిపతి అయివుండి కందనవోలు సాధించేటందుకుగాను డెబైవేలు గుర్రపు పొంజును వెంట తీసుకుని దండు కదలిపోయి కందనవోల్కి ముట్టడి దిగి సవ్యాయబీబీని కందనవోలు నుంచి దక్కణ దేశాన్ని పంపించి కందనవోలు తానుకట్టుకుని అక్కడ వుండి తుంగభద్రాతీరమున కోటకట్టించి అక్కడ నిలిచిపుండెను. యితడే ఆదవాని దుర్గమున్న సాధించినాడు. యితనికి కందనవోలున్న యింకా కొన్ని గ్రామములు కందనవోలు శీమలోనివి వుమ్మశిగానడున్నా వుండేది కందనవోలి రామరాజు అని ప్రశిద్ధిగాను వాడికి కలదు. యిదిగాక యితడు కందనవోలు సాధించినందుకు బాలభాగవతం గ్రంథంలోనున్న వసుచెరిత్రలోనున్న ప్రాశిపున్నది.

అ పైన ప్రాశిన సాశువ నృశింహరాయలు ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండగాను వారి కుమారుడు నృశింహరాయలున్న తామున్న వేయించిన శిలాశాసనముల యొక్క సారాంశము.

ఁ మద్దారిగ్రామం యదుట చింతవనంలో వుండే శాసనం

శాలివాహన శకవరుషంబులు గుఱం (1420) అగునేటి కాళయక్కి సంవత్సర మాఘ బ గు శ్రీ మన్మహమండేలశ్వర బసవయ్య దేవమహరాజులు గారు బంటుకురు దెసరాచినాయన్ని జంగం బసవయ్యకు యచ్చిన ధర్మశాసనం రాయలవారికి పుణ్యముగాను పూరి ముందర పుష్టిలతోట పెట్టించె నిమిత్తం చేను ఉఁ భవనాశిగడ్డచేను వుభయం ఉండు (4013) వరిపండి అఁ యిస్తిమి గనుక పుష్టిలతోట గంనేరు చెట్లువేశెది.

అ పొంణ్యం గ్రామాన్ని వుత్తరం పాణికేశ్వర దేవస్తానాన్ని పడమర మండపం వెలపటవుండేది.

శాలివాహన శకవరుషంబులు. గుఱం (1424) అగునేటి రుద్రోద్ధారి

సంవత్సర త్రావణ శు १९ సోమవారము శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర మెట్టమీసరగండ కతారి శాశువయిమ్ముదెవర శింగరాయమహారాయలు పృథివీరాజ్యము శేయుచుండగాను సరసానాయనింగారు నాయకరాన్ని యిచ్చిన పెనుగొండ చావడికి చెల్లే పాంణనొనను శ్రీమతుబోక్కుసందేవప్పనాయణి కుమారుడు హొన్నప్పనాయనింగారు పాణ్యం పాణికేశ్వరదేవస్థానం వశాన్ని దేవుని భోగాన్ని సహా నడపు కొమ్మని మరతూరు భూమిన్ని పుష్టిలతోటకు చెర్చులోను ॥ २ యిస్తిమి.

౩ కొక్కరపంచ గ్రామానికితూర్పున లింగయ్య దేవాలయాన్ని దక్కణ భాగమందునను వుండేశాసనము.

శాలివాహన శకవరుషంబులు १४ ॥ १ (1425) అగునేటి రుద్రోద్ధారి సంవత్సరము భాద్రపద బ १० లు శ్రీమతేరామానుజాయనమః శ్రీ మద్వేదమార్గ ప్రతిష్టాచార్యులుగారు తమకు చెల్లే వృత్తిలోను కొక్కరపంచపోతురాజుకు చేను ॥ १४ ॥ (7240) వరిమడిపాతికె యింతమట్టును అనుభవించుమని యిచ్చినారు.

౪ నాగలూటి గ్రామాన వీరభద్రుని దేవాలయదక్కణ ద్వారము లపట శిథిలమై పోయిన శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १४ ॥ ३ (1430) అగునేటి విభవ సంవత్సరము భాద్రపద శు ॥ శ్రీమన్మహా నాయంకాచార్యులైన రాచవేటి వీరమ్మనాయుడు అనే యాకరివాడు నాగలూటి విశ్వేశ్వరుని సన్నిధిని పుణ్యముకొరకు ధర్మంచేశినట్టగా ప్రాశివున్నది గాని యింతే వున్నది ఆవలరాయి పగిలిపోయినది గన్న వున్నంత ప్రాశినాను.

అర తరువాతను శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజరాజ పరమేశ్వర శ్రీ వీరప్రతాప శ్రీ వీరకృష్ణ దేవరాయ మహారాయలు విజయనగర పట్టణమందు పట్టాభిషిక్తులైన పృథివీరాజ్యము శేయుచుండగాను వేయించిన శాసనముల యొక్క సారాంశము.

८ పాణము శ్రీ వీర నారాయణస్వామి దేవాలయ మంటపముతోననువున్న శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १४३१ (1431) అగునేటి ప్రమోదూత సంవత్సరము చైత్ర శు १९ లు శ్రీమతుబోక్షసందేమప్పనాయని కుమారుడు హోన్నప్ప నాయకరు శ్రీ వీరకృష్ణ కృష్ణ రాయమహారాయలు తమకు నాయకరానకు పాలుంచిన పాణమునకు చెల్లేశేమలోని బూడిదెపాడుగ్రామము యావూరిపాణికేశ్వర దేవర అమృతపడికిగాను అష్టబోగతేజ స్వాంమ్యములు సహితముగాను పాణియదపాణికేశ్వర దేవస్థానం రామాజియ్ వీరజీయుల్క నాథ జియ్యలింగజియ్ బయసాని పెద్ది మొదలయిన తమ్ముళ్వశాన యచ్చినారు.

అ చవుటూరు గ్రామముకు వుత్తరం కేశవస్వామి దేవాలయాన్క తూర్పువైపునను వున్న శాసనం.

శాలివాహన శకవరుషములు १४३२ (1432) అగునేటి అంగీరస నామ సంవత్సర ఆశ్వజ బ १९ సోమవారము మార్గప్రతిష్ఠాపనా చార్యులైన కందాళ భావనచార్యలవారి ఆనతిని వరదయ్యంగారు అనే ఆయన చవుటూరి శ్రీజనార్థన పేరుమాళ్ల నగరు కట్టించి పూర్వ వృత్తిగాక కొత్తగాను పెద్దనచేను దేవనూరు చెరువునకు వృత్తరానను మెళ్లగడ్డ స్తఖము ४०१ (401) అక్కరాలను యెదుము వారి అయ్యగార్టి పుణ్యముగాను సమర్పించినారు.

౩ శ్రీశైలంమీదదేవాలయ పూర్వ ద్వారమునకు వద్దవుండె కుండలి స్తంభాన్క ప్రాశిన శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १४३४ (1434) అగునేటి ప్రజోత్పత్తి నామ సంవత్సరమున మాఘ బ १४ సోమవారమునను బిజ్జలరాయ మానమర్థన అనివార్యాధికచాతుర్యవీర్య భజ్ఞాళరాయరాజ్య స్థాపనాచార్య శ్రీకృష్ణరాయలు మహారాయలుగారు పృథివీరాజ్యం శేయుచండగాను కాకానియ్ వంశస్తుడైన శాంతలింగయ్యగారున్న కార్యకర్త నరసప్పకొండుకు మన్మ లింగయ్యగారున్న శ్రీశైలమునందు శ్రీ మల్లికార్జున దేవుని విహారార్థముగా నిర్మితమయిన వృత్తుష్టి ప్రభావం కలిగి మహానిధియందు విశల్యకరణి సందానకరణి సౌప్రదకరణి సంజీవ కరణి వీటిచేత ప్రకాశమైనటువంటిన్న కార్యాజ్యోతి పాషాణజ్యోతి వాలుకజ్యోతి

సృంపజ్యేతి మొదలైన యనేకవుషదముల చేత ప్రకాశమానమైనటువంటి శిఖరేశ్వర హటకేశ్వర ఘంటశిధేశ్వర సారంగేశ్వర యిష్ట కామేశ్వర పాపవినాసేశ్వర కృష్ణేశ్వర ప్రముఖేశ్వర కేశిధ్యకారణ నాగేశ్వర లింగనికరవిబ్రాజ మానోవోరకుండ మల్లికార్జున దేవరయొక్క ముఖ మండపమునకు పూర్వోత్తర భాగానను కోటిచిన్నశెట్టి తాను సదాశివ లింగము అనే లింగము ప్రతిష్ట చేశి ఆ దేవాలయముయొక్క ఘంటావేదిక హేమమయం అనగా బంగారు పూంత చేయించి మరిన్ని శ్రీశైల మల్లికార్జున దేవుని ప్రాకారంతర మందలి పూర్వ దక్షణ గోపురములకు చిత్రవిచిత్ర తరమయిన శిల్పి లెఖ్మను చేయించెను. ఆ దేవతా చక్రవర్తి యొక్క నైవేద్యము కొరకున్న ఫలపుష్టాది సమర్పణార్థమున్న శిధ్యాపురమునకు దక్షణ భాగము రంగ సముద్రము అనే గ్రామమున్న సమర్పణ చేయించినారు. కృష్ణరాయులవారి పేరు మట్టుకు ప్రాశిన పట్టురాయి పగిలిపోయినది కాని వక్కణమున్న శకం సంవత్సరంవారి దినములనాటిది.

ఈ శ్రీశైల మల్లికార్జున దేవుని దేవాలయరాగి మొలామరేకుల విషాంమునకు దక్షణం చతుర్ముఖ బ్రహ్మాదిగువను వుండేది తాంప్రు శాసనం.

శాలివాహన శకవరుషములు १४३५ (1435) అగునేటి శ్రీముఖ నామ సంవత్సర మాఘ బ १४ గురువారము శ్రీ పర్వతమల్లికార్జున దేవుని ఆలయము యొక్క గర్భగుడిన్ని మరిన్ని ముఖ మంటపమునకున్న రాయులవారి శేవకుడైన శాంతయ్యగారి కుమారుడు లింగయ్య అనే అతను బంగారు పూత చేయించినాడు.

ఇ పారు మంచాల గ్రామము మధ్యను కేశవస్వామి దేవాలయరంగ మంటపస్తంభముపైను శాసనము. శాలివాహన శకవరుషములు १४३६ అగునేటి భావ సంవత్సర మాఘ శు १५ లు పారుమంచాల చన్నకేశవ దేవునికి నగరు గ్రామాననే రెడ్డి కరణాలు సహి కట్టించిరి.

ఉ శ్రీశైల మల్లికార్జున దేవుని గర్భగుడికి పూర్వ ద్వారముఖ మంటపముయందు తిన్నె పైన పరచిన శాసనము. శాలివాహన శకవరుషములు १४३८ (1438) అగునేటి యువనామ సంవత్సర ప్రావణ శు १५ లు

బుధవారాన చంద్రగ్రహణ పుణ్యకాలమందు శ్రీ మన్మహారాజుచాజరాజు పరమేశ్వర మూరురాయరగండ అరిరాయవిభాద అష్టదిక్కురాయమనో భయంకర భాషిగితప్పువ రాయరగండ పూర్వపశ్చమ సముద్రాదీశ్వరు యవన రాజ్యస్థాప నాచార్య గజపతి దళ విభాద శ్రీ వీరప్రతాప శ్రీకృష్ణ దేవమహారాయలు విజయనగరాన నుండి పూర్వదిగ్వజయయాత్రకు వచ్చివుదయగిరి దుర్గము సాధించి తిరుమల రోతరాయ మహాపాత్రనింబట్టుకుని అద్దంకి వినికొండ బెల్లంకొండ నాగార్జునికొండ తంగేడు కేతవరం మొదలయిన గిరిదుర్గాలుస్తుళ దుర్గాలుయేకదాడిని గైకొని కొండవీటిదుర్గం మీద విడిశి లగ్గలు పట్టించి దుర్గము పుచ్చుకుని ప్రతాపరుద్ర గజపతి రాయని కుమారుడు వీరభద్రరాయుడు కుమారహంపీరపాత్రని కొడుకు నరహరిదేవు రాచూరియల్లువ భానుస్ను వుద్దండభానున్ని జన్మావుల కనవాపాత్రుడు పూసపాటి రాచిరాజు శ్రీనాథరాజు లక్ష్మీపతిరాజు తుమ్మలచంద్రమహపాత్రుడు వీరు మొదలైన పాత్రసామంతుల నున్న మన్మహారినిన్ని జీవగ్రాహంగా పట్టుకుని అభయదానము వారికి యిచ్చి ధరణకోట అమరేశ్వరాన్ను విచ్చెను కృష్ణవేణి నదీతీరమందు అమరేశ్వర దేవుని సన్మిధిని తులాపురుష మహాదానమున్న చేయ నవధరించి తాము దేవిలు చినదేవమ్మగారిచేతను రత్నదేను మహాదానమున్న తిరుమల దేవమ్మగారిచేతను సప్తసాగర మహాదానమున్న చేయించినవధరించి అందుండి శ్రీ పర్వతాన్ని వేంచేశి యా దేవుని తెరువీధి శిలామంటపాలు కట్టించి ఆ శ్రీముఖ సంవత్సర వైశాఖ 10 గురువారానకు మద్యాంహ్న అవసరము మహానైవేద్యానకు పారుమంచాల అనే గ్రామమున్న ఆత్మకూరు అనేటి గ్రామమున్న సమర్పించిరి శీకైల యాత్రకు వచ్చిన కాశీకావిడి సుంకం గుర్తము యెద్దు గాడిదె తలమోప మొదలైన వారిచాత సుంకణ కొనకుండా మన్నించి యింతమట్టుకు ఆచంద్రార్కస్థాయిగా నడవగలదు..యా ధర్మం యవ్వరు తప్పక నడిపిరి. ఆ పుణ్యపురుషుల పాతాలు మాశిరసున నవ ధరించెను అని ప్రాశి వున్నది.

యా శాసనాన్ని దక్షణం అరుగుపైన యిదే ప్రకారం యా శక సంవత్సరం తోనే యిందులవుండే అన్వయమే కన్నదంతోనున్న ప్రాయించినారు.

అ అహంకారములో దిగువ తిరుపతి ప్లష్టోదవరదుల రంగమంటపములో నిలిపిన శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १४३८ (1438) అగునేటి యువనామ సంవత్సరం పుష్య శు १५ శుక్రవారానను ఎతత్సురాసురాధీశమోని భూయిష్టులాలితం అహోబల నృశింహ్యదేవదేవస్య శాసనం.

స్వస్తితీ మన్మహారాజుధిరాజ రాజపరమేశ్వర మురురాయరగండ అరిరాయ విభాద అష్టదిక్కురాయ మనోభయంకర పూర్వ దక్షణ పత్సమ సముద్రాదీశ్వర యవన రాజ్యస్థాపనాచార్య గజపతి దళ విభాగ శ్రీ వీరప్రతాప శ్రీకృష్ణదేవ మహారాయులు పూర్వదిగ్వజయ యూత్రకు విచ్ఛేశి వుదయగిరి దుర్గమున్న తిరుమల రౌతరాయ మహాపాప్యనింబట్టుకుని వినుకొండ బెల్లంకొండ నాగార్జునికొండ ఆద్దంకి అమృనబోలు తంగేడు కేతవరము మొదలైన గిరిదుర్గ స్తుత దుర్గాలు ఎకదాడిని గైకొని కొండపీటికి విచ్ఛేశి దుర్గంచుట్టు వారు నడచప్పరాలు పెట్టుకోట పడదోయించి నాలుగు దిక్కులాను లగ్గులు విడుపించి దుర్గమున్న తీసుకుని దుర్గం మీదనున్న ప్రతాపరుద్ర గజపతి మహారాయల కుమారుడు వీరభద్ర రాయుడు కుమార హరివీర పాత్మని కొడుకు నరహరి దేవ శ్రీనాథ రాజు రామరాజు కొడుకు లక్ష్మీపతి రాజు రాచూరి యలువభానుడు వుద్దండ భానుడు జన్మావుల కనవాపాత్మడు తుమ్మలచంద్ర మహాపాత్మడు వీరు మొదలైనపాత్ర సామంతులానున్న మనేవారిని జీవగ్రాహముగా పట్టుకునివారికి అభయధానమున్న యిచ్చి ధరణకోటకు విచ్ఛేశి అమరేశ్వర మహాదేవనిసన్నిదిని తులాపురుష మహాదానమున్న సేయ నవధరించి తమ అద్దరితోను మహాదానాలు శేయించి తిరిగి విజయనగరాన్ను విచ్ఛేశి రత్నశింహసన్సుడై సాంఘ్రాజ్యము శేయుచున్న మరి కళింగ దేశ దిగ్విజయార్థములు విచ్చేస్తున్న అహోబళేశ్వర దేవునికికంరమాల గ పచ్చచెక్కిన వజ్రమణిక్యాల పతకం గ మణిక్యాల కడియాల జొడు గ పైడిపల్లెం గ కానికవెయి వరహున్న తమ దేవులు సమర్పించిన పతకం గంగ తకుట్టున్న సమర్పించి దేవరకుఅమృతపది సైవేద్యము అంగరంగ వైభవాల్సు చాంగలమరిశేమలో మద్దారు అనే గ్రామమున్న సమర్పించిరి.

ర పగిదేల గ్రామములోనను కోటకు దగ్గిర హనుమంతరాయని దేవాలయాన్న దక్షణ భాగాన వుండే శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १४३८ (1439) యిశ్వరనామ సంవత్సర జేష్ఠ బ ३० శుక్రవారము శ్రీమతుయేస్వుల తిమ్మనాయనింగారు యి పగడ్యాల హనుమంతరాయని వృత్తిని పూర్వము కొండరాజుగారు పుట్టి యెదుములు కొనుట విని అది అధరమ్మగా దలంచి రాయలుకున్న తమతండ్రి నారప్పనాయని గారికిన్ని తమ తల్లిగారికిన్ని తమ గురువులకున్న తమకున్న పుణ్యముగాను యి సూర్య గ్రహణ పుణ్యకాలమందు బెజవాడ మల్లికార్జున దేవర సన్నిధినికృష్ణ లోపలను ధారాపూర్వకముగాపుట్టి యెదుములు మాన్యం సర్వమాన్యం చేశియచ్చినారు.

ఎ కరివెన అగ్రహరము చెన్నకేశ్వర దేవాలయముతోను పగిలిన సగము తునకు మీది శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १४३८ (1439) అగునేటి యిశ్వరనామ సంవత్సరం బాద్రపద శు १० శ్రీ శ్రీమద్రాజదిరాజ రాజ పరమేశ్వర శ్రీ వీరప్రతాప శ్రీకృష్ణదేవరాయ మహారాయలు విద్యానగరమందు వజ్రశింహసనారుడుండై పృథివీరాజ్యము శేయుచుండగాను క్రితానను వోరుగంటి ప్రతాపరుద్రుని బాతను ప్రతిగ్రహించి కరివెన అగ్రహరము నియతమై అనుభవింపగాను మధ్యేవుచ్చన్నమయినందున తిరుగా కృష్ణరాయలవారితో చెప్పుకుండేను యధాప్రకారముగా జీవనాధారము చేశినారు.

१० శ్రీకృష్ణరాయల కాలాన నల్లగట్ట గ్రామానికి తూర్పున కేశవస్వామి దేవాలయమునకు దగ్గిరవున్న శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు १४४० (1440) అగునేటి బహుధాన్య సంవత్సర ఆషాద శు १५ లు కృష్ణరాయ మహారాయలు రాజ్యం యేలుచూనుండి శ్రీ మన్మహ మండలేశ్వర బుక్కరాజు తిమ్మయ్య దేవ మహారాజులుగారికి ఆకందుకూరి శీమలోకి చెల్లే నల్లగట్ట గ్రామమునాయకరాన్న పాలించి వుండగాను నల్లగట్ట దుగ్గపానియెలిరెడ్డి నెమలి పినకశిరెడ్డి నాగినేని తిమ్మయ్య యత్రమనేని చినతిమ్మన బాలువోబయ తిమ్మారెడ్డి నాగనవోబు గారికిం బెట్టిన

గుడిమాన్యం వీరు అంతా నల్లగట్ట చెన్నకేశ్వరున్ని వెలపటి మంటపం కట్టించిన నిమిత్యముగాను వార్కి చింతకుంటకు బోయె తెరువునకు తూర్పున పుట్టెడు నేలచేను మాన్యము పెట్టి పుత్రపోత్ర పారంపర్యముగా అనుభవిస్తా ఆమంటపము శిథిలమైతె తిరుగా జీర్ణాధారము చేయిస్తా ఆమాన్యము సుఖానను అనుభవించుకొమ్మని ప్రాయించినారు.

10 మహానంది దేవునికి దక్కణముగా బసవన్న రాయికి వుండే శాసనము.

శాలివాహన శకవరుషములు 1446 (1446) అగునేటి తారణ సంవత్సర మాఘ బ 12 లు సోమవారము శివరాత్రి పుణ్యకాలమందున మహానందీశ్వరుని మంటపం ముందరి స్తంభము ధర్మ నిలయుడున్న వైశ్వకులోత్తముడున్న అయినటువంటిన్న నగరేశ్వర దేవదివ్య శ్రీపాదపద్మారాధకులయిన వీరిశెట్టి గోత్రజుదైన అద్దలగద్ద నరహరిశెట్టికి అయిదోవాడైన సంబిశెట్టినాలుగోవాడైన అక్కిశెట్టికి మూడోవాడైన భూమిశెట్టి కుమారుడైన పన్నశెట్టి మాతాపిత్రులకు పుణ్యముగాను యెత్తించినాడు. యిశకాన్న తారణ సంవత్సరం అవుతున్నది. 11 వుప్పులూరు గ్రామాన్న యిశాసన్యం జంబిమాని వద్ద శిథిలమైవుండే శాసనం

శాలివాహన శకవరుషంబులు 1447 (1449) అగునేటి సర్వధారి సంవత్సర మాఘ శు 2 సోమవారము కృష్ణ దేవ మహారాయలు పృథివీరాజ్యం శేయుచుండగను శ్రీమద్యజనాది షట్కర్మ నిరతులైన స్థితాశేషవిద్య మహజనాల్యు శిరవోళ్ల శీమకు చెల్లెవుప్పులూరి గ్రామం సర్వమాన్యంగా యిస్తిమి.

12 అయ్యలూరి గ్రామం కోటలో కేశవస్వామి దేవాలయం యందు వుండేది. శాలివాహనశకవరుషంబులు 1448 (1450) అగునేటి సర్వధారి సంవత్సర కార్తిక శు 1 లు కృష్ణదేవ మహారాయలు విజయనగరమందు పృథివీరాజ్యం శేయుచుండగాను పెడకంటి శీమలోని పెనుగొండ చావడికి చెల్లె ఆయలూర్కి ప్రతినామమైన శ్రీ మతీశరగోప పురమనే అగ్రహమందున కేశవ పెరుమాళ్లకు నీలకంశేశ్వరునికి దొమ్మరి సరస్వతి దేవరాజు కొడుకు మల్లిదేవరాజు దండం సమర్పించి యిచ్చిన త్యాగదాన దారాశిలాశాసనం మాదొమ్మర్లు చెన్నకేశవుని వారు గణపరివారు మీమీ సరగండని వారు

రామచంద్రుని వారు మలరాయని వారు కూతరివారు వీరు మొదలైన యిరువై అయిదు కులాలవారిపుణ్యంగాను ఆయలూరను కాపులు గాన్నవారు యిండ్వారు కూలివారు బలటివారు నల్లవారు జూతికట్టువారు సహ పెట్టే త్యాగంయేడు గ కి వగ గ లెక్కను నిన్నయం చేశిన కొక్కుం వుభయ దేవశ్లుకు ధారబోశి యిస్తిమి.

ఱ్ఱ శ్రీశైలం గర్భగుడికి దక్కణం బసవన్నవుండే రాతికి పక్కను ప్రాశివుండేది. విరోధి సంవత్సర శ్రావణ బ 30లు బోగెంమాచర్ర గార్మి పుణ్యముగాను శ్రీ గిరి మీదను మన్మాని అన్నపయ్యగారు చేశిన ధర్మాలు శ్రీ మల్లికార్ణున దేవునికి భ్రమరాంబకున్న నిత్యనైవేద్యము సాగించిరి. శిద్ధేశ్వరునికి ముఖ మండపము కట్టించిరి. దేవుని ప్రాకారము దక్కణపు దిక్కున కోటకొమ్మలు పడివుండగా తిరుగయేత్తించిరి. యినుము కంభము శాసనము కొయ్యలు యెత్తించిరి. దక్కణ గోపురం కప్పురాయి విరిగి వుండగా తిరుగా కప్పురాయి వేయించిరి. యినుము ప్రణికెలుచేశి పొదిగించిరి.

ఱ్ఱ పాణ్యంగ్రామాన్న వెలపల వుత్తర భాగమందు పాణకేశ్వరుని దేవాలయ మంటపములోవున్న నిలువరాతికి వుండేది. శాలివాహన శకవరుషంబులు ఱ్ఱాగి (1451) అగునేటి విరోధిసంవత్సర వైశాఖ శు ఱ్ఱ లు కృష్ణదేవ మహారాయలు రాజ్యం శేయుచుండగాను పాణ్యం పాణికేశ్వరునికి కృష్ణదేవ మహారాయలవారి శేవకుడు బోక్కుసం పెద్ద నాయని కుమారుడు వాకిట పెద్దప్ప నాయుడు రాయలు తమనాయకరాన్న పాలించిన కందనవోలికి చేల్లె పాణ్యం గ్రామాన పూర్వానచెల్లె నీరారంభం కాడారంభం కోటలు మొదలైన అష్ట భోగతేజస్వామ్యములు మొదలైన అగ్రహరాలు భూపాలునిపాడు లింగాపురం యా రెండు గ్రామాలను సుంక సువర్ణ ఫలవృక్షాలుసహ పావన దేవునికి అంగరంగ వైభవములుకు పెట్టిన వ గ గం యాఖై వరహల్చు పెట్టిన కట్టుగుత్తపొలం చెర్పుకింద చేల్లె మడి గ యింతపట్టున్న విరూపాక్షని సన్నిధిని సోమగ్రహణ పుణ్యకాలమందు అగ్రహరాల్చు చేల్లె కావలికట్టుం సహ సర్వధారా పూర్వకంగాను యిస్తిమి.

ఱ్ఱ శ్రీశైలమీద గర్భగుడి వుత్తరం ద్వారం వద్ద వుండే శిలాశాసనం సారాంశం. శాలివాహన శకవరుషములు ఱ్ఱాగి విరోధి సంవత్సరము కార్తిక సారాంశం.

శు గఁ లు రాయలివారి అవసరం చంద్రశేఖరయ్యవారు బప్పుమరం రాచోటి వీరణ్ణోదయల్చు యిచ్చిన శాసనం క్రమం మల్లికార్జునదేవుని అమృత పళ్లకుచెల్లే శిద్ధాపురంశీమలోని గంటిరాజుపేట అనే గ్రామం మీదకు అగ్రహరంజేశి కృష్ణరాయల్చు పుణ్యంగాను యిస్తిమి యి శాసనంవద్దనె యిదిగాక యి శకంలో చంద్రశేఖరుడు మాఖ శు గఁ లు స్వామికి బంగారు పూత ద్వాజస్తంభమున్ను యింకా కొంత పూతపని వేయించెను.

ఱ శ్రీశైలం మీదను గర్భగుడికి దక్కణం బంగారుపూతచేశిన ద్వాజస్తంభం మీద వున్న తాంప్రుశాసనం. శాలివాహనశకవరుషంబులు १४५२ (1452) అగునేటి వికృత సంవత్సర ఆషాడ శు గఁ లు కృష్ణరాయలవారి అవసరం దేమరును అల్లుడు చంద్రశేఖరుడు శ్రీ గిరి యేలుచూనుండే యిం ఖంబం ఖిలపడిపోగాను ప్రతిష్ట చేశెను.

ఱ గర్భగుడికి దక్కణం తాంప్రురేకుపైన వుండేది శాలివాహన శక వరుషంబులు १४५२ (1452) అగునేటి వికృతి సంవత్సరమున కృష్ణదేవ మహారాయల వారి మంత్రి చంద్రశేఖరుండు విమానంపైన బంగారుపూత కొంత చేయించినట్టుగా ప్రాశివున్నది.

ఱ శాసనములు

యిదిగాక కృష్ణరాయలవారి ప్రభుత్వంలోనే కొందరు శ్రీశైలంమీదను దేవుని గర్భగుడి విమానం చుట్టు రాగి రేకులు పొసగించి దానిపైన బంగారు పూతచేయించి ఆరేకులపైన నాల్గు స్థూళమున శ్రీమల్లికార్జునస్వామిమీదను సంస్కతంలో అష్టకములు ప్రాశి వాటిలో కృష్ణరాయల వారిపేరున్న ధర్మం చేశినవారి పేర్లున్న ప్రాశివున్నది. వాటిలో శక సంవత్సరం లేదు అందులో వున్న అన్వయం సారాంశము దిగువ ప్రాశినాను.

ఱ లోగడ తిమ్మరాజు అనే ఆయన చేయించి బంగారుపూత అయ్య రాగిరేకుల గరుడస్తంభం శిథిలమై కృష్ణరాయల మంత్రిదేదుణ్ణి అల్లుడు చంద్రశేఖరుడు ఆ స్తంభం తిరుగచేయించి నాగలూటి వనంలో వీరభద్ర దేవకం కట్టించి మండపమున్న కొలమున్న కట్టించి గర్భగుడి దక్కణం వైపున తాంప్రురేకు పయన శాసనం వేయించినారు.

అ యిదిగాక యా చంద్రశేఖరుడు మరివఖ హేమ దండం చేయించి పైన ప్రాసిన రేకుమీద శాసనం వేయించినాడు.

3 శంకరనాయని కుమారుడు తిప్పునాయుడు యితని కుమారుడు మల్లినాయుడు కృష్ణరాయలనాడు స్వామి ద్వారబందనమునకు బంగారు పూతచేయించి స్వామికి మధ్యాన్ననైవేద్యాన్ను పల్లివోలు గ్రామము సర్వమాన్యంగా యచ్చి తాంప్రురేకుపైన శాసనం ప్రాయించినాడు.

4 కృష్ణరాయల నాడే శాంతయ్యగారి కొమారుడు లింగయ్యగారు గర్భగుడికి కనకపూత చేయించి రేకుపైన శాసనం విమూనాన్ను దక్కణవైపున యాశ్వర ప్రతిమె దిగువ ప్రాయించినాడు.

5 యా మండపం పయిన తాంప్రురేకులు పొసగించి బంగారు పూత చేశిన వాడు నందికుంట నాగాబత్తుని కొడుకు కొండాబత్తుడు యా శాసనం గర్భగుడి తూర్పుద్వారం రేకుపైన ప్రాశివున్నది.

తరువాత శ్రీ మద్రాజాదిరాజపరమేశ్వర శ్రీ వీరప్రతాపపైన ప్రాశిన అచ్యుత దేవ మహారాయలు విజయనగరమందు రత్న సింహసనారూఢులై పృథివీరాజ్యము శేయుచండగాను రాయలవారున్న యిదిగాక అమర నాయకరాన్ను గ్రామములు అనుభవించేవారున్న యింకా కొందరువేయించిన శిలాశాసనముల తాంప్రు శాసనములు సహి యొక్క సారాంశము.

శాలివాహన శకవరుషంబులు 1452 (1452) అగునేటి విక్రుతి సంవత్సర కార్తి శు 14 లు ఆశ్వలాయన సూత్రం ఆత్రేయగోత్ర శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర మన్మే బెబ్బలి బుక్కరాజు తిమ్మయ్య దేవమహారాజులు ముద్దనూరి కాల్య రామేశ్వరునికి దండము పెట్టి అచ్యుతరాయ మహారాయలు తమ నాయకరాన్ను పాలించిన ముద్దనూరి కాలువలో తోట వృత్తులు వీరభద్ర రామేశ్వర దేవునికి ధారాపూర్వకంగా యిచ్చెను. యా శాసనం ముద్దనూరి కాలువ గ్రామం కోటలో వున్నది.

6 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1453 (1453) ఖర సంవత్సర శ్రోవణ శు 11 అయలూరి నీలకంఠ దేవున్ని స్వస్తిసమస్త ప్రసిద్ధ సహితులైన

శ్రీమతు శిథ్థభిజ్ఞావృత్తి అయ్యవారి అజ్ఞాధారక విభూతి భీమయ్యగారి అనుత్తిని గణాచార నందుల బసవయ్య ఆయలూరి గణాచారాన్ను తమ్ముళ్లవారు పెట్టెనుడి పన్న వీరముష్టి పన్న దేవునికి యచ్చి ఆయలూరి గ్రామాన నీలకంఠేశ్వరుని దేవళంలో శాసనం వున్నది.

౩ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४५५ (1455) అగునేటి దుర్ముఖి సంవత్సర పుష్య శు గం లు శ్రీ మన్మహో మండలేశ్వర పోలెపల్లి బుక్కరాజు తిమ్మయదేవ మహారాజులుగారు తమ నాయకరాన్ను అచ్యుతదేవ మహారాయలగారు పాలించిన కందకూరి శీమలోని చింతకొమ్ముదిన్నె గ్రామం అష్టభోగతేజ స్వామ్యములతో కూడా శ్రీ తిరువెంగళనాథుని అమృతపిళ్ళకు దారాగ్రహితంగా యచ్చి చింతకొమ్ము దిన్నె హనుమంతరాయని దేవాలయములో శాసనం వేయించినారు.

౪ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४५५ (1455) అగునేటి విజయ సంవత్సర ఆషాద శు ర లు తమ్మయ్య సాహిణి తమ నాయకరాన్ను అమృతరాయలు పాలించిన తలముడి శీమలోని పులిముద్ది గ్రామంలో నాగయ్య లింగాన్ను చెలుమళ్లతోటల్చు చాతుర్భాగం అష్టభాగం కొలిచెను రోఖ్యం వగ 3 కి నిర్వయం చేశి నైవేద్య అఖండ దీపారాధనకు కర్మాటక సంక్రమణ పుణ్యకాలమందు ధారాగ్రహితంగా యచ్చి పులిముద్ది నాగేశ్వరుని దేవళం వద్ద శాసనం వేయించినారు.

౫ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४५८ అగునేటి సంవత్సర వైశాఖ బ గం లు శ్రీ మన్మహో మండలేశ్వర వలకూరి తిరుమలయ్య దేవ మహారాజులుగారు తమ వశాన్ను సలకరాజు తిరుమల రాజు గారు యచ్చి శీమల్లికార్షునకు చెల్లే చాంగలమట్రి శీమలోను కలుగొట్ట పల్లెను భావి తోవ్యించి రాతికట్టం కట్టించి సంపూర్ణంచేశిన ప్రజల్చు మల్లికార్షున దేవునికి పుణ్యంగాను చేసు ఖ గ సర్వమాన్యంగా యచ్చి కలుగొట్టపల్లె గ్రామాన వాగుల దొడ్డిలో శాసనం వేయించినారు.

౬ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४५८ (1457) అగునేటి జయ సంవత్సర మాఖ బ 30 లు శ్రీ మన్మహో మండలేశ్వర మన్నెబెబ్బులి పోలెపల్లె

బుక్కరాజు తిమ్మయ దేవమహారాజుల కొడుకు చినతిమ్మయరాజుగారు తమ నాయకరాన్ని అచ్చుతదేవ మహారాయలు పాలించిన పెడకల్లుశీమలోను పోలూరి గ్రామాన దేవారల భావి ధర్మగారి నీళ్లయతేటందుకు తొగరుచేనుడులోను మాన్యం యిచ్చిపోలూరు గ్రామాన బావి వద్ద శాసనం వేయించినారు.

2 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1442 (1457) అగునేటి మన్మథ సంవత్సర నిజ శ్రోవణ...వుయ్యాల వాడ వీరభద్రు దేవున్ని గుమ్మడి అన్నగారు అచ్చుతరాయలు తమ నాయకరాన్ని పాలించిన కలముడిపిశీమలోని వుయ్యాలవాడ గ్రామాన గుమ్మడి అన్నగారి భృత్యుడు బుస్సపునాయుడు కొలపాటి చేను మాన్యం యిచ్చి వూయ్యాలవాడ వీరభద్రుదేవాలయం శాసనం వేయించినారు.

3 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1442 (1457) అగునేటి మన్మథ సంవత్సర అశ్వజ శు 2 లు బశ్వినాయని కుమారుడు రామపునాయుడు తిమ్మపునాయుడు గోరంట్ల మాధవ దేవరకు అంగరంగ వైభవాల్య పెద్ద తిరుమలన్నకు పుణ్యంగాను రేగడి పొలం ఖ 43 ధారాగ్రహితంగా యిచ్చి గోరంట్ల గ్రామాన మాధవస్యామి దేవకం వద్ద శాసనం వేయించినారు.

4 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1442 (1457) అగునేటి మన్మథ సంవత్సర మార్గశిర బ 10 లు అచ్చుతరాయలవారి కార్యకర్త తిరుమల రాజుగారు నాయకరాన్ని పాలించిన దోనిశిమలోని సుద్ధాపల్లె గొల్లబశివి నాయని కుమారుడు పొలం తిమ్మపునాయనింగారు యితిరువెంగళనాధ దేవునికి తుంగభద్రా తీరమందు వగ 40 నలుభై వరహుల భూమి సహమాన్యంగా సుద్ధాపల్లె గ్రామాన్ని పశ్చమం అడివిలో శాసనం వేయించినారు.

10 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1442 (1457) మన్మథ సంవత్సర నిజ శ్రోవణ బ 2 లు కాస్యపగోత్ర శ్రీ మన్మహ మండలేశ్వర జగతాపి శ్రీ గిరిరాజు తిమ్మరాజు కుమారుడు శ్రీ తిమ్మయదేవ మహారాజులు తిరువెంగళ నాధునికి భూదానం అని వన్నది అచ్చుతరాయల పేరున్న వ్రాశివన్నది. అంతిభాగం రాయ పగిలిపోయనది గనుక చేశిన ధర్మం నిర్వయం విశదం కాలేదు. శాసనం నంద్యాల గ్రామాన్ని తూర్పు చెర్పుకట్టను వన్నది.

ఱఱ శాలివాహన శకవరుషంబులు ఱఱాగా (1458) మన్మథ సంవత్సర బాద్రపద బ ఆ లు హసానాయనింగారు అచ్చుత రాయలనాడు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర సలకరాజు చిన తిరుమలరాజుగారు తమ నాయకరాన్ను పాలించిన భండే ఆత్మకూరిగ్రామాన శ్రీ జనార్థనపేరుమాళకు చేను ఖ. ౪౨ హానుమంతదేవుల్ని చేను ౨౪ శ్రీ జయంతి పుణ్యకాలమంను యిచ్చిన శాసనం భండే ఆత్మకూరి గ్రామాన జనార్థనస్వామి దేవాలయంలో శాసనం వున్నది.

ఱఱ శాలివాహన శకవరుషంబులు ఱఱాగా (1458) మన్మథ సంవత్సర బాద్రపద బ ఱఱ లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర సలకరాజు పిన తిరుమలయ్య దేవ మహారాజులగారి కార్యకర్త పచ్చనైనారయ్యగారు శ్రీ మల్లికార్ణన మహాదేవునికి యజ్ఞశాలా మండపం కట్టించి బంగారు పూత ధ్వజస్తంభం చేయించి శ్రీశైలం దేవాలయంలో తూర్ప ధ్వజస్తంభం తామురేకుపైన శాసనం వేయించినారు.

ఱఱ అందుఅచ్చుతరాయల ప్రభుత్వంలో అయ్యుడి యిందులో కొన్ని శాసనములలో శకాన్ని సంవత్సరాన్ని వథ రెండు సంవత్సరములు మాత్రం పోచ్చుతక్కువగా వున్నది. అంతటపైన వ్రాశిన అరవీటి బుక్కరాయలవారికిపెద్ద భార్య అయిన అబ్బాలదేవికి శింగరరాజు అనే కుమారుడు కలిగి వుండెను. అయ్యుకు పత్ని అయిన అవుబళదేవియందు నరశింగరాజు నారయరాజు తిమ్మరాజు అనే వారు ముగ్గురు కుమారులు కలిగి అందు నరశింగరాజు వారు నంద్యాల కట్టుకుని అది వర్షాస్తమా మచెళ్ళతూ వున్న గ్రామములు యావత్తు తాము యేలుకుంటూ వుండిరి. యిం కారణం వల్ల తదాదిగాను ఆ నరశింగరాజు వారి పుత్రులు పోత్తులు మొదలైన యిం వంశజుల్ని నంద్యాలవారు అనే యింటి పేరు వాడిక అయినది.

తరువాత అచ్చుత రాయలవారి అన్న అయ్య రంగరాజుగారి కుమారుడు శ్రీ మద్రాజాధిరాజపరమేశ్వర శ్రీ వీర ప్రతాప శ్రీ సదాశివదేవ మహారాయలు విజయనగరమందు రత్న సింహసనారూఢులై పృథివీరాజ్యము శేయచుండగాను కందనవోలు దేవరామరాజుగారి కుమారుడు శ్రీ రంగరాజుగారి కుమారుడు

రామరాజు యి రామరాజు కృష్ణదేవ మహారాయలవారి కుమారితె తిరుమలమ్మను వివాహం అయినందున కన్నడ భాషతో అళిరామరాజు అని వాడికె యాయన సదాశివరాయలవారి వద్ద అధికార దక్కుండై యువరాజత్వం చేస్తావుండేను.

యి సదాశివరాయలున్న అమరనాయకరములు అనుభవించేవారున్న మరిన్ని కొందరు వేయించిన శిలాశాసనములు సారాంశము.

1 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1464 (1464) అగునేటి శుభకృతు సంవత్సర మాఘ బ 11 లు ఆత్రేయ గోత్ర సోమవంశ ప్రతిపాలక శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర ఆర్యేటి వృద్ధ ప్రవికామహండైన బుక్కారాజు ఆప్రవికామహండైన రామరాజు ఆ పితామహండైన శ్రీ రంగరాజు ఆ పుత్రుడైన అళిరామప్పయ్య దేవ మహారాజులుగారు దూర్యోశితోను అత్రిశిథేశ్వర భోగిశ్వర వటబైరవ భాండేశ్వర బుప్యశ్రంగేశ్వర యి అయిదు దేవస్థానములుకున్న పూర్వము కందనవోలి దుర్గాన్ని చెల్లేటి పెడకంటి శీమలోని గడిగెవేవుల గ్రామం ధారవోశి తాంప్రశాసనం యిచ్చి అమృత పళ్ళకు నడవంగాను నడవనియ్యక కందనవోలి దుర్గంవారి కట్టుకు వీలమైవుండగాను యి దేవస్తుళాల స్థానికులు తాంప్ర శాసనములు తెచ్చినంతట అవి సదాశివరాయుల ముందర చదివించి రాయలచేత తిరుగ ఆ గ్రామం యధాప్రకారముగా పోయించి సర్వమాన్యముగాను యిప్పించినారు. యి గడిగెవుల అంజనేయ దేవాలయం వద్ద వున్నది.

2 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1466 (1466) క్రోధిసంవత్సర కార్తిక శు 11 లు కుమారుడు పెద్ద తిమ్మరాజుగారు తమ నాయంకరాన్ని రామరాజు తిమ్మయ్య దేవ మహారాజులుగారు పాలించిన ఘండికోట శీమలోని హోరగ్రామం గొట్టులులోను కాస్యపగోత్ర యజుశాభాధ్యయులైన మామిళ్లపలై నాగాబొంట్ల కొడుకు నారశింహ బొంట్లకు చేను 1 దారవోశి యప్పగోట్లారి గ్రామాన గోపాలస్వామి దేవాలయం ముందర శాసనం వేయించినారు.

3 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1466 (1466) క్రోధిసంవత్సర మాఘ శు..లు చన్నమర్మ కొడుకు అగస్త్య గోత్ర అశ్వలాయన సూత్ర పత్రికొండ పర్వతయ్య దేవ మహారాజులుగారి మర్మస్వామి కైంకర్యాన్ని శ్రీ అహోబలేశ్వరుల

సన్నిధిని మరతరుభూమి యిచ్చి అహోబిజం పర్వతంపైన రంగమండపం యందు శాసనం వేయించినారు.

౪ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1466) క్రోధి సంవత్సర మార్గశిర బిగం లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రంపో కొండారాజుగారి కుమారుడు వెంకట్రాజుగారు తమ నాయకరాన్ని సదాశివదేవమహారాయలంగారు పొలించిన గనిశీమ అనుభవించే వూరవకంటి నరసరాజయ్యగారు మాకు వుంమళిగాను యిచ్చిన గనిశీమలోని వద్దమానను ధర్మగాడి భావి సహచేను ఖ ०४ఏ మాన్యంయిచ్చి వద్దమానగ్రామాన్ని దక్కణం భావివద్ద శాసనం వున్నది.

౫ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1466) క్రోధి సంవత్సర పుష్య బ ३० లు శ్రీమన్మహామండలేశ్వర రామరాజు శ్రీరంగరాజు కుమారుడు వెంకటాది దేవ మహారాజుగారు పెసరవాయి మంగల తిమ్మాజి మొదలైన వార్షిక యిండ్లపంన్ను శిద్ధాయం కట్టుం పెట్టి మొదలుగా సర్వమాన్యంగా మన్నించిన శాసనం పెసరవాయి మంగల తిమ్మాచి మొదలైన వార్షిక యిండ్ల పన్ను శిద్ధాయం కట్టుం పెట్టి మొదలుగా సర్వమాన్యంగా మన్నించిన శాసనం పెసరవాయికోటలో వీరభద్ర దేవాలయంయదుట వున్నది.

౬ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८९ (1467) క్రోధి సంవత్సర కార్తిక శు ఉలు శ్రీమన్మహామండలేశ్వర సోమవంశాధీశ్వరులైన ఆర్యోటి బుక్కరాజుగారి ప్రపోత్సలు రామరాజుగారి పోత్సలు తిమ్మరాజుగారి పుత్రులు చినవతిమయ దేవ మహారాజులు తమ నాయకరాన్ని చెల్లే అవకుశీమలోని గూబగుండం అగ్రహర స్థితాశేషవిద్య మహజనాల్ని శోత్రయంకట్టుంపెట్టి సర్వమాన్యంగా సదాశివరాయలవాని ఆనతిని ధారహాశి యిచ్చిన శాసనం గూబగుండం గ్రామాన రావిమాను వద్ద వున్నది.

౭ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८९ (1467) అగునేటి విశ్వావసు సంవత్సర మాఖ శు ఇఱ లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర ఆర్యోటి బుక్కరాజుగారి ప్రపోత్సలు పాట్లపాటి కుమార తిమ్మరాజు పోత్సలు నారపరాజు పుత్రులు

పాట్లపాటి కావటి రంగరాజుగారు తమ నాయకరాన్ని సదాశివదేవ మహారాయలంగారు పాలించిన దొనిశేమలోని బోయనపల్లెకున్న వెలదుర్తికిన్ని వుత్తరం మునులమేటికి వాయువ్యం తమరు వేయించిన కోలాటభూమి 200 (701) సహవేలమర్తి కోదండరామస్వామికి సమర్పించిన శాసనం వెలదుర్తి గ్రామాన రామస్వామి దేవళం వద్ద వున్నది.

ర శాలివాహన శకవరుషంబులు 1467 (1467) విశ్వావసు సంవత్సర ఆశ్వజ బ గాలు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర వౌరవకంటి నరశింగయ్య దేవమహారాజులు గారు నరియనూరిలో శివస్థోల పూజచేశ తమ్ముళ్ల పారిషోయ వుండగాను వారిని పిలుపించేటున్న గాను గ్రామంలోవన్న సర్వజయ్య లింగన్న ముద్దజయ్య తిమ్మన్నమా నాల్గుపాళ్లవార్చి కట్టడ శాసనం ప్రాయించినది నరియనూరి గ్రామాన వీరభద్ర దేవాలయం వద్ద వున్నది.

ఎ శాలివాహన శకవరుషంబులు 1468 (1468) పరాభవ సంవత్సర కార్తీక శు గాలు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర అనంతరాజుకోనయ్య దేవమహారాజులు గారు మీరతూరి తమ్ముళ్లవాంధ్లు నగరికి ముద్రపన్న యిచ్చేదింన్ని తక్కినవారికి నీళ్లు కాచి యిచ్చేదింన్ని అక్కరలేకుండా మన్నించిన శాసనం కొతులమిదతూరి గ్రామాన చన్నకేశవ దేవాలయాన్ని పశ్చమం వీరభద్ర దేవళంలో వున్నది.

గం శాలివాహన శకవరుషంబులు 1468 (1468) పరాభవ సంవత్సర పుష్య శు ర లు తిమ్మరాజు నల్లతిమ్మయ్య దేవమహారాజులుగారు శ్రీ మల్లికార్జున స్వామిక చెల్లే విద్యాపురమున్న శ్రోత్రియాలుమాని సర్వమాన్యంచేశిన శాసనం కాసాపురం గ్రామాన్ని పశ్చమం వ్యాపమాను వద్ద వున్నది.

గం శాలివాహన శకవరుషంబులు 1469 (1469) ప్లవంగ సంవత్సర కార్తీక శు గాలు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రామరాజు వెంకటాది రాజయ్య దేవ మహారాజులుగారు తమ గురువులైన శ్రీ మత్తిరుమల కుమార శ్రీనివాసాచార్యుల వార్చి అగ్రహరం చెల్లేటి కందనవోలు శీమలో గాడిదెమళ్లకు ప్రతినామమైన శ్రీ రంగరాజు సముద్రం అగ్రహరాన్ని సదాశివ దేవరాయల

అనతిని నగరికి అచ్చే శ్రోత్రియం మొదలైనవి సర్వమాన్యం చేశిన శాసనం గాడిదెమళ్లి గ్రామాన కేశవస్వామి దేవళం వద్ద వున్నది.

ఱా శాలివాహన శకవరుషంబులు १४६८ (1469) ప్లవంగ సంవత్సర శ్రావణ బ ३० లు శ్రీ మద్య జనాదిషట్టుర్మ నిరతులైన యాదవల్లి మల్లి సోమయాజుల పుత్రుడు రామచంద్రసోమయాజులుకున్న ఆమల్లు సోమయాజుల పొత్తులు లింగబోంట్ల యల్లంబెంట్ల వెంకటాద్రిబోట్ల వారికిన్ని శ్రీ మన్మహ మండలేశ్వర ఆత్రేయగోత్ర సోమవంశోద్భవలైన నంద్యాల శింగరాజుగారి పొత్తులు నరశింగరాజుగారి పొత్తులు ఆ వుబళయ్య దేవ మహారాజుగారు సదాశివ దేవ మహారాయలంగారి నాయకరానకు పాలించిన శిరవోళ్ల శీమలోని వల్లంపాడు అగ్రహరాన నగరికి కొనె శ్రోత్రియం మన్నించిన శాసనం వల్లంపాడు గోపాలస్వామి దేవళం వద్ద వున్నది.

ఱా శాలివాహన శకవరుషంబులు १४६८ (1469) ప్లవంగ సంవత్సర శ్రావణ బ ३० లు చదుళ్లదిన్నె అగ్రహరీకుల్లు నంద్యాల శింగరాజుగారి పొత్తులు నరశింగరాజుగారి పుత్రులు శ్రీ మన్మహ మండలేశ్వర చినతుబళయ్య దేవ మహారాజులుగారు తమనాయంకరాన్న సదాశివదేవ మహారాజులుగారు పాలించిన శిరవోళ్ల శీమలోని చదుళ్లదిన్నె అగ్రహరాన శ్రోత్రియం మన్నించి సర్వమాన్యం చేశిన శాసనం చదుళ్లదిన్నె గ్రామాన ఆంజనేయం దేవళం వద్ద వున్నది.

ఱా యా శక సంవత్సరంతోనే యా నంద్యాల చినతుబళయ్య దేవమహారాజులుగారు తమ త్రిపురుష వుద్దేశంగా శిరవోళ్ల శీమలోను పేరూరి అగ్రహరీకుల్లు శ్రోత్రియం మన్నించి పేరూరి గ్రామాన విష్ణువురుని దేవళం వద్ద శాసనం వేయించినారు.

ఱా శాలివాహన శకవరుషంబులు ప్లవంగ సంవత్సరముపైన ప్రాశిన నంద్యాల చిన తుబళరాజుగారు తమ త్రిపురుషవుద్దేశంగా వంశావళి ప్రాశి తమ శిరవోళ్లశీమకు చెల్లే యర్మగుంట్ల గ్రామాన దుర్గదణాయని వర్తనలు యర్మగుంట్ల చన్నకేశవస్వామి అంగరంగ వైభవముల్లు సమర్పించిన శాసనం

యిరుగుంట్ల గ్రామం కోటలో చన్నకేశవుని దేవలం వద్ద వున్నది.

16 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1469 ప్లవంగ సంవత్సర జ్యేష్ఠ... శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర ఆత్రేయ గోత్ర కాల్వ అప్పశరాజు పౌత్రుడు తిప్పరాజు పుత్రుడు అప్పశరాజుగారు యి శాసనం పగలిపోయినది. నందికోటకూరు గ్రామం కోటలో అంజనేయుల దేవాలయం యదుట వున్నది.

12 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1469 ప్లవంగ సంవత్సర.. శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు వెంకటాద్రి దేవ మహారాజులుగారు దామగట్ల అగ్రహరీకుల్చు సదాశివరాయుల ఆనతిని శ్రోత్రియం మంన్నించినారు యి శాసనం దామగట్ల వూరికోటవాకిట ముందర వున్నది.

10 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1469 ప్లవంగ సంవత్సర ఆషాద శు 11 లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర సంద్యాల వికరిక్ష బాలయ్య దేవమహారాజులు గారు ముసలి మడుగు గ్రామాన మంగళ పన్న మన్నించి శాసనం ముసలి మడుగు గ్రామం కోటలో వూరి వాకలి వద్ద వున్నది.

15 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1469 ప్లవంగ సంవత్సర శ్రావణ బ 30 లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర నంద్యాల శింగరాజు పౌత్రులు నరశింగరాజు పుత్రులు చిన అవుబళయ్య దేవ మహారాజులుగారు తమకు సదాశివ దేవ మహారాయులుగారు నాయకరాన్న పాలించిన శిరవ్ాళ్ళ శీమలోని దేవరాయపుర అగ్రహరీకుల్చు శ్రోత్రియం మంన్నించి సర్వమాన్యంచేశిన శాసనం దేవలాపురం మజరాచింతకుంట హనుమంతుని దేవలంలో వున్నది.

10 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1469 ప్లవంగ సంవత్సర కార్తిక బ 30 లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర దుధ్యాల వెంకట చల్మయ్యరాజులుగారు ముసలిమడ్ల శీమలో కంసాలవారున్న కంసాల చిన్నోజి శ్రీ కేశవస్వామికి దేవాలయాన నందు దీపం పెట్టే టండులకు వీరికి శ్రీ రామప్పయ్య మహారాజులు యిచ్చిన మాన్యాలలో అయిదు తూములు యిచ్చిన శాసనం మండ్లంవూరి భావి వద్ద వున్నది.

11 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1469 ప్లవంగ సంవత్సర కార్తిక శు 11 లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు వెంకటాద్రి అయ్యదేవ

మహారాజులుగారు సదాశివ దేవ మహారాయలగారి ఆనతిని గని శీమలోను తెలకచర్ల అగ్రహరీకుల్లు క్రోత్రియం మన్మించి సర్వమాన్యం చేసిన శాసనం తెలకచర్ల కేశవస్వామి దేవాలయం వద్ద వున్నది.

అ २ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1469) ష్టవంగ నామ సంవత్సర కార్తిక శు १२ లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రామరాజు వెంకటాద్రి అయ్యదేవ మహారాజులుగారు తమకు సదాశివరాయలు నాయకరాన్ను పాలించిన కందనహోలి శీమలో అగ్రహాలనుకునె క్రోత్రియాలు అన్ని మన్మించి సర్వమాన్యములుగా మన్మించినారు. యిందుకు కానాల చన్నకేశవస్వామి దేవాలయం వద్ద శిలాశాసనం వున్నది.

అ ३ యిదే శక సంవత్సర మాసం తిథియందు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రామరాజు వెంకటాద్రి అయ్యదేవ మహారాజుగారు సదాశివరాయలవారి ఆనతిని కందనహోలి శీమలో గని శీమలోని చిన్నరుగుడిపోటికి ప్రతినామమైన కొండసముద్రం అగ్రహరీకుల్లు క్రోత్రియం మన్మించి సర్వమాన్యముచేశినారు. యిందుకు శిలా శాసనము చిన్నారు గ్రామమలోను హనుమంతుని దేవాలయం వద్ద వున్నది.

అ ४ యిదే శకం సంవత్సర మాసం తిథియందు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రామరాజు వెంకటాద్రి అయ్యదేవ మహారాజులుగారు సదాశివరాయల ఆనతిని కందాళ శ్రీ రంగాచార్లగార్చి అగ్రహరంగా చెల్లే గని శీమలోను చవుటుకూరుకు క్రోత్రియం మన్మించి సర్వమాన్యము చేశినారు. యిందుకు శిలాశాసనము చవుటకూరు కేశవస్వామి దేవాలయం వద్ద వున్నది.

అ ५ యిదే శక సంవత్సరము మాసం తిథి యందు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రామరాజు వెంకటాద్రి రాజయ్యగారు సదాశివరాయల ఆనతిని అగ్రహరం గనిశీమలోని వుప్పులదడియమున తోటపల్లి బసువా భట్టగార్చి క్రోత్రియం మన్మించి సర్వమాన్యముగా చేశి నందుకు శిలాశాసనము వుప్పులదడియం గ్రామాన్ని దక్కణం వీరభద్రుని దేవాలయాన్ని వుత్తరాన వున్నది.

అం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1469) ప్లవంగ సంవత్సర కార్తీక శు గా లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర ఆత్రేయ గోత్ర సోమవంశోద్భవలైన అనంతరాజులె పొత్తులు బుక్కరాజు పొత్తులయిన వెంగలరాజుగారి పుత్రులైన కోసయదేవమహారాజులుగారు తమకు సదాశివ దేవమహారాయలు అమరనాయకరాన్ను పాలించిన మిదతూరి గ్రామాన చన్నకేశవ పెరుమాళ్లకు చేను ఖ లు యిరువై యెనిమిది పుట్ట పన్నిద్ద మాన్యంలోగడ ఖండక్షేత్రముగా వుండగాను ఎక ఖండికే వక స్థానంలో యచ్చిన శాసనం మిదతూరి గ్రామాన చన్నకేశవస్వామి దేవలం వద్ద వున్నది.

అం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1469) ప్లవంగ సంవత్సర శ్రోవణ శు గా లు నంద్యాల శింగరాజుగారి పొత్తులు నరశింగరాజుగారి పుత్రులు చిన అహాబలదేవ మహారాజులుగారు సదాశివ రాయలవారి అనతిని యురగుడి దిన్నె ప్రతినామమైన రామానుజపుర అగ్రహరం యిందుకు చెల్లే గ్రామగ్రాసాలైన శిరవోళ శీమలోను మాచినేని పల్లె చిలకలూరిపొలంలో ఖండక్షేత్రాలున్న అగ్రహరీకులైన వైష్ణవుల్లు శ్రోత్రియం మంన్మించిన శాసనం యురగుడి దిన్నెలో కేశవస్వామి దేవాలయం దగ్గర వున్నది.

అం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1469) ప్లవంగ సంవత్సర శ్రోవణ బ 30 లు పైన ప్రాశిన ప్రకారం వంశావళి ప్రాశిన నంద్యాల చినహాబలరాజు గారు సదాశివ దేవమహారాజులుగారు తమ నాయకరాన్ను పాలించిన శిరవోళ శీమలోను దేవతా గ్రామాలు అగ్రహరాలు వృత్తులున్న సహశ్రోత్రియాలు మన్మించి సర్వమాన్యంగా యచ్చిన శాసనం శిరవోళగ్రామం కోటకు తూర్పు నృశింహస్వామి దేవకం దగ్గరవున్నది.

అం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1469) ప్లవంగ సంవత్సర శ్రోవణ బ 30 లు పైన ప్రాశిన నంద్యాల చిన అవుక్కొజు తమగ త్రిపురుషో దేశంగా వంశావళి ప్రాశి తమకు సదాశివరాయలు నాయకరాన్ను పాలించిన శిరవోళ శీమలో యదాటి గ్రామం అగ్రహరీకుల్లు శ్రోత్రియం శాసనం యదాటి గ్రామాన భావి వద్ద వున్నది.

30 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1420 (1470) కీలక సంవత్సర చైత్ర శు 1గా లు పైన ప్రాశిన ప్రకారం నంద్యాల వారి వంశావళి ప్రాశిన చిన అవుబిళరాజుగారు తమకు సదాశివరాయులగారు నాయకరాన్ను పాలించిన కోవిలకుంట శీమలోని జంబులదినై గ్రామం శ్రీ అహోబళేశ్వరుల్చు సమర్పించిన శాసనం అహోబళం నిధిమీదను రంగమండపం యదుట వున్నది.

31 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1420 (1470) కీలక సంవత్సర ఆషాద శు 1గా లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర జంబులదినై రంగయ్యదేవ మహారాజులగారు రామరాజు వెంకటాద్రిరాజులగార్చి సదాశివరాయలు పాలించిన కందనవోలశీమలో తమకు పాలించిన బేతంచెర్ల గ్రామానను సుంకంలో దినం వక పెరికె సుంకమున్న చేను ఖ 0110 న్ను బేతంచెర్ల హనుమంత రాయనికి సమర్పించిన శాసనం బేతంచెర్ల గ్రామాన హనుమంతరాయని దేవళం గోడరాతికి వున్నది.

32 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1420 (1470) కీలక సంవత్సర కార్త్రిక బ 1లు కాస్యపగోత్ర ఆపస్తంభ సూత్రయజుశాఖాధ్యాయులైన శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర అన్నమరాజు కుమారుడు కొండ్రాజయ్యగారు కందనవోలి శీమలో వెంకటాద్రిరాజుగారు మా అమరాన్ను పాలించిన అనుగోండ పొలంలో వూరిముందర గాఢిబావితోట స్థుళమున్న వనమున్న తిప్పసముద్రం మాధవ రాయన్ని సగమున్న అగ్రహరీకుల్చు సగమున్న యిదిగాక కందనవోలి శీమలోను నాయకల్లుకు ప్రతినామమైన తిప్పసముద్రం సర్వాగ్రహారం నూటయాభై వృత్తులతో అనంతబోంట్లు కవృత్తి క్రయం తీసుకుని మాధవరాయనికి సమర్పించిన శాసనం నాయకల్లు గ్రామాన మాధవస్వామి దేవాలయస్తంభముపైన వున్నది.

33 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1420 (1470) కీలక సంవత్సర మాఘ శు 2 లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర ఆర్యోటిజక్కరాజుగారు ప్రపోత్సు రామరాజు పొత్తుడు తిమ్మరాజు పుత్తుడు చినతిమ్మయదేవ మహారాజులగారు తమ నాయకరాన్ను సదాశివ దేవరాయలు పాలించిన ఘండికోట శీమలోను

హోర గ్రామం గొట్టూరి కరణాలచాత ప్లవంగ సంవత్సరమున వృత్తిచెల్లే వరిమళ్లకు కొన్నిమళ్ల సర్వమాన్యంచేశి యిస్తిమి యి శాసనం గొట్టూరి గ్రామాన గోపాలస్వామి దేవళం వద్ద వున్నది.

34 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1420 (1470) కీలక సంవత్సర మాఘ శు 2 పైన ప్రాశిన వంశావళి ప్రాశిన చినతిమృరాజుగారు రాజవోలి కరణాలచాత ప్లవంగ సంవత్సరమున కొన్ని సర్వమాన్యం చేశిన శాసనం రాజవోలి గ్రామాన ముసాఫరభానా వద్ద వున్నది.

35 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1420 (1470) కీలక సంవత్సర మాఘ శు 4 లు పైన ప్రాశిన ప్రకారం వంశావలిన్ని ప్రాశిన తిమృరాజుగారు తమ నాయకరాన్ను సదాశివ దేవ మహారాయలు గారు పొలించిన అవుకుశీమలోను చింతకంట కరణాలకుపైన ప్రాశిన ప్రకారం మన్నించి పెద్ద చింతకుంట గ్రామాన అంజనేయుల దేవళంలో శాసనం వున్నది.

36 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1424 (1474) పరీధావి సంవత్సర చైత్ర శు 3 లు శిద్ధ భిక్షావృత్తివారి ఆనతిని దోని శీమలో చెల్లే గోరంటలు వచ్చే వీరముష్టిపన్ను వీరభద్ర దేవునికి సమర్పించిన శాసనం గోరంటలు మాధవస్వామి దేవాలయమందు వున్నది. యిభిక్షావృత్తి అనేవారు శ్రీకైలం ధర్మకర్తనుజంగాల్యు గురువున్నారు.

37 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1424 (1474) పరీధావి సంవత్సర వైశాఖ శు 1 లు శిద్ధ భిక్షావృత్తి తమదేవరకు చెల్లే శిద్ధాపురం శీమలో ఆత్మకూరను కరివీరణ్ణు వుడయల్చుచేను 4000 మాన్యం యిచ్చి ఆత్మకూరు గ్రామాన శిద్ధేశ్వరుని దేవాలయం వద్ద శాసనం వున్నది.

38 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1424 (1475) ప్రమాదీచ సంవత్సర ఆషాద శు 11 లు ఆత్మేయ గోత్రయజుశాఖాధ్యాయులైన శ్రీ మన్మహమందలేశ్వర అణివారణ శింహనపుత్రుడు శ్రీనాథరాజ ప్రపాత్రుడ వరదరాజు పొత్తుడు కొండాజు పుత్రుడు కునయ్యరాజుగారు తమకు కందనవోలి శీమతోను కృష్ణమరాజయ్యగారు యిచ్చిన గడివేములను లక్ష్మీదేవిని ప్రతిష్టచేశి మం సోలెడు

భూమిన్ని పెరుమాళ్లకు దశమి మహాత్మవాన్ని పెంటసుంకం మీద కార్తీక శ.ఱ. తెప్పతిరునాళ్లకు వగ గ పుష్టిలకోటుకు మ గ కుంచెడు యింతపట్టున్న యచ్చిన శాసనం గదేముల కేశవస్వామి దేవాలయం వున్నది.

3F శాలివాహన శకవరుషంబులు 1428 (1475) ప్రమాదీచ సంవత్సర కార్తీక శు 19 లు శ్రీమన్నహమండలేశ్వర అనంతరాజు కోనయ్యదేవ మహారాజులు గారున్న చన్నరాయస్థానికులున్న చన్నరాయనికి పాత్రవిభవం చేశేటందుకు బ..క్షేత్రకాణాచిగానుంచిన శాసనం కోతుల మిదతూరిలో శాసనం వున్నది.

40 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1428 (1476) ప్రమాదీచ సంవత్సర త్రివణ బ 19 లు సోమవంశోద్ధవ శ్రీ మన్నహమండలేశ్వర కాస్యపగోత్రులైన అప్రతికమల్లకురుజేటి తిమ్మరాజుగారి పొత్తులు వోబలరాజుగారి పుత్తులు వెంకటాద్రిరాజుగారు దిగువ అహాబళానుంచి పై అహాబళయా... కాళ్ల మండపం కట్టించి ఆ మండపం వద్ద శాసనం వేయించినారు.

41 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1428 (1476) ఆనంద సంవత్సర అషాద లు యక్కిణి విద్యలు ఆదేటి విప్రవినోదులు అనే బ్రాహ్మణుల్లు కందనవోలు శీమలో చెల్లి వచ్చే యిమ్మడి ప్రాండదేవరాయపురమనే దామగట్లు గ్రామానను అగ్రహరీకులు యిచ్చే వర్తన యి గ్రామాన వున్న చన్నకేశవున్ని ధారవోశి యచ్చిన శాసనం దామగట్లను చన్నకేశవస్వామి దేవాళం యదుట వున్నది.

42 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1428 (1476) ఆనంద సంవత్సర వైశాఖ శు 19 లు వోరవకుంటను విప్రవినోదుల్లు యిచ్చే త్యాగవర్తనలు యావూరి కేశవపెరుమాళ్లకు యచ్చినారు. యిందుకు వేయించిన శిలాశాసనము వోరువకల్లు చన్నకేశవ పెరుమాళ్ల దేవాలయములో వున్నది.

43 శాలివాహన శకవరుషంబులు 1428 (1477) ఆనంద సంవత్సర మార్గశిర బ 9 లు అహాబిళం శ్రీ పరాంకుశ శ్రీ శరగోపజియ్యంగారున్న స్థానంవారున్న శ్రీ మన్నహమండలేశ్వర అళియదామప్పగారి కార్యకర్తలయిన హరిహరనాథుని పెద్దయ్యాను సోమవంశోద్ధవులైన శ్రీ మన్నహమండలేశ్వర

రామరాజు పెదకొండయ్య దేవమహారాజులు పొత్తులు కోనేటి రాజయ్య పుత్రులు అహోబళరాజుగార్టి యిచ్చినది యేమంటే శ్రీ అహోబళేశ్వరుల తిరువడి యాటాన్ని చెల్లే ఆలమూరి పొలంలోను యింశాస్యం కానసముద్రాన్ని ప్రతినామమైన నారాయణపురము గ్రామం చెర్యకట్టించినంద్యు పల్లెతూమెడు నేల పడకంళ పొలంలోను చేను బ ల పై చెర్యకు దసవందం మడివంతుస్తులు గం నడపగలవారు అని ప్రాయించిన శిలాశాసనము అహోబళం నిధిమీదను మంటపం యదుటను వున్నది.

౪౪ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1476) ఆనంద సంవత్సర మాఖ १४ లు శ్రీమన్మహామండలేశ్వర రామరాజులు నలతిమ్మరాజులుగారు వేల్పునూరి శిద్ధేశ్వరునికి १४ చేనుమాస్యము యిచ్చినట్టుగా ప్రాశిన శిలాశాసనములు వేల్పునూరి బావివద్ద వున్నది.

౪౫ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८८ (1476) ఆనంద సంవత్సర మార్గశిర బ గ లు శ్రీ పరాంకుశ శతగోపజియ్యంగారున్న అహోబళస్థానం వారున్న శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర అళయరామప్పయ్యవారి కార్యకర్త హరిహరనాథుని పెద్దయ్యనున్న శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రామరాజు పెదకొండయ్య దేవమహారాజులు పొత్తులు కోనేటి రాజయ్య పుత్రులు అహోబళరాజులు గార్టి యిచ్చిన శాసనం శ్రీ అహోబళేశ్వరుల్యు చెల్లే ఆలమూరులోన మీకు క్రయం యిచ్చిన చేనుకూడి ఖ గ కి మీచాత శ్రీ భండారాన్ని చెల్లించుకున్న రొఖ్యము గ గం గట్టుయాభై వరహాలు కోటరూపుచేశి శ్రీ అహోబళేశ్వరుల్యు పాలు మీకు రెండుపొళ్లన్ను నడపగలవారము అని ప్రాశిన శాసనము అహోబళేశ్వరుల మంటపం యదుట నిధిమీద వున్నది.

౪౬ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८९ (1477) రాక్షస సంవత్సర ప్రావణ బ గ లు పగిద్యాలలో అశేషమహాజనాలు విప్రవినోదుల్యు యిచ్చే వర్తనవారు ఆపూర్టి ప్రతినామమయిన భావనారాయణ పురమందున కేశవపెరుమాళ్లకు ధారవోశి యిచ్చిన యింశాస్యం పగిద్యాల కేశవస్యామి దేవాలయంలో వున్నది.

౪౨ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४२२ (1477) రాక్షస సంవత్సర కార్తిక శు గం లు మొసలిమదుగు శీమలోను పగిద్యాలలోను దొమ్మరిపన్ను ఆ దొమ్మరివారు తమయిరువైనాలుగు కులాలవార్క్ పణ్యంగాయావూరి వీరభద్రున్ని యచ్చి ప్రాయించిన శాసనము పగిద్యాలకోట వాకిట వీరభద్ర దేవాలయం వద్ద వున్నది.

౪౩ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४२२ (1477) అగు రాక్షస సంవత్సర కార్తిక శు గం లు దండెవారి జిల్లెళ్లలోనను విప్రవినోదుల్లు యచ్చే పన్ను వారు ఆ వూరి చన్నకేశ్వరులుకు యచ్చినారు. శాసనం శిల గ్రామం వెలపట హనుమంత రాయని దేవాలయం కట్టను వేశివున్నది.

౪౪ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४२२ (1479) రాక్షస సంవత్సర ఫాల్గుణ శు గం లు శ్రీమన్నహమండలేశ్వర రామరాజు తిరుమల రాజయ్య దేవమహారాజులు గారు అవుకు శీమను గ్రామాలు రాజువోలి మంగళ వోబుల్లు పన్ను శిద్ధాయం అన్ని మన్నించి సర్వమాన్యముచేశి యచ్చినారు. యిందుకు శిలాశాసనము రాజువోలో ముసాపురుభానా సావడి వద్ద వున్నది.

౪౫ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८० (1480) పింగళ సంవత్సర అశ్వజ శు ३ లు సోవంకోద్భవులైన శ్రీ మన్నహమండలేశ్వర ఆర్యేటి కొండ్రాజు పొత్తుడు చిన తిమ్మరాజు పుత్తుడు చాంగలమరి కొండయదేవ మహారాజులు తమ నాయంకరాన్న సదాశివరాయలు పాలించిన చాంగలమరి గ్రామాన శ్రీ అహో బళేశ్వరులచాత పడ్డితోట ఖ ०४ న్న కోటచేశ జనంకి చేను ३८४ మడి ఉగర సమర్పించి చాంగలమరి గ్రామాన్న అజ్ఞేయభాగమందు పొలంలో శాసనం వున్నది.

ఇం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८० (1480) కాళయుక్తి సంవత్సర ఆషాద బ ८ లు శ్రీమతు శడగోపజియ్యంగారి ముద్రకర్తలు..మానారు జియ్యంగారు అహోబళస్థానం వారున్న శ్రీ మన్నహమండలేశ్వర రామరాజు తిరుమల రాజయ్య దేవమహారాజుల వారి కార్యకర్త వుగర్సుగారు వాసబోయని అప్పలున్న సోమవంకోద్భవులైన శ్రీ మన్నహమండలేశ్వరరామరాజుగారి పొత్తుడు

శ్రీ రంగరాజుగారి పుత్రుడైన తిరుమల రాజయ్యవారి కుమారె ఆచమ్మగారు శ్రీ అహోబళేశ్వరుల్లు చెల్లే హరిహరరాయపురమనే బెంమైరెడ్డి చెరువు గ్రామాన మరునోరు १ కి త్రుయం గ १०० (100) ప్రకారముగ २५० (250) యిన్నాటయాభై వరయాల భూమిని చాత్తుపడి కైంకర్యము స్వామికి నడిపించమని యి రొఖ్ముముదేముని శ్రీ భండారాన్ని యచ్చినారు. యిందుకు శాసనం దిగువ అహోబలం మీద దేవాలయం వెలపట బావి వద్ద వున్నది.

ఇం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८० (1480) కాళయుక్తి సంవత్సర కార్తీక బ १० లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రాఘవరాజు తిరుమల రాజు దేవ మహారాజులుగారు అవుకుశీమలో మంగల వోజులుకు తమకు చెల్లే పొల్లారు మంగల వోజుల్లు పన్ను మన్నించిన శాసనం పోలూరిలో గాడి బావివద్ద వున్నది.

ఇం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८० (1480) కాళయుక్తి సంవత్సర మార్గశిర శు ३ లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రామరాజు తిరుమల రాజుగారు అవుకుశీమలో చెల్లే హోరగ్రామం గోట్లారు మంగళ వోజుల్లు పన్ను మన్నించి గోట్లారి గ్రామాన గోపాలస్వామి దేవళంలో శాసనం వేయించినారు.

ఇం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८१ (1481) శిద్ధాద్రి సంవత్సర మాఘ బ ५ లు అహోబళం పరాకుశ జియ్యంగారి ముద్రకర్తలు రామానుజా జియ్యం గారున్న స్తానంవారున్న శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర తిమ్మరాజు తిరుమల రాజుగారి కార్యకర్త వగ్గర్ను అధికం అప్పుకొనాయడు భోమైరెడ్డి చెరువు గ్రామాన మంగలవాండ్లకు పన్ను మన్నించిన శాసనం దిగువ అహోబళంలో ప్రపోద వరదస్వామి దేవాలయం ప్రాకారాన వున్నది.

ఇం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८१ (1481) శిద్ధాద్రి సంవత్సర పుష్టి శు १ లు శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వర ఆర్యేటి బుక్కరాజు రామరాజుగారి పొత్తులు మూర్తిరాజు పుత్రుడు కృష్ణమరాజుగారు తమకు శ్రీమన్మహామండలేశ్వర

రామవెంకటాద్రిరాజుగారు నాయకంరాన్ని పాలించిన శిరవొళ్ల శీమలోని సుంకాన్ని తెలుగురాయని పెద్దకానాల్చు ప్రతినామమైన కృష్ణరాయసముద్రం అగ్రహారానను అచ్చి వుచ్చే పది వరహాలున్న కందనవోలు చావిడ్చి చెల్లే తెల్లురాయని పెద్ద కానాల్చు ప్రతినామం కృష్ణరాయసముద్రం శీచన్నకేశవపెరుమాళ్లకు దీపారాధాన్ని యిచ్చినారు యా శాసనం కానాలా చంచన్నకేశవని దేవళంలో వున్నది.

గగ శాలివాహన శకవరుషంబులు గుర్తా (1482) రౌద్రి సంవత్సర చైత్ర శుక్ల లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర విశ్వామిత్ర గోత్ర పౌచిరాజు తిప్పరాజు పొత్తుడు రామరాజు పుత్రులు తిప్పరాజు పాణంరాజుగారు తమకు సదాశివరాయలు నాయకరాన్ని పాలించిన ముద్దనూరి కాల్యశీమలో శీవత్సగోత్రం యటూరి తిరుమల వెంగళాచార్యులు వెంకటాచార్యుల్లు అగ్రహారంగా నడిచే కన్న మడకల రొఖ్యం పుల్లరి మణిహాలు... సర్వమాన్యం చేశిన శాసనం కన్నమడకల గ్రామాన అంజనేయుల దేవళంలో వున్నది.

గం శాలివాహన శకవరుషంబులు గుర్తా (1482) రౌద్రి సంవత్సర చైత్ర బ.ఱ లు చదుళ్ల దిన్నె గ్రామాన వుండే అగ్రహారీకులు విప్రవినోదుల్లు యిచ్చేవర్తన యాగ్రామానవున్న హనుమంతరాయనికి సమర్పించిన మళ్లదిన్నె హనుమంతరాయని దేవళం వద్ద శాసనం వున్నది.

శాలివాహన శకంబులు గుర్తా (1482) రౌద్రి సంవత్సర పుష్టి శుక్ల లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర సోమవంశం జరలూరిచిట్రాజు పొత్తుడు గోపరాజుపుత్తుడు గోపినాథరాజు అహాబశేశ్వరుల దిగువ తిరుపతి ప్రహ్లద వరదుల సన్నిధివీధిలో ఆజ్ఞేయభాగాన నాలుగు కంభాల మండపం కట్టించి మహాత్మవ కాలాన ఆమండపంలో మనోహరం ఆరంగిచేటందుకు భండారాన్ని యిచ్చిన రొఖ్యం వగ 200 యిన్నారు యిందుకు భండారానను క్రయం పుచ్చుకున్న వరిమడి రెండుమరుతుర్లుకి ఘలంపడ్ల రాం పదిపుట్టుకి క్రయం వగ 20 యింతపట్టు సమర్పించిన శాసనం దిగువ అహాబళంలో పైన ప్రాశిన మండపం వద్ద శాసనం వున్నది.

గం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८२ (1482) రౌద్రి సంవత్సర చైత్ర శు ८ లు శ్రీమన్మహామండలేశ్వర బుచ్చిరాజు తిప్పరాజుగారి పోత్తులు తిప్పరాజు పిన్నమరాజుగారు తమ నాయంకరాన్ని సదాశివరాయలు పాలించిన నాయంకరం గ్రామం ముద్దునూరు కాలువశీమలోను కండాళ శ్రీ రంగాచార్లవార్కు నడిచే అగ్రహరాలు పాలకొలను యమ్మకంపల్లెను క్రోత్రియము పుల్లరిమెదల్లెనవి యి శ్రీరామనవమి శ్రీ రఘునాయకులు యొక్క ప్రథమ రథమహాత్మమునకు యచ్చిరి. యి తీరుననే యివూరి రఘునాయకుల్ని చెల్లి వచ్చే కొంతాలపాడు శ్రీ రఘునాయకలయ్యంగాండ్లకు చెల్లి వచ్చే వప్పలిపాడు యేటూరి తిరుమల వెంకటాచార్లు అనంతాచార్లకు చెల్లే కన్నమద లకల బుగ్గరామేశ్వరునికి చెల్లే రామయపల్లె మెదలయిన స్వాస్తులున్న మహా జనాల్ని చెల్లే వెంగళాపురం బొల్లిపెన్న విరూపాక్ష దీక్షతుల్ని చెల్లే బయచమ్మపల్లె యి మెదలైన బ్రాహ్మణులకు చెల్లే గ్రామాల్ని క్రోత్రియాలు సుంకసూత్రం సర్వమాన్యము చేశి యచ్చినారు. యి శాసనం ముద్దునూరు కాలువ రఘునాయకుల దేవాలయ గోపురం వద్ద వున్నది.

గం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८३ (1483) అగు దుర్మతి సంవత్సరం చైత్ర శు १ లు పృథివీకమూలస్థానం శ్రీ గిరిచన్నమల్లికార్జున దేవర శ్రీ పాదపద్మములకు చిట్టిబొమ్మినాయని కుమారుడు దళవాయభద్ర నాయనిగారు తమకు అనంతరాజు నరసరాజుగారు యిచ్చిన కర్నాట సీమలోని మిరుతూరు గ్రామానను భి १రా పండొంమ్మంద్ముచేను శివరాత్రి పరుష సత్రాన్నగాను ధారాపూర్వకం యచ్చిరి యి శిలాశాసనం.. మిరుతూరు గ్రామానను చన్నకేశవస్వామి దేవాలయములోన వున్నది.

గం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८४ (1484) అగుదుర్మతి సంవత్సర చైత్ర శు १० లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర యాదవ మహారాజులు తమకుహాన్నపు నాయనింగారు నాయంకరాను పాలించిన మలమీదికలుగొట్టను జక్కుల చ్చితిమ్మకిపుట్టెడు భూమి మాన్యములు యిచ్చి కలుగొట్టకు దక్కణం అరపరుగుమీద పాలంలో శాసనం వున్నది.

ఉం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८४ (1484) రుధిరోధ్నారి సంవత్సర ఆశ్వజ శు १० లు చొండదేవని పాటి గ్రామనెత్తంపాడు అయి

వుండగాను శ్రీ మద్రాజువిరాజు మహారాజు శ్రీ ముక్కనిరాయవదయుల కార్యకర్తలు కొండప్పగారు గోపతి తిమ్మచెట్టి మొదలయిన శెట్టి ప్రజల్లు పిలుపించ్చి పూర్వాణ మట్టిలక్కరాజుగారు యచ్చిన కవులు ప్రకారం నడిపింతుమని శాసనం ప్రాయించినారు. ఆ చోడదేవునిపాటిమీద వున్నది.

ఉం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८६ (1486) రుధిరోద్దారి సంవత్సర శ్రావణ బ ३ లు కాస్య గోత్ర యజుశ్వాభాధ్యయులైన సాధూరి కేశవయ్యగారి పౌత్రుడు భావయ్య పుత్రుడు వేదాదిబోట్ల రామరాజ్యయ్ తమకు యచ్చిన చాంగలమంరి శీమలోని వుక్కుశిలపల్లె రాజుగారు యచ్చిన తాంపు శాసనములున్న భండారం శ్రీ అహోబళేశ్వరులకు సమర్పించి లెఖ్చి నూటయాభై వరహాలలో భోజనవల్లె వెంకటయ్యకు గ १२ వరహాల క్షేత్రం వెలిదండనాగయ్యకు గ १ క్షేత్రంగాక మిగిలినది దేవునికి సమర్పించిన శాసనం అహోబళంపైన రంగమండపం మీద వున్నది.

ఉం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८६ (1486) రుధిరోద్దారి సంవత్సర శ్రావణ బ ३ లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు పెద్ద కొండ్రాజయ్యగారి పౌత్రులు కోనేటిరాజుగారి పుత్రులు కోనేటి వోబళరాజుగారు కొనకొండశీమలోను అహోబళేశ్వరుల పొలివట్టుకు సమర్పించిన గ్రామ క్షేత్రాలు కల్పటపల్లె గ్రామ १కి వగ २२० కి నిధిమీదను వగ १८ దిగువ ప్రహ్లద వరదస్వామికి వగ ८ పడకండ్లను చేను ఖ २ కి వగ ४० దొర్చిపాడుచేను ఖ २ వగ ४० యిజెడు చేను ఖ २ కి వగ ४० బైయ్యప్పగూడి వరిమడి మరతు ४ కి వగం ఆరగింపు కట్లకుయిచ్చిన శాసనం దిగువ అహోబళంలో దేవాలయం యదుట వున్నది.

ఉం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८६ (1486) రుధిరోద్దారి సంవత్సర మాఘ శు १५ లు పరాంకుశ శరగోపజియ్యంగారు నిధిమీద మరం కట్టించ్చి శ్రీ అహోబళేశ్వరులు దిగువ నుంచి కొండమీదికి మీద నుంచి దిగువ వేంచేశేటప్పుడు ఆరగింపు పొలికట్టుకు వేంచేశేటందుకు నాలుగు కంభాల మండపం కట్టించి ఘుండికోట శీమలోని చినకొమ్మర్లను సంద్యాల చినవోబన్నగారి కృష్ణరామరాజుగారు తమకు దానపత్రం సమర్పించి యచ్చిన

చేను ఖ కి గుత్త వ గ గఁ కట్టడ నిర్వయం చేశియచ్చిన శాసనం అహోబితంపైన రంగమండపం యదుట వున్నది.

౯౩ శాలివాహన శకవరుషంబులు గురు (1486) రుధిరోద్ధారి సంవత్సర మాఘ శు గఁ లు పైన ప్రాశ్చి జియ్యంగారు తాము భాగ్గ నారశింహ త్రోవను కట్టించిన కొనేటి వద్ద చైత్ర మాసాన పోలివట్టుకుగాను అరగించేటంద్ను ఘండికోట శీమలోను లింగమదినైను నంద్యాల తిమ్మరాజుగారు నమ్మయ్యకు యచ్చినది వరసజియ్యంగారికి సమర్పించెను. గఁ కి గుత్త వ ఖగ ర రాయసం కొండ్రాజు యచ్చిన చేను ఖ కి వ గ గ వుభయం వ గ గఁ సమర్పించిన శాసనం దిగువ అహోబిత దేవతంలో వున్నది.

౯౪ శాలివాహన శకవరుషంబులు గురు (1486) రక్కాక్షి సంవత్సర వైశాఖ శు గఁ లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర అనంతరాజు నరసరాజుగారు సిద్ధార్థి సంవత్సర తమ తండ్రి కొనమరాజుగారు గుండాల దాసరి కొడుకు చిన తిమ్మన్నకు చన్నరాయని చప్పరం తిరుపతి అహోబితం మొదలయ్యి తీర్థాలకు మెరను చప్పరం వేశేటందుకు పూర్వం చెను... పెట్టివుండగా చాలదని మనవి చేసుకుండే మరిన్ని చెను గ వుభయం చెను ఖ గ సమర్పించి కోతులమిడతూరి గ్రామాన చన్నరాయని దేవతం ప్రాకారం పైన వున్నది. యూ శకంలోనే అశిరామ రాయలు సైన్యముతో కూడా దఖని బాదశాహోలతో కృష్ణానదీ తీర రక్కసతంలో అనే స్థకం వద్ద యుద్ధము చేశి అశిరామరాజుదండుతో కూడా గర్భి అయినందున తురకలు విజయనగరానకు వచ్చి స్థకం అప్పుచేశి సదాశివరాయల్ని కొంతదేశం యచ్చిరిగనుక సదాశివరాయలు ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండిరి.

౯౫ శాలివాహన శకం గురు (1486) రక్కాక్షి సంవత్సర మాఘ శు గఁ లు శిద్ధ భిక్షావృత్తి అయ్యవారి అజ్ఞాదారకులు తమ దేవుని దాగలూటి వీరపుయ్యవారు శ్రీ మల్లికార్జున స్వామికి చెల్లెడు యస్యాలతో కేశవపెరుమాల్కు యచ్చిన వుత్సవ విగ్రహాలు చేయించ్చివుండగాను బిక్షావృత్తి నాగలూటి వీరపుయ్యగార్చి విన్నపంచేశి రెడ్డి కరణాలు అగసాల వీరోజుకు తరిగొప్పల

పాపోజు కుమ్మరి యిచ్చిన శాసనం యిస్కూల గ్రామం విశ్వేశ్వర దేవళం ముందర వున్నది.

ఉ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८६ (1486) ప్రభవ సంవత్సర చైత్ర బ १० లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర తిమ్మరాజుగారు చూతగిరి వసంత్తరాయని కుమారుడు బసవంత్తరాయన్ని శిధాపురం శీమలోని దుద్యాల గ్రామం అమరనాయంకరానకు యిచ్చి వుండగా అవూరి చెర్య పూర్జితంచేశ్శీ తిమ్మారెడ్డి కుమారుడు వెంగళరెడ్డికి దసవందం మరతూరు వరిమడి యిచ్చిన శాసనం దుద్యాల గ్రామాన్ని తూర్పులాలిట్టు అరుగుమీద వున్నది.

ఉ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८० (1490) వభవ సంవత్సర చైత్ర శు १० లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర గొబ్బారి నరసరాజు కొడుకు పెద తిమ్మరాజు తమ అమరనాయంకరాన్న చెల్లె కండచోలి శీమలోని పుల్లగుంమ్మె వలిందకొండ్డ తిరువెంగళనాథున్ని సమర్పించిన శాసనం పొల్లగుంమ్మె పొటి మీద వున్నది.

ఉ శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८० (1490) క్షుయ సంవత్సర అషోద శు १२ లు శ్రీ మన్మహమండలేశ్వర సంద్యాల నారయదేవ మహారాజులువారి పొత్తులు నరశింగ్ రాజుగారి పుత్తులు తిమ్మయ్యదేవ మహారాజులుగారు కరిమద్దల యక్కలి దేవంమ్మకు యిచ్చిన భూదాన ధర్మ శాసనం క్రమమెట్లన్నను సదాశివరాయలు తమ నాయంకరానకు పొలించ్చిన పెదకంటి శీమలోని పొట్లపొటిలోని కరిమద్దల గ్రామాన పొట్లపొటి యిచ్చి వున్నది. కోటస్థళంకి ४० గాక తాము యా దినం యిచ్చిన తొటకి ११० యిచ్చిన శాసనం కరిమద్దల యల్లమ్మ గుడి వద్ద వున్నది.

ఉ యా శకం సంవత్సరము యా మాస తిథిలోనె యారాజు వంశావళి త్రి పురుషులు ప్రాశి యా శాసనంవద్దనె యక్కలదేవికి లోగడ యిచ్చినది చేను १० లన్న తాము యిచ్చినది చేను ఖ ११ వుభయం 1010 సమర్పించ్చిరి. యా రెండు శాసనంలో శకం १४८० కి క్షుయసంవత్సరము అని ప్రాశి వున్నది. యా శకానకు విభవసంవత్సరము అవుతున్నది.

ఒం శాలివాహన శకం १४८२ (1492) ప్రజోత్పత్తి సంవత్సర ఆషాద శు గం లు ఆత్రేయ గోత్ర శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర అరవెట్ట బుక్కరాజుగారి ప్రశాత్తుడు కొమార తిమ్మరాజుగారి పొత్తులు నారపరాజుగారి పుత్తులు పొట్లపాటి కావెటి రంగ్యయదేవ మహారాజులుగారు యిం శాసనం వెందుర్తి గ్రామాన వూరివాకిలి ముండ్రర పీరభద్ర దేవతం వద్ద వున్నది.

ఒం అంత్సు శాసనములు

అం అటుపిమ్మట అళిరామరాజు తమ్ముడైన యిం తిరుమల దేవ మహారాజులవారికి రెండో కుమారుడు అయిన శ్రీరంగరాయ దేవమహారాయలు గారు పెనుగొండను సింహసనస్థలై రాజ్యము శేయుచున్నండగాను కొండరు ప్రాయించిన శిలాశాసనములు.

ఒం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८४ (1494) అంగీరన సంవత్సర కార్తీక శు గం లు శ్రీరంగరాయలు కార్యకర్తలు దళవాయి.. పేశుడు శ్రీ అహోబళేశ్వరులకు అలమూరు గ్రామానికి పశ్చిమ భాగానను కోనేరు కట్టించెను. ఆ కోనేటి వద్దున శాసనం వున్నది.

ఒం శాలివాహన శకవరుషంబులు १४८६ (1496) భావ సంవత్సర ఆషాద బంగాలు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర నంద్యాలకుమార అవబిళ రాజు అయ్యవారు తమ నాయంకరానకు చెల్లె కందుకూరు కృష్ణపురం గ్రామములు యిం కందుకూరి చిన్నకేశవదేవునికి సర్వమాన్యం చేశియిచ్చినారు.

౩ శాలివాహన శకవరుషంబులు १५०३ (1503) విఘు సంవత్సర ఆషాద శు గంగాలు ఆత్రేయ గోత్ర సోమవంశోద్ధవులైన శ్రీ మహామండలేశ్వర రామరాజు శ్రీ రంగరాజు పొత్తులువెంకటాది రాజయ్యగారి పుత్తులు శ్రీ రంగరాజయ్యగారు తమ అమరనాయంకరానకు పాలించ్చి శ్రీ రంగరాయదేవ మహారాయలు యిచ్చిన బొల్లపరం గ్రామము యిం తథాతిథి యిం పుణ్యకాలమందున మీడుతూరు వన్నరాయస్వామికి యిచ్చినారు. ఆ దేవాలయములోను శిలాశాసనము వున్నది.

౪ శాలివాహనశకం १५०६ (1506) తారణ సంవత్సర వైశాఖ శు
రా లు శ్రీ రంగరాయలు పెనుగొండ పట్టణమందు వజ్రసింహాసనారూధుడై
పృథివీరాజ్యం శేయుచుండగాను పరాంకుశ శరగోపజియ్యంగారి కార్యకర్తలైన
వోకుళాభరణ జియ్యంగారు శ్రీ రంగరాయల కార్యకర్తలైన రాచప్పగారున్న
స్థానంవారున్న కాస్యపగోత్ర సూర్యవంశోద్ధవలైన మూరురాయర బసవ
శంకరగుత్తిహన్న బరగండ్ల యరయారి పురవరాధీశ్వర శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర
కొండ్రాజు తిమ్మరాజుగారి పౌత్రులు తిమ్మన్నగారి పుత్రులు వెంకట్రాజు దేవ
మహారాజుగారికి యిచ్చిన శాసనం ప్రాకు బహుధాస్య సంవత్సరాన విభురామ
వారు హండేవార్చి కూర్చుకుని శీమ అంత్రా చెరాచురాపెట్టి అహాబులానకు
వచ్చి స్థానం పాడుచేరి అహాబు స్థానం అయిదు ఆరు యొండ్లు తమ స్వాధీనం
చేసుకుని నడుస్తూ వున్న నిమిత్తం శ్రీ శరగోపజియ్యంగారి శ్రీరంగరాయలతో
చెప్పి కొండ్రాజు వెంకట్రాజు తిరుమలరాజుగార్చి సైన్యంలో తీసుకరాగా వారు
అహాబులానకు వచ్చి ఇభురామవార్చి హండేవార్చి మొదలైన వార్చి పోగొట్టి
అహాబు స్థానం జీర్ణోద్ధారం చేయించి అయ్యవార్చి సంతోషం పెట్టినందుచాత
వెంకట్రాజు తిరుమలరాజు గారికి ప్రత్యుపకారం మరియేమి చాయలేమని
అహాబు శేశ్వరులు తిరువీధిలో వేంచేశెటప్పుడు వీర్చి పరిడియపట్టమున్న తీర్థం
ప్రసాదమున్న తమ తిరుపన్యారమున్నది १ కి సనుమానం గంధం మీ
పుత్రపారంపర్యంగాను నడపగలవారము అని వేయించిన శాసనం దిగువ
అహాబు దేవతం ప్రాకారంలో వున్నది.

౫ శాలివాహన శకం १५०७ (1507) పార్థివ సంవత్సర మాఘ బ २
లు శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర ఆర్యోటి రామరాజు శ్రీ రంగ్రరాజు పౌత్రుడు
వెంకటాద్రిరాజు పుత్రుడు రంగప్పయ్య దేవ మహారాజు తమకు చెల్లె వెలదుర్తి
శీమలోని గోరంట్ల గ్రామం యి వూరి మాధవరాయస్వామికి సమర్పించిన
శాసనం గోరంట్ల మాధవరాయని దేవతం యదట ఉన్నది.

౬ శాలివాహన శకం १५०७ (1507) పార్థి సంవత్సర పాల్చుణ శు
రా లు శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వర సూర్యవంశోద్ధవ కాస్యపగోత్ర యజు

శ్యాఖాధ్యయులైన గుత్తిహంన్నబ్బారగండ్డ యరయారి పురవరాధీశ్వర శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర కొండ్రాజు తిమ్మరాజుగారి పొత్తులు వెంకట్రాజు దేవచోద మహారాజులు తమకు శ్రీరంగరాయదేవ మహారాయలు...చెంమ్మి రెడ్డి చెర్పు గ్రామాన పది వరహోలు ఆలమూరను వగ గఱ చినబోజనం వగ గఱ పంన్నందు నరశింహాపుర వగ గఱ ముత్తలూరు వగ గఱ జంబుల దిన్నె వగ గఱ వెంగళమ్మపల్లె వ్యాపకొందిన్నె వగ గఱ పురుకండ్డ వగ గఱ నాగులవరం వగ గఱ లింగదిన్నె వగ గఱ వెరశి వగ గఱ యనభై వరహోలు అహోబళేశ్వరులకు నిధిమీద పాలిపట్టుకు సమర్పించిన శాసనం దిగువ అహోబళం దేవళం మండపం వద్ద శాసనం వున్నది.

ఒ సర్వజిత్తు సంవత్సరం వైశాఖ గఱ లు జిల్లెట్ గ్రామం పరమేశ్వరునికి గంగమ్మకు రేచర్ల గోత్రం వెలగోటి కొనమనాయన పొత్తులు తిమ్మానాయని పుత్తులు కష్టమనాయడు దేవకాక్షేత్రానకు శ్రోత్రియం వగ గఱం సర్వమాన్యంచేశిన శాసనం జిల్లెట్ గ్రామం వెలపట హనుమంతరాయని దేవళం కట్టడం వున్నది. యిదే ప్రకారం యా సంవత్సరములోనే యావూరి చెన్నకేశవ పెరుమాళ్ళకున్న శ్రోత్రియం వగ గఱం మన్ని చినశాసనం యా శాసనం వద్దనే వున్నది.

అంతు శాసనములు

శ్రీరంగరాయల వారి ప్రభుత్వంలో కందనవోలు రామరాజు వంశీకుడైన గోపాళరాజు కందనవోలిలో వుండెను.

30 తరువాత పైన వ్రాశిన శ్రీ రంగరాయల తమ్ముడు వెంకటపతి రాజుగారు పెనుగొండ చంద్రగిరి యా రెండు స్థూలములయందు రత్న సింహసనారూధులై రాజ్యం శేయుచుండగను కందనవోలిలో గోపాళరాజు ఆకోట బళకరంచేశి ప్రభులుడై వుండెను. నంద్యాలలో నంద్యాల కృష్ణరాజు ప్రభుత్వంచేస్తూ వుండెను.

యా వెంకటపతి రాయల ప్రభుత్వంలో యా రాయలున్న అమరం అనుభవించేవారున్న కొండరు వేయించ్చిన శాసనముల వివర సారాంశము.

१ శాలివాహన శకం १५११ (1511) సర్వధారి సంవత్సర చైత్ర శు
అ లు ఆత్రేయగోత్ర యజుశ్శాభాధ్యయులైన రామరాజు రంగప్పదేవ మహారాజు
గారు మదగాని బస్సియెడ్డి కుమారునికి అమరం పాలించిన విపనగండ్లను
మూలస్థానేశ్వర వీరభద్ర దేవునికిన్నిక్కొల ధాన్యంతో నగరికట్టడ తీసుకోకుండా
సర్వమాన్యం చేశిన శాసనం విపనగండ్ల భూమిమెట్లపైన ప్రాశి వున్నది.

२ శాలివాహన శకం १५१२ (1512) విరోధి సంవత్సర పాల్యణ 30
లు వెంకటపతిరాయలు పెనుగొండలో రాజ్యముశేయుచుండ్లగాను
అహోబళేశ్వరులకు దిగువ తిరుపతిని ప్రహ్లద వరదులకు మోద్దల్య గోత్ర
అశ్వలాయన సూత్రమల్లప చింతకుంట్ల సూరప్పరాజు పొత్తుడు యల్లమరాజు
పుత్తుడు రంగపరాజు దేవుని ఆరగింపు పుచ్ఛిహోరతళిగి నిత్యం १ కట్టడచేశిన
శాసనం దిగువ అహోబళ దేవళంలో వున్నది.

३ శాలివాహన శకం १५१२ (1512) వికృతి సంవత్సర మాఘ శుద్ధ १
పర్వత మల్లికార్జునస్వామి సోమవంశద నందరాయతట్టణ అరసగళు శ్రీ
కంరరాజయ్య కుమారవీరయ్య దేవ మహా అరసగళు కొట్టఫుంటె యిం శాసనం
శ్రీశైలమండు దేవుని దేవళంలో పుత్తరధ్వజస్తంభం రేకుపైన ప్రాశి వున్నది.

४ శాలివాహన శకం १५१४ (1515) విజయసంవత్సర శ్రావణ శు
అ లు శిద్ధ బిక్షావృత్తి అయ్యవారు శిద్ధాపుర గ్రామాన అంక్యాళమ్మ అనే దేవర
ఖిలమై వుండగాను పునః ప్రతిష్ట చేసినందుకు గుడివాడ యద్రచన్నప్ప
కుమాన్యంన్న మడి యిచ్చిన శాసనం శిద్ధాపురం గ్రామానకు తూర్పు అంక్యాళమ్మ
దేవళం వద్ద వున్నది.

५ శాలివాహన శకం १५१८ (1516) విజయ సంవత్సర శ్రావణ
శుద్ధ १५ లు మల్లికార్జున దేవుని దేవళం శీమకాచెటి వాల్మీకగోత్రోద్భవ శ్రీ
మన్మహానాయంక్య చార్యులైన మన్మేని నప్తుడు బుచ్చినాయని పొత్తుడు
మాదినాయని పుత్తుడు మాచట చిత్తాబి భూనుడు మల్లికార్జున దేవుని ఉత్తర
ద్వారమునందు బంగారు పూత ధ్వజస్తంభం మెత్తించ్చి ఆ రేకులపైన శాసనం
వేయించినాడు.

౯ శాలివాహన శకం १५२० (1520) విశంబి సంవత్సర చైత్ర బ
దం లు వెంకటపతి రాయలు రాజ్యం శేయుచుండగాను రాహండెయశవంత్తు
పరదక విభార అరిరాయమార్పన సదాకాల శ్రీసిద్ధరామదేవరవరప్రసన్న హండె
హనుమనాయని పొత్తుడు దేవప్పనాయని పుత్తుడు రాయరాయనింగారు తమ
నాయంకరానకు చెల్లె చాంగలమప్రి శీమలోని వుప్పులపొడు చాంగలమప్రి
రామేశ్వరునికి యచ్చిన శాసనం వుప్పులపొటికి తూర్పునవేయించినారు.

అంతట నంద్యాల యేలుతూ వున్న కృష్ణరామరాజు వెంకటపతిరాయల
మీదన తిర్మిపడివుండగాను వెంకటపతిరాయలు మట్టియల్లమరాజు దేవచోడ
మహారాజులు సైన్యములో కూడా హండెవార్షిన్ని వెంబడి తీసుకుని నంద్యాల
కోటమీద యుద్ధము చేశినంతట కృష్ణమరాజు మట్టయల్లమ రాజు ముఖాత్రంగా
వెంకటపతిరాయల వార్షికల్పకోగా కృష్ణమరాజుకు చంద్రగిం... వుంచి దేశం
వెంకటపతిరాజుగారు తమ స్వాధీనం చేసుకునిరి యిందుచూ చృష్టాంతరం
కోవిలకుంట్ల తాలూకా పెరుసోముల గ్రామం కవిలలో ప్రాశివున్నది. అందులో
శాలివాహన శకం १५२० (1520) విశంబి సంవత్సర అని వున్నది.

౧ శాలివాహన శకం १५२२ (1522) పరిధావి సంవత్సర మాఘ శు
దా లు వెంకటపతిరాయులు పెనుగొండలో రాజ్యం శేయుచుండగాను శ్రీ
మన్మహమండలేశ్వర రామరాజు గోపాలరాజయ్యగారికి పుణ్యముగాను
పురాణంభూపయ కొడుకు నారాణయ్య పాతకోటలో హరిహరాదులకు క్షేత్రాలు
సర్వమాన్యం చేశిన శాసనం పాతకోట వీరభద్రదేవతంలో వున్నది. యాశాకాన్ము
సంవత్సరం వ్యత్యాసంగా వున్నది. యిందుకు శార్వరి సంవత్సరము అవుతున్నది.

౨ శాలివాహన శకం १५२४ (1524) శుభకృతు సంవత్సర మాఘ బ
గ లు వెంకటపతిరాయలు రాజ్యం శేయుచుండగాను నిడగల్లు శీమలో చోళరాయ
కెరె దొడ్డపాలగయ్య కొడుకు చిక్కుయ్య ముదంట్టి నాయకుని శీమలోనాగహల్లి
యిందు ముద్దప్పనాయకునికి స్థిరరాజ్యంగాను మల్లికార్జునస్వామికి మునుపు
దీపకంభం యెత్తించ్చి శీతైల దేవతంలో దక్కిణం యినపదీపస్థంభంపైన
శాసనంవేయించినాడు.

ఎ శాలివాహన శకం 1525 (1525) శోభకృతు సంవత్సర భాద్రపద శు గం లు హదేదెవప్పునాయనింగారు శ్రీశైల మంద్మ సాలుగళ్ల మండపాలు కట్టించి గర్భగుడికి పశ్చిమం సాలు మండపస్తంభంపైన శాసనం వున్నది.

ఎం శాలివాహన శకం 1529 (1529) పరాభవ సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ గంలు శ్రీ మన్మహో మండలేశ్వర గోబూరి గిరియప్పరాజులగారి దేవులు శ్రీరంగమ్మగారు తమ కుమారుడు నరసరాజుకు పుణ్యముగాను రామరాజు గోపాలరాజుదేవ మహారాజులు పాలించిన దుధ్యాల గ్రామాన చెర్పు కాలువ తూము జీర్ణోద్ధారంచేయించి ఆ చెర్పు తూముపైన శాసనం వేయించినారు.

ఎన శాలివాహన శకం 1531 (1531) సామ్య సంవత్సర జ్యేష్ఠ బ గంలు వెంకటపతిరాయలు పెనుగొండలో రాజ్యము శేయుచుండగాను మాడిశెట్టి లింగయ్య కుమారుడు రుద్రయ్య కులం వారికి విన్నపం చేశి దిగువ అహోబశేశ్వరుల పెద్ద గోపురానికి బంగారు జలపోత కలశాలున్న వింజామరులు అ న్న గొడుగు గ న్ని సమర్పించి ఆ గోపురం వద్ద శాసనం వేయించినాడు.

ఎన అంత్తు శాసనములు

ఎన తరువాత శాలివాహన శకం 1541 (1541) సిద్ధార్థి సంవత్సర పాల్గొణ శుద్ధ గ లు బిజాపురం బాదశాహోతట్టున్నంచి అబ్బాల్ మహమ్మద్ అబ్బాల్ వహోబు అనె సరదార్లు సైన్యముతో కూడా వచ్చి కందనవోలు కోటను ముట్టడ వేశినందున గోపాళరాజువారి కోట విడిచి లేచిపాయను దుండుభి సంవత్సరం వరకు కోటముట్టడిలో వుండి గోపాళరాజువారి సైన్యం యుద్ధం చేస్తూ వుండెను. అప్పుడు మట్టి తిరువెంగళనాథ రాజు దెసచూడ మహారాజు గోపాలరాజు గారికి సహాయంగా వచ్చి తురకలతో యుద్ధముచేశి ఆ యుద్ధములోనే తిరువెంగళనాథ రాజుకాలం చేశెను. ఆంతట కోట తురుకల స్వాధీనఅయినది. అప్పుడు దేశమున్న కొంతతుజాడు అయినది శకం 1546 (1546) రక్కాక్కి సంవత్సరమార్గశిర మాసం వరకు కోటభావి వెలపట దిగి దేశమున్న తురకల స్వాధీనం అయి కొంత అమరగ్రామములు నడిపిస్తూ వుండిరి. శాలివాహనశకం 1546 (1546) రక్కాక్కి సంవత్సరము వరకు

అబ్బల్ మహమ్మదు కందనోల్ దౌరతనం చేశేను. శకం 1042 (1557) యువ సంవత్సరం వరకు యేలినాడు.

33 తరువాత రామరాయలు పెనుగొండ రాజ్యం శేయుచుండగాను నాగలూటి వీరభద్రస్వామి దేవళం తూర్పు గోపురం వెలపట వుండె శాసనం యొక్క సారాంశం శాలివాహన శకవరుషంబులు 1042 (1546) రక్కాక్షి సంవత్సర జ్యేష్ఠ శు 11 లు శ్రీమద్రాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వర శ్రీ వీరప్రతాప శ్రీ వీరరామదేవ మహారాయలు పెనుగొండను సామ్రాజ్యం శేయుచుండగాను బొంతలనాగిశెట్టిగారి పొత్తుడు దేవిశెట్టి పుత్తుడు నాగిశెట్టి నాగలూటి వీరభద్ర దేవర ప్రాకారమందు తూర్పు గోపురం సమీపమందు శిలామండపం కట్టించి కాశీవిశ్వేశ్వరకల్యాణ బసవేశ్వరుని ప్రతిష్ట చేశి నైవేద్య దీపారాధనకు గాను యా రాజ్యాధిపతి అయిన సాయప్పనాయని తిమ్మానాయనింగారికి విన్నపంచేశి వరిమడిమ ర అర మరతూరు యిచ్చి అభిషేకానకు రాగిబిందెలు నైవేద్యానకు కంచుపళ్యం దూపార్తి సమర్పించెను. యా రామరాజు తురకాణ్యంలో వుండెను గాని ప్రబలం లేదు.

శాలివాహన శకం 1042 (1556) శ్రీముఖ సంవత్సర ఫాల్గుణ శు 2 లు మౌర్యల్య సగోత్రయజుశ్శాఖాద్యాయులైన పాలుట్ల అన్నమరాజు పొత్తుడు సరవరాజు పుత్తుడు అన్నమరాజు శ్రీశైలమందు పశ్చిమభాగం కనకస్తంభం నిలిపి ఆ స్తంభం రేకుపైన శాసనం వేయించినాడు.

తురకాణ్యంలో అవుకు రామరాజు గోపాళరాజుగారు తమకుచెల్లె కొతుల మిడుతూరిలోతంబురసయ్యకు చేను ఖ 4 యిచ్చి శాలివాహన శకం 1040 (1560) బహుధాన్య సంవత్సర ఆషాద శు 11 లు ఆగ్రామాన వున్న కేశవుని ప్రాకారంపైన శాసనం వేయించినారు.

33 అటు పిమ్మటను అబ్బలు వహాబుఖాను అనె సరదారుడు కందనోలు కోట ప్రభుత్వముకు వచ్చేను. యితని మారిఫత్తున నంద్యాల శీమ శిరువోళ్ల శీమలు సహాను వుండెను యితను శాలివాహన శకవరుషములు 1042 (1558) అగునేటి ధాతు సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకవర్షములు

రాజు (1573) అగు వికృతి సంవత్సరము భాద్రపద మాసము వరకు యేలినాడు.

34 యూ శాలివాహనశకం రాజు (1573) వికృతి సంవత్సర ఆశ్విజ మాసర తాగారుతి ఫౌల్యాణ మాసము వకు అబ్బల్ వహాబు కొడుకు మల్లీకుసాహాబు కందనోలులో ప్రభుత్వం చేరినాడు.

35 శాలివాహన శక వరుషములు రాజు (1574) ఆ ఖరనామ సంవత్సర ఆరభ్యం శాలివాహన శకం రాజు (1581) వికారి సంవత్సరము వరకు హజరతు అబ్బలు వాహాలుఖు రసాలా శిధ్యి జోమారు సలాబకుభానుడు వీరు ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండిరి.

36 శాలివాహన శకం రాజు (1582) అగు వికారి సంవత్సర ఆరభ్యం సరఫరాజు భానుని వారుకందనోలను శింహ్వాసవస్థలై రాజ్యము కందనోలు నంద్యాల శిరివ్వాళ్ల సహ దౌరతనము యేలుచుండెను వీరి దౌరతనములోను వుడ్యులపాడు గ్రామానను తిగిశెలబుశిరెడ్డి పుత్రుడు కొరిపిరెడ్డి కుమారుడు తిమ్మారెడ్డి యాలెదుపాటిలో హనుమంతరాయని ప్రతిష్ట చాయగా అతని కుమారుడు పుట్టారెడ్డి అకోవెలకు తూర్పున నదభావిపించినాడు. ఆనాడు యూ పుట్టారెడ్డిచాతను సరథరాజుభాను వారికి దండుగ తీసుకుని అంద్యు దండుగ మాన్యం యిరవైనాల్లు ముంత్రల భూమి మాన్యం యిచ్చినాడు. యిందుకు శాసనం శిలపుడుములపాటి ముందరపాతివున్నదిగాని శకం రాజు (1582) ఆ సంవత్సరం వ్యత్యాసంగా వున్నది శార్వరి సంవత్సరము అవుతున్నది. మార్గశిర బ 10

37 అంతట శాలివాహన శకవరుషములు రాజు (1583) అక్కయ సంవత్సరం వరకు జరిగింది.

శాలివాహన శక వరుషములు రంగం (1610) అగునేటి ప్రభవ సంవత్సరము ఆరభ్యం శాలివాహన శకవరుషములు రంగం (1617) అగు యువ సంవత్సరం వరకు అలంగీరు పాదుషహ వారు కందనవోలి శీమ హలుశాబద్దిను భానునికి జాగీరు యిచ్చి వుండగాను అతను తన పట్టున

కందనవోలి దుర్గానకు కొళ్ళి భాను అనే సరదారుణ్ణిన్ని కారువారు శెభుఅబ్బల్ కరీం కరొర్డించా కూసంబెగు వీరిని మొకరరు చెయగా వారు ప్రభుత్వము చేశిరి నంద్యాల శిరివొళ్ల హనువారి మారీఫత్తుననె వుండెను. తురాకాణ్యం దొలతు అయ్యి తర్వాతను కందనవోల్యు కుమ్మర నగరం అని పేరు వుంచినారు. శాలివాహన శక సంవత్సరం 1618 అగు యిశ్వర సంవత్సరములోను కందనవోలి సీమకు మీరుసభీ మీరు రథీ అనెవారు వుభయులు వచ్చి అమానీగా సుబేదారి నంద్యాల సిరువొళ్ల సహ దౌరతనముచేస్తూ వుండిరి.

బొల్లవరం గ్రామానకు దక్కిణం ప్రసన్నశ్వర దేవాలయంలో శిలాశాసనము.

శాలివాహన శక సంవత్సరములు 1619 అగు యిశ్వర సంవత్సర కార్తిక శుద్ధ ఱా లు శ్రీ మన్మహారాజాదిరాజ శ్రీ అవరంగజుహో పాదుషహ సాహేబు వారు రత్న శింహ్వసనారూఢులై పృద్విసాంప్రమాజ్యము శేయచండగాను కాస్యపగోత్ర యజ్ఞశ్యాభాధ్యాయులైన బొల్లవరం కరణం గోపరాజు ప్రసన్నయ్య పొత్తుడు పొపరాజుపుత్తుడు ప్రసన్నయ్య కాను బొంల్లవరం గ్రామాన కాలీ : త్సాధుణ్ణి ప్రతిష్టచేశి కాశిపనివాన్ని తనమాన్యం దండుగ మాన్యము పుట్టి అ భూమి చేను మాన్యం యిచ్చినాడు.

యి మీరుసభీ మీరురథీ గార్లు వుభయులు కందనవోలి శీమ శాలివాహన శకం 1622 ప్రమాది సంవత్సరము వరకు దౌరతనముచేసిరి. దఖ్నను దవోబస్తూసుబాగిరికి అవరంగజహాషాహ తట్టునుంచి హదావూదు భాను వచ్చి వుండెను. శాలివాహన శకవరుషములు 1627 విక్రమ సంవత్సర యసపుభానుడు అనే తురక కందనవోలికివచ్చి శీమ దౌరతనం చేస్తూ వుండెను.

అప్పుడు పొళ్యముగా వున్న పొణం పొళైగాండ్లు శ్రీ మన్మహానాయంకా చార్యులయ్యి మట్టచ్చి వెంకటపునాయని పొత్తుడు నారశింహసాయని పుత్తుడు కుమార తిమ్మనాయనింగారు పెద తిమ్మను బొయిని పుత్తుడు అగు మాభోయనికి పొణం గ్రామానను వుభయం మూడు యెదుములు చెను మాన్యం యిచ్చి

శాలివాహన శకం १८०२ (1607) విక్రమ సంవత్సర ఆశ్వజ శు १९ లు ప్రాయించిన శిలాశాసనము పాణం గ్రామంలో వీధిలో హనుమంతరాయదేవుని దేవాలయము వద్దన వున్నది.

యా యనబుభానుడు శాలివాహన శకవరుషములు १८३७ (1632) అగు విరోధి సంవత్సరం వరకు దొరతనం చేశినాడు.

శాలివాహన శకవరుషములు १८३३ (1633) వికృతి సంవత్సర ముమునందు దఖ్యను గాజుద్దిభాను వారి తట్టునుంచి రాజూ భీమశింగు మీబర్లా మొదీభాను ఉభయులు వచ్చి కందనవోలి శీమ దొరతనం చేస్తూ వుండగాను తుంగభద్రకు వుత్తరం అయిజీ ధరూరు పరగణాలకుపూర్వమున నాడు గౌడికం చేసుకుంటూ వున్న పాకనాటి కాపులు ముష్టిపల్లి సోమన్న అనే వాడు మల్కీశీమనుంచ్చి వచ్చిన గిరి యిప్పయ్య అనే బ్రాహ్మణు అయిన మంత్రిగార్చి కూర్చుకుని ద్రవ్యాంజనంవేశిపూడూరిలోజయన బెంమ్యయ్యనివేశనస్తశమందు పదార్థం కనిగదైపల్లెలోన కోటబలం చెసుక పొంజుమందిని కూర్చుకొని అయిజిదరూరు పరగణాలు రెండు జారాకుతీసుకుని ముఖ్యాక అయి వుండా యాతనముగా పరాయా శీమలు కొట్టి దోచుకతింటూ యాప్రకారం వుండి కందనవోలికి వచ్చి రాజు భీమశింగున్నా మీబర్లావెబందీకానుడున్న తాలూకామీద వున్నప్పుడు వచ్చి కందనవోలి కోటకట్టుకొని వీరు వచ్చి కోటయమ్మని సలహానడిపిస్తే లదాయించ్చేటట్టు శిద్ధమయి కోటలోను గద్వాలు సోమన్నతట్టున వున్న ఫౌంజు తిరుగబడినందున వుభయులకు యుద్ధము అయి సోమన్న ఫౌంజులు కోట విడిచి లేచిపోయను. రాజూ భీమశింగువారు పైదరాబాదుకు గాజుద్దిభాన్ను ప్రాస్తూ... వీరు శాలివాహన శకవరుషములు १८३४ నందన సంవత్సర జ్యేష్ఠమాసము ఆఖరు వరకు దొరతనం చేశిరి. అంతట గాజుద్దిభాను పట్టున పైదరాబాదునుంచ్చి అబ్బులు రహూదివెలుభాను అనే సరదారుడు ఫౌంజుతో కూడాను వచ్చి నందన సంవత్సర జ్యేష్ఠ బ రలు దివసమునందున మిడుదూరిమిట్టల వద్ద గద్వాల సోమన్నతో లడాయాచేశి సోమన్నను తలకోశినాడు. గాజుద్దిభానుడు నంద్యాలకు వచ్చి ఆ వూరికి

తనపేరుతో గాజీపూరు అనిపేరు వాడికి చేశెను. యాది వెలుభానుడు శాలివాహన శక వరుషములు గండా (1635) అగునందన సంవత్సరం కందనవోలి కోట రాణాచేసుకున మార్గశిర మాసము వరకు కందనవోలి శీమ దొరతనము చేస్తూ వుండెను గాజుద్దీభానుని దినంలోనే నంద్యాలకు ప్రతినామమైన గాజీపుర సరకారు అనివాటికింద్ర కొన్ని పరగణాలు అని వాడుకొనెవారు.

తరువాత శాలివాహన శకవరుషములు గండా (1635) నందన సంవత్సర పుష్యమాసము ఆరభ్యము శాలివాహన శకవరుషములు గండా (1637) జయ సంవత్సరం మార్గశిర మాసం వరకు కందనవోలి నంద్యాల సిరివొళ్ల సహగాను అమీనుభాను అనే తురక సుబేదారీ చేశెను.

శాలివాహన శకవరుషములు గండా (1637) జయసంవత్సర మార్గశిర బ గం లు లగాయతు యా సంవత్సర షాల్మణ బ గం లు వరకు యారాసత్యానుడు సుబేదారి చేశినాడు.

శాలివాహన శకవరుషములు గండా (1638) మన్మద సంవత్సరమున దావూరు భాను సాహెబు దరోబస్తు దబ్బనును జాగీరికి వచ్చివుండి ఆయన యా చిరాంభాను అనె అతనికి కందనవోలిను జాగీరీ యచ్చి వుండగాను యా చిరభానుడు కందనవోలు నంద్యాల తుకిడి చాగలమటి సహగాను శాలివాహన శకవరుషములు గండా (1646) కోభకృతు సంవత్సరం వరకు దొరతనము చేరినాడు.

...యాభిరాముభాను శాలివాహన శకవరుషములు గండా (1647) అగు క్రోధి సంవత్సరము లగాయతు శాలివాహన శకం గంగా (1654) విరోధి కృతు సంవత్సరం వరకు యాభిరాముభానుని కుమారుడు అల్లపుభానుడు కందనవోలిను జాగిరి చేశినాడు. లోగడ గోపాలరాజు కట్టించి ప్రతిష్ట చేశిన గోపాలస్వామి దేవాలయం యాయన నాడు అల్పభానుడు మశీదు చేయించినాడు. శాలివాహన శకవరుషములు గంగా (1654) పరిధావి సంవత్సర చైత్రమాసము మొదలుకొని ఆషాడమాసము వరకు అల్లపుభాను

తమ్ముడు రణదుల్లాభాను దొరతనం త్రావణం ఆరభ్యం ప్రమోదూత వరకు యా అల్లపు భానుని కొమారుడు హమ్ముతు బహోదరు సుబాదోలతు చేశినాడు. శాలివాహన శకం 1663 (1663) రోద్రి సంవత్సరాన మహోరాప్ర్సులు తాల్చు రఘూజీపంక్తు శింగుదేశం దోచినాడు. ప్రమోదూత సంవత్సరమందు వరుసాలు యెక్కువ అయి తుంగభద్రాప్రవాహం వచ్చి కందనవోలు పట్టుం సగం ముంచినది. గ్రామాలు కొన్ని పోయినవి.

.. శాలివాహన శకవరుషములు 1674 (1674) ప్రజోత్తుత్తి ఆ సంవత్సరము ఆరబ్యం షైన ప్రార్థి అల్లపుభానుని కుమారుడు ఆయన హంమ్ముతు బహోదరు యతను భోగందాని కొడుకు యతను సుబాదోలతు చేస్తూ వుండగా హిదాయతుమోదీను భానున్ని పట్టుకోగలందుకు అర్చాటుతట్టుకుపొయ్యేటి ఆసపుజహోవారి కొమారుడైన నాజరుజంగువారు పైదరాబాదు నుంచి పొయ్యేటప్పుడు హిమ్ముతు బహోదరును రమ్మనగా యాయన నాజరు జంగుతో కూడా పొయెను. అక్కడ మాన మర్యాదలకు నాసరజంగుతో కూడా బరాబరు హిమ్ముతు బహోదరునడుచుకుంట్టూ వచ్చినంద్ను హిమ్ముతు బహోదరు ఫితూరు అయి హిదాయతు మొదీనుభానునితోకలశి నాసరుజంగును అంబారీలో వుండగానే తుపాకిని కాల్చినాడు. ... హిమ్ముతు బహోదరు తాలూకు జూఫరాబాదు మహమ్ముడు అనె తరక హిమ్ముతు బహోదరు అంబారీలో వుంచి నాజరుసంగు అంబారితో దుమికి అతన్ని తలతోసినాడు... హిమ్ముడు బహోదరు హిదాయతు మొదీను భానునితో కలశి వస్తూవుండగా వీరితో కడప నవాబు మొహనుంబానుని నున్నా వుండెను. అంతాకూడి కడప దక్కిణ రాచవీటి దగ్గరకు వచ్చిన తర్వాతను హిదాయతు మొదీను భానుడికి హిమ్ముతు బహోదర్యు వఖర్చు వఖరు నమ్మికెగా విశ్వసించకపోవడం వల్ల అన్యోన్య విరోధం పుట్టి లడాయి చేశి వభయులు చనిపోయిరి.

హిమ్ముతు బహోదరు చనిపోయినాడు గనుక నున్న యతని తమ్ముడైన మునవరు భానుడు అన్నమీద విరోధించ్చి లోగడనే కందనవోలు విడిచి అర్చాటులోన అక్కడ నవాబు వారు వఖ గ్రామం జాగీరు యవ్వగా ఆ గ్రామము

అనుభవిస్తూ నిలిచివన్నాడు గనుకనున్న కందనవోలి ప్రభువలు లేక వున్నందున దఖ్ననువారి ఆజ్ఞను ముజఫరుజంగు షైదరాబాదు నుంచ్చి నవాబుమీరు నిజామ్‌బానుని వారి ఆజ్ఞను వచ్చి కందనవోలి రాణాచేశి మహామృదు ఆలం అనే తురకను జిల్లాలో రాణా వుంచి ఖండ పంతులను వ్యవహారం విచారించుమని మొక ప్రరు చేశివుండగా ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరం ఆఖరు వరకు యాపకారము జరిగినది.

ఆంగీరస సంవత్సరం శ్రావణమాసం వరకు ఆర్యాటులో వున్న నవాబు మునవరు భానుడు తన అన్న చనిపోయినదిన్ని కందనవోలి దఖ్ననువారి రాణా అయిన దిన్ని యిం వర్తమానములు విని అక్కడ నుంచి ముగ్గురు సవార్లతో కూడా వచ్చి కడపకు ప్రవేశించ్చి నవాబు మొహదుంబానుని వద్ద నుంచి మూడు లక్షులరూపాయాలు సాహుకారు మారీఫత్తున తీసుకుని మూడుమార్లు గుర్తం మూడునూర్లు శిబ్బందిన్ని కూర్చుకొని చాగలమటి శిరువెళ్ల నంద్యాల రాణా వేసుకునిన వర్తమానం కందనవోలో వున్న మహామృదు ఆలం అనే అతను విని భయమున పొంది గద్వాలు సమస్థానీకుడయిన రామరాయన్ని కొంత ఫాంజుతో కూడా తనకు కుమ్మకురావలశ్చిది అని వర్తమానం అందించుకోగాను ఆ రామరాయడు పూర్వమందు తమకు కందనవోలి శీమతోను నాడు గొడికం సరనాడగొడికం నడిచేది అది తిరుగా తమకు యప్పటివలె నడిపిస్తేను మీకు మేము కుమ్మకు వస్తూ వున్నామని చెప్పగా మహామృదు ఆలం ఆన ప్రకారమే కందనవోలు తాలూకాలో నూటికి ఆరు వరహాలు రుసుం గ్రామగ్రామానను పుట్టికి తూమెడు భూమి మాన్యము యిం ప్రకారం నిష్పర్షచేశి సన్నదు ప్రాశియచ్చిన తర్వాత రామరాయడు తన తట్టునుంచ్చి సుభానజీ రాయడనె సరదారుణ్ణి మూడువేల ఫాంజుయిచ్చి పంపించగా వారు యిం సంవత్సరం భాద్రపద శు 3 లు బెతంచర్ల ప్యాటలో ప్రవేశించ్చి మూడు దినములు వుండి మున్నాటిలో వెలపట వుండెది వచితం కాదని వర్తమానం అంపించగా మహామృదుఅలం తట్టునుంచ్చి బెతంచెర్ల కోటలో వున్న కిల్లెదారుడుకోటలోకి రమ్మనినంతట గద్వాలవారి ఫాంజుకోటలో ప్రవేశించి కిల్లాబలంగా వున్నదని మనము

తాణాకాయం చేసుకోవలశినది అని సుభానజీరాయడు గద్వాలు రామరాయనికి సమాచారంపంపించినంతలో రామరాయడు ఆమోదించి ఆ ప్రకారం సుభానజీ రాయనిపేర జాబు ప్రాశి పంపించెను గనుక సుభానజీరాయడు బెతంచర్లకోట తాణా తన స్వాధీనం చేసుకొనెను. మహామృదు ఆలం తరపున కిల్లాలో రాణా వున్న సరదారునికి నీవు మనస్సు వచ్చిన స్థితానకు లేచిపొమ్మంటే అతడు కందనవోలి రాజ్య కార్యం కుదిరె పర్యంతం వుంటానని చెప్పినందుచాత ఆకిల్లెదారుని రోజుకు వఘు రూపాయివంతున యిస్తు వుండిరి. పిమ్మట బాద్రపద మాసం ఆఖరున నవాబు మునవరుభానుడు నంద్యాల నుంచి వచ్చి కందనవోలిపేరు దోచివస్తాడని సుభానజీరాయడు తన మందితో నూటికి బెత్తంచర్లకోటలోవుంచ్చి తక్కిన ఫోజు వెంబడి తీసుకుని ఈ కందనవోలికోటలో వున్న మహామృదు ఆలంతోను కల్పుకొనెను. అంతట నవాబు మునవరుభానుడు కందనవోలిప్యాటుదొచెగనుకకోటలో నుంచి మహామృదు ఆలమున్న గద్వాలు తాలూకు సుభానజి రాయడున్న లడాయిచేశినంతట్లో ప్యాటలో మునవరు భానుడు నిల్వల్యాక ఫోజుతో ప్యాటకు పర్యదూరమున ఆఫురి నదికి దక్కిణానను చేరె మునవరుభానుని కొట్టగలందులకు గోలకొండ వారితట్టు నుంచి భ్యాజెన్యామతుల్లాభానుడున్న జఘరుజంగున్న గద్వాలురామరాయడున్న పదమూడు వేటస్వర్షార్లున్న ఫోంజుతో కూడా వస్తారని సమాచారం మునవరు భానుణ్ణి తెలిశి మునవరుభానుడు కోతుల మిడతూరవద్ద మిట్టమీద నిలిచెను. న్యామతుల్లాభాను వగైరాలు కార్తికమాసంలో కందనవోలికి రాంగా మునవరు భానునికి తెలిశి మనవరుభానుడు న్యామతుల్లాభానుని పేర జాబు ప్రాశినదియేమంటే మాకు పీడిదరపీడిగామేము అనుభవిస్తూ వచ్చిన మా హక్కుగనుక మేమున్న అనుభవించడానకు వచ్చినాము మీరు ధర్మము విచారించి మా స్థితం మాకు తాణా యిప్పించినా సరె లేని పక్కాన లడాయికి వచ్చేది యెప్పుడో మాకు ముందుగా తెలియశాయవలశినది అని ప్రాశి పంపించి నంతట న్యామతుల్లాభాను యిది న్యాయమని గ్రహించ్చి సంతోషించ్చి యింకా కొంత ఫోంజు తెస్తామని మహామృదు ఆలం వగైరాలతో చెప్పితాను గోలకొండకు పాయను గద్వాలు రామరాయడున్న ముజఫరు జంగున్న లేచి పోయిరి

మహమ్మదు ఆలమున్న సుభానజీ రాయడు కందనవోలి కోటలో వుండిరి. అంతట మునవరుఖానుడు తన వద్ద వున్న జాఫరాబాదు మహమ్మద్ అనే సరచారుణ్ణి గద్వాలురామరాయని వద్దకిపంపించి మీకు కందనవోలి శీమనాడ గొడ సరవాడ గొడకం మహమ్మద్ ఆలం యచ్చినది. ఆపద్దంనేను యథార్థముగా యచ్చి నడిపిస్తూన్నాను గనుక మీరు మాతో దోస్తి వుంచి మాకిల్లా మా స్వాధీనానకు యచ్చేలాగున శాయవలశినది అనిచెప్పి పంపించి సంఖ్య చేశుకుని వారికి ఆ ప్రకారం సన్నదు ప్రాశి యచ్చినది జాగీరు వివరం.

ఱ కసుబె బెతంచర్ల	ఱ మోజెరంగాపురం
ఱ కసుబెమజకూరు	ఱ అసల్లి
౨ మజరాలు	౨ దాఖలి
ఱ కొత్తూరు	ఱ అంబారపురం
ఱ గొళ్లగుట్ట	ఱ కొత్తపల్లె
ఱ మోజెవెంబాయి	ఱ బుక్కాపురం
ఱ మోజెమజకూరు	ఱ మోజెకొలమలపల్లె
ఱ మజరా	మజరాలు శీతారామపురం
ఱ శంకలాపురం	
ఱ రుద్రవరం	ఱ మోజెబుగ్గన్నపల్లె
ఱ మళ్లవానిపల్లె	ఱ మోజెమజకూరు
ఱ మోజె ముద్దవరం	ఱ మజరాగొరివిమానికొండ్డ
ఱ మోజె మజకూరు	
ఱ మజరా అంబాపురం	
ఱ శీరవొళ్ల శీమలోని మోజెయర్గుంట్ల	

సరనాడగొరికిగాను యి గ్రామములు జాగీరున్న యిదిగాక నాడగొడి కానకు గ్రామం కొద్ది తూమెడు యద్దుం మాన్యమున్న యచ్చేలాగున సన్నదు

ప్రాశి పంపించెను. అందుమీద గద్దాలు రామరాయడు కందనవోలి తాణా యిచ్చెగనుక సుభానజీరాయడు కందనవోలి కోటలో వుండగాను మునవర భానుడు శాలివాహన శకం 1674 (1674) ఆంగీరస సంవత్సర మాఘ మాసంలోను కందనవోలి కోట తాణా తనపరం చేశుకునెను. మహంమద ఆలంను గద్దాలురాయడు పిలిపించి బహుమానం చేశి అంపించగా మహమ్మద ఆలం గోలకొండకు లేచిపోయెను. మరి మూడునెలలు అయిన తరువాత సుభానజీరాయణ్ణి గద్దాలు రామరాయడు కందనవోలి నుంచిపిలుపించుకొనెను. మునవరభానుడు నంద్యాల శిరివోళ్ల కందనవోలు శీమధొరతనం చేస్తూ పైన ప్రాశ్చీ గ్రామములు గద్దాలు వారకి నడిపిస్తూ వచ్చెను. మునవరుభానుడు పెళకషై పైకం సాలుబసాలు గోలకొండకు చెలిస్తూ వచ్చెను.

శాలివాహన శకవరుషములు 1683 (1683) అగునేటి విఘు సంవత్సర శ్రోవణ శు ర లు గద్దాలరామరాయడు కాలము అయిన తర్వాతను సదరహిజాగీరు బెతంచెర్ల వగైరా గ్రామములు రామరాయనికి కొమారుడైన చిన్న శోమన్నకు శాలివాహన శకం 1697 (1697) ఖర సంవత్సరం వరకు మునవరుభానుడు నడిపించినాడు. అంతట మునవరుభాను వద్ద దివానుగిరి చేస్తూ వున్న రాజు అనె భాయతువాడు గద్దాలు వారికినడిచే గ్రామములు జప్తిచాయవలెనని మునవరుభానుకు భోదించినందున శాలివాహన శకవరుషములు 1694 (1694) అగు నందన సంవత్సరమునకు పైత్ర శు ర లు ఫోంజుతో కందనవోలి నుంచి తీసుకున్నాడు. అక్కడ నుంచ్చి వచ్చి వైశాఖ శు ర నాడు రంగాపురానకు ముట్టడిదిగి లడాయచేశి ఆషాద బ గ నాడు తన తాణా అక్కడనుంచి తిరిగి కందనవోలకి పాయెను.

అంతట గద్దాల వారితట్టున యుర్గంట్ల కోటలోవున్న సరదారుడు తళమరి భీమన్న అనె బెస్తవాడు నవాబు యిలాభా శిరవోళ్ల శీమలో గ్రామములు దోస్తూ వున్నందునను ఆవర్తమానము విని నవాబు మునవరుభానుడు యా సంవత్సర కార్తిక శు రగ నాడు ఫోంజుతోపోయి యుర్గుంట్ల కోటకు ముట్టడిదిగి శాలివాహన శకం 1695 (1695) విజయ సంవత్సర జ్యేష్ఠమాసము పర్యంతము లడాయి చేస్తూ వుండగాను అంతట గద్దాల వారి తాలూకు బెతంచర్ల ఖిల్లాలో వున్న మున్నారు కులంవాడు రంగిశెట్టి వెంగన్న అనే సరదారుడు

పొంజుతో పోయి పెండికల్లు దోచి అనేకమందిని కూనీలు చేయగా ఆ గ్రామము వ్యవహారస్తుదయిన ముజింభాను యిం వర్తమానం నవాబు మునవరుభానుకు ప్రాశినందున ఆ యుర్గుంట్ల కోటమీద ముట్టడికి దివాను రాజును వుంచి మునవరుభానుడు తన పొంజును కడప వారి తాలూకు కొంత ఫొంజున్ను తీసుకొనిపోయి బెతంచెర్ల కోటకు ముట్టడిదిగి లడాయి చేస్తావుండగా రాజూ యుర్గుంట్ల కోట సాధించివచ్చి నవాబు కలుసుకొన్నందున రాజును బెతంచెర్ల ఫిల్లా మీద కార్యానకు వుంచి నవాబు మునవరుభానుడు కందనవోలికి పాయెను. యిం సంవత్సరం మాఘ శు రాగ లు నాటికి రాజు బెతంచెర్ల ఫిల్లా సాధించ్చి నవాబు రాణావుంచి తానుపోయి నవాబు మునవరుభానున్ని కందనవోలో కలిశెను. శాలివాహన శకవరుషములు గంగా (1714) పరిధారి సంవత్సరము వరకు నవాబు మునవరుభానుడు దోలతు చేశెను. గోలకొండకు పెష్టుపు కట్టుతూ వుండెను. కార్తీక బి 20 లు వరకు వీరి యేలుబడిలో శకం గంగా (1697) మన్మథ సంవత్సర బహాదరు తాలూకు మీరు సాహెబు వచ్చి కృష్ణగిరి వద్ద దిగి వుండగా సలహా చేసుకొని వున్నాడు. శుభకృతు సంవత్సర ఆరభ్యం సామ్య సంవత్సరము వరకు రీపుసుల్తానుకు పేష్టుపుయిస్తా వుండిరి.

శాలివాహన శకవరుషములు గంగా (1714) పరీధావి సంవత్సర మార్గశిర మాసం లగాయతు యింయ్య కుమారుడు అయ్య అల్యుభాను బహాదరు నంద్యాల శిరువొళ్ల చాగలమారి సహా కందనవోలి శీమ దోలతు చేస్తా వున్నాడు. అలఘభాను దినములంతా నిజామల్లిభానునికి పేష్టుపు యిస్తా వుండెను. అటు తర్వాత శాలివాహన శకవరుషంబులు గంగా (1722) రోద్రి సంవత్సరము కుంభిణీవారు బళ్లారీ కడప యిం రెండు సుబాలు జప్పి చేశిరి. అప్పుడు బళ్లారీ సుబాలో కందనవోలి శీమ దాఖలు అయినందున కుంభిణీవారు కందనవోలు అలఘభానుకింద వుండే దేశానకు యేడు గికి చలావణి లక్ష్మిరూపాయలు యిచ్చేలాగ్ను పెషుకషి నిర్వయం చేశినారు గనుక ఆ ప్రకారం పైకం చెల్లిస్తా అలఘ భాను శాలివాహన శకం గంగా (1735) శ్రీ ముఖ సంవత్సర ఆషాదమాసం వరకు దొరతనం చేస్తా వున్నాడు. యింయన యొక్క చర్యలున్న తన శీమలో ప్రజలును సంరక్షణ చేశే విధమున్న కందనవోలి శీమలో భూమి రెగడ మన్ను నెల యుర్గతువ్య మొరుసు యిన్ని విధములు భూమి వన్నప్పటికిన్ని

చెరువులు కాలువలు మరిన్ని కొన్ని గ్రామములలో తలిపేర్లు బుగ్గలు యన్ని విధములు నీరు ఆస్పుదములు కలిగి వుండుట చాత నానా విధములైన సస్యములున్న చక్కగా ఫలించేవిగా వుండిన్ని గ్రామములు భారీగా వుండిన్ని ప్రజలు నాదారీలో వచ్చి వుండవలశ్శిందుకు కారణం. నవాబు అల్పభాసుడు మాతుబరులు అయి పతానుల వద్ద బదులు అడిగేది కద్ద వారు సగమ యచ్చేది లేదు. కడప బనగానిపల్లె వగైరాపరాయి శీమీలలోననుంచి తీవాశీలు జంబుభానాలు తెల్లబట్టలు షకలాతు కంభాబులు శాలువలు గుర్రాలు ఒంటెలు రసూశీలు డోరియాలు జనానీమర్హానీ శల్లాలు పరకాళాలు కలంకారీలు మొదలయ్యావి వారు తెచ్చి అయిదేశి రూపాయాలు ఖరీదు అయ్యావి యెనిమిదేశి రూపాయాలుపరదేశి రూపాయాలు ఖరీదు మొకర్రరు చేశి యచ్చేది కలదు. ఆ ప్రకారం హెచ్చుప్రతుల మీద అయిన మొకర్రరు రూపాయాలు 1000 కి ఆ ఆసామీకి ర్పూ 1000 (1000) నూరు రూపాయాల ప్రకారముగా మొకర్రరుచేశి అంతకు తగిన గ్రామము జాగీరుయిస్తాన్నాడు బదులు రూపాయాలు సర్కారుమీదనే వుంటున్నది.

జాగీరుదార్లు అయ్యావారికి గ్రామములు శాశ్వతముగా అనుభవముతో వచ్చే హక్కుడు. గనుక గ్రామం పంటలు తక్కువ చేత నాదారీలో వున్నప్పటికిన్ని బోమాలాపోదా చాత సాగుబడి ప్రకారానకు మట్టిగవ్వ తక్కువ కాకుండా రయతుల వద్ద యెద్దులు కొరముట్లు యింట్లోవన్న తపెల చెంబు వగైరా జిందగానీ సహా అమ్మించ్చి పైకము వసూలు చేసుకుంటూన్నారు గనుక రయతులు పరారీ అయి పరాయి శీమలుకు లేచిపోతున్నారు. అందుచాత యిప్పుడు గ్రామములు తమాము బేచిరాభు అయి వున్నావి గనుక గ్రామములో నల్గురేశి అయిదేశిమంది రయతులు వున్నప్పటికిన్ని రయతు అయిన వాడికి జిరాతి పొలము అనేది కదపా చేశేటందుకు యంతమాతమున్న త్రాణేలెదు వభవేళ వున్న రయతుకు యిబ్బంది చేశి సర్కారు తర్వాతమానీ వ్యవహారం చేశే అమీలుదారులు అయినా కాక జాగీరుదార్లు అయినా రయతును భైదులో వుంచి యిబ్బందిచేశి వాడి కొమారునికి అయినా లేకుంట్టే వాని తమ్మునికి అయినా లేకపోతే వాని భార్యకు అయినా సర్కారు ఫారాలో భైదునవుంచ్చి ఆరయతుకు బలాత్మారముగా జారీతీ

కట్టినట్టు అయితే ఆ రయితుకు ఆ భూమి దున్నెంటుందుకు యద్దులు లేవు. అథవా వఫు యెద్దు రెండు యెద్దులు వుండినట్టాయనా ఆరయతు జిరాతీ భూమియందు యే కార్తీలోయేవిత్తనము వెయ్యవలశ్చిదో ఆ సమయానకు ఆ విత్తనము సంపాదించి వుంచుకునేటుందుకు త్రాణేలేదు. యిందువల్ల రయితుకు కట్టిన జిరాతీ పొలములో చక్కగాను శాఖతు జరగకున్నను భూమియందు విత్తనములు పడకనున్న భూమి తుమ్ములు మొదలైన చెట్లు బలశి అడివి పెరిగి వన్నవి సాగుబడి బహుస్వల్పముగా అవుతుంది గాని లాయఖు జమీను కృషి తరద్దూరు కావడం లేదు. యా నిమిత్తములు నుంచ్చి రయితులు నాదారు అయిన్ని వోకానొకడు కాలహరణము అయిన తర్వాతను భూమియందు విత్తనములు వేశినప్పటికి తెగుళ్లవల్ల ఆరంభములు నశించ్చి పోయి చక్కగా ఘలించ్చనందున వాడు సర్కారుపైకం యిచ్చేటందుకు గతిచెడి వుండ్డేవాణ్ణి అములుదారులు యేమి జాగీరుదారులుయేమి తహశ్శిళ్లు చేశి బాధిస్తూ రావడం చాతను అందుకు వోర్చులేక రయితులు స్తుతం విడిచి బనగానిపల్లె వగైరా పరాయి శీమలోకి లేచిపోతూ వున్నారు.

వభువేళ యవదయిన వఫు రయితు తొలి సంవత్సరములో బాగా ఘలించిన పంటలో వాడికి యెమాత్రము అయినా ఘలం అనుభవము అయినందున పరపత్యం కలిగివుండి తతిలో భూమియందు విత్తనములు వేసుకున్నందున నయినా లేక కాలహరణము అయిన వెనుక విత్తనములు వేశినా గాని వాడి అదృష్టముచాతను ఆయారంభములకు తెగుళ్లు పట్టకనరునా గాకపైరు చక్కగా ఘలించునట్టు అయితే ఆరయతుకు విసబడివీలున కొలు యిచ్చివున్నాగాని లేక అసరావీలున కొలు యిచ్చివున్నాగానీ పాలు అంబారములు యావత్తు సర్కారుకు దాఖలు చేసుకుని వాడివద్ద వన్న యెద్దులు అవుదూడలు సహాగా అమ్మించి తీసుకుంట్టాన్నారు. అంతట ఆ రయతు స్తుతం విడిచి పరాయి శీమలోకి లేచివపోతున్నాడు. అమానీ గ్రామములో గనుక అయితే సర్కారు పన్ను యిచ్చేటందుకు గతిచెడిన రయితులు అములుదారులు తహశ్శీలుచాయగా ఆ దెబ్బల చాతనయినా లేకుంటే ఆ హింసపడలేక బలాత్మారముగానయినా కొందరు

దేహము విడుతరు కొందరు సమయము అయితే ఫరారీ అయి ఆ శీమ విడిచిపోదురు. ఆలాగంటి పొతే ఫరారీలు బాబతుపైకం గ్రామక కరణములచాత తీసుకుంటూ వున్నారు. ఆ కరణము పేదవాడు అయినట్లు అయితే వాడికి వఖరు యిద్దరు కన్యకలు వివాహములు కావలశ్శి వాండ్లు వుండిరట్టాయనా వాడిధారా పుత్రాదులతో కూడా వాణ్ణి భైదుచేశి వక కోటలో వేశివుంచి ఆ కన్యకలను విక్రయించి పైకం తెచ్చి యిమ్మని తహశ్శిలుచేస్తే ఆ కరణం తన భార్యనున్న కన్యకలను పారాలోనే వుంచి తాను జామీను యిచ్చి యక్కడికి అయినా పోయి తన బంధువులతో తన కన్యకలకు వోలె మాట్లాడుకొని ఆ పైకం తెచ్చి చెల్లించ్చి కన్యకలను విడిపించి తీసుకపోయి సోమ్ములు యిచ్చినవానికి వివాహములు చేశియిచ్చెది కలదు. గ్రామ కరణము అయిన వాడు గతిలేని వాడై వుండి వానికి కన్యలు సహ లేక వుండే వానికి భార్య తమ్ములు మరి యవ్వరయినా వుండేవాంళ్లను తెచ్చి భైదులోవుంచి ఆ గ్రామంలోని పోలిఫరారీ నమ్మంధమంచున పైకం అములుదారునిచేత తీసుకునేదికలదు. అములుదారునికిన్ని సగము యిచ్చేటందుకు శక్తిలేని వాడైతే అతనికి ఆడచిన్నవాంళ్లు వుండి అట్టాయనా ఆ కన్యకలను అమ్మించి పైకం తీసుకుంటున్నాడు. అతనికిన్ని పైకం నగదు యిచ్చేటందుకు గతిలేక కన్యకలున్న లేకపోయన పక్కమందు అతని యిల్లు అర్జుపట్టించి దోచుకుని అతణ్ణి తెచ్చి కందనోలు కోటలో అయినా నంద్యాలతోనైనా యిర్మగుంట్ల కోటలోనైనా నందికొట్టూరులోనైనా తలమూరుకోటలోనైనా గూడూరుకోటలోనైనా సంకెళ్లు వేశి నెలపదిహేనేశి దినములకు వఖసారే కొట్టించి తహశ్శిళ్లుచేస్తూ రాగా అదే నెపముగా మరికొంచము దినములకు ఆ పురుషుడు దేహముతో కూడా యా భాదలనుంచి విముక్తుడు అపును. యిదిగాక వఖటిన్నర రెండేశి సంవత్సరములకు వకసారే అమానీ గ్రామములకు నవాబు తట్టునుంచి నూరునూటయాభై గుర్రం వచ్చి వొక్కొక్క గ్రామము వచ్చిచుట్టుకొని కరణాలు భట వృత్తి మాన్యగాండ్ల గ్రామ అయగాళ్లను సహగా పట్టుకొని వాండ్లదారీనాదారీ విచారించేది లేదుగాని తమకు తోచిన ప్రకారం దండుగలు పట్టి తీసుకునేది కలదు. అప్పుడు యవరైనా అందుతో కొందరు యివ్వలేమంటే అది

యథార్థముగా తోచిన పక్షమందు వాడియిల్లు అర్జుపట్టి దోచుకుని వాట్టి శరీరమంతా చిత్రకొట్టించి విడిచిపెట్టెది కలదు. ల్యాక యెవ్వపలెనని లాచారీ అగపరచినవాడు కలిగినవాడు అని యితరులు యెవరైనా చెప్పిరట్టాయనా వాని శరీరం అంత్రా చితకకొట్టించి తహశ్శిలు చేశి వాట్టి వక కోటలో సంకెళ్లు వేశి వుంచుతారు. శరీరం సంరక్షణమందు మనస్సు కలిగినవాడు వున్న ద్రవ్యం యచ్చి అంతటితో స్తుళం విడిచి మరియెక్కడికైనా లేచిపోతాడు ల్యాకద్రవ్య సంరక్షణ యందు దృష్టివున్నవాడు ఖైదులోనేవుండి తహశీళ్లకు సహించ్చి అదె నెపముగా మరికొన్ని దినములకు శరీరం విడుచును యింతేకాకుండా నవాబు మజ్జారువారు వారి దరబారులోను మరియింకా పైకం కూర్చువైభరి.

నవాబు తన దరబారులోను చిలాదరిలకు సరదార్లుగా వుండేటి పరానులకు అందరికిసమక్కమమునకు పిలుపించి నవాబు తన కొమాళ్లల్లో యెకరికైనా వకరికి దోలతు మీద కూర్చుండబెట్టి పట్టాభిషేకం చేస్తున్నాను. అటు పిమ్మట తాను పకీరు అవుతున్నాననిచెప్పి చిన్నవానికి దోలతుమీద కూర్చుండబెట్టెటందుకు ఖర్చు ప్రయములకు పైకం కావలెననిఅడిగి సరదార్లు అందరిచేతనున్న వారివారి తాఖతుకు తగినట్టుగా యాఖై గ ៤០ వరహోలు మొదలుకొని వెయ్యేశి ១០០០ (1000) రూపాయలు పర్యంతమున్న తీసుకొని వక సుదిన సమయమందున తనకుమాళ్ల అందరితోను తన మనసు వచ్చిన వఖ చిన్నవానికి పోషకు తొడిగించి మసలందుమీద కూర్చుండబెట్టి మూడు నాల్గు దినములు వుంచి యా మహాత్మవం నిమిత్తముపైకం నజర్లు యచ్చిన సరదార్లకు వారివారి మగ్గారు మాఘకు బహుమానములుగా వస్త్రములు యచ్చి ఆ పిమ్మట నేను దోలతు మీద కూర్చుండబెట్టిన చిన్నవాడెకాని మరివఖటి కాదుగదా యిప్పుడు ఆ చిన్నవాడియందు నాకు సమాధానం లేదు. వాడు దోలతుమీద కూర్చుండవలశిన పనిలేదు. నేనే ప్రభుత్వముకు దక్కుట్టి అని తానె మసలందు మీద కూర్చుంటున్నాడు చిన్నవానికి మసలందు మీద కూర్చుండపెట్టినప్పుడు నవాబు దేశంలో గ్రామముల రెడ్డి కరణాలచాత గ్రామానికి మూడు నాల్గు వరహోలు యా ప్రకారంగ జల్లుతీసుకుని నవాబు తానె ఖజానా కుర్చుంటున్నాడు.

కందనవోలి శీమలోపందే దుర్గాల వివరం

షికస్తు	పులింద్రుకాండు
ఱ కృష్ణగిరి	పీరభద్ర దుర్గము
ఱ తనుగొండ్లు	
ఱ జమీనుదొస్తు జిల్లాలు	
దురస్తు	షికస్తు
ఱ కందనవోలి	ద్రోణాచలం
ఱ తుంగభద్ర ఆముగొనుపల్లె ఱ	కలుగొట్లు
ఱ గూడూరు	అముకుదాడి
ఱ బెతంచెరువు	సూదపల్లె
ఱ కాంతాలపాడు	వెలుదుర్తి
ఱ తమ్మురాజుపల్లె	రామర్లకోటు
ఱ పాణ్యం	రంగాపురం
ఱ గోరక్షులు	కొమరోలు
ఱ గని	నరియ్యనూరు
ఱ నందికొటుకూరు	ముద్దనూరు కాలువ
ఱ సిద్ధాపురం	పోలూరు
ఱ నంద్యాల	మురుకొండ
ఱ యగ్రుంట్లు	ముసలిమడుగు
ఱ వంగలిపెద్ద వంగలి	యలుగోడు
ఱ జమీనుదొస్తు జిల్లాలు చాగలమప్రి	
ఱ శిరువోళు	

యా శీమలో నదులు

ఱ తుంగభద్ర	ఱ అఘమహరి
ఱ కృష్ణనది	ఱ నల్లమల నుంచి వచ్చి కృష్ణనదిలో
సంగమం అయ్యెదిభవనాశని
ఱ హంద్రి	ఱ అహోబిజ నుంచి నల్లమల వచ్చేది
రెండో భవనాశని.
ఱ కుముద్వతియిదెకుండు	ఱ వక్కిలేరు
నీళ్లు పుట్టే బుగ్గకాలువలు పారి పైరులకు ఆస్పదం అయ్యెది.
ఱ వెలదుర్తి వద్ద బ్రహ్మకుండం	ఱ గని యిప్పుడు నిల్చిపోయ్యుది
ఱ రంగాపురం	ఱ సరియనూరు యిప్పుడు లేదు
ఱ ముద్దనూరు కాలువ	ఱ శిరువొళ్లను యిప్పుడు లేదు.
ఱ దొన	ఱ మహానది
ఱ పాణ్యం	ఱ చాగలమట్రి

గొప్ప చెరువులు

ఱ వెలుదుర్తి	ఱ నంద్యాల	ఱ ఆలమూరు
ఱ నాయకల్లు	ఱ కానాల	ఱ యాదాడి
ఱ శిద్ధాపురం	ఱ పాణ్యం	ఱ మెట్టుపల్లె
ఱ పెద్దచెర్వు	ఱ శిరువొళ్ల	ఱ చాగలమట్రి
గ నంత్రలులోగడ కసుబా స్థుళాలలో అవుతూ వుండేవి యిప్పుడు
కసుబాకందనోలిపేట జోరాపురంలో మాత్రం గొప్ప సంత్రకూడు తుంది
కడమ కొన్ని స్థుళాలలో నాల్గుమూడు అంగళ్లు నూలు మాత్రం వస్తుంది.		

ఉ దేవస్థానములు మంత్రాలు మశీదులు

దేవస్థానములు:

- ① గౌరంట్ల వెంకటేశ్వరులు మాధవస్యామి
- ① నాయకల్లులో పూర్వాన విస్తరించి వుండేవి.
- ① వులిందకొండ వెంకటేశ్వరులు
- ① పాణ్యం పాణికేశ్వరుడు
- ① వెలుదుర్తి కోదండరామస్యామి
- ① వీరనారాయణ స్యామి కోటలోను
- ① ముద్దనూరు కాలువ యిశ్వరుడు
- ① దామగట్ల యిశ్వరుడు పూర్వ విస్తారం వుండేది
- ① కోతులమిడతూరు చెన్నకేశ్వరులు
- ① మల్యాల పూర్వమందు విస్తారం వుండేది
- ① పాతకోటలో పూర్వం విస్తారం దేవాలయములుండెను
- ① నివర్తి సంగమేశ్వర స్యామి వగైరా దేవాలయములు విస్తారం కలవు
- ① వీరభద్ర దుర్గం వీరభద్రేశ్వరుడు
- ① ఆత్మకూరులో యిశ్వర దేవాలయాలు
- ① శిధ్మాపురంలో చెన్నకేశవులు యిశ్వర దేవాలయములు కలవు
- ① శివపురంలో యిశ్వర దేవాలయాలుపూర్వం విస్తారం కలవు
- ① నాగులూటి వీరభద్ర దేవాలయం
- ① శ్రీశైల పర్వతంమీద శ్రీ మల్లికార్జునుడు
- ① వెలగోడు చన్నకేశవులు యిశ్వరుడు
- ① వేల్పునూరు మహాకాళి
- ① భండే ఆత్మకూరు జనార్థనస్యామి
- ① నంద్యాల బ్రహ్మానందీశ్వరుడు
- ① మహానందీశ్వరుడు
- ① కృష్ణాపురం కొండమీద నృశింహలు

- ① కానాల యాశ్వరుడు చెన్నకేశవులు
- ① ఆలమూరు గోపాలస్వామి
- ① చింతకుంట చన్నకేశవులు యాశ్వరుడు
- ① అహోబళం సృశింహస్వామి దిగువ తిరుపతి ప్రశ్నాద వరులు
- ① కందుకూరు వెంకటేశ్వరుడు
- ① చింతకొమ్ము దిన్నె వెంకటేశ్వరుడు
- ① చాగలమరి చన్నకేశ్వరులు రామలింగస్వామి
- ① మద్దరు వెంకటేశ్వరులు చన్నకేశ్వరులు

మతాలు

- ① నివర్తి సంగం సత్యవిజయస్వామి బ్రాహ్మణమరం
- ① నంద్యాలలో జంగాల పెద్దమరం
- ① ఆత్మకూరులో శాంత బిక్షావృత్తి జంగాల మరం
యివిగాక కొన్ని గ్రామములలో చిన్న జంగాల మరాలుకలవు.

ప్రశిద్ధివికావు.

మతిజిదులు దరగాలు యాదగాలు

- ① కందవోలి కొత్తపేట జోరాపురం యా స్థితాలలో విస్తారం కలవు.
- ① గూడూరులో యాదగాక
- ① నంద్యాలలో మశీదు యాదగా
- ① గొరకల్లు యాదగా
- ① గాడిదిమళ్లలో మశీదు
- ② ప్రశిద్ధి అయిన పర్వతములు
- ① గ్రోణపర్వం ① వీరభద్రదుర్గం ① యిత్రమల
- ① కృష్ణగిరి ① నల్లమలలో శ్రీశైల మహానంది
- ① పులిందకొండ ① అహోబళం క్షేత్రములు

ర అగ్రహారములు విస్తరించి పూర్వమందు వుండెను. యిప్పుడు కరెన అనేది బ్రాహ్మణులకు అగ్రహారముగా నడుస్తూ వున్నది.

ఎ పాణ్యాల వివరం

ఱ మురికొండ పూర్వం రాయసంస్తానంలో బోయబంటోతులకు నడిచేదిట్టం తురకాణ్యాంలో జప్తి అయినది.

ఱ పాణ్యం గౌరకల్లు శ్రీ రంగరాయలు పెనుగొండలో రాజ్యం శేయుచుండగాను బోయ నంద్యాల తలార్లు మెళ్ల పెద్ద అమ్మినాయడు పాణ్యం గౌరకల్లు కట్టుకుని పాద్యం పాశెంగాను అనుభవించి ఆ వంశీకుడు యిర్మతిమ్మినాయడు. వెంకటప్పనాయని దినాలలో కందనవోలు నవాబు మునవరుభానుడు కొట్టి జప్తి చేసుకొనెను.

ఱ వెలిగోడు పూర్వం వెలమబంగారి యాచమనాయనికి సదాశివ రాయల ప్రభుత్వంలో నల్లతిమ్మరాజు నాయడు పాశెం అయిన తదారభ్యం దేశంతురకాణ్యం అవుపరియంతం ఆ వంశీకులకు నడిచెది జప్తి అయ్యది. ఆ వంశంవారు యిప్పుడు వెంకటగిరి సంస్థానీకులై వున్నారు.

ఱ అలుట్ల పాలుట్లు-ఱ శిధ్మాపురం ఇ లోగద రాయ సంస్థానంలో సాయమునెని వారికి నడుస్తూ వుండి తురకాణ్యాంలో జప్తి అయ్యది.

ఱం జాగీరులు గ్రామములు

౪ దొలామినకిన సాహెబు పకీర్కు గ్రామములు

ఱ కల్లూరు ఱ యెదురూరు సాహెబు ఫకీరుకు

ఱ తొకాండవపాడు గూటుపల్లి

ఱ కొత్తప్యాట నదికి ఆవల

౪ పంచలింగాల నదికి ఆవల

ఱ రామల్లీకోటలో చేస్తూ వున్నారు

ఱ బెతము చెరువు తాలూకు గౌరివిమాని కొండు

గ పసుపు గ చిల్లర కూరగాయలు

గ బట్టలు అయ్యె వయినము

గ కందనవోలి కసుబాతో డొరియాలు జనానీమర్దానీ శల్లాలు పాగలు
దోవతులు యివి భారీ అవుతున్నది.

గ తెల్లచీరలు నల్లచీరలు యిర్చచీరలు కొద్దివెలతో అవుతున్నది.

గ తక్కిన గ్రామములతో కొద్ది వెలల దోవతులు చీరలు ముతక కంబళ్లు
అవుతున్నవి.

గః భారా మార్గాలు

గ కందనవోలి నుంచ్చి పైదరాబాదుకు పొయ్యె మార్గం

గ కందనవోలి నుంచ్చి ఆదవెన్ని మార్గం

గ కందనవోలి నుంచ్చి పండ్రపురం వగైరాలకు

గ కందనవోలి నుంచ్చి శ్రీశైలపర్వతానకు మార్గం

గ కందనవోలి నుంచ్చి కంభానకు

గ కందనవోలి నుంచ్చి కడపకు

కైఫియ్యతు హరెతుంబుళం తాలూకు ఆదవాని సదరవా గ్రామ కుల్కీ నర్సప్ప నలభై సంవత్సరములు. ఆయన ప్రాయించినది -

ద్వాపరాత్యమందు చంద్రవంశపు రాజయిన ధర్మరాజు వారు రాజ్యపరిపాలన చేసేటప్పుడు హస్తినాపుర రాజధానియందుండి సింహసనా ధీశ్వరులై వుండి అశ్వమేధయాగము చేసినప్పుడు యాగసమాప్తి అయిన తరువాతను అనేకాగ్రహాది షోడశ మహాదానములున్న చేసిన సమయమందు నారాయణాది అనే ప్రాచీన నామము కలిగిన యాదవగిరి అనే పర్వతముకు వుత్తరభాగమందు యోజనము దూరమున నారాయణపురమనే వ్యవహార నామముగా వఱ అగ్రహార నిర్మాణము చేసి వాపీకూప తటాకారామక్షేత్రానిధి నిక్షేప గ్రామోపాంత ప్రజా సహితముగా ధారాగ్రహీతం చేసి బ్రాహ్మణులకు యచ్చినారు. ఆ ప్రకారము విక్రమార్కు చక్రవర్తి రాజరికము పర్యంతమున్న నారాయణపురము అనే నామం కలిగి అగ్రహారమైయుండెను. అప్పుడు యా అగ్రహారమందు నిర్మించిన దేవాలయములు:-

- 1 ఓంకారేశ్వరుని దేవాలయము
- 2 గరకంశేశ్వరుని దేవాలయము
- 3 రామస్వామి దేవాలయం
- 3 జనమే జయరాయప్రతిష్ఠ-వెరశి మూడు దేవాలయములు

విక్రమార్కు చక్రవర్తి నర్మదానదికి దక్షిణదేశము రాజరికము చేసేటప్పుడు వారివద్ద వుండే సరదారుడు తుంబర రాయడనే వాడు యా దేశముకు వచ్చి యక్కడ తనపేరట వఱ రాజధాని కట్టవలెనని సంకల్పించి నారాయణపురమనే గ్రామానకు వచ్చి యిది ప్రాచీనపు స్థలమనిన్ని యా దేవస్థానములు ఆర్థ్రమైనవిన్ని గనుక యిదే రాజధానిగా బస్తిచెయ్యవలెనని యోచనచేసి గ్రామము బస్తిచేసి యా స్థలమందు నివాసం చేసుకొని వుండి యా ప్రాంతమైన కొంతసీమ ప్రభుత్వం చేసినాడు. అప్పుడు యక్కడ నిర్మించిన దేవాలయములు.

- 1 సీతారామలక్ష్మణ దేవాలయముకు తూర్పు
- 1 వుమా మహేశ్వర దేవాలయము

యిదిగాక గుళ్లు కట్టించి గంగ లింగ ప్రతిష్ట చేయించినాడు.

యిం గ్రామానకు తుంబర రాయలపట్టం అని పేరు నియామకం చేసినాడు. శాలివాహన శకములోను జయిన మతస్థుడు బిజళాంకరాయుడు అనే రాజు శాలివాహనుని యాజ్ఞ ప్రకారము రాజ్యభారం వహించి కళ్యాణ పట్టణముకు పోతూ యిం మార్గాన వచ్చి తుంబర రాయని పట్టంచూచి ప్రాచీన స్థకమని తెలిశి కొంచం దినములు వుండి యిం గ్రామానకు గొప్పగా పేట కట్టించి బిజ్జవారి అనే పేరు పెట్టి యిక్కడ వుండి యిం తరపు సీమ ప్రభుత్వము చేస్తూ వుండి తరువాతను కళ్యాణ పట్టణముకు పోయినాడు. అతని కింద శ్రీరంగరాజు అనే ఆయన చంద్రవంశపు రాజు సీమ ప్రభుత్వం చేస్తూ కొన్ని దినములు యిక్కడ వుండి అప్పుడు వూరికి దక్కిణమువైపున గొప్పది వఖ చెరువు తవ్వించినాడు. ఆ చెరువు యిప్పుడు వున్నది. పేట లింగమతస్థులున్న సాలీలు అప్పుడు యిం గ్రామాన చౌడమ్మ అనే దేవత శిలాక్రియా విగ్రహం ప్రతిష్ట చేసినాడు. మళ్ళీ బసప్ప గుడి కట్టించి ప్రతిష్ట చేయించినాడు. తరువాత నందరాయడనే ఆయన యిం పట్టణమందు వుండి శీమకొంచెము దినములు ప్రభుత్వము చేసుకున్నాడు. తరువాత అతని సంతతివాడు మాధవాంకరాయుడు అనే వాడు యిక్కడ శీమ ప్రభుత్వం చేసేటప్పుడు సంగమేశ్వరుని దేవాలయం కట్టించి శ్రీ నృసింహ స్వామి దేవాలయం కట్టించినాడు. యితన్ని రాజరికము అఖిరు ఆయన తర్వాత కొన్ని దినములు పట్టముపాడు అయి వుండెను. యిం పట్టము బస్తి ఆయి వున్నప్పుడు పేటలో సంత జరిగేది. సంత దినమునాడు విరూపాక్షం నుంచి వఖ కాంపు యేదుబంళమీద గుమ్మడి కాయలు తెచ్చి సంతలో విక్రయించే నిమిత్తం బాజారున దింపుకుని వుండగా సంత పశ్చిదార్లు వచ్చి పశ్చియెత్తినప్పుడు యేదుబంళమీద తెచ్చిన గుమ్మడికాయలున్న పశ్చిదార్లకు సరిపోగా తలయారివానికి పశ్చిచాలకపోయినందున ఆ కాంపుపైన వున్న కంబళితీసుకుని పోగా ఆ కాంపు మంచినీళబావి పద్మకిపోయి రేవులో కూర్చుండి నీళకు వచ్చిన వాళ్లచేత కడవకు వఖ కాసు చోప్పున తీసుకుంటూ వచ్చినందున వాడికి వేలాంత్రము సామ్యదౌరికినది. అప్పుడు ప్రభువు యిం సంగతివిని వాణ్ణి పిలిపించి పూర్వోత్తరము ఆకళింపు చెయ్యగా తాను యేదుబంళమీద

గుమ్మడికాయలు సంతలో అమ్మకొనవలెనని తెచ్చుకుంటే పశ్చిదార్లకు పశ్చికింద కాయలు సరిపోగా తలారి వానికి కాయలేక నాపై కంబళి తీసుకుపోయినాడు. కాబట్టి నేను యా ప్రకారం నీళ్లరేవున కడవకు వఖ కాను చొప్పున తీసుకున్నాను అని చెప్పగా వాడియందు దయపుట్టి ఆ సామ్మతో వాణి విడిచిపోనిచ్చినాడు అని స్థలజ్ఞులు చెప్పుకుంటూ ఉన్నారు. అలాగంటి పట్టంపాడు అయిన తరువాతను పట్టముకు పశ్చిమభాగమందు నూరు నూటయిరవై యిండ్లు నిలిచిఉండెను. పట్టమును తూర్పువైపున యాభై అరవై యింళ్లు నిలిచి ఉండెను గనుక అంతట నుంచి చాలాయింళ్లు నిలిచి వున్నవి. పెద్ద తుంబళము అనిన్ని స్వల్పంగా యింళ్లు నిలిచినవి. చిన్నతుంబళం అనిన్ని ప్రజలు వాడుకునేవారు.

తరువాతను త్రిభువన మల్లరాయలు కళ్యాణ పట్టణమందు వుండి రాజ్యభారం చేసేటప్పుడు మల్లరన అనేవాడు సిందవాడిసీమ ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండి పెద్ద తుంబళంలో గర కంటేశ్వర దేవస్థానము జీర్ణోద్ధారణ చేసి స్వామి సన్మిధికి గీతవాద్య నృత్యాది భోగములను కొన్ని నిరూపవములు చేసి దేవస్థానమందు ద్వారముకు దక్షిణ భాగమందు హళేకన్నడ లిపి శిలాశాసనము చాళుక్య విక్రమ వర్షాదుర్గ అని నేయవ్యయ సంవత్సరద త్రావణ ద చౌడ్లమీ బుధవార ద అని ప్రాసియున్నది. అప్పుడు తుంబళం గ్రామమందుకింద జరిగినట్టు రుజువు వున్నది. జయంతిపుర రాజధాని యందు త్రిభువన మల్లరాయలు ప్రభువు అయి వుండి రాజ్యభారం చేసేటప్పుడు ఆయన తమ్ముడు త్రైలోక్య మల్లరాయలు సిందవాడిసీమ ప్రభుత్వం చేసినట్టుగా చిన్నతుంబళము వూరి వెలుపట తూర్పున సంగేశ్వర దేవాలయం వద్ద శిలాశాసనము హళేకన్నడము లిపి శక వర్షం నేయ గగగం కీలక సంవత్సర మార్గశిర పౌర్ణమి శుక్రవారం త్రైలోక్య మల్లను.. సిందవాడిసాసిరముమ్మను..సంకధావిన్నోదదిం రాజ్యంగే యుత్తమిరె తుంబళ శ్రీ స్వయంభు దక్షిణ సోమేశ్వర దేవర్గె అని ప్రాసియున్నది. గనుక అప్పుడు తుంబళ గ్రామములు సిందవాడికింద జరుగుతూ ఉంచేము.

తరువాతను ప్రతాప చక్రవర్తి జగదేక మల్లరాయలు కళ్యాణ పట్టణమందు వుండి రాజ్యభారము చేసేటప్పుడు వారికింద దండనాయకరంబ్యరసరు సిందవాడిసీమ ప్రభుత్వం చేసేటప్పుడు తుంబళ గ్రామములు అందుకింద జరిగినవి యిందుకు రుజువు.

ప్రతాప చక్రవర్తి జగదేక మల్లదేవర విజయరాజ్యముత్తరోత్తరాభివృద్ధి ప్రవర్ధమాన మాచంద్రార్కతారంచరంసల్లుత్త కళ్యాణపురదనె...రాజ్యం గెయుత్తవిగిరె తత్పాదమ్మాపజీవి దండనాయకరంబెల్లరసరుసిందవాడి సాయేరమం సుఖ సంకథావిమోదదిం రాజ్యంగెయుత్తమిరె శ్రీ మజ్జగదేక మల్లదేవ వర్ష గం నేయ విభవ సంవత్సర ద చైత్ర దమావాస్యసోమవార సూర్యగ్రహణ నిమిత్తదిం తుంబళబీదిన శ్రీ గరకండపురద మహజనంగళు అని ప్రాసి ఉన్నది. గనుక అప్పుడు తుంబళ గ్రామాలు సిందవాడికింద జరిగినట్టుగా వున్నది. యా శాసనం పెద్ద తుంబళంలో గర కంటే శ్వర దేవస్థానమందు హళేకన్నదం లిపిచేత ప్రాసి ఉన్నది.

కళాచర్య చక్రవర్తి కాళాంజనపుర సింహసనాధీశ్వరుడై రాజ్యపరిపాలన చేసేటప్పుడు వారికింద కరియకేశి రాజయ్య మహరాజులవారు శిందవాడిసీమ ప్రభుత్వము చేసేటప్పుడున్న అగ్రహారమై వుండెను. యిందుకు రుజువు.

శ్రీ మత్క చక్రవర్తి రాయమురారి భుజబల మల్లసోమేశ్వర విజయ రాజ్యముత్తరోత్తరాభివృద్ధి ప్రవర్ధమాచంద్రార్కతారంచనల్లుల్లత్తమిరె సొల్రామహాల్లియనెలవిడినోళు సుఖ సంకథావినోదదిం రాజ్యంగెయుత్తమిరె తత్పాదపనోపజీవి శ్రీ మదండనాయక కరియకేశిరాజయ్యంగళు శిందివాది నాయవు మనాళుత్తమిరె. స్వస్తిశ్రీ జయాభ్యదయ శకవర్షం గంగం నేయ ఖర సంవత్సర ద మాఖ శుద్ధ గం లు శ్రీ మత్కర్మ సమేశ్వరదగ్రహారం తుంబళ అశేష మహజనంగళు శ్రీ సోమనాథ దేవర ఖండస్పుటత జీర్ణోద్ధారణ చేసి ప్రాయించిన శిలాశాసనం హళేకన్నదం లిపి చిన్నతుంబళం కింది మజరాబాపురం వూరి వెలుపట యాశ్వర దేవస్థానం అయిన దారుమంటపం వద్ద వున్నది.

తరువాత యాయన ప్రభుత్వము అయినపిమ్మట కొన్ని దినములు రాజ్యపరిపాలన తక్కువ అయినందువల్లను గ్రామం యొక్క జమీను ఖిర్చుచేగాక ప్రజలు చలబిచలు అయి ఉండిరి. పొలం అడవి బలిసి వుండెను.

తరువాతను వీర శ్రీ బుక్కరాయ మహరాయలవారు విద్యానగర రత్నసింహసనాధీశ్వరులయి రాజ్య పరిపాలన చేస్తూ వున్నప్పుడు వొకనాడు

వేట మార్గముగా యా గ్రామ సామీప్యమును వచ్చి యక్కడ వన్న ప్రాచీనపు దేవాలయములు చూచి కొలు గ్రామానకు యిప్పించి ప్రజలను రప్పించి పూర్వపు గొడు శానుభోజుల మొభాంత్రముగా గ్రామానకు ఖండిణీ మొకరరుచేసి పరిపాలించుకున్నారు.

యాయన తదనంతరమందు యాయన కుమారుడు హరిహరేశ్వర రాయలు వారు ప్రభుత్వము చేస్తూ విద్యానగరమందు సింహసనాధీశ్వరులయి వుండి రాజ్యం యేలేటప్పుడు వారి ప్రభుత్వం కింద జరిగినది.

తరువాత యాయన కుమారుడు ప్రోధదేవరాయ మహారాయలవారు ప్రభుత్వం వచ్చి విద్యానగర రత్నసింహసనాధీశ్వరులయి రాజ్యం చేసేటప్పుడు శాలివాహన శకం ८౨ అట లగాయతు శాలివాహన శకం ८౨ అం పర్యంతమున్న విద్యానగరముకింద జరిగినది. అంతట శాలివాహన శకం ८౨ అం అప్పుడు ప్రోధదేవరాయ మహారాయలవారు తమయొక్క బొక్కిస్తముమీద వుండే గొల్లర యుల్లప్ప కుమారుడైన మల్లప్పకు ఆదవాని సీమ దయచేసినందున మల్లప్ప ఆదవాని బస్తి చేసుకుని ప్రభుత్వం చేసుకున్నాడు. గనుక శాలివాహన శకం ८౨ అం పర్యంతమున్న మల్లప్ప ప్రభుత్వం... ఆదవాని తరపు అయి నడిచి..

తరువాత శాలివాహన శకం ८౨ అం లగాయతు శాఖ శకం ८౨ అం పర్యంతమున్న గొల్లర మల్లప్ప తమ్ముడు అచ్చప్పనాయుని ప్రభుత్వములో ఆదవాని కింద జరిగినది.

శాలివాహన శకం ८౩ అం లగాయతు ८౩ అం పర్యంతము అచ్చప్పరాయని కుమారుడు అంబారాయడు ఆదవాని సీమ ప్రభుత్వం చేసేటప్పుడు తుంబుళ గ్రామములు రెండును అతని యేలుబడిలో జరిగినది.

శాలివాహన శక వర్షములు ८౩ అం లగాయతు శాలివాహన శకం ८౩ అం పర్యంతమున్న అంబారాయడి తమ్ముడు క్రిష్ణరుసురాయడి ప్రభుత్వం కింద ఆదవాని కింద జరిగినది.

తరువాతను శాలివాహన శకం ८౩ అట లగాయతు శాలిశకం ८౩ అం పర్యంతము మల్లప్ప వంశీకుడైన చంద్రరాయడి ప్రభుత్వంలో ఆదవాని కింద జరిగినది.

శాలివాహన శక వర్షములు ८३శా లగాయతు శాలిశకం ८४०॥ పర్యంతమున్న అచ్చప్పరాయది కొడుకు అయిన ప్రశ్నయ కావేరిరాయని కొడుకు యాదవ రాయది ప్రభుత్వంకింద ఆదవానిలోకి నడిచినది.

తరువాతను శాలివాహన శకం ८४०३ లగాయతు శాలిశకం ८४१॥ పర్యంతము సాత్య నరసింగరాయలు వారి ప్రభుత్వములో ఆయన విద్యానగర మందుండి రాజ్యపరిపాలన చేసేటప్పుడు సర్వారు ఆదవాని తరపుగా జరిగినది. -

తరువాత శాలివాహన శకం ८४१३ లగాయతు శాలి శకం ८४२॥ పర్యంతము అచ్చుతక్కప్పరాయలవారి ప్రభుత్వములో ఆదవాని తరపుగా తుంబుళ గ్రామములు నడిచినవి. తరువాత శాలివాహన శకం ८४२ం లగాయతు శాలిశకం ८४२ం పర్యంతము అశియరామరాజువారి ప్రభుత్వం కింద ఆదవాని తరపు అయి జరిగినది.

శాలివాహన శకం ८४२ం దాతు సంవత్సరములో రామరాజు సైన్యసహితముగా కృష్ణమలాపహారి సంగమ స్థలములో ములిగిన తరువాతన దేశం యావత్తూ మేచ్చాక్రాంతమయిన పిమ్మట దేశం గద్దిఅయి పరిపాలన లేకపోయినందున పాశేగాంళ్ల వుపద్రవం చేత ప్రజలు చలచిచలు అయి ఉండిరి. యా ప్రకారం శాలిశకము ८४२ం పర్యంతము గ్రామం పాడు అయివుండెను. తరువాతను భీజాపురపు పాదుపహ వారి తరపున పేరుభాను అనే సరదారు ఆదవాని సీమను సుబేదారీ చేస్తూవుండి తుంబుళ గ్రామ గొడు శానుభోగులకు కొలు యిప్పించి పిలిపించి వారి ముఖాంత్రముగా గ్రామమునకు ప్రజలను రప్పించి జమీను ఖీర్చుచేయించి భండ్చిణి మొకరరు చేసు వ్యవహారం చేసుకున్నాడు.

తరువాతను ఘనలి ८౨గ లగాయతు ८౨ం ఘనలీ పర్యంతము ఆదవానిసీమ సుబేదారు భిలానుభాను మారిఘత్తాన జరిగినవి ఘనలీ ८౨ లగాయతు ८౨ం వర్ష ఆదవానిసీమ సుబేదారుడై వచ్చిన గాలబుభానుని వారి మా..జర్మినది. ఘనలీ ८౨ం లగాయతు ८౨ం ఘనలీ ఆఖరు వరకు ఆదవానిసీమ సుబేదారుడై వచ్చిన షంషేరుభానువారి మా..జరిగినది. ఘనలీ

ఎంట లగాయతు గంంచ ఘసలీ పర్యంతము సదరహింగాలబుభాను సుబేదారు మా..ఆదవాని కింద నడిచినది.

త.. ఘసలీ గంంర తమాము ఆదవానిసీమ దేశగతి నాయగురసయ్య తిప్పరసయ్య వుభయుల మా..జరిగినది. ఘసలీ గంంచ లగాయతు ఘసలీ గంగఁ పర్యంతము ఆదవానిసీమ సుబేదారుడైవున్న అమీనుభాను సాహేబు మా..జరిగినది. ఘసలీ గంగఁ లగాయతు ఘసలీ గంంచ వరకు షారుమీరు మల్కిరహ్యానుసాహేబు ఆదవానిసీమ సుబేదారీ చేసేటప్పుడు అతని మా..జరిగినది. ఘసలీ గంఁచం లగాయతు ఘసలీ గంఁచం పర్యంతమున్న మల్కిరహ్యానుసాహేబు కొడుకు మల్కి మహమ్మదు ఆదవానిసీమ సుబేదారీ చేసేటప్పుడు అతని మా...జరిగినది.

ఘసలి గంఁచం లగాయతు ఘసలీ గంఁచం పర్యంతము అబ్బులువహేబు సుబేదారు తాలూకే ఆదవానిగారి మా..జరిగినది. ఘసలి గంఁగఁ లగాయతు గంఁచం పర్యంతము శిద్ధమసూరుభానునిచే సుబేదారు తాలూకే ఆదవానిగారి మా...జరిగినది. అమీదను యా గ్రామాన వున్న గుళ్ల విష్ణుంచి గర్భగుళ్లు శిహాయరాయి సమగ్రం తీసుకపోయి ఆదవానిలో పెద్ద మశాదు కట్టించినారు. అంతట బిజాపురం తఖ్యుగర్ది అయిన త...ధిల్లీపాదుషాహు అలంగిరు తరపు నుంచి గాజుద్దిభాను వచ్చి ఆదవానిలో వుండి ఘసలీ గంఁచం సాలుతమాంసీమ ప్రభుత్వం చేసుకున్నాడు. అప్పుడు అతనికింద జరిగినది.

తరువాత ఘసలీ గంఁచం లగాయతు ఘసలి గంగఁ వరకు అలంగిరు పాదుషాహు వారి తరపున క్షత్రియుడు రాజు అనూపుసింగు వచ్చి ఆదవానిసీమ ప్రభుత్వంచేసినప్పుడు తుంబక గ్రామము ఆదవానికింద జరిగినది.

రాజాభీమసింగు ఘసలీ గంఁచం లగాయతు ఘసలీ గంగఁ వరకు ఆదవానిసీమ సుబేదారీ చేస్తూ ఉన్నప్పుడు వారికింద జరిగినది. తరువాత ఘసలీ గంగఁ లగాయతు గంగఁ వరకు గాజుద్దిభాను అ వఱ లా లో ఆదవాని కింద జరిగినది.

తరువాతను ఘసలీ గంగఁ లగాయతు గంగఁ ఘసలీ వరకు సులతాను అల్లీభాను సుబేదారు తాలూకు ఆదవాని కింద జరిగినది.

తరువాత ఘనలీ గంచి లగాయతు గండి ఘనలీ వరకు కిలీచభాను వరపు నిజాముల్యుల్యువారి మారీఘత్తున ఆదవానికింద జరిగినది. ఘనలీ గంచి లగాయతు గండి ఘనలీ వరకు షరీపుభాను సుబేదారుతాలూకు ఆదవాని మా...జరిగినది. ఘనలీ గంచి లగాయతు ఘనలీ గంచి పర్యంతం గాజుద్దిభాను తరపున తాలీమోతీభాను సుబేదారు తాలూకే ఆదవాని మా..యా గ్రామం వ్యవహరం జరిగినది.

యాతని వ్యవహారములో శిబ్బందీ దంగాఅయి వున్నందున తాలూకుదారు కోనేటిరాయని తా...ముస్యద్దియెల్లిశెట్టి అనే అతని ముఖాంత్రముగా పెద్ద తుంబళ గ్రామానకు మగ గంచి పన్నెండు వేల వరహాలు దండుగ విధించి ఫోంజు తెచ్చి గ్రామం ముట్టడిచేసి గౌడుకల్పర్చిలచేత నజరానీ వసూలు చేసుకున్నారు. అప్పుడు పేట అదివరకు వున్నది సహా పాడు అయినది. అంతట తిరుగా గ్రామగౌడుకులక్షీలకు కోలు యిప్పించినారు.

మువాయదల్లి ఘనలీ గంచి లగాయతు ఘనలీ గంచి వరకు హిమత్తారుభాను సుబేదారు తాలూకే ఆదవాని మారీఘత్తిలి యా గ్రామం అములు జరిగినది.

తరువాతను ఘనలీ గంచి లగాయతు ఘనలీ గంచి వరకు ముత్తలిశీలుభాను సుబేదారు తాలూకు ఆదవానిగారి మా..యా గ్రామం అములు జరిగినది. ఘనలీ గంచి లగాయతు ఘనలీ గంచి వరకు హిదాయతు మోదీనుభాను సుబేదారు తాలూకు ఆదవానివారి మారీఘత్తిలియా గ్రామ అములు జరిగినది. యా సుబేదారుని అములులో పారశీ పెద పుట్టున్న అనే దేశాయా యా గ్రామం వ్యవహారం చేసినారు.

తరువాత ఘనలీ గంచి లగాయతు ఘనలీ గంచి పర్యంతము హిదాయతుమోదీనుభానుని కొడుకు సాడుల్లాభాను సుబేదారు వారి తరపున హసన్ మోనుభానున్న అములు చేస్తావుండేటప్పుడు యా గ్రామానకు రూ. గంచి పన్నెండు వేల రూపాయాలు దండుగ కట్టి వసూలు చేసుకున్నాడు గౌడుకులక్షీలచేతను.

ఫసలీ గించాలగాయతు ఫసలీ గించా వరకు భోజనేమతుల్లభాను వరపు తహవ్వరుజంగు సుబేదారు తాలూకు ఆదవానివారి మారీఫత్తున ఇం గ్రామం అమలు జరిగినది. ఇం సుబేదారుని అమలులో నాడు కులకర్ణివారి గుమాస్తా వ్యాసన్న అనే ఆయన సీమ అమలు చేసెను. అప్పుడు ఫారసీ కేశవరాయడు వ్యాసన్నగారున్న మమ్మదునురఖు అనే తురక వీరు ముగ్గురు ఫోంజులో గ్రామం ముట్టడివేసి రూ. 18000 ఇంరావై అయిదువేల రూపాయాలు దండుగకట్టి నజరువసూలు చేసుకున్నారు. తరువాతను ఫసలీ గించా అప్పుడు సుజావనుమల్కు బసాలతుజంగు వారు సీమ ప్రభుత్వముకు వచ్చినప్పుడు వారి దివాను రాజు దేవీచందువారు ఇం గ్రామం ముట్టడివేసి రూ. 18000 అయిదువేల రూపాయాలు దండుగకట్టి నజరు వసూలు చేసుకున్నారు. అందువల్లను గ్రామం వుజాడు అయినది.

అంతట గ్రామముపై జల్లీభానుని వారికి జాగీరు ఇచ్చినారు. ఆయన గ్రామానకు వచ్చి గొడుకులకర్ణిలపేట కోలు యిప్పించి గ్రామము కొంచెము బస్తీచేయించి తరువాత బసాలతుజంగువారి వద్ద అమీనుసాహేబుకు దివానుగిరి అయినది. పది సంవత్సరముల తరువాయ చిన్న తుంబళ హంట్టి మల్లన్న అనే గొడు కలిశి అమీనుసాహేబు వద్ద గిల్లాచేసిన మీద వారు ఫోంజు పంపించి గ్రామం ముట్టడి వేసి రూ. 18000 పద్మాల్యమువేల రూపాయాలు దండుగకట్టి గొడు కలకర్ణిలచేత నజరాన వసూళ్లు చేసుకున్నారు. గ్రామంలో ప్రజలు చెదరిపోయినందున గ్రామం పొడు అయినది. అంతట తిరుగాగొడు కల్పర్చివారిపేర కోలు యిప్పించి ప్రజలు గ్రామానకు కొండర్చి రప్పించి వ్యవహరం చేసుకున్నారు. ఫసలీ గించా పర్యంతం బసాలతుజంగువారి అమలు జరిగినది. బసాలతుజంగు దేహంచాలించిన తర్వాత ఫసలీ గించా లగాయతు గించా ఫసలీ పర్యంతము మొహబతుజంగువారి అమలు అయి ఆదవానికింద జరిగినది.

ఫసలి గించా పరాభవ సంవత్సర వయశాఖ బహుళ ర తోజున టిపుసుల్తాను ఆదవాని దుర్గంమీద మోహముకుపొయ్యెటప్పుడు దండు

ఆవాంత్రముచేత ప్రజలు గ్రామము వదలి చలబిచలు కాగా దండువాండు గ్రామానకు వచ్చి గృహాలు అన్ని విప్పి తగలపెట్టినారు.

తరువాత సీమటిపూతమలు అయి ఆయన తరఫున ఫోంజీ సరదారు అయిన కుతుమదీభానునికి ఆదవానిసీమ జాగీరు యిచ్చినందున ఫసలీ గుర్తించ పరాభవ సంవత్సర ఆపాడమాసము లగాయతు గుర్తించ పరాభవ సం కార్తీక శు గఁ. వరకు కుతుమదీభానుని అములు యితని అములో హందేభాను కేశవరాయదు యి గ్రామానకు అములుకు వచ్చి గౌడుకుల్చుర్చిల మా... గ్రామానకు రూ. 400 యేనూరు రూపాయాలు జమాబంది నిర్ణయించి ఆ సంవత్సరముకు కౌలు యిచ్చి వ్యవహారం చేసినాడు.

తరువాత ఫసలీ గుర్తించ పరాభవ సంవత్సర కార్తీక బఁ వరకు మహాబతు జంగు తరఫున రాయచూరునుంచి భాయంభానీసాదుల్లాభాను నాడు గౌడు సుమతేంద్రరాయదు ఆదవానిసీమ వ్యవహారముకు వచ్చినందున సదరహు ఫసలి పరాభవ సంవత్సర పాల్గొండ శు గఁ పర్యంతం వారి అములు జరిగినది.

సదరహి ఫసలీ యి సంవత్సర ఫోల్గొండ బహుళ 30వర్కు కుతుమదీభానుని అములు ఆదవానిసీమలో జరిగినందున అతని కింద యి గ్రామం జరిగినది. ఫసలీ గుర్తించ ప్లావంగ సంవత్సర చైత్రమాసం తమాం పాలనకు యొవరూ నియామకం లేనందున ఆరాజకంగా ఉండెను.

ఫసలీ గుర్తించ ప్లావంగ సంవత్సర వైశాఖ శు గఁ నాడు లగాయతి గఁంగ ఫసలీ పరీధావి సంవత్సర చైత్ర బహుళ 30 వరకు మహాబతుజంగు తరఫున భాయతు అనూభురాయని అములుకింద జరిగినది. ఫసలీ గఁంగ పరీధావి సంవత్సర వైశాఖ మాసము తమాం మహాబతుజంగు తరఫున గోపాలరాయదు అనే బ్రాహ్మణుడు ఆదవానిసీమ అమీలు అయి వచ్చినందున అతని అములులో యి గ్రామం జరిగినది.

తరువాత ఫసలీ గఁంగ పరీధావి సంత్సర జ్యేష్ఠమాసము లగఁ మతు గఁంగ ఫసలీ ప్రమాదీచ సంవత్సర ఆశ్విజ బహుళ 30 లు వరకు

మహాబతుజంగు తరపున ఆదవానిసీమ ఆమీళ్లు అయివచ్చిన సయ్యదు మోతుమీనుభాను కుంకునూరి రంగన్న అములు కింద యిం గ్రామం జరిగినది.

ఘనాలీ १७०३ ప్రమాదీచ సంవత్సర కార్తీకమాసం అములు లగాయతి మహాబతుజంగు తరపున ఆదవానిసీమ అములు చేసుక వచ్చిననాడు గొడు సుమతేంద్రరాయడు భాయతురాయనవాజలాలు మొభాంత్రంగా యిం గ్రామం అములు సదరహి ఘనాలీ యిం సంవత్సర ర ఫాల్టుణ బ ३० వరకు జరిగినది.

ప్రమాదీచ సంవత్సర పుష్యమాసములో మహాబతుజంగు కాలము అయినందున ఆనంద సంవత్సర చైత్రమాసం అములు లగాయతు జ్యేష్ఠ బ ३० లు వర్షు దేశం యావత్తు లరాజకమునందున గర్భి ఆయె గనుక స్వపాలన లేకుండ వున్నది.

తరువాత నిజాముల్లిభానుని తరపున ఆదవానిసీమ ఆమీలు అయివచ్చిన బ్రాహ్మణుడు రాజు గణేసుపంత్తు వచ్చినందున ఘనాలీ १७०३ ఆనంద సంవత్సర ఆషాడమాసం ఆములు లగాయతి १७०४ ఘనాలీ రాక్షస సంవత్సర శ్రావణ శు १५ వరకు గణేసుపంత్తు తట్టున ఆయన గుమస్తా వాసుదేవరాయని వారి ముభాంత్రముగా యిం గ్రామం అములు జరిగినది.

ఘనాలీ १७०४ రాక్షస సంవత్సర శ్రావణ బ १ లగాయతు १७०५ ఘనాలీ రాక్షస సంవత్సర ఫాల్టుణ బ ३० వరకు మీరుగులాం హసేనుభానుని వారి అములు జరిగెటప్పుడు ఆయన తరపున ధర్మణపంతులవారు యిం గ్రామాన గొడుకుల్చీల ముభాంత్రముగా సాలు १ కి १००० వెయ్యి రూపాయాలు భండిణీ మొకరరుమాడి...హోరం చేసినారు. ఘనాలీ १७०५ నల సంవత్సర చైత్రమాసం లగాయతు १७०६ ఘనాలీ పింగళ సంవత్సర శ్రావణ బ ३० వరకు అరబుఅమీను సాహేబువారి అములో ఆదవానికింద జరిగినది.

ఘనాలీ १७०६ పింగళ సంవత్సర భాద్రపద మాసము అములు లగాయతి १७०७ ఘనాలీ రోద్రి సంవత్సర కార్తీకమాసము పర్యంతమున్న ఆదవానిసీమ

అములు గులామలీఖాను వురపు మనునూరద్దోలావారి పరంగా జరిగెటప్పుడు వారి తరపున మోదీనుసాహేబు అనే తురక యిం గ్రామం వ్యవహారం చేసినాడు.

ఫసలీ గాగం రౌద్రి సంవత్సర మార్గశిర మాసము వరకు దేశం కుంఫిణీవారికి అములు అయినది. గనుక తదారథ్య కుంఫిణీకింద జరుగుతు ఉన్నది. యిం గ్రామానకు అష్టదిక్కులయందు వున్న ప్రాచీన గ్రామములు.

- ① తూర్పున అయిదు పరుగుల దూరమున నాగులదిన్నె తాలూకు మురవణి.
- ② ఆగ్నేయం పంచపాళెం తాలూకు ముళుగొండ
- ③ దక్కిణావైపున 3 పరుగుల దూరానకు ఆదవాని.
- ④ వైరుతి దిక్కున 4 పరుగుల దూరాన గూళ్లాంతాలూకు వారేహారివాణి
- ⑤ పశ్చిమమందు 4 పరుగులదూరాన హవేలీ ఆదవాని తాలూకు వుప్పురహోళు.
- ⑥ వాయవ్యమందు 5 పరుగుల దూరాన హవేలీ ఆదవాని తాలూకు హోరిరి.
- ⑦ కుబేర దిక్కు 3 పరుగుల దూరాన హవేలీ తాలూకు కోశిగిపాళెంపట్టు
- ⑧/9 యిం శాస్వామిమందు 4 పరుగుల దూరాన నాగులదిన్నె తాలూకు మాలపల్లె హరెతుంబళంలో వున్న దేవస్థానములు.
- ⑩ గరకంతేశ్వర దేవాలయం
- ⑪ రామస్వామి దేవాలయం
- ⑫ ఓంకారేశ్వర దేవాలయం
- ⑬ వుమామహాశ్వర దేవాలయం

యివిగాక గ్రామంభూమిలో శానాగా శిథిలమైన లింగములు వున్నవి.

యిం గ్రామం భూమియందు పైరు అయ్యే ధాన్యాదులు:-

- ① పచ్చ జొన్నలు ② మిటికీలు
- ③ పుల్ల జొన్నలు ④ గోంగులు
- ⑤ యెర్ర జొన్నలు ⑥ సజ్జలు

ఱ వలవలు	ఱ కొఱ్ఱలు
ఱ అమ్మలు	ఱ ఆముదాలు, ఱ కందులు
ఱ అలచందలు	ఱ మిరపకాయలు
ఱ నువ్వులు	ఱ రాగులు
ఱ వంకాయలు	ఱ మొక్కజొన్నలు
ఱ పొగాకు	

నోసము తాలూకా కైఫియ్యతు మౌజె ఆలవకొండ వగైరా సహ

8. కైఫియ్యతుమౌజె ఆలవకొండ కసుబా నోసం తాలూకా సహగాను-

మధ్య రాష్ట్రమందు అంతర్భూతమై వుండేటటువంటి రేనాటి సీమలోను ఎఱ్ఱమలకు పూర్వ భాగమున వఖ స్వల్పమైన పర్వతం కలదు. ఆ పర్వతముపైన వఖ దేవభాతము కలదు. ఆ దేవభాతమందు స్వచ్ఛమున్న అతి మధుర మైనటువంటి దివ్యేదకాలు గలవు. ఆలాగంటి పర్వత సామీప్యమందు పూర్వమున అరణ్యమై వుండగా యాదవరాజులు తమయొక్క విస్తారమైన గోగణమును మేతకు తోలుకవచ్చి పైన చెప్పిన పర్వతమునకు వుత్తర భాగమందున మందలకు దొడ్డు ఆపుచేసుకొని ఆ సామీప్యమందే తమ వుపయోగానకు స్వల్ప కుటీరములు నిర్మాణం చేసుకొని అందు నిలిచి ఆ పర్వత సామీప్యమైన అరణ్యమందున్నా పర్వతం యొక్క అగ్రభాగముననున్న ఆ యాలమందలును ప్రత్యహమందు తిప్పిమేపుకుంటూ వుండిరి. తద్వారా ఆ పర్వతానకు తిలకొండ అని పేరు సార్థకమాయిను.

ఆ యాదవరాజు ఆ పర్వతమునకు అగ్రభాగమందున్న యిరు పార్శ్వాల అరణ్య ప్రదేశమందున్న గోవును మేపుకుని పగటివేళ యాదవరాజుల యొక్క గోపాలకులయిన వారు ఆ గోగణమున్న నీళ్లు తాప గలందులకై యా కొండకు పశ్చిమం వుత్తరాననుంచి నీరు ప్రవహించే కొండ వంకు నీరుకు తోలుక పొయ్యేవేళ ఆ మందలో వక వుత్తమమైన గోవ వత్సయుక్తముగా మందలోనుంచి వీడి పైన చెప్పిన ఆలకొండ యొక్క అగ్రభాగమందలి దేవ ఖాతములోని

దివ్యోదకాలను ఆపేక్షించి ప్రత్యహమందును ఆదే ప్రకారం దేవభాతమునకు పోయి అందలి దివ్యోదకపానముచేసి ఆ స్థలమందు కొంతసేపు సేదతీర్పుకుని తదుపరి ఆ గోవు తనంతట తానై వచ్చిన్ని మందలో కలిసేది కద్దు. ఒకానొకదినం ఆ గోవు వుదకపానాపేక్ష్యయాకొండమీదికిపోయి తిరిగి మందకు వచ్చునంతకూ కాలవిడంబం అయితే గోపాలకుడు కొండపైకిపోయి వత్సయుక్తమైన గోవును తోలుకవచ్చి మందను కలుపుతూ వుండేవాడు. యిం ప్రకారం అనేక దినములు జరిగిన పిమ్మట ఆ గోపాలకుడు దుర్మాధ్రి దోషిచేత యోచన చేసినది యేమంటే-ప్రత్యహమున్న యిం గోవు వుదకపాన నిమిత్తమై మంద విడిచి కొండమీద దేవభాతమునకు పోవుతూ వున్నది. దీని నిమిత్తమై మంద విడిచి కొండమీదికి పోకూడదు. అదిగాక యిం గోవు వత్సయుక్తముగా మంద విడిచి కొండకుపోతే చుట్టుపట్టు అరణ్యస్థలము అయినందున క్రూర జంతువులు ఏమైనా సంధించి చణికినట్టెతే మాట వచ్చును కాబట్టి కొండమీద దీనికి వుదకప్రాప్తి కాకుండ వుండే పాదగ చేస్తే తదారభ్యం యిం గోవు కొండకు పోక మందలో కలిసివచ్చును అనే తాత్పర్యము చేత వభునాటికాలమందు ఆ గోపాలకుడు కొండకుపోయి అక్కడ వున్న దేవభాతమున వుదకపూరితమై వక ఘటంపట్టె అంత మాత్రం ముఖం కలిగి వుండె గనుక ఆ ముఖాసను వభి గొప్ప శిలసంధించి వచ్చేను. ఆ మరుదివసమందు ఆ గోవు యెప్పటియట్లనే వుదక పానార్థియై వత్సయుక్తముగా మందవిడిచి కొండమీద దేవభాతం వర్ధకిపొయ్యేళకు దేవభాత ముఖమందు వున్నతమైన వభుబండవేశి వున్నదిన్ను ఆ దేవభాతమునుంచి తమకు వుదక ప్రాప్తములు అయ్యే సాధనమన్నా లేక గ్రీష్మభుతువ అయినందున పిపాసా పరవశం వల్ల మిక్కిలి చిత్త విక్షేపమును బొందె వత్సయుక్తముగా ఆ దేవభాతమునకు సామీప్యమందే జైతన్యం విడిచెను. ఆలాగంటి ధర్మగోవుకు వుపయోగమవుతూ వున్నటువంటి దేవభాతం యొక్క ముఖమందు శిలవేసినది గోపాలకునిచేత క్రూరకర్మమై చేయబడె గనుక తదారభ్యం ఆ దేవభాతమున్న అందుల వుదకమున్నా మనుష్య మాత్రులకు యెవరికీ కనుపించకపోయెనట. యింగని స్థలజ్ఞులు వాడుకుంటూ వున్నారు ఆ యాపులమందల వుపయోగానకు దొడ్డదగ్గిర యాదవరాజులు నిర్మాణం

చేసుకున్న స్వల్ప కుటీరములు పర్యాయంచేత అప్రసిద్ధమైనటువంటి వఖ ఫోషమాయెను.

యా ప్రకారముగా కొన్ని దినములు జరిగిన పిమ్మట సాయణ మాయణ అనే వారు వుభయులు పూర్వమందు కొంత దేశానకు దక్కులై యుండిరి. వారి చర్యలు ఎట్టివంటే-ఆ వుభయులకున్న ధర్మశాస్త్రమైన నామం సార్థకమై వుండెను. అదియెటువలెనంటే-ఆ ప్రభువులవద్దికి వఖ బ్రాహ్మణోత్తముడైన విద్యాంసుడు తనలేమిచేతను సహించలేక ఆ ప్రభువులయిన వారి దర్శన లాభమును పొంది తన యొక్క విద్యత్వామర్యామును అగుపరచి వారిచేతను విశేషించి ఫలప్రాప్తిని బోంది అందువల్ల తనదైన లేమి చాపుకోవలెనని యచ్చచేత అనేక దినములు రాజద్వారం కాచి సాయణమాయణవారి దర్శనంచేసినంతట ఆ ప్రభువులు వుభయులు బ్రాహ్మణై చాలా దినములు వుంచి సమస్తమైన శాస్త్రపరిక్ష చేసి తుదకు బ్రాహ్మాడు తాను వచ్చి చాలా దినములు అయినది మా స్వగృహముకు పోవడానకు శేలివిప్పించమని అడుగగా సాయణమాయణ అనే ప్రభువులు వుభయులు సభలో కూర్చుండి అనేక విద్యజ్ఞన స్తుయమానుండైన ఆ బ్రాహ్మణై రప్పించి సువర్ణలేశం తెప్పించి ఆ బ్రాహ్మణుని శిరస్సునందు వుంచి వుదకంచేత స్నానం చేయించి కనకాభిషేకం సార్థకమైనదని చెప్పి ఆ బ్రాహ్మణై స్వగృహసకు పోయిరమ్మని చెప్పిరి.

అందుమీద ఆ బ్రాహ్మణుడు చిత్త విక్షేపమునుబోంది రాజద్వారం గడచి వెలుపటికిపోయిన పిమ్మట ఆ ప్రభువులు వుభయులు ఆ బ్రాహ్మణై తిరుగాసభా మధ్యమునకు పిలుపించి మిమ్మి నుంచి సమస్తమయిన శాస్త్రములున్న చక్కగా గోచరం ఆయెను యింకా వక సందేహంవశిష్టం వున్నది. అది యేమంటే- సృష్టికర్తయైన బ్రాహ్మణు యా ప్రపంచమందు పూజలేకపోవలసిన కారణంయేమని అడుగగా ఆ బ్రాహ్మణుడు క్రోధంతో కూడుకున్న మానసంకలవాడై చెప్పిన క్రమం యేమంటే- అజాగ్రత్స్థమైన స్తనద్వయమున్న వుట్టివుట్టమందు వున్నతమున్న నాసాంతరస్థమైన కేతజ్ఞాలమున్న చుచ్చ జంతువులకు అంద యుగ్మమును సాయణమాయణ అనే చార్పు ప్రథమయిపెస్తు

నిప్పుయోజనముగా ప్రపంచమందు సృజనచేసెను గనుక ఆలాగంటి బ్రహ్మకు యెతన్నిమిత్తమై ప్రపంచమందు పూజకు అర్థతలేకపోయెను అని చెప్పిన వాడాయెను. యి అన్వయానకు -“అత్రబ్రాహ్మణోక్త శ్లోకః” అజాగళ స్థనముప్రవృష్టం నాసాంతరీ కేశమధాండయుగ్మం వృధా సృజన్ సాయణ మాయణోచ పూజాం నలేభేభువి పద్మయోనిః॥ ఈ ప్రకారం చెప్పినందువల్ల సాయణమాయణగార్థు వుభయులు తమయొక్క ధర్మశూన్యమైన గుణంవల్ల యెవంవిధమైనటువంటి దుష్టుతి వుపదేశం ఆయైనని తమ యొక్క దుర్యాధి దోషానకు చాలా నొచ్చుకుని అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణునికి ప్రత్యుత్థానాభి వందన పూర్వకముగా సంభావించి ఆ సనార్థపాద్యాది విధుల పూజించి వారుకోరిన స్థలమందున వారి అభీష్టప్రకారముగా వక సర్వగ్రహం గ్రామం సహిరణ్యోదక దాన ధారా పూర్వకముగా యిచ్చి యే గ్రామం కావలసినది కోరుకొమ్మని చెప్పగా విచారించి కోరుకుంటున్నానని బ్రాహ్మాడు చెప్పేను సాయణమాయణగార్థు వుభయులు ఆ బ్రాహ్మణై వద్దనే వుంచుకుని వుండిరి.

వకనాటి కాలమందు ప్రభువులయిన వారు వుభయులు వేట సవ్యారి మార్గముగా దేశ సంచారం వచ్చి ఆ బ్రాహ్మణికి కూడా వెంటబెట్టుకు వచ్చి పైన చెప్పిన ఆలకొండ సామీప్యమందలి పల్లె వద్ద దండుదిగి వుండగా ఆ బ్రాహ్మాడు చుట్టుపట్టున వుండే స్థలమును కొంతకొంత అరణ్యమైయుండేది చూచి యి పల్లె తీసుకుని యిందు కింద ప్రయాసపడి అరణ్యం శేద్యపరచి పొలం చేసుకుంటే యేనాటికిన్ని నిరాచ్చేదన భుక్తిగా అనుభవంలో వచ్చునని యాసచే చుట్టుపట్టున వున్న అరణ్యమును సేద్యపరచి పొలం చేసుకున్నంత భూమికి వలయశాసనం యేర్పరచి యివ్వమని బ్రాహ్మణుడు సాయణ భూపతిని అడుగగా అనుకూలించి స్వనామంచేత సాయణపురమనే నామనిర్దేశం చేసి పొలమున్న కొంత సేద్యపరచి గృహారామ క్షేత్రములు యేర్పాటుచేసి ఆ బ్రాహ్మణునికి సర్వగ్రహం ముగా అనుభవించుకొమ్మని యి సాయణపురమనే గ్రామం యిచ్చిరి. యిందుకు రుజువు సాయణ పురాగ్రహం మని యి గ్రామంలో వుండే శిలాశాసనంలోనున్న ప్రాసి వున్నది.

అటుపిమ్మట ఆ బ్రాహ్మణుడు విస్తారంగా అరణ్యం సేద్యపరచి పొలం విస్తారంగా యేర్పరచి అగ్రహరం అనుభవిస్తూ మరిన్ని కొందరు బ్రాహ్మణులకు వృత్తులు యేర్పరచి యచ్చి తానున్న సర్వగ్రహరం అనుభవించుకుంటూ వుండెను. అయిన్నటికిన్నీ ఆల్వొకొండ అనే పర్వత సామీప్యమందు నిర్మింపబడిన గ్రామమయినందువల్ల సామాన్యజనులు యిం గ్రామం పేరున్న ఆలవకొండ అనిన్నీ ఆలికొండ అనిన్నీ పరిపరి విధాలుగా వాడుతూ వుండేవారు. ప్రాజ్ఞలయిన వారు సాయణపురమని వాడుకుందురు.

అటు తర్వాత విద్యానగర నిర్మితమై కర్ణాటక రాజ్య ప్రతిష్ఠాపన అయిన పిమ్మట యిం మధ్య రాష్ట్రమందు నల్లమల యెర్రమల అనే వుభయ పర్వతమధ్యస్థమైన సాయణపురాగ్రహరమునకు ప్రతినామమైన అల్వొకొండ అగ్రహరస్తితాశేష విద్యన్నహోజనాలున్నా కిరాతకులు మొదలయిన వారి వల్ల సంభవమైన క్షుద్రోప గ్రదములు నివారించుకొన శక్తులైనందువల్లనున్నా మరిన్నీ పరిపరి విధాలుగా అగ్రహరముకొంత ఖిలమై వృత్తులవారు యితర స్థలాలలో చేరుకొనిరి. అంతట రాయసంస్థానంలోకి చెల్లుతూ వున్న యిం అల్వొకొండ గ్రామం గురువప్పనాయడు అనే ఆతనికి అల్వొకొండ గ్రామం అమరం పాలించి వుండిరి. ఆ గురువప్పనాయడు అదివరకు విదేశీగతులైనవారు గాక గ్రామంలో నిలిచిన అగ్రహరికులయిన వారికి వారి వారి వృత్తులు వున్నంత మట్టులో నడిపిస్తూ వుండే ఆ గురువప్ప నాయడు యిం పర్వతంమీద కోటకట్టించి దుర్గం బలకరంచేసుకొని తగిన సైన్యముతో కూడా వుండి యిం సామీప్యమందు వుండబడ్డ కొన్ని పల్లెలు సహ ఆతనికి చెల్లుతూ వున్నట్టుగా ఆ పల్లెలవైనమున్న సాలుబసాలు అల్వొకొండ దుర్గానికి చెల్లె పల్లెలు యతరాజి పైకం ..కందనోలు తాలూకా మోజే రామళ్ళకోట గ్రామంలో కరణం చెన్నమరాజు నాగరాజుగారి వద్ద వుండే కవిలె ప్రతినమేము వ్రాసిన గుడికట్టువహిాలలో దాఖలా వున్నది. ఆ గురువప్పనాయడు కొన్ని దినములు అనుభవించిన పిమ్మట ఆతని కుమారుడు రామానాయడు కొన్ని దినములు యిం దుర్గమందు వుండి అనుభవిస్తూ ఉండెను. తర్వాత రామానాయని కొడుకు గురప్పనాయడున్న యాభై సంచత్సరముల పర్వంతం అనుభవించెను.

యా గురువప్పునాయడు సరకారుకు యతరాజీ అయి వుండగా వీరనారసింహ దేవమహారాయలు విద్యానగర అభిధాన మహో రాజధాని సింహసనాధీశ్వరుడై రాజ్యం యేలుతూ వుండగా గురువప్పునాయని మీద యతరాజీవల్ల రాయ సంస్థానమునుంచి సైన్యములు వచ్చి దుర్గం ముట్టడిచేసి మూడు మాసములు పోట్లాడినంతల్లో రాయ సైన్యమును ఆల్ఫోకొండ పట్టం తీసుకొని నిభావులులోపు చేసుకున్నందున దుర్గం మీదికి నీళ్లు అందకపోవడము వల్లను దుర్గమీద వున్న గురువప్పునాయడు సైన్యసహితంగా శాలీవాహన శకం 1814 అగు రుధిరోద్ధారి సంవత్సరమందు గర్భి ఆయను. అటుపిమ్మట దుర్గం కొంత పడదోశిరి గనుక దినక్రమేణ ఖిలమైపోయెను. యప్పటికిన్ని ఆ దుర్గంపైన చుట్టు వారాకోటుకొమ్ములు బురుజులు కొంత రెండేసి మనుష్యులు పొడవున వున్నవి. ప్యాటకోట సమగ్రం దోచిపోయిరి గనుక పాడు ఆయెను.

తర్వాత రాయ సంస్థానం క్రిందగా మార్పు చేసి కుదిరించిరి. తదారభ్యం యావల కృష్ణదేవ మహోరాయలు యేలుబడికింద నున్న అగ్రహం విమర్శచేయించి వృత్తులవార్షిక్రామానకు రప్పించి వారికి గృహారామక్షేత్రాలు యేర్పరచి యిచ్చిరి. అగ్రహరీకులు యథా ప్రకారం అనుభవించుకుంటూ వుండిరి. యావల అచ్యుతదేవ మహోరాయలు విద్యానగరమందు పట్టాభిషేక మయిన వెనుక సాయణ పురానకు ప్రతినామమైన ఆల్ఫోకొండ స్థితాశేష విద్వన్మహోజనాలచేతనున్నా నగరికి త్రోత్రియంగా కొంత పైకం తీసుకొంటూ వచ్చిరి. అప్పుడు శాలివాహన శక 1814 అగునేటి నందన సంవత్సర పుష్టశుద్ధ గం గురువారం సాయణాపురానకు ప్రతినామమైన ఆల్ఫోకొండ స్థితాశేష విద్వన్మహోజనాలైన నానా గోత్ర నానా సూత్ర నానాశాఖ నానా నామధేయులున్నా యా గ్రామమందలి లక్ష్మీ నారాయణ దేవుటికి నాగేశ్వరుటికి అమృతపళ్లకు ఆకుమళ్ల త్రోవకు వుత్తరం ముత్యాలవాగుకు తూర్పు కొలబడి ఖి అ కోట ధారా పూర్వకముగా యిచ్చి ఆది కందవరం తిమ్మయ్యగారి ముఖాంత్రముగా నడిచేటట్టు నిర్లయం చేసి యిచ్చిరి. యిందుకు రుజువు అవి వీరభద్ర దేవాలయం యెదుట ద్వారమందు శాసనం పాతి ఉన్నది.

యా ప్రకారం శాలీవాహన శకం १४౮౮ వికారి సంవత్సరం వరకు నడిచెను. అంతట కఠారుసాత్యవీర సదాశివ దేవ మహారాయలకు విద్యా నగరమందు పట్టాభిషేకమయి రాజ్యపరిపాలన చేస్తూ వుండి శ్రీమన్మహా మండలేశ్వర ఆరావీటి బుక్కరాజుగారి పొత్తులయిన రామరాజుగారి ప్రపొత్తులైన రామరాజుగారి పొత్తులయిన తిమ్మరాజుగారి పుత్తులయిన చిన తిమ్మయ్య దేవ మహారాజులుగార్చి అవుకుసీమనాయంకరానికి చాలించి వుండగాను అవుకు సీమలోనికి చెల్లే ఆల్వ్కొండ అగ్రహార స్థితాశేష విద్వన్నహజనాల వృత్తి క్షేత్రముల వల్ల ఘలములు విశేషించి లేనందున నగరికి శ్రోత్రియం యవ్వచాలము శ్రోత్రియం మన్నించి సర్వాగ్రహారం చేయవలెనని చెప్పుకొనినందున వారు ఆలించి అగ్రహారమహజనాలకు అగ్రహారం సర్వమాన్యంగాను సహిరణ్యోదక దానథారా పూర్వకముగాను యచ్చి శాలివాహన శకం १४౮౮ అగునేటి క్రోధి సంవత్సర కార్తిక శు १२ దివసమందున శిలాశాసనం ప్రాయించినారు. మౌజె మజుకూరిలో వీరభద్రస్వామి దేవాలయం యెదుట పాతి ఉన్నది.

యా ప్రకారం శాలివాహన శకం १५८० హేవిళంబి సంవత్సరం వరకు యా గ్రామం సర్వాగ్రహారముగా బ్రాహ్మణుల వృత్తి క్షేత్రములు చక్కగా నడిపించిరి. శేషించిన గ్రామ ఆయకట్టుకు లోనయిన భూమిపైన ప్రాశిన బుక్కరాజుగారి ప్రపొత్తులయిన చినతిమ్మరాజుగారికి నాయంకరముగా కొన్ని దినములు అవుకుసీమలోకి చెల్లుతూ వుండెను.

యావల శ్రీరంగరాయలవారి ప్రభుత్వం ఆరభ్యం రాయ సంస్థానంలో చెల్లుతూ వుండెను. శాలివాహనశకం १५८० హేవిళంబి సంవత్సరమందు నందెలకోటలో నంద్యాల శ్రీకృష్ణమరాజుగారు ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండగాను చంద్రగిరి దుర్గమునుంచి వీరవెంకటపతి దేవమహారాయలు సైన్యముతో వచ్చి హండె దేవపునాయడు మొదలయిన మన్మసామంతుల గూర్చుకొని నందెలకోట ముట్టడివేసి పోట్లాడి కోట తీసుకుని విళంబి సంవత్సరమందు యాతట్టు దేశము కొంత హండె దేవపునాయనికి యచ్చిరి గనుక ఆ సమయములలో రాజప్పాలన తక్కువ అయినందున అప్పుడు అగ్రహారస్థితులు చక్కగా నడువకపోవడం చేత

అగ్రహారీకులయినవారు కొందరు యితర స్థలాలయందు చేరిరి. అదివరకు గ్రామంలో వున్నవారికి వారి వారికి తగినట్టు మునాసబు వృత్తి క్షేత్రాలు మాన్యాలుగా యిచ్చి గ్రామం జప్పి చేసిరి.

యా ప్రకారము జరుగుతూ వుండగాను గ్రామం హండెవారి స్వాధీనం ఆయెను. అది వరకు యా అల్యోండకు రెండు పరువుల దూరాన ఉన్న యిశాన్య భాగమున వున్న చలుచల్చుల గ్రామరెడ్లు జాతిలో మోటాటికాపులు, ప్యారావాండ్లు అనే యింటిపేరు కలిగిన వాండ్లు గ్రామానకు రెడ్డితనం చేస్తూ ఉండిరి. వీరి సరిమేటదార్లు నందవరంవాండ్లు అనేవాండ్లు ఆ కాపులు మోటాటికాపులు వుండిరి. వుభయులు గ్రామం రెడ్డితనం చేస్తూ వుండగా ఆ గ్రామం గోలకొండలోకి పాదశాహవారి యేలుబడిన చెల్లుతూ వుండెనట. అప్పుడు గ్రామంలో చేరిన వ్యవహార నిమిత్తమై గ్రామం రెడ్లు అయిన ప్యారామల్లారెడ్డి నందవరం వెంకటరెడ్డి వోబళరెడ్డి వుభయులు గోలకొండకు పోయి వుండగా అక్కడ పాదశాహవారికి శత్రువులతో యుద్ధప్రసక్తి అయివుండి పాదుశహవారు సభలో కూర్చుండి యెవ్వరుపోయి కార్యముపత్తె చేసేరు అని అడుగగా అప్పుడు కచేరిన వున్న చలుచల్చుల గ్రామరెడ్డి అయిన ప్యారామల్లారెడ్డి లేచి నిలుచుండి అదబజాయించి తగిన సైన్యం యిచ్చి హుకుం ఘర్యాయిస్తే నేనుపోయి కార్యఫత్తెచేస్తూ వున్నానని చెప్పేను. అప్పుడు అదే ప్రకారం మల్లారెడ్డికి కొంత సైన్యం యిచ్చి అంపించగా పోయి కార్యంఫత్తెచేసి వచ్చినందున పాదుశాహవారు దయచేసి చలుచల్చుల, సుంకేసుల, నరసపల్లె గోవిందపల్లె యా గ్రామములు జహగీరు దయచేసి పాలకి గుర్రం కోకలు బహుమానం దయచేసి అంపించగా అదే ప్రకారం మల్లారెడ్డి చలుచల్చులకు వచ్చి గ్రామానకు కోట కట్టి ఆ నాల్గు పల్లెలు సంస్థానంలుగా అనుభవిస్తూ వుండి చలుచల్చులలో వుండెను. తర్వాత అతని కుమారుడు లక్ష్మారెడ్డి దొరతనం చేస్తూ వుండి అప్పుడు చలుచల్చుల గ్రామం రెడ్డితనం మిరాశిలో వీరికి సామంతులయిన నందవరంవారు అనే రెడ్లకు వీరికి చాలా దినములనుంచి బహుద్వేషము వుండగా ఆ నందవరం వారిని శిశుబాల వృద్ధులతో కూడా పట్టి శిరస్సులు పయిన వుంచి కంఠ ప్రదేశముల మట్టుకు భూస్థాప్యం చేయించి యినుప పలుగులు

వేసిన పెద్ద గుంటుకలు పోయించినారు. యిం ప్రకారము సంస్థానం లక్ష్మారెడ్డి అనుభవిస్తూ ఉండెను. లక్ష్మారెడ్డి కుమారుడు యిమ్మడి నారసింహారెడ్డి చలుచల్చులతో కూడా యిం నాల్గు పల్లెలు అనుభవిస్తూ వుండెను. అప్పుడు చలుచల్చుకు అగ్నీయ భాగమందు అయిదు పరువుల దూరాన పూర్వం నరసింహా పురానకు ప్రతినామమయిన నోసం గ్రామం లోగడ రాయసంస్థానమందు శ్రీ అహోబిలం జియ్యంగారికి అగ్రహరముగా నడుస్తూ వుండెను. అందుకు రుజువు హలి నోసం కోటలో చెన్నరాయని దేవాలయం వద్ద అచ్యుతరాయ మహారాయలు సదాశివరాయ మహారాయలవారి నాటి శిలాశాసనములు వున్నవి. ఆ శాసనములలో రాయసంస్థానమందు ఆ గ్రామం జియ్యంగారికి అగ్రహరముగా నడుస్తూ వున్నట్టు ప్రాసి వున్నది. రాయ సంస్థానం ఆ బైరు అయిన పిమ్మట ఆ నోసంగ్రామం వుజాడుఅయి పదిగొల్ల గుడిశెలుమాత్రం వుండెను. అగ్రహరీకులు గ్రామం విడిచిపోయి వుండిరి. యిం ప్రకారం వుండగా చిలుచిల్చుల సంస్థానీకుడైన యిమ్మడి నారసింహారెడ్డి వకనాడు వేటపోయి నోసంగ్రామం చూచి ఆ గ్రామానకు వుత్తరం కొండ బుగ్గ వుండగాను ఆ బుగ్గయందు వుదకంలో రమ్యమును చూచి బస్తిచేస్తే వసతిగావుండునని విచారించి ఆ గ్రామం అహోబిలం జీయ్యంగార్చి అడిగి గుత్తకు తీసుకుని గ్రామం బస్తిచేసి గుత్తరూకులు జీయ్యంగారికి చెల్లిస్తూ పొలం బీడు లేకుండా సాబడి చేసుక అనుభవించుకుంటూ వుండి గ్రామం బస్తి చేసుకున్నందున హజూరుతరపు నుంచి గండికోట రాజ్యం చేస్తూ వున్న మీర్రాఫజురుల్లాభానుని వారు వఖనాడు శికారివస్తూ వుండి యిం గ్రామం బస్తి అయినది చూచి లోగడ అరణ్యముగా వుండెను. యిప్పుడు యిం గ్రామం బస్తి అయినది. యిం గ్రామం సరకారు జప్పి కావలసినది గనుక సరకారుకు యెరుకలేనిది జీయ్యంగారికి నడవవలసిన నిమిత్తం లేదని సరకారుకు జప్పిచేసి యింవలనుంచి యిం పల్లెరూకులు జీయ్యంగారికి యివ్వవలసిన నిమిత్తం లేదని సరకారుకు రూకులు ముట్టించుమని తాకీదు చేసిరి గనుక కొన్ని దినములు సరకారు ఘండికోటలోకే రూకులు చెల్లిస్తూ వచ్చిరి.

యిం ప్రకారం వుండగా తుపాకుల కృష్ణప్పనాయడు అనే బోయవాడు దొంగల గూర్చుకొని యిం తట్టు దేశం దోస్తు మనుష్యుల చంపుతూ దివాణానకు

చిక్కుక యా ప్రకారం వుండగా వాణ్ణి పట్టిన వారికి సరకారులో మిక్కిలి సరఫరా యచ్చేస్తున్నామని పాతెగాండ్లు మొదలయిన అందరికి హుకుం ఫర్మాయించి సరకారువారు చెప్పి వుండగా యా యిమ్మడి నారసింహారెడ్డి ఫత్తాలు తెప్పించి వాణికి సహాయమై వుండే బోయవాండ్లను అనేకమందిని చంపి తుదకు కృష్ణపునాయణ్ణి పట్టుకొని అంతలో నవాబు దావతుభాను బహుదరువారు అరకాడు మోయాంబోతూ గాజులపల్లె గోపవరం దగ్గిర సల్తనతుతో కూడా పోయి దిగి వుండగా యా యిమ్మడి నారసింహారెడ్డిగారు నవాబు వచ్చినారని చలుచల్చుల సంస్థానం అనుభవిస్తూ వున్నటువంటి పేరా యిమ్మడి నారసింహారెడ్డి నవాబు భేటినిమిత్తం నజరున్యాజులు తీసుకుని మందితో కూడా పోయి గాజులపల్లె దగ్గిర భేటి అయి తుపాకుల కృష్ణపునాయణ్ణి సరకారుకు వుప్పజెప్పి నారసింహారెడ్డి తన మందితో కూడా నవాబు మజుకూరువారి కార్యములలో మెహన్తుతు చాలా అగుపరస్తా వచ్చి సమస్థానమనే పేరు మాత్రమే కాని సిబ్బంది భర్మలకు చాలదు విశేషించి సరఫరాయిచేశి దయచేస్తే మందితో కూడా నవకరీలో హజరు వుంటున్నామని చెప్పుకున్నందున అప్పుడు నవాబు సాహేబులవారు అర్థభాతరకు తెచ్చి తుపాకుల కృష్ణపునాయణ్ణి పట్టి తెచ్చినవర్తమానం హజూరుకు జాహీరు చేంయించినందున పాదుషాహాలింగిరువారు దయచేశి అప్పుడు నొసం సముతు ఖసుబాతో కూడా యేర్పురచి యిచ్చిన గ్రామములు-

① కసుబా నొసము మజరా అక్కంపల్లె రెడ్డి పల్లెనహో	① మోజె రూపనగుడి
① మోజె యెమ్మనూరు	① మోజె మాయలూరు
① పర్యపల్లె	① సుద్దమళ్ల
① కొండపల్లె	① మోజె తిరుమణిదిన్నె
①/3 శ్రీరంగపురం కూడాసు-	① మోజె ఆల్వొండ
① యింజేడు	① ముక్కుమళ్ల
① హరివరము	

① మౌజె గుళదుర్తి	① మదిగోడు
① మౌజె కృష్ణపొడు	① భీమునిపాడు
① మౌజె పొట్టిపొడు	① ముచ్చలపురం
① మౌజె గుండిమళ్లె	① కొత్తపల్లె

యా గ్రామములు నోసంసముతు మొకరరుచేసి యిందుకు సరకారుకు పేషకప్పి సాలు గి కి 30000 ముట్టెవేల రూపాయలు మొకరరుచేసి అదిగాక గఱంపం పదిహేనువేల రూపాయలు దరుబారు ఖర్చులు యా ప్రకారం పేషకప్ప నిర్ణయం చేసి ఆ ప్రకారం పర్యానాలు వ్రాయించి యిప్పించమని హజూరు ముస్త్రీలకు హాకుం సాదరు చేసిన సమయమందు యిమ్మడి నారసింహారెడ్డి హజూరు ముత్సుదీలకు యేమి యివ్వకపోయినందును చలుచల్చుల సహ నోసం సముతు అని వ్రాయవలసిన దానికి ప్రత్యుర్దికి విరోధముచేత చలుచల్చుల శివాయ నోసం సముతు పర్యానాలో వ్రాసి యచ్చినారట అందు దాత అప్పుడు చలుచల్చుల సముతు-

గి చలుచల్చుల, గి నరశెపల్లె, గి గోయిందపల్లె, గి సుంకేసులలో యా నాల్గు గ్రామములు అలాయిదాసరకారు దాఖలు అయిపోయెను. ఆషట్టన నోసం సముతు యిమ్మడి నారసింహారెడ్డికి కాయమాయెను. యిదిగాక నవబతు యచ్చి నవబతు జహగీరు వుప్పులూరు పొదదుర్తి తవ్వావారిపల్లె యామూడు గ్రామములు యచ్చిరి. అంతట నారసింహారెడ్డి వచ్చి నోసం ప్రవేశించి ప్యాటబస్తిచేసి కోటను ఆరంభం చేసెను. చలుచల్చుల కోటలో వన్న వెంకటేశ్వరు విగ్రహం తీసుకవచ్చి నోసంలో బుగ్గ దగ్గిర దేవాలయం కట్టించి ఆ విగ్రహం ప్రతిష్ట చేయించెను. అప్పుడు నారసింహారెడ్డి ఆల్వుకొండ పొలములో గ్రామానకు దక్కిణం అరపరువు దూరాన తన పేరిట నరసింహారెడ్డి పల్లె అనే పల్లె కట్టించెను. ఆ నరసింహారెడ్డి పల్లె ఆల్వుకొండ గ్రామంలోకి మజరాగానడుస్తూ ఉన్నది. ఇదిగాక నోసముకు పశ్చిమం కొండమీద అదివరకు నాలుగు గొల్లగుడిశెలు వుండగా అక్కడ రెడ్డిపల్లె అనే పల్లె కట్టించెను. అది నోసంలోకి మజరా అయి నడుస్తూ ఉండెను.

యా ప్రకారం కొన్నాళ్లు దొరథనంచేసి అంతట యాయిమ్మడి నారసింహారెడ్డికి పెద లక్ష్మంమ్మ చిన్నలక్ష్మమ్మ అనే వారు యిద్దరు భార్యలు అందు జ్యేష్ఠ భార్యకు పెద్ద మల్లారెడ్డి చిన్న మల్లారెడ్డి వోబలరెడ్డి అనేవారు ముగ్గురు కొమాళ్లు చిన్న భార్యకు వెంకటెడ్డి అనే వక కొమారుడు యిమ్మడి నారసింహారెడ్డి స్వర్ణస్థలైన తర్వాతను పెద్ద భార్య కొమాళ్లు అయిన పెద మల్లారెడ్డి నొసం సమతు వుప్పులూరి సమతు వగైరా గ్రామాలు దొరథనం చేస్తూ వుండిరి. నొసంకోట తయారుగా గట్టించెను. లోగడ నారసింహారెడ్డి కొన్ని గ్రామాదులు కావలి బుట్టించుక ఉండెను. తరువాత యా మల్లారెడ్డిన్ని బలవంతుడైనందువల్ల జంబులమడ్డ తాలూకా కోవెలకుంట్ల తాలూకు కావలిబుట్టించుకొని వుండి కందనూలు తాలూకా పెదకందుకూరు గ్రామస్థలు వీరికి కావలి యివ్వకపోయినందున పెదమల్లారెడ్డి నొసంలో వుండి తన తమ్ముడైన చిన మల్లారెడ్డికి కొంత ఘంజు కూడా యిచ్చి పెద కందుకూరి గ్రామం దోచి గ్రామస్థల పట్టుకు రమ్మని అంపించి వుండగా చిన మల్లారెడ్డి పోయి పెదకందుకూరి గ్రామం మీద ముట్టడిదిగి లడాయి చేయగా ఆ గ్రామస్థలు బలకరమై తిరుగబడి లడాయి చేయగా గ్రామస్థలయిన వారికి చిన మల్లారెడ్డి పడావు చిక్కెను. యా వర్తమానం విని పెద మల్లారెడ్డి రెండువేల ఘంజు రెండు తోపులు కూడా తీసుకొనిపోయి పెదకందుకూరు గ్రామానకు జెండావేశి లడాయించి తన తమ్ముడైన చిన మల్లారెడ్డిని విడిపించుకొని పెద కందుకూరి గ్రామస్థల పట్టుకుని కావలిపైకం నిషా చేసుకుని ఆ వూరి వూరవాకిండ్ల తలుపులు తీసుకువచ్చి నొసంకొండ వాకిటికి పెట్టించిరి. తురకాణ్ణెము వారికిన్ని మైసూరు సంస్థానీకులకున్న రాజ్యంపైకంతో కూడిన విరోధం వోచ్చి వుండి కార్యం ప్రస్తుతి అయి తురకాణ్యం నవాబులు మల్లారెడ్డిగారిని ఘంజుతోకూడా రమ్మని చెప్పినందున పెదమల్లారెడ్డిగారు సంస్థానంలో వుండి చిన మల్లారెడ్డికి సైన్యంతో కూడా యిచ్చి అంపగా అతడు నవాబులతో కూడా పోయి మైసూరితట్టున దండుదిగి గోలకొండ నవాబుల నిజాంముల్చములకు వారికిన్ని మైసూరు సంస్థానీకులకున్న కార్యమై అంతట మైసూరివారు కార్యం నిర్వహకం శాయలేక నవాబులకు కొంత పయికం యిచ్చి సలహా చేసుకున్న యడల ఆ నిమిత్తానకు

చిన మల్లారెడ్డి మధ్యవర్తిగా తురుకాణ్యం వారికిన్నీ మైసూరి సంస్థానికులకున్న సంధిపరచినందున మైసూరువారు తమసీమలో చిన మల్లారెడ్డి గారికి కావలి ప్రాశియచ్చిరట. అక్కడ నుంచి తీరుగా నొసానకు వచ్చి యా ప్రకారం కావలి సంస్థానం అనుభవిస్తూ వుండిరి. మరికొన్ని దినములకు వీరి దొరతనంలోనే నొసానికి పశ్చిమ కొండను కొండగమికాండ్లు వోచ్చి ఆ కొండన స్థలం గుత్తకు తీసుకొని మజరారెడ్డిపలై దగ్గర వజ్రాలగనులు తోప్పుతూ ఉండిరట. ఆ రవలబేరం నిమిత్తమై గుజరాతిసావుకార్లు పైదరాబాదు నుంచి కొందరు వచ్చి నొసాన వుండిరి. కొన్ని దినములకు పెద మల్లారెడ్డి చిన మల్లారెడ్డిగారు కాలమయిరి. అంతట కడపసుబా మయాణా అబ్బలనబీభానుని వారికి ఆయను యిబరాంభానుని వారికి కందనూలిసీమ ఆయను. పెద మల్లారెడ్డి చిన మల్లారెడ్డి చనిపోయిన తర్వాత పెద మల్లారెడ్డి కుమారుడైన కుమార మల్లారెడ్డిని చిన మల్లారెడ్డి కుమార్షైన గోపాలరెడ్డి పెరుమాళ్లరెడ్డి వీరు వుభయత్రులు కావళ్లు సంస్థానం సహో అనుభవించుకుంటూ దొరతనం చేస్తూ వుండిరి. అంతట కుమార మల్లారెడ్డిని పైదరాబాదుకు రమ్మని హజూరునుంచి సాదరు అయినందున కుమార మల్లారెడ్డిగారు కొంత సైన్యం తీసుకుని హయదరాబాదుకు పోయి వుండగా అక్కడికి వెంకటగిరి సంస్థానికులైన వెలుగోటి బంగారు యాచమనాయని వారికి కొమార మల్లారెడ్డిగార్చి మాట మాట నిమిత్తమై విరోధం వచ్చి విరోధం ప్రాభల్యమై ఆ విరోధం యెందుచేత వచ్చేనంటే బంగారు యాచమనాయడు బంగారు జోడుగొడుగులు దేవునికి చెల్లుగాని మానవులకు యోగ్యతకాదు తీసివేయమని అనినందుకు వారు వినక అదే ప్రకారం వారు గొడుగులు పట్టించుక వుంటే అందుకు మీదట వుభయత్రులకు లడాయి ప్రస్తుతి అయి ఆ బంగారు యాచమనాయని వార్చి జయించి ఆ బంగారు గొడుగు వీరు తీసుకొనిరి. అప్పడు ఆ లడాయిలో కొమార మల్లారెడ్డి రెంమ్యునీరు తగిలి ఆ తీరుతోనే హజూరున సెలవు తీసుక నొసానికి వచ్చి ఆ గొడుగుకు అపోభిలేశ్వరునికి యచ్చి తమ సంస్థానమునుంచి తళిగె దీపారాధన నడిచేటట్టు నిశ్శయంచేసి అంతట ఆ కొమార మల్లారెడ్డి నొసంలోను కాలమాయేను. ఆ మల్లారెడ్డి దొరతనంలోనే యా మల్లారెడ్డి భార్య అయిన అక్కమ్మ నొసానకు

వుత్తరం అరపరుగు దూరాన అక్కమ్మపల్లె గ్రామం కట్టించెను. తాలూకు మజుకూరిలో ముక్కమళ్ల గ్రామానకు దక్కించాగమందు ముత్యాలవాగు దగ్గిర చింతవనం వేయించినది. నొసములో గ్రామానకు పశ్చిమం ఆంజనేయస్వామి దేవాలయం వద్ద బావి కట్టించెను. ముక్కమళ్లలో చెన్నకేశవస్వామి దేవాలయం యెదుట బావి తొవ్వించెను. కొమార మల్లారెడ్డి కాలం అయిన తర్వాత చిస మల్లారెడ్డి కొమాక్కెన పెరుమాళ్లరెడ్డి కావలి సంస్థానం దొరతనం చేస్తూ ఉండిరి. అప్పుడు తాడిమర్రిలో కడప మయాణా నవాబు అబ్బులనంబీఖాను సాహేబుల వారి తట్టునుంచి కొంతమంది సరదార్లు తాణా వుండగా మహోప్పుల తట్టునుంచి కొంత ఘముజు వచ్చి తాడిమర్రి ముట్టడివేసి వుండిరి. అప్పుడు కడప నవాబుల వారు పెరుమాళ్ల రెడ్డిని పిలుపించి నీవు ఘముజుతో కూడా తాడి మర్రిమీద వున్న మహోప్పుల తాలూకా ముట్టడి బెడా వుడాయించుమని చెప్పినందున యితడు పోయి నాల్గువేల యెద్దుల కొమ్ములకు దీవిట్లు కట్టించి సామీప్యానకుపోయి నంతట వారు చూచి విస్తారముగా ఘముజు వస్తూ వున్నదని భ్రమిశి ఘముజు వెనకకు తీసుకపోయెను. అప్పుడు ఆ మహోప్పుల తాలూకు కొందరు ముఖ్యమైన సరదార్లను వారి జిందగాని తీసుకపోయి కొందరు స్త్రీలను సహతీసుక తాడిమర్రి శిల్లాలో వేసిరి.

అప్పుడు పెరుమాళ్లరెడ్డి యావర్తమానం విని మహోప్పుల తాలూకు ఘముజు లేచిపోయెను. వారి తాలూకు చిక్కిన మనుష్యులను స్త్రీలను వారి జిందగానీతో విడిచిపెట్టవలసినది వార్ని నిలపదానకు నిమిత్తం లేదని తాడిమర్రి కోటలో కడప నవాబుల తరఫున వున్న సరదార్లకు వర్తమానం అంపించగా ఆ మాట విశ్వసించి పెరుమాళ్లరెడ్డి వశాన విడిచిపెట్టితే ఆ జనానకు స్త్రీలకు పురుషులకు తగిన వస్త్రాలు యచ్చి మహోప్పుల తాలూకు ఘముజులోకి చిందగానితో కూడా మానంచేసి అంపించిరి. అందుకు వారు పెరుమాళ్లరెడ్డిని చాలా విశ్వసించి తమకు మర్యాదచేసి తమకు నిండా వుపకృతి చేసినాడని వుత్తరోత్తరా యేనాటీకైనా మహోప్పుల తాలూకు ఘముజు కడప సీమకు వొచ్చినట్టయితే నొసం సంస్థానీలునకు చేరిన భూమి మేము తొక్కుది లేదు అని రానములు వ్రాసి యచ్చినారట.

యిం ప్రకారం వారిచేత సన్మానమును బొంది పెరుమాళ్ళరెడ్డి తిరుగా నొసానకు వచ్చి సంస్థానం దొరతనం చేస్తూ వుండి ముండ్లపాడు గిర్దులూరి సముతు లోగడ మల్లారెడ్డినాడు సరకారులోనుంచి యిజారాకు తీసుకుని సంస్థానం పేషుకపుతో కూడా పైకం చెల్లిస్తూ ఉండెను. అవి మధ్యన సరకారు తట్టు అయి వుండగా పెరుమాళ్ళరెడ్డి మళ్ళీ తన స్వాధీనం చేసుకొని సంస్థానములో కలుపుకొనెను. యిదిగాక కందనూలు రుద్రవరం సముతు ఆదిన్ని కందనూలువారి తట్టునుంచి యిజారాకు తీసుకుని బలవంతుడయినందున ఆదిన్ని సంస్థానంలో కలుపుకొనెను.

యిదిగాక చుట్టుపట్టున సీమామూలంలో కావలి రుసుంలు బుట్టించుక అనుభవిస్తూ వుండెను. కనుబా నొసములో కొండగవులు చేస్తూ ఉన్నందున గుజరాతులు విస్తారం వచ్చి నొసములో గుజ్జరిపేట కట్టుకొనిఉండిరి. యితడు కొన్నాళ్ళు దొరతనం చేసి కాలమాయెను. అప్పుడు నొసంలో సంస్థానీకుల వద్ద నొకర్రయిన చలుచల్చుల సుబ్బయ్య జాతిలోవైదికి తాటిచెర్ల చెన్నుభోట్లు వుభయులు పాలికి కొండగములు చేయిస్తూ వుండిరి. వఖనాడు వఖగొప్ప రవ దొరికితే సుబ్బయ్య ఆ రవ చెన్నుభోట్లుచేతికి యచ్చి వుండెను. ఆ చెన్నుభోట్లు తన తోడబుట్టిన పడుచు అయిన పెద్దక్క చేతికి దాచిపెట్టమని యచ్చి వుండెను. ఆ ప్రకారమే ఆ చిన్నది దాచి వుండగా ఏరికి గొప్ప రవ దొరికిన వర్తమానం విని చెన్నుభోట్లు యింట్లో లేనివేళ చెన్నుభోట్లు సుబ్బయ్య గార్ల వద్ద రవలు క్రయ విక్రయముల నిమిత్తమై వస్తూ బోతూ వున్న వర్తకుడు చెన్నుభోట్లు యింటికి వచ్చి చెన్నుభోట్లను అడిగితే యింట్లోలేడని చెప్పిరి. అప్పుడు ఆయన తోడబుట్టు అయిన పెద్దక్కను పిలిచి రవ వున్నదట చూచి మళ్ళీ యస్తాను తెమ్మని అడుగగా చేతికి యచ్చినది. ఆ వర్తకుడు ఆ రవ గ్రహించుకొని మరియుక క్షుద్రజాతి అయిన పటికపురాయ చేతికి యచ్చిపోయెను. తర్వాత భారీ వర్తకులు వచ్చినపుడు ఆ రవ విక్రయించుకోవలెనని సుబ్బయ్య చెన్నుభోట్లను పిలిచి రవ తెమ్మని చెప్పితే చెన్నుభోట్లు యింటికి వచ్చి తోడబుట్టిన పడుచును అడిగితే వర్తకుడు తన చేతికి యచ్చిన పటికపురాయ చేతికి యచ్చేను. అది రవ కాదని తెలిసి నేను యచ్చిన రవ యెవరికన్నా చూపించినావా అని అడిగితే వఖ వర్తకుడు వచ్చి అడిగితే చూపిస్తాని అని చెప్పేను. అందుమీద వాడు దగా చేసినాడని

తెలిసి నిన్ను యెవరు యిమ్మనిరే ముండా అని తోడబుట్టిన పదుచుమీద చాలా కోపము చేసి యిం వర్తమానం తన పాలిభాగరి అయిన సుబ్బయ్యతో చెప్పగా ఆ రవ చెన్నబోట్లు అపహరించి యిం ప్రకారం చెప్పుతాడని సుబ్బయ్యకు తోచి తాను సంస్థానంలో ప్రబలుడై వున్నందున చెన్నబోట్లను బట్టి తహాళీలు చేయించగా ఆ హింస పదలేక చెన్నబోట్ల యింటికి వచ్చి భార్యను కొమాళ్లు యిద్దరిని తోడబుట్టిన పదుచును వెంట తీసుకుని నొసానికి పశ్చిమం కొండ దగ్గర బావి గుండాలలో కుటుంబ సమేతముగా ప్రవేశమయి చచ్చిపోయిరి. అంతట వక బ్రహ్మరాక్షసులయి చలుచల్చుల సుబ్బయ్యగారి యింట అందరిని పట్టివేధిస్తూ వచ్చినందున వారు తమ యింట బుట్టిన పిల్లలను ఆ చచ్చిపోయిన వారి పేర్లు బెట్టి వారి రూపంగా బంగారు ప్రతిమలు చేయించి కొలుచుకుంటూ వున్నారు. చెన్నబోట్లు అతని భార్య కుమాళ్లు యిద్దరు అతని తోడబుట్టిన పదుచు పెద్దక్క వీరు ప్రవేశించి దేహలు విడిచిన బావి అని వాడుకుంట్టూ వున్నారు. యిప్పటికిన్ని యెవరు ఆ బావుల వద్దకి పోయి ప్రజలు యెవరున్న ఆ వుదకం స్నానపానాలు చేయరు. పెరుమాళ్లరెడ్డి కాలమయిన తర్వాత కొమార మల్లరెడ్డి భార్య అయిన ఆక్కమ్మ నాల్లు సంవత్సరాలు దొరతనం చేసి చనిపోయెను.

తర్వాత యిమ్మడి నారసింహారెడ్డి రెండో భార్య కుమారుడైన వెంకటరెడ్డికి వోబళరెడ్డి మల్లరెడ్డి లక్ష్మిరెడ్డి తులశిరెడ్డి నారసింహారెడ్డి యిం అయిదుగురు కుమాళ్లు కలిగి వుండిరి. అందు మల్లరెడ్డి కాలం చేసి వుండెను. ఆ మల్లరెడ్డి భార్య అయిన నారాయణమ్మ సమస్థానానకు అధ్యక్షరాలై దొరతనం చేస్తూ సరకారు పేష్టపు నిర్ణయము లేకుండా తాలూకా మీద వుడాపుళి పయకానకు ఖర్చులకు పోగా శేషించినవి కడప నవాబులకు చెల్లిస్తూ వుండెను. తాలూకా వుజాడై వుండెగనుక నవాబులు ఆ ప్రకారం చెల్లిస్తూ వచ్చిరి. యింట్లు ముప్పై సంవత్సరములు దొరతనం చేసెను.

యింటు పెనిమిటీయైన మల్లరెడ్డికి తమ్ముడైన లక్ష్మిరెడ్డికి చలపతిరెడ్డి రంగారెడ్డి అనేవారు యిద్దరు కుమాళ్లు. ఆ యిద్దరు చిన్నవాండ్లు వారి మాతామహాడైన కానాల కంచిరెడ్డిగారి యింటివద్ద తాలూకు మజుకూరు మౌజీ ఆల్వ్కొండలో చదువుకుంటూ ఉండిరి. ఆ చిన్నవాండ్లను యిద్దరిని నారాయణమ్మ

చేపట్టి తీసుకపోయెను. నొసములోవుంచి వుండెను. యా నారాయణమ్మ దొరతనంలో నారాయణమ్మ ఫిరంగి అని గొప్ప ఫిరంగి చేయించి వుండెను. నారాయణమ్మ తన తోడబుట్టిన వాణి కొమూళైన కానాల పెరుమాళ రెడ్డి ఘంటయ ఓబళరెడ్డి వీరికి ముండ్లపాడు గిద్దలూరు సముతులో పెత్తనం యచ్చి వుండిరి. నారాయణమ్మ కాలమయిన తర్వాత చలపతిరెడ్డి నొసం సంస్థానానకు అధ్యక్షుడై వుండగా కానాల వారు ముండ్లపాడు గ్రిద్దలూరి సమతు తమదేను అని చలపతిరెడ్డికి అక్కరలేదని ముండ్లపాడు గిద్దలూరి సమతు ప్రత్యేకముగా తామే పేషుకపు షైసులాతి చేసుకోవలెనని వోబళరెడ్డి కడపకు నవాబు భేటికి పోయెను. యా వర్తమానం చలపతిరెడ్డి విని మా సమస్థానములో కానాల వోబళరెడ్డి సగవంతు తాలూకు విడతీసుకుంటారా అని ఘంజుమందిని కూడా తీసుకుని పోయి చలపతిరెడ్డి ముండ్లపాడుకు బెడావేసి కానాల పెరుమాళ రెడ్డిని ఘంటయను వోబళరెడ్డి కొడుకును ఘంటయ కొడుకునుయా నలుగురిని పట్టుకొని గిద్దలూరు దగ్గిరకు తీసుకవచ్చి నాగేశ్వరుని దేవతంలోవేసి కుతులు కోయించి ఆ నలుగురిని చంపినాడు. అంతట చలపతిరెడ్డి పది సంవత్సరాలు చేసి చనిపోయెను.

తర్వాత యా చలపతిరెడ్డి తమ్ముడు రంగారెడ్డి సంస్థానానకు అధ్యక్షుడై యాయన దొరతనములో రుద్రవరం గిద్దలూరు సందున కనమలో కొత్తకోట కట్టించెను. యా కొత్తకోటకు పశ్చిమాన నల్లమలలోను ఘూలికొండ నెత్తముమీద రంగారెడ్డి కోట కట్టించెను. ఆ కోటలోకి సంస్థానీకులు ఆవాంత్రమయితే చేరేది లేకపోతే యెప్పుడు తియ్యకుండా తాణా వుండడములేదు. యా రంగారెడ్డి కావలి నిమిత్తమై చుట్టుపట్టు కొన్ని గ్రామాలకు వుపద్రవాలు చేస్తూ ముత్యాలు పగడాలు అమ్మే వర్తకుల కనుమలో దోచుకుంటూ ఆ దోషిడి దొరతనము చేస్తూ వుండెను.

యిదిగాక చలుచల్చుల సంస్థానీకుడైన ఖానుసాహేబుకు రంగారెడ్డికి గ్రామాల పాలిమేర నిమిత్తం వివాదపడి అదే ప్రకారం అయిదారు సంవత్సరములు జిద్ద నడిచి విరోదం ప్రాబల్యం ఆయెను. అందుచాతభాను సాయబు కింద వున్న చలుచల్చుల తాలూకు హాళ్లు రంగారెడ్డి దోచినవి సుంకేసుల కమాలపురం

బొందలదినై వసంతపురం హోత్రమాని దినై యిల్లారు మొదలయిన గ్రామాలు దోచి తగలబెట్టెను. చలుచల్చుల భానుసాహేబు నొసం తాలూకు ఆల్వెకొండ ముక్కమళ్ల తిరుమణిదినై మాయలూరు సుద్దమళ్ల రూపనగుడి మొదలయిన గ్రామాదులు దోచి తగులబెట్టెను.

ప్రమాదీచ సంవత్సరమందు బసాలతుజంగు గుంటూరినుంచి ఆదవేనికి పోతూ దువ్వారు దగ్గిర వచ్చి దిగి వుండగా కడపకు దవలతు చేస్తూవున్న మోసముభానుని వద్ద వ్యవహార దక్కుడైన నవాబు సర్వరభాను వచ్చి బసాలతుజంగు భేటి అయి నజారానా యిచ్చి తమ సీమలో బసాలతుజంగు జిడ్డుశేయకుండా సలహా చేసుకొనెను. ఆమట్టున బసాలతుజంగు అక్కడ నుంచి లేచి వచ్చి వెల్లాల వద్ద దిగి ఉండగా చలుచల్చుల భాను సాహేబుకున్నా వుయ్యాలవాడ మజరి మల్లారెడ్డిగారికి విరోధం వున్నందువల్ల చలుచల్చుల భాను సాహేబు బసాలతుజంగుకు నజరాజా హొప్పుక ముత్యాలపాటి రంగప్పనాయని సహాయముగూర్చుకొని మజ్జరివారిదైన వుయ్యాలవాడ సంస్థానం తమాము చూపించి మజ్జరి పెదమల్లారెడ్డి చిన మల్లారెడ్డి వుభయులను ట్రై బాలలతో కూడా తీసుకపోయి చలుచల్చులలో చెరవేసిరి.

తర్వాత బసాలతుజంగు కడపవారి తాలూకు ముడియం పోలూరు దోచుకొని ఆదవేనికి లేచిపోయెను. వుయ్యాలవాడ సంస్థానీకు: ఇన మజరివారికి నొసంవారి ఆడబిడ్డను యిచ్చివుండిరి గనుక ఆ బాంధవ్యంచేత నొసం రంగారెడ్డి అభిమానించి వుయ్యాలవాడ సంస్థానం దోచిన బసాలతుజంగుకు ముత్యాలపాటి రంగప్పనాయడు కుమ్మకు అయినాడు గనుక రంగప్పనాయణ్ణి పట్టుకోవలెనని నవాబు సర్వరభానుణ్ణి దండుతో పిలుపించి మరిన్నీ మట్లవారి తాలూకు చుండూరు ముసలనాయడు నొసం రంగారెడ్డిగారు గుర్రం కొండలో మహారాష్ట్రల తట్టున వున్న సుబేదారు భగవంతరావు వీరంతాయేకస్థలయి దండుతో ముత్యాలపాటికి పోయి బెదావేసి లడాయించి రంగప్పనాయణ్ణి పట్టుకపోయి గుర్రంకొండకోటలో ఖయదు చేసిరి.

అంతట విషు సంవత్సరంలో చలుచల్చుల బనగానిపల్లె తీసుకోవలెనని సర్వరభానుకు రంగారెడ్డి ముసలినాయడు మొదలయినవారు దండుతోపోయి కోవెలకుంట్లకు బెడావేసి కోటలో వున్న గులామల్లిభానుని బావమరిదితో లడాయి చేస్తూ ఉండిరి. అంతట నవాబు మొహనంబాను బరతర్పి శిబ్బందికి బాకీదారుడయి జంబులమడుగుకు తూలూకు వ్యవహారస్థాదైన బాల వెంకటరెడ్డి మీద అయివీసు యాభైవేల వరహాలకు బరాతులు ప్రాసి బాల వెంకట్రెడ్డిని పల్లెభిల్లాలో వుండుమని తాను కందనూలికి లేచిపోయెను. అక్కడ నవాబు మహానుంబానుని దేహం అశక్తత వుండగా గులామల్లిభానుని బావమరిది కోవెలకుంట్లలో అదివరకు రంగారెడ్డి వగైరాలతో మూడు నెలలు పోట్లాడి నిభావు చేయలేక కోవెలకుంట్ల కిల్లాలో వుండిన బిరామల్లిభాను భిల్లా సర్వరుభానుణికి తాణా యచ్చి తాను చలుచల్చుల చేరెను.

తర్వాత చలుచల్చుల భాను సాహేబులవారు కార్యం నిభాయించలేక సర్వరుభానుడు వచ్చి తన మీదనిండా జిద్దుచేస్తూ వున్నాడు. ఒక పొయించి జావు చాయవలసినది అని చలుచల్చుల భాను సాహేబు నవాబు మొహనుంబానుని వారికి కందనూలికి జాబులు ప్రాసి అంపించుకున్నందున నవాబు మొహనుంబానుని వారు తమ సిభావుంగరం దివాను తిరుమల రావు చేతికి యచ్చి ఆ మొహరు తీసుకపోయి నవాబు మహాజీదుభానుని కుమారుడైన నవ్వాబు అబ్బులు ఆలీముభానునికి యియ్యమని చెప్పి నవ్వాబు సర్వరుభానుతోటి గులామల్లిభానుని మీద చలుచల్చుల మోహింలో వున్న జమేదార్లకు శిద్ధవటానకు పోయి అబ్బుల ఆలీముభానుని కలుసుకొమ్మని జాబులు ప్రాసి అంపించెను. అంతట దివాను తిరుమలరావు శిద్ధవటానకు వచ్చి ఆలీముభానునికి మొహరు యచ్చి చిత్రభాను సంవత్సరము సందు దవలతుమీద కాయం చేశెను. అంతట నవాబు సర్వరుభానునితోటి చలుచల్చుల మోయిములో ఉన్న జమేదార్లను వారివారి రిసాలాలతో కూడా శిద్ధవటానకు పోయి తాము హాలింభానుని వద్ద సరి గసుక రంగారెడ్డి నొసానికి పోయి ముసలినాయడు వగైరాలు యొక్క దండుతోః చు లేచిపోయిరి గనుక నవాబు సర్వరుభాను నాల్గు మార్గ గుండుమి. వుండి చుచల్చుల తీసుకునేటందుకు శక్తిలేక మోయిమః చిడిచిపెట్టి

కడపకుపోగా కడప షహరులోకి ఆలీముఖానుని తట్టు జమాదార్లు రానిచ్చిన వారు కారు.

అంతట సర్వరభానుని వారు లేచివచ్చి నాల్గునూర్ల గుర్తముతో నొసం ప్రవేశించి సర్వరుభానుడు నొసం రంగారెడ్డి యేకస్థలై పెద కొమెర్ల చినకొమెర్ల తలమంచి పట్టం సారిబారి వుప్పులపాడు గుండ్లకుంట పాలూరు ముదియము మరిన్ని జంబులమడుగు పశ్చిమ గ్రామాదుల యొక్క రెడ్లాకరణాలా వగైరాలను పట్టుకుని పైకం వసూలు చేసుకుంటూ వచ్చిరి. చిత్రభాను సంవత్సర కార్తిక శు గఁ నవాబు నయ్యదుభాను రమ్ముతభాను ముసలునాయడు అవుకు రాఘవరాజు వీరంతా దండుతోవచ్చి నొసం సంస్థానీకుల పట్టుకోవలెనని నొసంకోట ముట్టడివేసి నాల్గు నెలలు పోట్లాడి నొసంరంగారెడ్డి తాలూకు సరదారుడు కేశవరెడ్డి అనేవాణ్ణి పట్టుకొనిరి. ఆ కేశవరెడ్డి తన్న విడిచిపెట్టితే తాను కొత్తకోటకుపోయి సర్వరభానువారితోటిన్ని రంగారెడ్డితో మాట్లాడి వారికి మీకు సలహచేస్తూ వున్నానని సయ్యతభాను రంమ్ముతభానుని వారితో చెప్పి కేశవరెడ్డి తాను విదుదల చేసుక తాను కొత్తకోటకుపోయి రంగారెడ్డిని కలుసుకొని రంగారెడ్డి కేశవరెడ్డి సర్వరభాను యూ ముగ్గురు యేకస్థలై ఘంజు అరకోటి మయలూరుదరిన కుందుగడ్డ ఆనుకొని వస్తూవుండగా ఆ వర్తమానం విని నవ్వాబు సైయదుభాను మొదలయిన వారంతా దండుతో యెదురుగా బోయి రంగారెడ్డి సర్వరభానుని వారితో మాయలూరి వద్ద కుందుగడ్డన రుఖాము సేపు లడాయి చేసి తర్వాత సయిదుభాను రంమతభానుని వారు సర్వరభానుని పట్టుక తలగోశిరి. అంతట కేశవరెడ్డి మరిన్నీ వున్న ఘంజు మొదలయిన వారు నిలువక పరారి అయిపోయిరి. భానుజాదాలు నొసంకోటలో రుండావేశి అక్కడ నుంచి సయిదుభానుడు ఘుండికోటకుపోయెను. రంమతభాను కడపకుపోయెను. తీరుగా నొసం సమస్తానం రంగారెడ్డి గారి మారీఫత్తుననే వుండెను. వుప్పులూరు సముతు ముండ్లపాడు గిద్దలూరు సముతు రుద్రవరం సముతు రంగారెడ్డిగారి మారీఫత్తుననే వుండెను. పార్థివ సంవత్సర ఆషాద బ గఁ నాడు కాలముచేసెను. అదివరకు నొసం సంస్థానీకులు అయిన దొరలు హడావుళ్లు చేయసాగినందున కొండగమి కాండ్లు గములు చెయ్యక విడిచినందున పేటలో వుండే గుజరాతి

నొవుకార్లు కొందరు నొసం విడిచి లేచిపోయిరి.

పార్శ్వ సంవత్సరాన రంగారెడ్డి పోయిన తర్వాత చలపతిరెడ్డి కుమారుడైన రెడ్డయ్య అనే అతనికి ప్రభుత్వం కాయంచేసి వుండగా రంగారెడ్డి వద్ద సరదారుడై వున్న కేశవరెడ్డి అనే వాడు కుటుచేసి రెడ్డయ్యకు దూరతనం అక్కరలేదని రంగారెడ్డి భార్య అయిన పాపమ్మను రంగారెడ్డి కుమారుడైన వెంకట రమణారెడ్డిని చాతబట్టుకుని ఘంజుమందిని కూర్చుసాగెను. యా వర్తమానం తెలిసి రెడ్డయ్య అనేవాడు కొంతమందిని కూర్చుకొని నొసానకు ప్రతికక్కగా కోట కట్టవలెనని నొసం సముతులో చేరిన ముకొమ్మల అనే గ్రామం పూర్వం విచాహిం నగరం సింహసనాధికరుడైన ముమ్మడి ప్రోధ దేవరాయలు రాజ్యం యేలేటప్పుడు శాలివాహన శక ఐఒఱ ప్రమోదూత భాద్రపద మాసమందు బ్రాహ్మణులకు అగ్రహరముచేసి శ్రీ వైష్ణవులు రఘునాథభట్టరు వారి కుమారుడైన వెంకటభట్టరు వారిపేరిట యిన్నారు వరహాలకు యోగ్యమైనట్టిన్ని గుత్తి రాజ్యములో అంతర్భూతమైనటువంటిన్ని ముక్కమల గ్రామము సర్వాగ్రహముగా యిస్తిమని నాగరం లిపితో తామ్ర శాసనాలు ప్రాసి యిచ్చినారు. అవి యిప్పుడు ముక్కమళలో భట్టరువారి అల్లుడైన పెరియనంబి శేషాచార్యులవారి దగ్గిర హజరువున్నవి. రాయసంస్థానం అభిరుమట్టుకు శాలివాహన శకం ఐఅం పోవిళంబి సంవత్సరం వరకు బ్రాహ్మణులకు నడిచెను. తర్వాత తురకాణ్యం వారు జపించేసుకొనిరి.

యావల నొసం సంస్థానంలోకి అఱుకువై సంస్థానీకులకు చెల్లుతూ ఉండెను. ఆ ముక్కమళ గ్రామంలో రెడ్డయ్య కోట కట్టించేటందుకు ఆరంభం చేసెను. తర్వాత కేశవరెడ్డి దండుతో ముట్టడి వస్తుడని వర్తమానం తెలిసి ముక్కమళకోట శీష్టుముగా తయారు చేసిరి. అప్పుడు రెడ్డయ్య చలుచల్చుల గులామల్చిభానుని వార్చి ఆసరా చేసుకొని వారికి ముచ్చెలపురి కొత్తపల్లె యా రెండు గ్రామాదులు యిచ్చి వారి దండు తీసుకవచ్చి కేశవరెడ్డిని కొట్టవలెనని నొసంమీద రెడ్డయ్య లడాయి చేయించెను. వారికి నొసంఖ్మిల్లా తాణా పడకపోయె గనుక తిరిగిపోయిరి. కొత్తపల్లె ముచ్చెలపురి వారి తట్టే అయిపోయెను.

తర్వాత కేశవరెడ్డి దండుతో వచ్చి ముక్కముళ్ళకోటను ముట్టడి వేసి అయిదారు దినములు పోట్లాడి సాధించలేక తిరిగి పోయెను. అప్పుడు రెడ్డయ్య ముక్కముళ్ళ కోటలోనే వుండెను. మరి రెండు నెలలు పోయిన పిమ్మట కేశవరెడ్డి దండుతో ముక్కముళ్ళ కోటకు ముట్టడిగిగెను. అప్పుడు రెడ్డయ్య హనుమద్దండులో వుండి కేశవరెడ్డి ముట్టడి విడిపించి సంస్థానం నాకు మీరే నిలుపవలయునని హనుమద్దండములో హరియప్పరెడ్డి కృష్ణరెడ్డిగారితో చెప్పుకున్నందున వ్యయ సంవత్సరమందు కృష్ణరెడ్డిగారు తన తమ్ముడైన వెంకట చలపతిరెడ్డి అనే అతనికి రెండువేల మందిని కూడా యచ్చి అంపించి కేశవరెడ్డి ముట్టడి విడిపించి ముక్కముళ్ళ కృష్ణరెడ్డిగా రాణా వేసుకొనిరి. శుభకృతు సంవత్సరం పరియంతం అనుభవిస్తూ ఉండిరి.

వ్యయ సంవత్సరమందు కృష్ణరెడ్డిగారు ముక్కముళ్ళ రాణా వేసుకున్న తర్వాత మరికొన్ని దినములలోనే రెడ్డయ్యకు మతిభ్రమ అయెను. ఆయన వుయ్యాలవాడ దగ్గిర వచ్చెను. కేశవరెడ్డి బలకరంచేత రంగారెడ్డి భార్య అయిన పాపమ్మగారికి దొరతనం అయెను పాపమ్మ దొరతసంలో రుద్రవరంమీద కందనూలి నవాబు వచ్చి రుద్రవరం మీద లడాయివేసి రుద్రవరం సముతు కందనూలు తాలూకులో కలుపుకొనెను. ముండ్లపాడు గిద్దలూరి సముతు వుప్పులూరు సముతు నొసంకూడా పాపమ్మ దొరతనం చేస్తూ ఉంది. కసుబా నొసం కింద చెల్లె రెడ్డిపల్లె భాస్కరచెంచు సోమయాజులు అనే బ్రాహ్మణులనికి అమె అగ్రహారముగా యచ్చినది. తదారభ్య అట్లానే నడుస్తూ వచ్చినది. హోలి ఆచెంచు సోమయాజుల కుమారుడు అయిన విశ్వనాథ శాస్త్రర్థ అనుభవిస్తాడు. అగ్రహారీకుడు హజరు లేనందున దానపత్రములు చ్చగైరా దాఖలు లేవు.

అటు తర్వాత దొరతనం చేస్తూఉన్న పాపమ్మ ముదిగోటి గ్రామం రెడ్డి అయిన భీమిరెడ్డి గుర్తెడ్డిని దండుగ తీసుకోవలెనని పట్టుకొని నొసానకు తీసుకవస్తూ వుండగా మార్గములో కొంత పయికం యిస్తానని నమ్మబలికి విడుదల చేసుక తిరిగి గ్రామానకు పోయి చలుచల్చుల సంస్కారీకుడయిన హనేనల్లిఖానుని వారిలో కలుసుకొని వారి తాలూకు మందిని తీసుకవచ్చి గ్రామం హనేనల్లిఖానుని వారికి రాణా వేసి యచ్చేసు. తదారభ్యం ముదిగోడు పల్లెసీములో

కలిసి పోయెను. పాపమృగారు ముండ్లపాడు గిద్దలూరు నొసం వుప్పులూరు దొరతనం చేస్తూ వుండెను. యిం ప్రకారం జరుగుతూ ఉండగా వికారి సంవత్సరమందు నవాబు ప్రైదరల్లిభాను బహాదరు శిద్ధవటానకు వచ్చియుండి పాపమృగార్ని రమ్మని వర్తమానం అంపించి పిలుపించి నందున పాపమృగారు పోయి బహాదరుకు భేటి అయినంతట ఫేష్కషి వోప్పించుకొని బహాదరు దండుతో కూడా ఆరకాటితట్టు తీసుకపోయి వుండగా అక్కడ పాపమృకు శరీరం అశక్తత అయి వుండి బహాదరు వారిచేత శలవు తీసుకొని తిరుగా దేశములోకిరావలెనని వస్తూ మొగరాల వద్దకు వచ్చి అక్కడ ప్లవ సంవత్సర మందు చనిపోయెను. పాపమృ చచ్చిపోయ్యెటప్పుడు రంగారెడ్డి పినతండ్రి మనుమడయిన వుప్పులూరు నారసింహారెడ్డికి సంస్థానం కాయం చేసి పోయెను. వుప్పులూరి నారసింహారెడ్డి శుభకృతు సంవత్సరం ఆషాదమాసం వరకు దొరతనం చేసి సరకారుకు రూకలు చక్కగా చెల్లించకుండా వుండెను. అంతట సంస్థానములో నొకరయిన యసవంతరాయడు నమస్థానంమీద విరోదించి బహాదరు వారివద్ద కుట్టచేసినందున బహాదరు తట్టునుంచినత్తడ భానుడు అనే సరదారు వచ్చి నొసం లడాయించి భిల్లా రాణా వేసుకొనెను. భిల్లాదార్లు అల్లిభాను అవ్యాలుర వీలుభానుడుయ్యము యిం ప్రకారం నిర్ణయం చేసిరి. యసవంతరాయడు బహాదరు తట్టునుంచి నొసం ముండ్లపాడు గిద్దలూరు రుద్రవరం వదైరా యాయసవంతరాయడు అమలుచేస్తూ వుండెను. శుభకృతు సంవత్సర మాభి శు ఱా నాడు టీపుతట్టునుంచి సయదు వుమ్మరు అనే సరదారుడు వచ్చి ముక్కమళ్ళకోట మీద లడాయి చేసి గ్రామం కృష్ణారెడ్డిగారి తట్టునుంచి తీసుకుని బహాదరువారు రాణావేసుకొనిరి. కోటలో చికిన వార్ని లడాయి చేసి జనులను పదిహేను మందిని పట్టుకొని గల్లుకువేశిరి. అమలు యసవంతరాయణికి యచ్చిరి. విశ్వావసు సంవత్సరం వరకు నొసంలో అవ్యాలుభిల్లెదారుడైన అల్లి భాను తర్వాత రసూలుభాను సయ్యదు అబీబుసైయ్యదు అమ్మదు వీరుభిల్లెదారి వేసిరి. దుయ్యందవేలుభానుడు కాయం వుండెను.

పరాభవ సంవత్సరమందు పరశురాముడు అనే బాయితివాడు బహాదరు తట్టునుంచి అమలు చేస్తూ ఉండెను. ప్లవంగ సంవత్సరం లగాయతి సాధారణ సంవత్సర కార్తిక శుద్ధ ఱా ల వరకు మమ్మదు యాశీము అమలు నొసం

తాలూకు మట్టుకు చేస్తూ వుండెను. రుద్రవరం ముండ్లపాడు గిద్దలూరు వుప్పులూరు యూ సముతులకు టీపు తట్టునుంచి వేరే అమలుదార్లు కాయం అయిరి. సమస్థానీకుడయిన రంగారెడ్డికి దాయాది అయిన పెదబుచ్చయ్య కుమారుడు జయరామరెడ్డి ఆదిపర్యంతం చన్నపట్టములో వుంచి అంతట చెన్నపట్టమునుంచి వచ్చెను. సాధారణ సంవత్సర కార్తిక బ 30 ల వరకు దేశం నిజామల్లిభానుని వారికి అయినందున వారి తట్టు నుంచి వచ్చిన బారామలు అసదల్లిభానుని వారికి సంస్థానీకుడైన జయరామిరెడ్డి భేటి అయినంతట వారు జయరామిరెడ్డికి సమస్థానం భాయం చేసిరి గనుక జయరామిరెడ్డి వొచ్చి కొత్తకోటు చేరెను. వారి ముతస్యదీ చలుచల్చుల చిదంబరం అనే అతడు ఫంజుతో వచ్చి నొసంకోటమీద రెండు దినములు పోట్లాడి భిల్లా రాణా వేసుకొని జయరామిరెడ్డి నొసం సమతు రుద్రవరం ముండ్లపాడు గిద్దలూరు దొరతనం చేస్తూ ఉండెను. వీరి దాయాది అయిన చలపతిరెడ్డి వుప్పులూరు సముతు దొరతనం చేస్తూ వుండెను. అప్పుడు నొసం తాలూకులో మోజే భీమనిపాడు అసదల్లిభానునికి తాంబూలానికి ప్రాశి యిచ్చెను. యూ జయరామిరెడ్డి ప్రభుత్వములో కసుబా నొసం కింద్ర మజరా అంకమ్మపల్లె వెల్లాల వెంకట్రామశాస్త్రర్లు అనే బ్రాహ్మణికి అగ్రవోరం యిచ్చి ఉండెను. అది దుర్మతి సంవత్సరం వరకు నడిచినది.

తర్వాత కుంభిణీ వారి అమల్లో జప్తి అయినది. యూ జయరామిరెడ్డి పింగళ సంవత్సర వైశాఖ బ 30 ల వరకు దొరతనం చేసి కాలమాయైను. పింగళ సంవత్సర జ్యేష్ఠమాసం లగాయతి జయరామిరెడ్డి కొమారుడు నారసింహారెడ్డి దుర్మతి సంవత్సర ఆషాడ శు ఱి వరకు నొసం రుద్రవరం ముండ్లపాడు గిద్దలూరు సముతులు దొరతనంచేసెను. వుప్పులూరు సముతు చలపతిరెడ్డి కొమారుడైన నారసింహారెడ్డి దొరతనం చేస్తూ వుండెను. యూ జయరామిరెడ్డి కుమారుడు నారసింహారెడ్డి దొరతనం చేస్తూ వుండగానే కాళయక్కి సంవత్సరంలోను బనగానిపల్లె అసదల్లిభానుని వారు కాళయక్కి సంవత్సర అధిక ఆషాధమాసమందు ఫంజు వచ్చి పైకం బాకీ అయినందున ముక్కమళ్ల భిల్లాను ముట్టడిపేసి నిజ ఆషాధమాసం ఆఖ్యరు వరకు రెండు మాసములు పోట్లాడి పైకం భాటచేసుక సమస్థానీకులయిన నారసింహారెడ్డి వొప్పుకున్న వెనుక దండులేచి పోయైను. తర్వాతను దుర్మతి సంవత్సర ఆషాధ శుద్ధ ఱి

నాడు కుంపిణి దండు కొత్తకోటకు మోయింపోగా నారసింహారెడ్డిగారు చేయికట్టుక బయటికి వస్తే పట్టి కంభానికి రవాణాచేసి దరోబస్తు తాలూకా జప్పిచేసి అసదల్లిభానునికి యచ్చియున్న భీమునిపాడు తీసుకొని కోవెలకుంట్ల తాలూకాలో దాఖలు చేసినారు. అక్కడ వుప్పులూరులో వున్న చలపతిరెడ్డి కుమారుడైన నారసింహారెడ్డిని పట్టుకొని గుత్తికి రవాణా చేసి ఆ వుభయులను అక్కడ నుంచి బళ్లారికి రవాణా చేసిరి. సమస్థానం చేరిన సముతు అన్నీ జప్పి చేసి నోసం అలాయిదా తాలూకు మొకరరు చేసిరి.

① కసుబా నోసము	① మోజె పొట్టిపాడు
① మోజె పెదయమ్మనూరు	① మోజె గుండిమళ్ల
① మోజె యింజేడు	① మోజె హరివరం
① మోజె రూపనగుడి	① మోజె ముళ్లదూర్తి
① మోజె మాయలూరు	① మోజె తిరుమణిదిన్న
① మోజె సుద్దమళ్ల	① మోజె అల్లంకొండ
① మోజె క్రిష్ణపాడు	① మోజె ముక్కమళ్ల

యివి నోసం తాలూకా మొకరరుచేసి హజరతుకర్నలు నువ్వోలుసాహేబుల వారు బిందూరాయణికి అమలు భాయం చేసిరి. రుద్రవరం ముండ్లపాడు గిర్దలూరు యి మూడు సముతులు తాలూకు మొకరరు చేసి బందోబస్తు చేసిరి. వుప్పులూరు సమతు గ్రామాదులు కామలాపురం తాలూకాలో దాఖలు చేసిరి. తదారభ్యము శాలివాహన శకవర్షంబులు 1233 అగునేటి ప్రజోత్పత్తి నామ సంవత్సర పుష్య శు 2 ల వరకు కుంపిణివారి దవులతులో యి ప్రాసిన ప్రకారం చెల్లుతూ ఉన్నది. అల్వకొండ దుర్గానకు పశ్చిమం సన్నమెట్టమీద పెరావారి సంస్థానం కాయం అయిన తర్వాత సంస్థానీకులు కోట కట్టినారు హలి శికస్తు-

కసుబా నోసంలో ప్రతి బుధవారం సంతసాగుతూ వున్నది. పేటదురస్తు వున్నది. కోట దురస్తు వున్నది. హజరతు కర్నలు మున్వోలు సాహేబులవారు

యా తాలూకా గ్రామాల దేవస్థానాలకు పూర్వం....దిచే మాన్యాలుగా కనగదు నిష్టర్ష చేసిన తసదీకులు-

కసుబా నొసంకు వెంకట రమణస్వామి చెన్నకేశవస్వామి దేవళాలు అకి నె గ కి పడి తరానకు పూలి రెండు వరహాలు మైలి ముష్టిమూడు రూకలు కాసులు అరువై రథోత్సవానకు సంవత్సరం గ కి పూలిలు ఉఱ మైలి 30మోజె యింజేడు వెంకటరమణస్వామికి నె గ కి పడి తరానకు పదిహేను మైలిరూకలు, మోజె మాయలూరి భీమేశ్వరునికి నె గ కి పడి తరానకు పూలివరహాని మోజె ఆల్వుకొండ చెన్నకేశవస్వామికి నె గ కి పడి తరానకు మైలి గగ పదకొండు రూకలు యిరువై కాసులు కసుబా నొసం ఆంజనేయస్వామికి నెల గ కి పడి తరానకు మైలి ముష్టియేడు రూకలు నలుబైకాసులు కసుబా నొసం మహాజీదు రోషనాయికి పూలి రెండు వరహాలు మైలి పండిండు రూకలు నలుబై కాసులు, ఇదిగాక దరిమిలా నొసం తాలూకాలో గలిపినది గ ఖసుబా పెదపసుపుల, గ వభి చిన పసుపుల, గ మోజె మేడిదిన్న, గ మోజె ఉలువలపల్లె, గ మోజె కొత్తపల్లె యా అయిదు గ్రామాలలో కసుబా పెద పసుపుల కోటలోను మహాజీదు రోషనాయి దరమహా పూలి వరహా కాసులు తొమ్మిది. యా ప్రకారం నిర్ణయం చేసి శెలవు యచ్చిరి. కసుబా నొసం వెంకటేశ్వర స్వామికి ప్రతి సంవత్సరం జ్యేష్ఠ బ అ రథోత్సవం అవుతూ వున్నది. కసుబా నొసం భూమిలో తరిభుపికి బాగాయతి యా మూడు విధాల పయిర్లు అవుతూ వున్నవి. మిగిలిన గ్రామాలలో భుపికి బాగా యతి యా రెండు విధాల పయిరులు అవుతూ వున్నవి.

మోజె హరివరంలో కోట ఉన్నది. మవుజె ముక్కముళ్ళకోట దురస్తు మవుజె రూపనగదికోట దురస్తు, తుడుములదిన్న కోట దురస్తు, మవుజె మాయలూరి కోట దురస్తు, సుద్దముళ్ళ కోట దురస్తు, పెద పసుపుల కోట పికస్తు, చిన పసుపులకోట పికస్తు, యెమ్మునూరు రూపనగుది క్రిప్పిపాడు గ్రామాదులనుంచి కుండ్ల ప్రవహిస్తుంది. మాయలూరి దగ్గిర కుండ్లలో పాలేరు అనే నది వచ్చి కలుస్తూ వున్నది.

పారిభూషిక పదపట్టిక

అమాని	= Villages which are under the immediate control if the crown.
అమలుదారు	= An officer a native collector of revenue.
అర్జు	= Price, Value
అవ్వల్	= First, మొదటి
అలాయిదా	= Separate, Apart
ఇజఫా	= Income, supplement, surplus, వృద్ధి, అభివృద్ధి
కందాచార	= దండు సంబంధమైన, Milatary
కసుబా	= Market, town, పెద్దఊరు
కాడారంభము	= Dry cultivation
కుడివరం	= The share of the ryot
కిస్తిబంది	= Settlement of payments by instalments
కుంఫిణి	= A company of Sepays East India company
గట్టుగుత్త	= The joint rented of village by all its ryoths,
గల్లా	= చాడి
జరీబు	= A measurement, a survey measurement
జములా	= మొత్తం, Total
జిద్దు	= ద్వేషము, పగ
జిరాతి	= Yearly income
తగాయతు	= Until, upto, since
తగ్గెరు	= Sequestration

తజువీజు	= Pcanning
తఫ్ఫావతు	= Difference, Disparity, fault, లోపము
తమాము	= Wholly, total, మొత్తం
తవాయి	= An incrsion, ఉపద్రవం
తయినాతి	= Attendance, waiting, service
తరదారు	= ప్రయత్నం, Labour
తహారీలు	= Details collection
తాకీదు	= A written order by an authority
తురకాణ్యం	= Muslim rule
దరుబోస్తు	= Wholy, completely, యావత్తు
దాఖలా	= Insertion, entry into an account
దురస్తు	= Right in good order, well in health
దళరాయి	= A chief
దుయ్యం	= Secondary
దోలతు	= Fortune, authority, power
నాయంకరం	= Master, Power, యాజమాన్యం
నిఖావు	= Enduring, Succes
నీరారంభం	= Wet cultivation
పరవానా	= A warrant, mandate, written permission
పొళెగారు	= A petty chieftaies
పూలివరహో	= A star pagoda of the sort worth of 3 ¹² vardas.
పీడిదరపీలు	= Succession

పాశిగర్లు	= గొంతుపినికి చంపేవాళ్లు
ఫత్తు	= Sign
ఫత్వు	= Legal, Decision
ఫెష్టక్షు	= Tribute paid by a zamindar
పైమాయిసి	= The survey and measurement of lands.
పైసలా	= Settlement, Decision, పరిష్కారం
ఫోంజు	= Army, దండు
బాగాయతి	= Garden cultivation
బాయతి	= The share
బేబిరాకు	= Depopulated
మజరా	= A hamlet, పెద్ద గ్రామాల్లో చేరిన చిన్న పల్లె
మజుకూరు	= A village
మయాణా	= Title of old nawabs of kaayap
మరత్తబు	= Closed as a settled account, పరిష్కారమైన
మషాకత్తు	= Square measurement, కొలవడం
మిట్టవరహు	= A old coin worth of four vardhas
మిరాశి	= Hereditarf right
మొతర్ఫు	= A tax on houses
మొహరు	= A gold coin
మీసబడి	= A tax on a land and there they divide aed among several people of whom each has a share.
పుజాదు	= Depopulated, waste

లగాయతు	= Begining, commencement, ఆరంభం
లాయభి	= Fit, Proper, Suitable
సదరహిం	= A foresaid, above menentioned, పైన చెప్పిన
సముతు	= A subdivision, తాహకాలో ఒకభాగం
సాదరు	= To issue, given an order, proclamation
హజరతు	= His honour, his reverence
హటూవళి	= Procurement, collection
హవేళి	= A mansion, a palace, A royal garden
హిస్నా	= Share
హుబూరు	= An order, అజ్ఞ

